PÁSZTOR FERENC

VÉLETLENÜL KATONA

PÁSZTOR FERENC

VÉLETLENÜL KATONA

Igaz történet — regényes formában

ELSŐ KÖNYV

KIADJA:
A BM HATÁRŐRSÉG
POLITIKAI CSOPORTFŐNÖKSÉGE
1985

Lektorálta és szerkesztette
BÍRÓ SÁNDOR

Címlap
BEREZNAI IMRE
munkája

Felelős kiadó
DR. ÁBEL LÁSZLÓ

ELŐSZÓ HELYETT — NÉMI MAGYARÁZKODÁS

Nem akarok magyarázkodni, mert valamit elfelejtettem megírni. Nem is azért, hogy hősömet nem ismertem volna eléggé. Egyrészt azért teszem ezt, mert a vidám katonatörténeteknek olyan sok klasszikusa van, hogy újat bizony nehéz produkálni. Bevallom, írás közben sokszor jutott eszembe Švejk, a derék katona, gyakran járt íróasztalomnál vendégségben Vászja Tyorkin, és Háry János. De birkózgattam hősömmel, s talán nem utánoztam senkit, mert Zsanó csak egy van. Egy, s azt nagyon sokan ismerték. Zsanó, a véletlenül lett katona nem kitalált figura, nem írói képzelet szülte, teremtette, hanem az élet, azaz hogy, ahogyan ő maga vallotta egy helyen: édesapja, az idősebbik Tóth János, méghozzá nem is kottapapírra, hanem igazán, s nem Pesten, hanem Párizs egyik külvárosában.

A történet hiteles. Annyit én is megengedtem magamnak, hogy a helyszínt áthelyez-

tem olyan helyre, ahol én is jobban ismerem a vidéket. Annyi túlzást megengedtem magamnak, hogy társait is egykori környezetemből vettem. Mégis hiteles a történet, mert valamennyi megesett a véletlenül lett katonával, az én Zsanó barátommal. Barátot mondok, s nem véletlenül. 1950-től évekig együtt dolgoztunk, együtt jártuk az országot, együtt nyűttük a katonaruhát, s együtt szedtük az élményeket az őrsökön, laktanyákban és mindenütt, ahol katonák éltek, dolgoztak, őrködtek.

Kérdezhetik majd az olvasás után, hogy miért ilyen ez a Zsanó? Egyszerű. Pontosan ilyen volt. Kissé szúrós, kissé bozontos, kissé szögletes, kissé sarkos, mindig, minden helyzetben fennakad valamiben, vagy valakiben. Együgyűnek vélik talán? Nem, nem volt az! Nagyon kedves, nagyon szeretetre méltó, készséges, jó munkatárs volt. Nem véletlenül írtam le kétszer is, hogy volt. Mert sajnos azóta elhagyott bennünket.

Nagyon jól tudom, hogy barátról úgy írni, hogy csak az egyik oldaláról mutatom be, kissé merész vállalkozás. Mégis azzal az igénnyel gyűjtöttem össze emlékeinket, hogy igazat írok.

Talán sikerült.

A SZERZŐ

KATONA VAGYOK — NEM VITATKOZOM!

Egyiken molinó alsó, másikon egyszerűen fekete klott, harmadikon selyempuplin, de azt úgy megnézik, mint a parasztlányok a városi kisasszonyt. Így gatyáról ítélve is lerí róluk, kinek hogyan eresztették el a gyeplőjét odahaza. Mikor aztán ezt az egyetlen civil holmit is letolják magukról, már olyanok a tar koponyájukkal, mint a strucctojások. Egyformán kopaszok, esetlenek. Ha izmos valamelyik, az sem számít. Ezek még amolyan civil izmok. Lazák, engedékenyek.

Az öreg őrmester — restellem a nevét, mert igazán furcsára szabta az ükapja — Hordó Lukács csámpás bajsza alatt sumákol.

A képén kajánkodó mosoly. Magában már osztályozza az első fecskéket. Egy alapos tekintetcsomóval csak a fejüket pásztázza. Pontosan olyan módon, mint a gyakorlótéren a hegygerincet. Sok olvasható ki így, no persze csak gyakorlott katonaszemmel. Ez a felsőtestvizsgálás egyben előreveti annak árnyékát is, hogy ki lesz majd az őrmester jobb keze, aki a „Szolgálati-jegy" nevű mindenható papírt írogatja, kiképzési terveket másol, és egyéb irodai tevékenységet hajt vég-

re. Ezt így, pontosan így fogalmazza az őrmester. Szívvel, lélekkel katona.

Vizsgálódik lejjebb is. A mellkas, az nagyon fontos kelléke egy harcos alkalmassági fokának. A vézna egyszerűen csak lövész lesz. A mellesebb, dülledt csontúak közül kerülnek ki a géppuskások. Ilyenkor már az is látszik, melyik komolyabb, megfontoltabb. Ezek kerülnek idővel a tisztes iskolára. Tudja ezt az öreg őrmester.

Lejjebb kerülvén a tekintete, már azt is látja, hogy melyik húszéves kerülgette szaporábban a lányokat. A tapasztaltabb nem takarózik be a két tenyerével. A szégyenlős még elfordul, csak a hátsó felét mutatja az öreg felé, úgy vár a sorsára.

Mind meztelen. Ki ül, ki áll egyik lábáról a másikra, ki meg kuncorog bolondos, gyerekes vihogással. Nyílik az ajtó, és a nyitásra egyszerre fordulnak a meztelenek. Gyorsan vissza is rettennek. Szőke, csinos, mosolygós szemű doktornő áll az ajtóban. A szemüveg kissé takarja a szemét, mégis látni, hogy nevethetnékje támadt. Nem is szól, csak int az öreg őrmesternek. Tud az mindent. Morgolódás támad a kopaszok között. Akárhogyan van is, mégis csak férfiak már. Mégsem kellene idehozni ilyen doktort. Legalább vénasszony lenne, száraz, okulárés, rövidlátó, bogaras vénasszony. De ilyen csinosat, kedveset, fitost, ez mégis csak merénylet ellenük. Az öreg felkecmereg ültéből, szól is, meg int is.

— No, legénykék... Álljunk csak szépen sorba.

Hadd higyjék, hogy óvodában vannak.

Olyan ez a hang, mintha csak azt akarná

igazolni, hogy nem kell itt félni gyerekecskéim.

A gyerekecskék félnek.

Egy szőrmók, mitugrász, nagy csontú, borostás képű ember előlép. Első mustrára az őrmester nem néz ki belőle többet egy lövésznél.

— Möszjő őrmester . . . Pardon.

Mind röhög.

— Mit röhögsz . . . Sokan buták. Nem mondhatnám neki, hapsikám, mert a képemre mássza magát.

A hangsúly, az idegenes akcentus, meg amit mondott, éppen elég volt arra, hogy egy pillanat múlva az egész díszes társaság pukkadjon a nevetéstől.

No, nem sokáig. Az öreg kimutatta a foga fehérjét. Akkorát kiáltott, hogy menten templomi csend lett, aminek közepén úgy álltak a jövendő hősök, mint a szentek a templomi freskón.

— Mit gondolnak, mi ez, bordély, vagy laktanya? Ha valaki szórakozni akar, majd én elszórakoztatom.

— Nem szórakozás . . . Én tiltakozom . . . Non sence. Micsoda mahlőr. Az embert meztelenre csinálják, utána idejön egy madam.

— Csend! — parancsol az öreg. És csend lesz.

Ijesztően odalép a keszeghez, fölülről néz rá, mintha nem is húszéves legény állna előtte, hanem csak egy csirke, amelyiknek meg kell ropogtatni a magot, akár tetszik, akár nem.

— Hogy hívják? — mered rá, s noteszt húz elő.

A keszeg kihúzza magát, összecsapja a meztelen bokáját. Valami otthon már emle-

getett regula jut eszébe. Rettenetes nagy szusszal vágja ki:

— Zsan Tot!

— Mondja a tisztességes nevét, fiam! Én nem vagyok magának a játszótársa.

— Én nem akarom játszani! — hátrál a keszeg és rémülten nézi az öreg ezer ráncba, haragba szaladó ábrázatát.

— Én ne lássam meg a Montmartreit, ne lássam többé Elysée-t. Zsan Tót, Zsanó, érti? Magyarul Zsanó. Úgy mint Pierre, vagy Jacques. Világos. Maga van Pierre, Pista? Vagy mi?

— Én Lukács vagyok — sziszegi pulykára váltan az öreg, és legszívesebben képen törölné ezt a Zsanót, de nem teheti. Még fogdával sem fenyegetheti.

— Te vagy Lukács... Lukácskám, érted, ez van nekem névem. Zsan Tót. Érted, Lukács möszjő...

— Ne tegezz, te taknyos...

Most már elszabadul a pokol. Az öreg őrmester esztendők során sok szemtelen újoncal bement már ezen a kis ajtón, de ilyen arcpirítóan pofátlannal még életében nem volt dolga. Oda is állította elsőnek, éppen az ajtó elé. Amint kinyílott a fehér ajtó, még lódított is egyet rajta, hogy csak ott álljon meg a bizottság elnöke előtt.

Az elnök megnézte magának az elsőt. És szórakozottan megkérdezte a nevét.

Az elnök hunyorított:

— Ivott?

— Nem vagyok szomjas... Nem kell... — Nem azt kérdeztem. Van mágában valami?

— Bennem? Mi volna?

— Maga részeg?

— Nem részeg... Én Zsan Tot vagyok. Születtem Párizs, lakhelyem volt Mont Valerien 22. Előtte Yvryben... Avenue Voltaire 22.

— Leheljen rám!

Az elnök — egy idős őrnagy — áthajolt az asztalon és a meztelen Zsanó sikkes mozdulat kíséretében lehelt a képébe. De csak bagószagot és fokhagymaillatot, ami egy darab falusi kolbásztól származott. Még a vonatban kapta, és könnyezett tőle. Exkuzálja is magát.

— Pardon, nem volt alkalmam toalettet csinálni...

— Ide figyeljen, maga himpellér, ha nem részeg, akkor viselkedjen tisztességesen, mert úgy lecsukatom a szemtelenségéért, hogy belezöldül! — hadarta az elnök és helyére zötytyent.

— Ajaj — sopánkodott Zsanó. Félig franciául, félig magyarul kezdte mondani:

— Tudtam, tudtam, barátom Pierre is így járta. Hiába mondta neki Marcell, fogja be pofáját, nem fogta be, hanem pofázott, vitték Marseille-be. Tudtam, hogy ez vén sergent nem ért magyarul.

Ékes franciasággal kezdte szidni a sorsát, hogy ő nem tehet róla, hogy nem tudja, mi a részeg. Legalább illumináltat kérdezett volna az elnök, de az is csak olyan értelmetlen.

— Mit motyog maga? — nézett oda a doktornő, mire Zsanó sebes mozdulattal betakarózott — a két tenyerével.

— Pardon, nem akarok semmit. Csak nem megyek Marseille-be... Nincs légió. Pierre kapta malária ott.

Az öreg őrmester már kétségbeesett képet vágott, és egyre közelebb húzódott az elnöklő

őrnagyhoz. Őt ismerte legjobban, hisz a keze alatt már egy hadseregnyi katonanadrágot osztogatott ki ilyen legényeknek.

— Őrnagy elvtárs jelentem — suttogta közelről az őrmester. — Jelentem, nekem az az érzésem, hogy ez hibbant egy kicsit. Ne éljek, ha nem dilis!

A doktornő közelebb intette Zsanót, mosolyogva nézett rá, mint lépeget, de látszik, hogy szívesebben bújna a sarokban álló fehér spanyolfal mögé.

Még csak ez hiányzott szegény fejének. Az őrmestert csak kibírta valahogy, mert mégiscsak férfiember, nem kíváncsi, nincs olyan kedves, pihés nyaka, mint ennek a doktornőnek. A hangja pedig, akár a csengő.

— Parlez vous française?

— Oui madame!

— Maga francia?

— Tulajdonképpen magyar vagyok, de mégis francia. Az apám Yvryben dolgozott, emigráns volt. Én ott születtem, francia iskolában tanultam, nem szívesen beszéltek otthon magyarul, mert az emigráció sem volt veszélytelen az apámra nézve, én aztán így maradtam magyarnak, aki alig tud magyarul. Most tértünk haza fél esztendeje. Nehezen értetem meg magam.

Csodálatosan világos lett minden. Legalábbis a doktornő előtt, de az őrmester úgy bámult a keszeg Zsanóra, mintha valami csodabogár lenne.

— No, ez furcsa, de menjen csak, mondja a nevét.

— Mondom... — fordította magyarra a szót. — Zsan Tot...

Nem úgy — mosolygott a doktornő. — Tóth János.

Így már világos volt. Tóth János ott szerepelt a listán, ott volt minden hivatalos és félig hivatalos papíron, ott volt, hogy köteles bevonulni, mert már fél esztendeje magyar állampolgár.

Hiába volt azon a papíron a Tóth János. Még az isten sem elég erős ahhoz, hogy belőle — legalábbis a laktanyában — valaha is Tóth János legyen. Zsanó lett. Zsanó a parancsnoknak, szakácsnak, kapuőrnek, írnoknak, ügyeletesnek és naposnak. Zsanó még a parancsnoknak is, mert a kiképzés szent napjának kezdetekor mindenki ismerte az épületes históriát Hordó Lukács és Zsan Tot között.

Hordó Lukács őrmester pedig ugyancsak kereste az alkalmat, hogy törvénysértés, hatáskörtúllépés nélkül ugyan, de valamiképp lemossa becsületes nevéről azt a rárakódott gyalázatot, hogy egy zöldfülű kopasz miatt valamennyi tiszthelyettes rajta pukkadjon. Nem volt könnyű dolga. Zsanónak nagyon tetszett a bő csizma, legalább nem szorította. A hosszú köpeny miatt egyetlen szava sem volt. Igaz, úgy festett benne, mint az éjjeli menedékhely torzonborz figurái közül a legkacifántosabb. No, de ez. legendákkal máris körülszőtt alakjának csak emelte a fényét, s nem csökkentette.

Neki rendkívül jólesett. milyen szívélyesek itt a rangosabbak. Akivel csak összeakadt a folyosón, udvaron, mindenki megkérdezte tőle, no, hogy van Zsanó?

Zsanó nagyszerűen érezte magát. Már az első éjjel kitűnően aludt. De rémségesen felháborodott, amikor az ügyeletes olyan durván bekiáltott az ajtón, hogy ébresztő. Szerinte olyan hangja volt, mint egy rajnai gőzhajónak. Nem tudta eldönteni, hogy merre

jár, hol van. Azért úgy ugrott ki az ágyból, mintha csípték volna.

De az igyekezet is kárára volt. Megfeledkezett róla, hogy nem Madam Tot recamierján töltötte az éjszakát, s lelépvén, egyenletesen az alatta gyújtózkodó Bálványi újonc képébe taposott. Ennek következtében Bálványi felüvöltött, mint egy sebzett leopárd. Az ordítást azzal is megtoldotta, hogy felnyúlt a lefelé igyekvő lábak és egyéb hosszú katonagatyába markolt. Megrántotta emberül. Zsanó felkészült, kitűnő reflexekkel áldotta meg a jobb sorsa. Így csak a gatya szaladt le, ő meg ijedtében a másik oldalon huppant le a földre.

Sajnos megint hibbantnak nézte az őrmester. Tudniillik, már az első napon frisseségre szoktatta a katonákat. Ébresztő után futólépésben kellett a fürdőbe menniök, csak úgy, félmeztelenül. Mivel Zsan gatyáját Bálványi újonc visszadobta az emeletre, Zsanó meg nem tudott már visszafordulni, a sok lelkes katona kifelé sodorta, hát megadta magát a sorsnak. Ment ő is, nem molinó alsóban, hanem mode a la Ádám!

— Mondtam én, hogy bolond! — mormogta az őrmester.

Zsanó nem bánta. Neki teljesen mindegy.

— Ide figyeljen, maga Zsan Tot elvtárs! Menjen vissza rögtön és húzza magára a gatyáját! Ez nem bordély, én már megmondtam. Ne csinálja tovább a parádét, mert baj lesz.

— Rendben van Lukácskám, rendben van . . . Katona vagyok, nem vitázom.

— Ide figyelj!

— Igenis! Oui möszjő.

— Semmi möszjő. Nincs igenis . . . Pa-

rancs. Érti? Ha még egyszer meghallom, hogy Lukács, baj lesz. Én nem ittam pertut magával.

— Ihatunk, írok Ibinek, hozatok egy üveg Brandyt, s megisszuk . . .

Minek részletezzem. Az első napon senki nem veszi észre a másik kétbalkezességét, mert eléggé elfoglalja a saját esetlensége. Azt sem vette észre senki, hogy Zsanó szőrösen marad, azt sem látták, hogy Zsanó egy lepedőnyi újságot rak a csizmába, hogy ha egyet lép, még haladjon is valamit. Mert akkora csizmákat kapott az őrmestertől, hogy kettőt kellett lépnie ahhoz, hogy egyet haladjon.

Azt azonban észrevette az a szemfüles Farkas hadnagy — a sporttiszt, hogy valahol a hátsó fertályon egy keszeg szőrmók nyaksállal, pulóverben, fején egy meleg gyapjúkendővel, lengeti a karját a vezényszóra. Zsanó volt.

Farkas megálljt vezényelt, lassan hátrasétált és kiintette a sorból.

— Gyerünk csak előre, jómadár!

— Nem madár, Zsanó, Zsan Tot.

— Tudom, kedves möszjő, hallottam pikáns históriáját kegyednek. De dobja le kérem azt az elegáns burnuszt, mert hőgutát méltóztatik kapni!

Zsanó abból még annyit sem értett, mint az őrmester szavaiból, mert igazán kicirkalmazta Farkas hadnagy. Azért előrement és ettől kezdve reggelente ott állt a sor elején. Minden gyakorlatot ő mutatott be elsőnek. Farkas ugyanis elhatározta, hogy hozzászabja a mércét. Azt az elvet vallotta a testkultúra fejlesztésének nagy munkájában, hogy keresd meg barátom a legesetlenebbet, és ha a munkálkodásod után azt mondják róla, hogy

dalia, akkor nyugodtan megveregetheted aztán a saját válladat is.

Farkasnak nem volt hozzá szerencséje. Eleinte ugyan elkeresztelték Zsanót artistának, tornászbajnoknak, de a sors ezúttal kegyes volt hozzá. Egy napon, éppen takarítás után futólépésben ment kihallgatásra, s a feldöngölt, fényezett kövezeten akkorát esett, hogy kifordult a bokája. Ketten is lekísérték a gyengélkedőre. Megdobbant a szíve, amikor meglátta a doktornőt. Ott ült egy szép fehér asztal mögött szemüveg nélkül, de most már nem fehér köpenyben. Feszes zubbony és rövid katonaszoknya volt rajta. Hű, de szép volt ez Zsanónak.

Még arról is megfeledkezett, hogy annak a szőke hajú doktornak két csillag van mindkét vállán. Ékes francia gavallériával köszöntötte, s mielőtt a bokavizsgálatra tértek volna tetemes időt elfecsegtek erről-arról. A doktornő örült, hogy egy kicsit gyakorol franciául, Zsanó még jobban, hogy katonaideje alatt először érti is, amit mondanak neki, s tisztességes válaszaival bebizonyíthatja, hogy ő kulturált, értelmes lény, van fogalma a környező világról, csak a mostaninak a nyelvét nem tanulta még meg a sors különlegessége következtében.

Hogy két bal kézzel született, azt még akkor sem lehet megbocsátani a húszévesek között, ha Voltaire minden sorát betéve tudja.

A bokaficam mindenesetre jó volt arra, hogy néhány napig a meleg gyengélkedőben ücsörögjön. Időnként szagos folyadékkal átitatott ruhát raktak rá, aztán pedig betrónolt Skumát alhadnagy irodájába, mint ideiglenes századírnok.

Ezzel már sokkal komolyabban meggyűlt

a Zsanó baja is. Skumát nem értette a tréfát. Amit ő mondott, annak nemhogy a felét, de még a tizedét sem lehetett tréfára fogni. Másolt is Zsanó serényen, tisztességgel, amit csak eléje raktak. Hallgatott a szarvas helyesírási hibák miatt annyit, mintha most kezdené a harmadik osztályt az yvryi elemi iskolában. Arra mindenesetre jó volt Zsanó, hogy az egészségesek helyett századnapos, ügyeletes legyen, az irodában táplálja a tüzet, s megmondja, hogy ki hol van, ha éppen csengett a telefon. Legtöbbször megtámasztotta az asztalt, s akkorát aludt, mint egy matróz, amikor a köd miatt megálljt parancsol a kapitány. Rendszerint egy lepedő nagyságú L'Humanité volt a fejpárnája, amiből különösen a mókás párizsi történeteket szerette. Ezekért az újságokért olyan hálás volt a doktornőnek. Ő hozta neki majdnem minden nap. A doktornő gyakorolt, Zsanó pedig örült a kiolvasott újságnak is.

Éppen szundikált, s valahol a Szajna-parton csatangolt álmában, amikor Skumát alhadnagy meglepte. Nem jött nagy zajjal, nem csapta maga után az ajtót, mint a tiszthelyettesek. Azok mindig nagy zajjal járnak. Csendesen mellélépett, s első pillantásával felmérte, hogy számára teljesen idegen újságon alszik a híres Zsanó. Óvatosan kiszedte a feje alól, s kiment a szobából.

Amikor az egész század bejött a gyakorlótérről, csak megállt előtte Zsitva százados.

— Jöjjön csak velem, Zsanó.

— Értettem — felelt Zsanó, de ezt is úgy mondta, hogy menten nevethetnékje támadt tőle az embernek.

Zsitva a hálóterem felé ment, Zsanó követte. Mindenki feszes vigyázzban állt.

— Nyissa ki a ládát!
— Melyiket?
— A magáét.
— Nekem nincs. Csak bőröndöm.
Valóban, kecses lakkbőrönd trónolt a polcon.
Zsanó levette a lakkbőröndöt, és értetlenül bámult a parancsnokára. Sok mindent megért ebben a néhány hétben, semmin sem csodálkozott.
— Nyissa ki!
Ermelegítők és ételdobozok, gyufa, cigaretta, varróeszközök és egyéb katonai holmi. Egy csomó újság, képeslap, fénykép. Nem rendben, nem pedánsan, de semmi szabálytalanság. Egyszer csak kihullott egy kép, ezt már Zsitvának is meg kellett néznie. Mezítelen nő, pusztán egy ritka szövésű függöny volt előtte.
— Hát ez kicsoda, Zsanó?
A vizit végetért. Zsitva csak annyit mondott, hogy sürgősen rakjon rendet a táskában, aztán elment. De ettől a naptól kezdve nem állhatott meg Zsanó Skumát alhadnagy előtt. Az ő francia nyelvű újságjai miatt az alhadnagy akkora szidást kapott Zsitva századostól, hogy igazán nem tette zsebre. Két este kellett tanulnia, hogy melyik testvérpártnak milyen lapja jelenik meg. Skumát ugyanis azt hitte, hogy a L'Humanité valamiféle felforgató újság. No persze, Zsanón állt bosszút a tájékozatlansága miatt. Vége lett a gyöngyéletnek. Visszavezényelték a századhoz.
Másnap úgy készült a kivonulásra, mintha a világ másik tájára vándorolt volna a század. Pedig nem kellett messzire menni, csak Pécs város széléig. Szerencsére alaposan felkészült

az útra. Vaksorsának-e vagy felettébb imponáló külsejének köszönhette, már az első napokban megnyerte a szakácsok kegyét. Franciás gyomrának nem kedveztek a fűszeres ételek, hát ellátták vajjal, lekvárral, cukrozott gyümölccsel, miegymással. Most derült ki, hogy mekkora haszna van a ménkű nagy köpenynek. Igaz, lépni nehéz benne, de a zsebeiben annyi élelem elfér, hogy akár egy világkörüli útra elegendő menázsit vihetne magával.

Még a gyakorlattal sem volt nagyobb baj. Igaz, hogy aranyért sem tudta volna Kincses szakaszvezető után mondani, hogy „Csapott célgömbbel úgy célzunk, hogy a célgömb felső csúcsát a cél alsó széle közepére helyezzük, úgy, hogy a nézőke felső vonalával elvágólag legyen." Zsanó ezt a szabatos fogalmazást így adta vissza:

— „Elcsapott célgömböt úgy céljazunk, hogy a csúcsgömb célját az alsó szél célközép szélére csúcsoljuk és az egész elvágódik."

Ilyenkor az egész szakasz majd csak elvágódott a nevetéstől. Kincses szakaszvezető pedig megígérte, hogy az egész díszes röhögő bandát úgy meneszti bizonyos kezdősebességgel, méghozzá ülőrészük alsó széle közepén, hogy repülés közben a hadak útjáról mind lesöprik a lóganyét. Mindazonáltal Kincses nem adta fel a reményt. Még konokabbul nekiesett Zsanó szókincsét gazdagítani. Szegény Kincsesnek pedig nem volt könnyű dolga. Márcsak azért sem, mert volt a szakaszban még egy nyelvtehetség, — Knapiczius Pali Tótkomlósról. Igaz, a derékba tört magyar nyelv mellett csak szlovákul tudott. Kincses mégis váltig azt hangoztatta, — ha

Zsanónak éppen nem ment a fejébe a szabályzat, de Knapiczius aznap értette:

— No, magyarázza meg Zsanónak, maguk — két kulföldi — megértik egymást.

Azt nem látni kellett, amikor Knapiczius és Zsanó korrepetálták egymást, hanem hallani. Mondta a magáét mindegyik, bólogattak hozzá nagyokat. Másnapra ugyanúgy hallgattak, ugyanolyan értetlenül néztek Kincsesre, mint előtte.

Egy ilyen nap után szomorúan menetelt befelé a század.

Zsitva százados nem szerette, ha elkókadt embereket látott. Ha ő maga soha nem is robbant szét a nagy jókedvtől, azért az nagyon kedvére való volt, amikor nótázva, mosolyogva rótták a kilométereket. Az iménti mosolyoknak azonban mégsem örült. Tudta, hogy ebben van valami oda nem illő is. A század mellett lépegetett, hosszan, megnyújtva lépteit hagyta egyre maga mögött a katonákat. Amikor Kincses mellé ért, alig észrevehető fejbólintással hívta maga mellé a szakaszvezetőt.

— Tudja, hogy hol hibázott? — kérdezte csendesen, mégis olyan hangsúllyal, amiből a rutinos tisztes kiérzett egy kisebbfajta vihart, de legalább egy csendesebb égzengést.

— Nem értem, hogy valahol hiba csúszott volna be. Mindent úgy hajtottam végre, ahogyan a parancs szól. Arról, sajnos, nem tehettem, hogy némelyik embernek nem lehet a fejébe verni . . .

— Itt van a nagy hiba, szakaszvezető elvtárs. Nem azt parancsolta magának ez elöljárója, hogy papagájokat neveljen. Azt kell megértenie, hogy ezek nemrégen még civil

legénykék voltak. Még bennük van az otthoni kényelem, a vitatkozás, az alkudozás. Még csak sejtik, hogy mi a katonaélet. Többek között magától kell megtanulniuk. De ha azt hallják naponta, sőt óránként, hogy ez a tiszteletre méltó parancsnokuk minduntalan rúgni akar, a hadak útjára szeretné küldeni őket, akkor mi lesz? No, mondja, csak, mi lesz! Szeretik majd magát érte?

Kincses vállai közé húzta a fejét. Csak a szemével sunyított oldalra, mintha onnan súgna valaki egy mentőötletet. De Zsitva nem engedett. Szorította. Éles, kérdő pillantásával nem hagyott kitérőt. Nézte a tisztest, s még bólogatott is, hogy most, azonnal várja a választ.

— Jelentem, én úgy gondolom... Úgy ítélem meg a helyzetet... — dadogott Kincses, és sűrűn pislogott a sor elejére, ahol nyilván kényelmesebb helyzetben volt.

— Ne jelentsen, most ne is ítélje meg a helyzetet, csak mondja meg egyszerű magyar szóval, hogy szeretik-e magát, vagy nem? Ezt kérdeztem...

— Engem nem kell szeretni. — Vágta ki büszkén Kincses, s feljebb emelte a fejét, mint aki megszabadult valamilyen tehertől. Ne engem szeressenek, hanem a hazát, a hivatásukat, a dolgozó népet és annak vezetőit.

— Ez aztán nagy bomba — bólogatott Zsitva, de nagyon nyugodtan fűzte tovább a szót. — Brosúra ez. Nagy szavak, frázisok. Én például szeretném, ha szeretnének a katonáim. Nem is akarok meneszteni egyet sem olyan kezdősebességgel, hogy a hadak útján legyen utcaseprő. Szeretném, ha valóban hazaszerető, hivatásukat érző és tudó embe-

reket nevelhetnénk belőlük. De mi lesz belőlük, ha azt gondolják, hogy ilyen kiabálós, mérges, haragos emberekké akarjuk gyúrni őket, mint maga? Tudja, mi hiányzik a maga szótárából? Két dolog: a pedagógia, és a türelem. Katonának senki sem születik, de azzá válhat, azzá lehet nevelni az embereket. Nos, meg kell tanítani őket. Ehhez türelemre, kitartásra van szükség. Ha maga holnapra kész mesterlövőket akar látni ezekből a fiúkból, készüljön el a legrosszabbra. Egyik sem lesz az.

— De olyan értetlenek! — türelmetlenkedett Kincses, gondolta, ezzel felmentést is nyer néhány pallérozatlanabb kiszólásáért. — Az ember százszor elmondja, mégsem értik.

— Ha száz kevés, mondja el ezerszer! Magyarázza meg, mutassa, szemléltesse! Nem hangosabban kell beszélni, hanem okosabban. És még valamit, szakaszvezető elvtárs. Én nem szeretném mégegyszer hallani, hogy ezekkel a régi-régi huszármiatyánkokkal pótolja azt, amit rendesebb helyeken értelmes beszéddel intéznek el!

— De hiszen velünk is így beszéltek, százados elvtárs, mégis katona lett belőlünk. Mert megszoktuk. Néha úgy kitoltak velünk, hogy legszívesebben sírtunk volna. De nem szóltunk egy szót sem, összeszorított foggal, de megcsináltuk, amit kellett.

— És az jó volt? Az jólesett maguknak? — nézett Kincsesre Zsitva, s csak egy hajszál választotta el attól, hogy méregbe guruljon.

— Dehogy volt jó. Dehát a katonaság az nem álarcosbál.

— Ezt is akkor tanulta, igaz?

— Nekem is csak mondta valaki — véle-

kedett Kincses, mert érezte, hogy védekeznie kell.

— Ez a bökkenő. Ha valami rossz volt Kincsesnek, akkor ebből az a tanulság, hogy én is visszaadom valakinek. Lehet, hogy majd ők is visszaadják valakinek? Nem gondolja, hogy nekik sem esik jól a goromba szó? Ráadásul megutálják magát. Van egy nagy igazság. Maga mondta. Ez nem álarcosbál. Tehát nem is szívesen, nem is eszüket vesztve a boldogságtól jönnek katonának. Tudják, hogy ez kötelesség, jönni kell, tehát jönnek. Sokan vannak ám, akik szívesebben gyártanák tovább az acélt, vagy a cipőt, vagy építenék a házakat. Jönni kellett, jöttek. Tudom én, magam is így voltam. Autógyárban dolgoztam, szerettem a szakmámat.

— Én ezt tudom, százados elvtárs. De az sem könnyű, hogy a civilből katonát faragjunk.

— Erről van szó. Nem faragni kell, hanem nevelni. Ha így fogja fel, talán könnyebb is.

Csakhogy, Zsitva nincs mindig közelünkben. Nem foghatja egyszerre minden tisztes kezét. Hát még a katonákét. Itt van Zsanó! Mint már említettem, tele volt a zsebe étellel. Lévén, hogy mindig a sor végén baktatott a kificamult bokája miatt, nem törődött azzal, hogy melyik lábát mikor teszi előre. Csak ment, ballagott, hallgatott. Ha nagyon jókedve volt, hát a Marseillaise-t énekelte, ezt ő is tudta, jól is jött a menetelésre és divatos is volt.

Egyszer a kőbányák környékén, ahol kellemes, lágy gyepszőnyeg nőtt még a késő őszben is, Zsanó meggondolta magát, azt sem mondta, hogy befellegzett, megállt, leült a

gyepre és elkezdett enni. Mindkét zsebét kiürítette. Közben a század hazaért. Csak a körletben vették észre, hogy hiányzik. Nosza, elkezdték keresni udvaron, folyosókon, étteremben, konyhán, garázsban. Még a hűlt helyét sem lelték. Végül is egy gépkocsi indult keresésére.

Nem veszett el, ballagott hazafelé tisztességesen. Igaz, hogy a puskát úgy hozta a vállán, mint a paraszt a kapát, s a táncolós majdcsak keringő lépésekre bőszen fütyülte a párizsi mozik egyik slágerét.

Ezt szerencsésen megúszta. Kincses csak kidülledő szemeket meresztett rá, s megjegyezte, ha mégegyszer ilyen dolgot művel, hát úgy belevágja a szent anyaföldbe, hogy ki nem, kel onnan, csak a tavaszi búzával.

Ettől kezdve Zsanónak egyre az járt a fejében, hogy kiengesztelje Kincsest, aki egyébként nem volt éppen rossz ember. Ő volt a leghálásabb közönség, a leghívebb mesehallgató, amikor Zsanó Párizst, a Szajna partját emlegette, a párizsi lányok szépségét és engedékenységét ecsetelte.

Az alkalom kínálkozik, mint a tolvajnak a besurranás — Zsanó csomagot kapott. Verebet foghattak volna vele. Egész nap fütyült, dalolt. Igaz, kicsit kerékbetörte azokat a sanzonokat, amelyeket Yves Montand sokkal sikeresebben adott elő, de neki ez elég volt így is. Egyre a csomagra gondolt.

Eljött az este. Nem tudják azt mások, milyen szép egy este a laktanyában. Az ember lehúzza a csizmát, olyan érzése támad, mintha kétmázsás béklyó alól oldották volna fel. Kigombolhatja a zubbonyát és szegre akaszthatja a sapkáját. Micsoda könnyebbség. Meleg van, csak a cipőpaszta szaga facsarja

egy kissé az orrodat. Az ágy — fehér lepedővel, vastag pokróccal, maga a mennyei kényelem. Az újonc, még sehol nem aludt olyan nagyokat, mélyeket, jólesőket, mint ezen a kemény, emeletes katonaágyon. Megszólal a takarodót jelző kürt, lefekszel, s reggelig nincs olyan nagy úr a laktanyában, aki felzavarna, felrázna. A napos lábujjhegyen jár, az ügyeletes tiszt betakargat, ha lerúgod a pokrócot egy álombeli szerelmeskedés közben. A laktanyai éjszakák olyanok, mint a kolostoré. Csend, pihenés. A gyönyör, a boldogság teteje pedig az, ha egy kis kartondoboz az otthon egy darabkáját is odavarázsolja.

Ha minden így igaz, hát Zsanó boldog. Fütyül, vagdossa a madzagokat, s szedi elő a finomságokat. Lekváros, vajas nemtudomkák, mézes, cukros émelyítő csodák. Mintha sose láttak volna ebben a laktanyai-hálókörletben kolbászt, szalonnát. Zsanó ebben is unikum volt. Aztán jött a gyönyör teteje. Hízott, rengő-ringó osztrigák. Citrommal, pici kis olajjal. Zsanó olyan boldog, hogy majd elrepül.

Itt az alkalom.

— Möszjő szaki elvtárs? Kóstolsz? Csuda finom.

Kincses gyanakodva szemlélte a papírtálat, rajta az osztrigát.

— Mi a rossznyavalyát eszel, Zsanó? Ha én ezt a sok pancsot megenném, belepusztulnék.

— Dehogy pusztulsz vele... Olyan ez, legfinomabb lakoma.

Citromot nyomott az osztrigára, ujjai közé vette, csámcsogva, szürcsölve, kéjes örömmel ette. Kincsest pedig egyre unszolta.

Nem is kellett sokáig. Izgatta őt, hogy ilyet még úgysem látott, enni meg mikor evett volna. Érdekes lenne elmondani, hogy osztrigát vacsorázott, mint azok a regényhősök, akikről olvasott valamelyik francia regényben. Rászánta magát.

— Zsanó, ha megmérgez ez a nyavalya, keresztüllőlek.

— Ide bicskát ide — böködte Zsanó a nyakát, s már nyomta is a citromot egy gyönyörű példányra.

Milyen az osztriga? Ha csigának mondom hízelgek. Ha hűllőnek, majdnem igazat mondok. Nyálkás, elfolyó, alaktalan, testetlen, de Zsanó szerint finom. Kincsesnek majdnem felakadt mindkét szeme, amíg undort, gyomorkavargást legyőzve lenyelte az egész mindenséget, de vele együtt legalább mázsányi súlyt is nyelt, ami egész éjjel ült a gyomrán, mint valami lidércnyomás.

Reggel olyan képpel ébredt, mintha okkersárgára mázolta volna egy kincstári piktor. Kincses a gyengélkedőre került, Zsanó pedig soronkívüli szolgálatra vezényeltetett Skumát alhadnagy jóvoltából, mondván, szándékosan megrongálta elvtársa egészségét. Rossz viccnek vette tehát a szívélyes uzsonnát Skumát, s Zsanó már aznap éjszakai ügyeletes szolgálatot tartott. Méghozzá vesztére.

A laktanya csendes. Az épület egy hatalmas szuszogás. Aludni, aludni, aludni. Hármas jelszó, mindig ez volt az újonc álma. A húszévesek szeretnek aludni. Csodás, hogy senkit sem zavar az őr lépése. Tán maga is azért csapja a kőhöz a csizma sarkát, hogy el ne aludjék. Nem zavar az ablak alatt a

gépkocsizók tármája. Ezek — különös szerzet — mindig éjjel csapnak zajt.

A hálóterem? Költői élmény. Bálvány: bariton egy koncerten. A fuvolák rendetlenül harsognak hol itt, hol ott. A ritmusuk is vad, csapongó. Nincsenek hangszerelve, mértékbe szabályozva. Külön szólam a speciális fúvosok családja. Felreccsennek, felharsannak, mint a rapszódiák fortisszimói. Mindezek összeolvadnak egy általános harmóniává, brummogássá, fújtató recitatívóként. — És kész a koncert. Még az illat is olyan, akár egy túlfűtött koncertteremben. Csakhogy a parfőm itt a csizma és a párolgó testek gőze.

A koncertmester itt nem az első horkoló, hanem a század ügyeletese. Benyit, körülnéz, végigsétál a vaságyak között. Felrángat a helyére egy pokrócot, helyretaszít egy majdnem leguruló muzsikust. Továbbáll. Visszhangzik minden lépte a kihalt folyosón, mégsem ébreszt fel senkit. A lépés itt puskalövés. Megszokták már ezt is.

Ma Zsanó is virraszt. Szempillája ólom. A torka száraz, a lába ég a nehéz csizmától. Mégis akkorákat csap a kockakövekre, mintha azok tehetnének erről a rendkívüli szolgálatról. Az álmosság egyetlen orvossága pedig a cselekvés.

Sorra jár minden szobát, megnéz minden ágyat, s kicsit hasonlít most a hajdani városok éjjeli őrére, mert folyton dudol magában. Mit, nem lehet tudni. Pararam, pararam, pararam . . . És minden pararam egy oktávval feljebb. Felcsettennek a villanyok. Azt is hallani véli ebben a csendes egyedüllétben, hogy nyikorog a nyakcsigolyája amikor végignéz az alvók fejein, azok pedig úgy hatnak rá, mint megannyi kép egy fotóalbumból és

lópokróc keretbe rakták volna őket. Az egyik fénykép megmozdul...

Csetten a villanykapcsoló. Fény nem követi. Csak egy villanás, sírós ajtónyikorgás. Néma csend. A sarokban szúrós fénypászta. Talpra állított koporsót világít. Szabályos csontváz áll a fakeretben. A koponya, a törzs csontjai, fityegő végtagok. A karok csörömpölve emelkednek a magasba. Áldást oszt, vagy fenyeget. A fény vibrál.

Zsanó szíve a torkában dobog. Kövülten áll, mint a szobor. Csak a csontváz karja csörömpöl és a szokott éjjeli koncert ad hozzá kissé szabályos, következtetésképp mesterkélt kíséretet.

A katona hátrál, mint a túlerővel szemben megtorpanó arcvonal. Csapódik az ajtó és máris elkezdődött a fejvesztett rohanás, a menekülés a biztonságosabb fedezék mögé. Ez pedig most Skumát alhadnagy. Hiába áll előtte az ajtóban Skumát, lengemagyarban, nem képes szóra nyitni a száját, csak liheg. Még azt sem hallja, hogy mögötte, a kísértet körletében erősödik a zaj. Végre talál egy szót.

— Halál! — lihegi... — egy igazi halál!

— Ki halt meg? — bámul rá a felijedt Skumát.

— Csak csontja van.

— Maga bolond!

— Dehogy bolond, csak hozzon pisztolyt.

Skumát nem tudhatja, mi rémítette halálra Zsanót, kapja a pisztolyt, s ahogyan volt amerre Zsanó irányítja. Igazán épületes látvány. Égnek mered szöghaja, húzza maga után a gatyakötőt, mint a kutya a pórázt, előreszegezi a pisztolyt, mintha rablótámadó banda ellen fegyverkezett volna.

Újból csetten a kapcsoló Gyullad a fény. Se koporsó, se szúrós fénypászta.

— Állj, ki az? — ordít Skumát.

Senki nem áll, csak harminc legény dugja fel a fejét. Látni rajtuk, hogy igazi meglepetés ül a tekintetükben, s ártatlan álmuk még el sem rebbent belőlük. Csupa bárányka. Mégis kitört a röhögés. Skumát gatyában, pisztollyal, mögötte félig elbújva sandít Zsanó. Még mindig halottsápadt. Skumát kezdi restellni a dolgot, ráordít az ügyeletes Zsanóra:

— Hol volt az a halál?

— Ott... ott... A sarokban. Még csörgött is.

A legények igyekeznek buta és lehetőleg értelmetlen képet vágni, mert ehhez a helyzethez ez a legmegfelelőbb. Utóvégre mi közük nekik a halálhoz.

— Maguk tudnak valamit? — kiált ismét, most már a legénységre.

— Én csak annyit tudok: éppen azt álmodtam, hogy az unokanővéremmel járok, aki tejesasszony a karcagi piacon. Tetszik tudni, özvegyasszony szegény, mert az ura már régen meghalt. Szóval azt álmodtam, hogy nem halt meg, csak vacakolt velünk, amikor egy nagy ordítást hallottam: „Állj, ki az?" Erre felébredtem, s láttam, hogy az alhadnagy elvtárs áll itt egyszál gatyában. Jelentem, ezért kellett röhögnöm.

Bokor szellemeskedett. Az lett a hatása, hogy mindenki fulladozni kezdett a röhöghetnéktől, Skumát rettenetesen kínos helyzetbe került.

— Hagyjanak aludni — nyöszörgött Bálványi, aki láthatóan a legjobban szórakozott. Bokor pedig megtoldotta:

— Alhadnagy elvtárs, jelentem, mi már régen megmondtuk, hogy a Zsanó nem komplett. Van valami stichje.

— Engem az nem érdekel, az az orvos dolga. Azt mondják meg nekem, de azonnal, hogy volt itt egy halál, vagy nem volt?

— Jelentem, mi nem tudjuk, mert aludtunk. De az is lehet, hogy Kincses szakaszvezető elvtárs jött haza, s most kint van a mellékhelyiségben, gyomorégés miatt.

Kincses nem jött haza, az alvó embertől nem lehet számonkérni még egy halált se, így hát Skumátnak nem volt más választása, mint Zsanóra szegezni a tekintetét. Úgy tessékelte maga előtt, mint egy igazi gonosztevőt, s ha nem tiszteli a szolgálati szabályzat idevágó rendelkezéseit, most úgy csapja fejbe a pisztolyaggyal, hogy a Zsanó fejében az a Bokorék szerinti plusz kerék egyből a helyére billen, s többé nem lát sem halált, sem mást. Jobb híján megelégedett a keményebb szavakkal, amelyekből csak azokat idézem, amelyek elfértek még az Akadémia által kiadott szótár szórengetegében. Ez pedig így kezdődött azon a bizonyos szellemjárásos éjszakán:

— Ide figyeljen, maga beduin! Legközelebb verje át a taskenti nénikéjét, aki szitában viszi haza az aludttejet és vegye tudomásul, hogy maga egy idióta!

— Skumátkám, jelentem nekem nagynénikém van Toulonban. Nem tagadtam le. Taskentről nem tudok. Ott van minden, hordja aludttejet, mert festő neki ura, ő pedig árulja képeket egy szalonban. Ne legyen nevem Zsanó, ha nem volt halál.

— Akkor írja be a naposkönyvbe reggelre, maga szerencsétlen spiritiszta — hagyta rá

Skumát, mert jobbnak látta, hogy az alvásba temesse bosszúságát.

Zsanó még ezt sem hagyta megjegyzés nélkül.

— Jelentem értette, csak azt nem értem, miért lennék én spiritiszta. Kutya nem hívta ide rohadt halált.

Skumát nem figyelt oda, hanem becsapta az ajtót és magára hagyta Zsanót, aki nyomban elkezdte fogalmazni az éjszakai kaland pontos, tüzetes és szabatos leírását. Reggel ez állt a naposkönyv egy teljes oldalán.

„A szolgálat nem rendetlenkedett. Vettem át, tisztaság volt szanaszét. Különös történt nem. Csak első szakasz körletében lakott éjjel egy halál. Csont csörgött, koponya világos. Skumat alhadnagy jelentem neki, azt mondta, hogy a halál nincs jelen, mert a szoba alszott. Le is tagadták, hogy volt halál. Nekem parancsot adta, hogy verjem át touloni nénikém. Jelentem, hogy nem tudom, mert most Párizsban vannak kiállításra. Azt is mondta, hogy idióta vagyok. Jelentem, ez nem igaz. Más nincs. Tisztelettel: Tot Janos hör. Napos."

Mindenki megkapta ezért a magáét. Kiszűrődött, hogy Zsitva százados alaposan belegázolt Skumát lelkivilágába. Zsanót kihallgatásra vezényelték, ahol közölték vele, hogy ne gyulladjon be, mint egy elemista tacskó, hanem gondolkodjon, mielőtt pánikot kelt. Bokortól pedig elkoboztak egy nagyszerű diavetítőt, amellyel tetszés szerint akár halált is lehetett varázsolni a szoba falára. A csontcsörgést utánzó és az egész halottjárást szervező Bálványinak pedig kilátásba helyezték, amint leteszik a katonai esküt, szállodába küldik a Hotel de Cella appartmanjába.

Mivel minden csoda csak három napig tart, a békés laktanyaélet is ennyi idő múlva állt helyre, Zsanónak jót tett az idegnyugtató, amit a doktornőtől kapott.

Mindent meg lehet szokni. A neve Zsanó maradt, nyelve botladozott ugyan, de megszokták ilyennek, mint a vállukba vágódó puskaszíjat, az örökké káromkodó Kincsest és az állandóan kereső, vizsgálódó és minduntalan kifogásokat találó őrmestert.

— Elöljáró. Úr. Kész — akarta elintézni Zsanó egy vállrándítással, amikor maguk között nem tudni hány ezredszer bonckés alá vették aparancsnokokat.

— Mi az, hogy úr? — tiltakozott Bálványi és nagyon lenézően tekintett Zsanóra, mintha alázkodó opportunista lenne.

— Kicsit rosszul vagyok értelmezve — magyarázkodott Zsanó. — Nézzed rám, kedves Bálványi mester. Mikor te raktad falat odahaza kőművész szakmában. Valaki mondta, hogy így meg úgy. Mikor én voltam szabóinas, nekem is mondták, hogy nadrágot így meg úgy fércezzem meg. Igaz? Mikor mószjő Bokor volt filmgyáros fullajtár, neki is mondta civil parancsnok, hogy ide meg oda kell rohanni. Az nem parancsnok mondódott, csak dirigáltak. Azt hiszik tisztelt hadvezérek, hogy Kincses más? Nem más. Csak itt nem gatyavarrás van, hanem laposan kúszás, hogy ellenség ne lássa bele sorok közé. Igaz?

Bokor könnyen vette, őt nem nagyon izgatta az egész. A katona élet az ő számára egyenlő volt egy kissé hosszúra nyújtott viccel. Mindent viccnek vett... Eleinte!

— Zsanó, te annyira katonás lettél, hogy hamarosan felfedezik benned a második Hannibált! Tudod, ki volt az? — kérdezte Bokor.

Zsanó félrebillentette a fejét. Nála ez mérsékeltebb dührohamot jelentett. Számolt tízig, de lehet, hogy húszig aztán felelt.

— Te pedig tudod, ki volt Paul Martin? Nem tudsz, honna? Az volt egy párisi. Nem kelt át az Alpokon, de volt olyan nagy szájas, mint möszjő Bokor. Egyszer aztán mester úr méterfával tanította neki civil szabályzat. Azt hiszem, ma is járja kissé döcögősen. Neked az is bántja füled, ha Kincses szaki fortissimó beszélje? Azt nem láttad éjjel, hogy takargatja rád lópokróc? Az nem valami? Anyád neked kelt fel éjszaka, hogy visszarakjon ágyba, ha pottyantál belőle? Azért bennünk is van kis hiba. Nem azért, de benned is. Az igaz.

— Zsanó — pózolt Bokor — gratulálok. Tökéletesen beleélted magad a katonás életformába. Ha így folytatod, belőled lesz a mintakatona, az üveg alatt őrzött preparátum . . .

— Belőled pedig kissé elcsúfított Bel Ami, mert vágom hozzád Kincses keményfa csizmája húzóját. Légy madár, szállj le Zsanó elvtársról. Nem vagy érdekes.

— Ne sértegesd Zsanó — békített Bálványi. — Ti pedig hiába röhögtök — szólt a többiek felé Bálványi. — Igaza van neki. Csak azt látjátok, hogy kényelmetlen dolgokat parancsol Kincses, meg Zsitva, de azt is vegyétek észre, hogy veszekszik a ruhással, ha nem rendes a csizmátok, vagy a takarótok. Azt nem veszitek észre, hogy a Zsitva százados elvtárs majdnem felaprította a szakácsokat, amikor lekozmálódott a babgulyás? Meg azt sem vettétek észre, hogy már harmadszor ír levelet a Bokor miatt, hogy a mamájának intézzék el a nyugdíjügyét.

— Oui! Bálványi! Ketten leszünk hadvezérek!

— Maga hadvezér? — szólt a vitába Kincses. Éppen belépett a körlet nyitott ajtaján. — Attól tartok, hogy magából egyszerű, de igazi katona is csak akkor lesz, amikor énbelőlem irgalmas nővér valamelyik szerzetesrend elfekvő kórházában. De nem kell tartania semmi rossztól. Én addig gyötröm, amíg példaként nem állíthatom a legidétlenebb harcos elé is, meg a kiváló katona elé is. Persze, nagyon jó lenne, ha nem kellene annyit kiabálni. Azt hiszi, kedves Zsanó, hogy ez nekem álarcosbál?

— Akkor beszélje szép csendben — ajánlotta Zsanó és pislogott.

— Azt hiszi, hogy én találtam ki, amire meg akarom tanítani? Nem, de fontos dolgok ezek. Hogy néznék én azoknak a szemébe, akik ide küldtek, ha nem lennék jó katona? Igencsak égne a bőr a képemről, ha hazamennék, s azzal fogadna az öreg Jámbor, községünk elnöke, aki még vöröskatona is volt, hogy: Hallod-e fiam, téged tán azért küldtek a hadseregbe, hogy felvedd a sárgacipőt, meg feszegesd a melled a lányok előtt? Vagy tán azért vagy ott, hogy a gigádat köszörülgesd. Nem vicc ez, Zsanó. Mert megkérdik. Nekem pedig válaszolni kell. De magát is megkérdik. Tán az öreg Tóth, aki nem volt akármilyen ember, az tán nem kérdi meg, hogy: Te Zsanó, hát nem etted hiába a nép kenyerét? Aztán fiam, ha rád bízzák a hazát, lesz-e vér a benső̈dben, lesz-e virtus benned, hogy megvédjed? Tudom én, hogy ezek csak nagy szavak. Tudják mik a kisebbek? Az, hogy például tiszta-e a puska, felvarrta-e a tegnap leszakadt gombot. A

kis dolgokban nem tudja a rendet, az a háborúban is elveszett ember . . .

— Azért nem muszájnak személyeskedést, csinálni! — tiltakozott Zsanó, és a jobb kezét zavartan, babrálgatva zubbonya elé tartotta.

— Én akartam varrni, de legalább tízszer szúrta meg tú, ujjam, meg törte a hegye . . .

— Magának, a szabómesternek kedvencének — nevetett Kincses, de már azt is látta, hogy Zsanó kényelmesen tekergeti a cérnát a sapka belsejéből, fűzi a tűbe, s boszorkányos ügyességgel pótolja a leszakadt gombot.

— Tisztelt Zsanó maestro? Felvenne a kundschaftjai sorába? nevetett Bokor és oldalogva eléje lépett. — Véletlenül leöntöttem a hétköznapi frakkomat, s leszakadt két gomb is a sleppjéről.

— Hah, bölcs és bohóc . . . Fogja még mészjő Bokor csodálni Zsanó elvtársat. Akkor lefelé nézem őt. Csak irigykedjenek! Lesz még Zsanó elvtárs nagy!

HA A KATONÁNAK AZT PARANCSOLJÁK, HOGY FESSE BE AZ EGET, NEM AZT KÉRDEZI, HOGYAN JUT FEL ODA, HANEM AZT: MILYEN SZÍNŰRE?!

Némelyek komolyan gondolják, mások a virtus példázataként említik. Kincses például majdnem komolyan gondolja. Így neveli a kopasz kobakú legényeket is. Van egy gyengéje — a lövészet. Szállóigévé vált néhány eset. Rajta kívül talán csak Zsanó, és a szakasz másik rendkívüli egyénisége hitte el. Ez volt Rácz Dagi Béni. A kitűnő hegedűs, de analfabéta minden más tudományban.

Egyik ilyen történetét sokszor elmesélte már:

Lőverseny volt, ahol Kincses az első csapatban indult. Méghozzá a puskával végrehajtott iskolai és harcszerű lőgyakorlatoknál. Minden ment, akár a karikacsapás. Kincses csupa tízeseket lőtt. A harcszerű gyakorlatoknál azonban enyhébb szél kerekedett. Felkavarta a lőtér könnyű porát, s Kincsesnek mindkét szemét teleszórta. Alig látott az orráig a szúrós, kristályos homokszemcséktől. Mégis tovább folytatta a gyakorlatot. Úgymond — nincs elveszett helyzet.

— A lövészethez nem csak szem kell ám, legények, hanem fül is. Képzeljétek el, nem láttam, majdnem kiégett a szemem a homoktól. De hallottam, amikor felcsapódott a cél, hallottam, hogy elfütyül mellette a szél. Céloztam a hang irányába és tüzeltem. Minden cél leküzdve! Ez volt az igazi, zöldfülűek!

Kinek jutott volna eszébe, hogy ezt kétségbe vonják? Sem most, sem az előbbi sorvány nem kételkedett, mert szentírásnak vették, amit Kincses szakaszvezető mondott. Később még az összes főesküt is letették volna rá, hogy saját oktondiságukat igazolják. Most is hittek, mint az apostolok az Olajfák hegyén.

A helyzet egyébként is olyan így lövészet előtt, mintha a legénykéket műtétre vinnék.

Egyre szaporábban járnak a vizeldébe. Még azok is, akik hányaveti módon azt találták fejtegetni a rajparancsnok előtt, hogy ők még a tüzes istennyilától sem félnek, nem attól a kis csapástól, amit a puska rúg viszszafelé. Az semmiség ahhoz képest — mondják ezek a szájhősök —, amit egy búcsú utáni bunyóban kaptak, vagy adtak a megboldogult civil életben.

Közben Kincses szakaszvezető a mellette őgyelgő Hordó Lukácsnak magyaráz.

— Látja, őrmester elvtárs, az embert eszi a méreg. Amikor egy kicsit keményebben szólok, azt hiszik, hogy haragszom, azt hiszik, hogy nem szeretem őket. Pedig nem is igaz.

— Nem szeretetház ez — morgott Hordó Lukács és odább akart állni. — Egyesek összetévesztik a hadsereget a szociális otthon-

nal. Megmondtam én ezt Zsitva százados elvtársnak is . . .

— Éppen rossz helyen — húzta fel a szemöldökét Kincses. — A napokban nekem is azt mondta, hogy igenis igényeljük csak, hogy szeressenek bennünket a katonák. Most mit csináljak, öleljem meg őket, vagy simogassam őket, amint elalszanak takarodó után?

— Gyerek még maga, Kincses — sóhajtott az öreg őrmester. — Az én időmben csak azt mondták, hogy reszkessen a kiskatona, hogy féljen, mint az ördög a szenteltvíztől. Beszéd? Nem beszéd volt az, hogy az emberhez szóltak. Tán nem is szerepelt ilyen szó a szótárban. Csak ordítás volt. Egyik sorvány örökölte a másiktól. Amit velem csináltak, azt én vissza akartam adni valakinek. Akinek én visszaadtam, az továbbvitte, s ha alkalma volt, az is tovább csinálta. Megmaradt, öröklődött. Mostanság másféle idő van. Mégis, itt van magunk között az örökség. Még él, még hat. Még nem tudnak egészen mások lenni. Elhiszi nekem, Kincses?

— Rosszak vagyunk? Miért gondolja, őrmester elvtárs?

— Én ilyet nem mondok — mosolygott az öreg és szeme elé tolta sapkája ellenzőjét. Lassan, csendesen mormolta maga elé. — Tudja, már nekem is mondták valamikor azt, hogy szeretni kell a katonát. Volt egy idős tanító, tartalékos főhadnagy.

Az magyarázta. Fiatal voltam, akárcsak most maga. Egyik fülemen bement, másikon kijött. Élveztem, hogy én most parancsolok, hogy nekem most megmásíthatatlan szavam van. Nem éreztem sehogyan sem, mit jelent szeretni a katonát, szeretni azt a másikat, aki

alig két-három évvel fiatalabb nálam. Tetszett az nekem, hogy ráordítok, az meg összekapja magát, elkékül, majd hanyatt esik a félsztől. Így volt. Nem is tagadom.

— Én nem gyönyörködöm abban, ha fél a katonám, őrmester elvtárs és nem is élvezem azt, hogy valaki vagyok közöttük — tiltakozott Kincses, mintha egyenesen neki irányozta volna az elmélkedését az öreg. — Azt gondolja, hogy tudatosan kitolok velük?

— Mondom, ne értsen félre — mosolygott tovább az öreg. — Én is tiltakoztam akkoriban. Én is tagadtam, hogy nekem imponált a csillag. Természetesnek vettem. Mert ilyen az ember? Én a könyvekből megtanultam a szót, hogy becsülni kell a közkatonát, csak azt nem tudtam, hogy a közkatonának a legnehezebb, mert ő virraszt az őrhelyen, ő szalad a golyószóróval, meg a géppuska páncélpajzsával. Könyvekből? Én magam is szaladtam vele valamikor, csak közben elfelejtettem, méghozzá nagyon hamar elfelejtettem. És eljött az idő, amikor újból megtanultam. Csak akkor tanultam meg igazán... Van egy fiam, azt tudja? Már felnőtt ember, elhagyott engem is. Tiszt. Amikor cseperedett, legényke lett... Akkor tanultam meg, hogy az apának az ő fia, a sajátja a legszebb, legkedvesebb. Mikor újonc volt, meglátogattam, bizony titokban megnéztem az ágyát... Mikor ezekre a legénykékre nézek, ő jut eszembe, a fiam. Ezek is olyanok, ezek is úgy kezdik... Ha én most azt mondanám, hogy nem kívánom, hogy a katonáim szeressenek, akkor a saját szívem ellen tennék merényletet...

— De amikor olyan nyakasok, olyan értetlenek, fegyelmezetlenek és még tiszteletet-

lenek is — próbálta Kincses magyarázni, indokolni, amit az öreg tiszthelyettes jobban ismert.

— Talán mi angyalok voltunk? — nevetett Hordó Lukács. — Engem például többször elvert az édesapám, mint más három gyereket. Mégis tudom, hogy szeretett. A katonaképem még akkor is az éjjeliszekrényén állt, amikor már bajuszos felnőtt voltam.

— Itt van például ez a Zsanó, azt hiszi, hogy lehet vele boldogulni? Olyan nehéz ember, aki mellé legalább egy lélekbúvár kellene. Kiforgatja a szavaimat, viccet csinál mindenből...

— Az a baj, hogy hibbantnak nézi, rosszul teszi. Derék fiú ez, van annak esze. Csak máshol született. Nekem volt vele dolgom. Már az első napon azt hittem, hogy agyvérzést kapok tőle, de nem haragszom rá, dehogy haragszom!

Hordó Lukács köszönés nélkül továbbállt. Lassan bandukolt a lőtér előtt. Mintha egy learatott búzatáblán böngészne. Felvett egy félrozsdás hüvelyt, zsebretette. Odébb dobott egy száraz faágat, felrúgott egy agyonrozsdált világháborús sisakot. Csóválta a fejét, amikor egy helyt, a sátorlapon toporogtak a lőszert osztogató tisztesek.

Kincses nézett utána. Furcsa érzések keltek benne. Miért lett ilyen jóságos ez az öreg? Mitől érzékenyült el ez ennyire? A foglalkozáson úgy pattog a szava, mint a puskagolyó a flaszteron. Még azt is hogy: édes fiam, Kincses, úgy mondja, mintha vigyázzt vezényelne. De lehet, hogy igaza van? Lehet, Zsitva is azért mondja, mert idős korban már elgyengülnek, elpuhulnak még a katonák is? Mi legyen a határ, mi legyen a

mérce arra, hogy szeretem a katonát, vagy nem szeretem? Szeressem őket, vagy parancsoljak nekik? Hogyan kerülnek ezek a fogalmak egymás mellé? Ha nagyon szeretem őket, tudok-e kemény, határozott parancsnok maradni? Erre bizony nem írtak szabályzatot! Legyintett és Zsanó felé indult . . .

— Na jöjjön maga szubrett katona! Hozza a fegyverét, s tíz kerek percig célra tart! Az erősíti az izmokat.

Ez kellett neki. Méghozzá pont oda fektette Kincses, ahol az előbb kikönnyebbülte magát. Hiába morgott arrább, Kincses azonban ragaszkodott a helyhez.

Közben Zsanó nem unatkozott. Bálványi — igaz, a segítő alázatos képével — oda settenkedett melléje. Mutatott az ujjával olyanokat, amilyeneket ilyenkor szokás, de a szája egészen mást mormogott az amúgy is kékre-zöldre váló Zsanó fülébe.

— Figyelj rám! Volt a brigádunkban egy fickó. Azzal esett meg, amikor katona volt. Lusta disznó hírében állott. Még akkor sem tisztította meg a puskáját, amikor szemle volt. Inkább eldugta.

— Ezt meg éppen jó helyen mondta.

— A puskájának a csövén alig lehetett keresztüllátni. Telerakódott porral. Lövés közben aztán a porszemek a csőfal és a lövedék közé szorultak. Ez csak egy pillanatig tartott, de a cső felrobbant és szétnyílott, akár a rózsa. A fickónak meg olyan lett a képe, mint a sziú indiánoké azon a képen, amikor az elesett főnököt gyászolják. Mesélte, hogy még személyi igazolvány képet is újat kellett neki csináltatni, mert olyan pöttyös lett a képe, mintha abban a kocsmában ebédelt volna, ahol a macska belerandí-

tott a ventillátorba. Szerintem még vénember korában is csak telefonon beszéltek vele a lányok.

— Igaz? Esküdj meg! — sápadt el Zsanó, és az addig becsukott szemével a puska csövét nézte.

— Ne lássam az Égei-tengert, pedig régen kívánom már látni, ha nem mondok igazat.

Akár hiteles volt az eskü, akár nem, arra mindenképpen jó volt, hogy Zsanónak bogarat tegyen a fülébe, s ne hagyja nyugton az utolsó percekig. Még célratartás közben is le-leengedte a fegyvert és a köpeny ujjával, hol meg kétes tisztaságú zsebkendőjével kenegette a csövet. Később egy cipőmadzagot is szerzett valahol. Beleengedte a csőbe, a végére vattát kötött, s úgy huzigálta ki-be. Később a zárszerkezet minden darabját törölte fényesre, hogy a gyöngébb lábú légy hanyatt vágódott volna rajta.

Munkálkodni kezdett az első század. Zsanó nem bírta nyugalommal. Újból lefeküdt a földre és szorgalmasan tartotta előre a fegyvert. Közben behunyta a szemét, gondolván, az semmiképpen sem árt, ha egy kicsit pihenteti.

Pihenésről szó sem lehetett. Újabb kuvik madarak jöttek, hogy szaladgáltassák az amúgy is szaporodó hideglelést. Zsanó hátán. Kászonyi lépegetett el mellette. Megállt egy pillanatra, csak annyira, hogy megjegyezze:

— Aztán vigyázzon Zsanó harcos! Nehogy úgy járjon, mint az egyik újoncom. A rajparancsnok a lőlapját teaszűrővé lyuggatta...

— Csak semmi marhítás! — hesegette el magától Zsanó a falra festett ördögöt. Ezek az ördögök, ezek a megátalkodott kis ördö-

gök nagyon szerettek Zsanó közelében tanyázni.

— Te, Zsanó! Láttad már a góré fogait? Tudod, hogy csikorog, ha haragszik?

— Semmi góré — kiáltott vissza Zsanó, de fel sem nézett rájuk. — Engem ne provokációzol.

— Kincses elérkezettnek látta az időt, hogy a legkritikusabb időben öntsön lelket a csüggedőkbe. Félkörben maga köré gyűjtötte harcosait. Beváltnak vélt receptet alkalmazott.

— Zsanó, hogy céloz? . . .

— Jól . . . azaz pardon . . . Elcsapott célgömbbel.

— Nem arra gondolok, maga marseille-i meduza! Mintha ki lenne a lőállásban?

— Miért? Kinek kellene lenni ott? — nézett rá ártatlan képpel Zsanó. Nyilván nem jutott eszébe semmi a leckéből.

— Mire célozhat egy igazi harcos, maga szőrmók? Vésse az agyába! A gaz, kutya ellenségre!

— Szaki elvtárs? Párizsban a kutyákat a sintér fogja. Kutyákra ott nem is lő a katonaság.

— Zsanó, maga egy baloldali elhajló, maga, maga az imperializmus rohamcsapata. Becsukatom, hogy megfeketedik. Ha én egyszer azt mondom valamire, hogy az egy gaz kutya, akkor az marad, még akkor is, ha nekem ekkora szakállam lesz, hogy a térdemet veri. Az pedig nem lesz, mert leberetválom. Megértette? Ha egyszer kutyát mondok, akkor az kutya marad egészen addig, amíg más parancs nem érkezik.

— Pardon, erre nem is gondoltam!, hogy így kell vigyázni az embernek. Ha kutya, ak-

kor legyen kutya. Csak azt nem mondja Kincseském nekemnek, hogy lőjjem én abba a kutyába bele. Mert ha van kutya, abba kell lőni. Abba pedig akkor lehet lőni, ha tudom, hogy kell bele lőni. Egészen széjjel reped a fejem. Most azt mondja meg nekem Kincseském szaki, hogy veri ki a fogam a puska vagy nem veri. Robbanik cső, vagy nem robbanik? Mennek a lövedékek kedves szomszédomba, vagy nem mennek. A kutya rendben van. Értettem. De hogyan lőjek?

— Hát én még mindig hiába ugatok magának? Maga politikai analfabéta? Hányszor rágjam a szájába: úgy lőjj, hogy izzon benned az ellenség gyűlölete, lángoljon benned a haza szeretete. Akkor más baj már nincs is! Tudod milyen a jó katona, édes egy szép gyermekem, Zsanó? Ha azt a parancsot kapod, hogy fesd be az eget, hát nem azt kérdezed, hogyan kell, hanem azt, hogy milyen színűre. Világos?

— Én festhetek is. Inkább festek. Úgysem szeretek lövöldözni. Én festek, leszek piktor, mászok fel az égbe, csak adjad neke az égi létra, mászok innen minél messzebbre. Úgyszem szeretem ezeket a robbanásokat. Ibi is, meg a mama is mondta, hogy Zsanó, egyáltalán nem neked való a vitézi élet. Pierre még csak boldogul valahogyan, mert annak az apja bokszoló volt, és megtanította őt verekedni, de nekem még azt sem mondták otthon, hogy létezik a világon elcsapott célgömb, meg repülőpálya, meg ilyesmi. Megyek, Kincseském, már megyek is meszelni!

Kincsesnek legalább kétszázra szaladt fel a vérnyomása. Arcán akkora vörös foltok ültek, mintha cinóber festékbe mártották volna a fejét. De uralkodott magán, tudta,

hogy most óvatosabb vizekre kell vitorláznia, mert pillanatok múlva már az egész század rajta, meg Zsanón röhög majd. Hangot váltott:

— Tóth határőr! Mondja el nekem sorban, hogy kell csapott célgömbbel célozni?

Zsanó forgatta a nyakát, mintha kaucsukgallérba szorult volna. Tudta, hogy egyszer ezt kérdezik majd, s neki felelni kell. Hiába gyötörték egymást Knapicziussal, hiába mondta el neki Bokor naponta ötször — ezt képtelen volt megtanulni. Forgatta a nyakát, csizmája orrával rugdalta a talajt, mintha attól várna valamilyen észnyitó forrásfakadást. Nem jött. Annyira zöldfülű azonban már ő sem volt, hogy a végső szorultságában ne lelt volna valamilyen megváltó menedéket. A siketnémák jelbeszédéhez folyamodott.

Két ujját V alakban feltartotta. A V közepére állította a másik kezének mutatóujját. Így már illusztrálta a nézőkét is, meg a célgömböt is. Célnak pedig semmi jobbat nem találhatott volna a Kincses hasánál. Az egész ujjakból tákolt szemléltető eszközt odanyomta Kincses hasának. Takarosan jelentette:

— Jelentem, csakis így!... Csakis így!

— Szóban mondja, Tóth határőr, szóban — csikorgott Kincses.

Zsanó félrefordított nyakán úgy ült a feje, mint a májusi maskara a széplányon. Azért felcsillant a szeme és már fújta is nagy átéléssel, mintha szerepet mondana:

— Izzó gyűlölet, izzó gyűlölet... Szeretlek haza... Beadni a kulcsot kutya betyár ellenség.

Most már hangosan böködte Kincses hasát.

— Állj, maga egy egész marha — feledkezett meg magáról Kincses.

— Jelentem Kincses szkb., vagyis szaki, ez a pro titulo nincs benne a szabályzatban, kikérem...

— Akkor ne tegye tönkre az idegeimet...

— Jó, de akkor nem léptet elő?

— Maga csak ne vicceljen! Feleljen! Mi ez?

Zsanó orra elé tartott egy puskát, de látszott rajra, hogy legszívesebben orrbaverné vele.

Zsanó nézett, látta, hogy puska.

— Dióverő! — vágta rá. — Bálványi mondta.

— Nem azt kérdeztem magától, hogyan csúfolják a puskát, hanem azt kérdeztem, hogy milyen a fegyver leírása — dühöngött tovább Kincses.

Nem először okozott közbotrányt Zsanó, Kincsessel folytatott szócsatája. Többen szúrást éreztek az oldalukon, legtöbben teljesen elfelejtkeztek a vizelési ingerről. Még többen keservesen szorongatták magukban a röhögést. Ez pokoli dolog. Mert olyanra terveződött az ember, ha nevethetnékje van, nevessen, ha meg bánatos képet kell vágnia, hát próbálja meg azt, Zsanó azonban meg sem kísérelte. Ártatlan, mondhatni együgyű képpel vigyorgott a tajtékzó Kincsesre. A lehető legtisztességesebb szándékai és gondolatai voltak. Arról ő nem tehet, ha olyan nehezen értik meg. Mert még véletlenül sem gondolja azt az a Kincses, hogy ő mindent rosszul ért, és mindent rosszul mond. Van olyan is, de van olyan is, amikor nagyon

gondosan válogatja a grammatikát, mert nagyon precízen akar fogalmazni, Kincses nehéz eset — Zsanó szerint.

Zsanónak megint szerencséje volt. Most a lőtérparancsnok sietett segítségére. Fekpadra szólította a soron következőket. Zsanóra azonnal sor került. Persze, nem olyan hirtelen, ahogyan ezt kimondja, leírja az ember. Mindennek meg kell adni a módját. Különösen akkor, ha valami egészen tökéletes dolgot akarnak beletömni, az egészen tökéletlen kobakokba. Ennek az első látható jele volt, hogy mindenféle szerszámokkal felszerelve Kincses lépett Zsanó fekpadjához. Zsanónak leginkább az a bohócsapkaszerű papírtölcsér tetszett, amit nem fejre, hanem ujjhegyre húztak. A billentyűt védő sátorvason átdugott ujjra húzták. A hosszú tölcsér nagyon érzékenyen reagál. Ha a lövő kissé ideges, elhúzáskor a tölcsér virgoncan megurgrik. Ha nagyon ideges, akkor olyan nagyot ugrik, majdcsak orron veri vele a tiszthelyettest, aki merőlegesen fekszik a fekpadon, s az ügyetlen újoncot figyeli.

Ilyen módon gyakoroltatta Kincses Zsanót is. Egyszer sikerült, mert csend volt. Simán ment minden, mint a parancsolat. Ám egyszeriben elkezdődött a lövészet, sorra dördültek el a fegyverek. Tekintettel arra, hogy Zsanó idegei köztudomásúan nem voltak kötélből, s nem volt szenvedélyes lövész, hát minden dörrenéskor akkorát rándult egész testében, hogy majdnem leesett a fekpadról.

Ez nemcsak Zsanóra nézve volt kellemetlen. Neki legfeljebb azt mondják, hogy balkezes, meg hogy belőle nem lesz kiváló. De mit mondanak Kincsesnek?

Erre nagyon finnyás volt a szakaszvezető. Már őrvezető korában is azzal hencegett, ha olyan kedvében volt, hogy ő neveli a legjobb lövőket, az ő keze alól csak kiváló emberek kerülnek ki. Most meg itt van ez a Zsanó, az istennek sem boldogul vele. Pedig de sokszor ismételtette vele, de sokszor rágta a szájába. Még gondolni is rossz volt arra, hogy akkor mi lesz?

— Ide emelje a messzelátóját, Zsanó! — suttogta kétségbesetten mérgében. — Maga nem tud lőni? Mondja ezt a hintalóetető nagybácsijának, aki Napóleon alatt szolgált és sántán jött haza Waterloo alól, mert gyásztüzet gyújtottak a falábából. Maga tud lőni, édes fiam. Maga nagyon tud, csak megjátssza magát. Megjátssza a maszatost. Feleljen nekem: hányas irányzékkal lövünk száz méterre?

— Háromszázassal. Alapirányzék. Azért ezzel — fújta Zsanó egy teljes szusszal —, mert ezzel lövik befele a puskát. Na, ezt tudom. És igaz is!

— Jól van. Hogyan célzunk?

— He-he-he! Tudom. Izzó gyűlölettel és csapott irányzék.

Ezzel fogta a puskát, maga elé tette. A kezét magasra emelte. A már előbb említett V betűvel formált két ujja közé rakta a másik mutatóujját.

Kincses jobbnak látta, ha beletörődik. Idő sem volt több, mert pattantak a vezényszavak. Feküdj! Lőszert kiosztani! Egy lőszert fekve tölts! Ez a rend. De a mai napig sem találták ki, hogy ez a kemény, katonás rend ne hasson nagyon nyomasztóan a katonákra. Még nem akadt egy okos ember, aki elhitette volna a kopaszokkal, hogy ez még tulajdon-

képpen csak játék, csak próba, csak amolyan oroszlánköröm köszörülgetés. Hátha még olyan apróságok is idegesítik őket, hogy egy-egy tiszt kíváncsiságból ott sétál a közelükben. Egy-egy tiszthelyettes is idejön, hogy az utolsó percben adjon még valami halasztthatatlan tanácsot. Igaz is az, hogy a megrögzött öreg házasember nem veszi tudomásul, hogy a fiatal házasnak nagyon nagy próba az első éjszaka. A katonának pedig az első lövészet — a nászéjszaka.

Sorban, szabályosan, szuszogva fekszenek a fekpadon. Időnként mély lélegzéssel könnyítenek a levegőszegény tüdőkön. Sebesebben ver a szív. Több a vér, több az oxigén. Jobban dolgozik a tüdő. Ilyenkor mozgékonyabb a mellkas, a kar, a váll. Következésképpen jobban mozog a puskacső is.

Mozog a tiszt bensője is. Többen azt hiszik az izgatott vizsgázók közül, hogy: igen, neki, a tisztnek könnyű. Már behunyt szemmel is tudja, hova kell célozni. A tisztnek minden olyan egyszerű. Az ő puskája már olyan gyakorlott, hogy magától is odatalál, ahova kell. Irigykedve nézik, mert csak sétál, nézelődik, csendesen ide-oda szól és csak mosolyog.

Ez a látszat. Ez a csalóka játék. Neki, Zsitva századosnak sem mindegy, hogyan lő Bálványi, Bokor, vagy Zsanó. Neki felelnie kell értük. Ha a kiskatonának nászéjszaka ez az első lövészet, hát akkor neki az örömapa szerepe jutott.

Odalép Zsanóhoz, nézi, látja, hogy feszeng. Nem tudni, érezni kell azt, amit most ő is érez, hogy ennek a fiúnak illene valamit mondani. Illene? Kell!

— Nagyon szeretném, ha jól lőne, Tóth elv-

társ! — mosolygott Zsitva, s még jobban mosolygott, amikor látta a fiú tekintetében, hogy mosollyal válaszol.

— Magának jobb? Nekem muszáj jót lőni. Megfasíroz Kincses, ha nem . . .

— Nekem is jó, örömet okoz vele. Engem azért állítottak ide, hogy erre megtanítsam. Ha jól csinálja a dolgát, akkor az azt jelenti, hogy nem volt hiábavaló a munkám. Ha rosszul, akkor valahol én is hibáztam. Világos beszéd?

— Elég világos. Csak az nem olyan könnyű, mint mondani. Állni könnyebb. Lőni nehezebb — mosolygott Zsanó, pedig tudta, hogy itt csak az nevethet, aki utoljára is nevet majd.

— Megmutassam, hogyan kell?

— Én hiszem — emelkedett fel Zsanó, mert azt hitte, hogy megértette a századost.

— Én akkor is megmutatom, ha hiszi. Hátha könnyebb lesz utána — nevetett Zsitva és intett a lövészetvezető tisztnek.

A tiszt vezényel.

— Fekpadról!

Zsitva nekikészülődik. Kényelmesen Zsanó helyére fekszik, megvizsgálja a fegyvert, dicsérőleg int is, hogy elégedett, tiszta, rendes, gondozott a puskája.

A tisztesek pedig egy kupacba verődnek. Összebújnak, mint a cinkosok. Szemükből szinte olvasni lehet, hogy nagyon drukkolnak. Mert mi történne, ha Zsitva rossz napot fogott ki? Mi történne, ha a Zsanó puskáján véletlenül félreütötték a célgömb tuskóját? Mi történne, ha neki is meszelnének a jelzőárokból?

— Hejej — nyöszörgött Kincses, akinek

leggyengébb pontja a tekintély megóvása. — Lehet, hogy leég az öreg?

— Maga sose féltse a parancsnokát — intette csendre hordó Lukács a tamáskodót. — Ősz fejjel is lepipálja akármelyikünket!

Hordónak volt igaza. Zsitva könnyedén célzott, nyugodtan húzta el a billentyűt. Mindhárom lőszerét pontosan a lőlap közepébe eresztette. Utána felállt, megigazította a köpenyét. Nem volt az arcán diadal, nem volt azon egy parányi büszkeség sem. Természetesnek tartotta, hogy csak olyat lehet megkövetelni a fiatal katonától, amit ő maga könnyedén, magától értetődően végrehajt.

— Látta, figyelt, Zsanó? — mosolygott Zsitva és visszaadta a parancsnoklást a lövészetvezető tisztnek.

— Jelentem, láttam — felelt Zsanó. — Csak amikor dörrent, akkor egy kicsit megijedtem.

— Akkor feküdjön a helyemre, most majd én figyelem.

És Zsanó újból hason feküdt.

Kényelmetlenül feszeng, csizmája orrával a gyepet rugdossa. Mázsának, ólomnak tűnik a fegyver, mert a jobb térdét nem húzza előre, a bal könyökét nem rakja kissé a jobb válla irányába. A lövészetvezető nyomban észreveszi.

— Melyik fekszik ott úgy, mint a viceházmesterné a női napozóban? Igazítson magán, hallja, maga Rozmár Gedeon!

Zsanó tudja, hogy ő nem Gedeon, de fészkelődik, keresi a helyét ezen a kényelmetlen alkalmatosságon.

— Mi baja van? Miért mocorog?

— Legközelebb vegyen be hashajtót!

— Jelentem, nem hajtó baj, hanem a ga-

tyamadzag. Nagy rajta a bukét, töri a hasamat. — Mondja maga baját, közben feláll, kioldja a feszes gombokat. Letolja a nadrágot is. Aztán kényelmesen, nagy műgonddal átcsomózza a rettenetes nagy, rakoncátlan csomót. A sok fölösleggel bíró madzag nem is céljának illő méretű ám. Azt hihették volna a kíváncsiak, hogy Zsanó nem egy lenge fehér darabot erősít vele a derekához, hátára kötve a csomót, hanem egy egész kalózhajót, valami fürgén ugrándozó bójához. Neki is jó volt, mert jókora alagutat nyitott a beáramló levegőnek, meg másoknak is jó volt. A nevetés arra utalt, hogy végre feloldódott a nagy feszültség. Ő nem nevetett. Felsóhajtott, visszafeküdt a helyére és jelentette:

— Zsan Tot tüzet rakni kész!

— Nem tüzet rakni, hányszor mondjam, hanem tüzelésre kész.

Ez már nem jelentett semmit, mert Kincses a háttérből mondta mindezt, hogyha akarta volna, sem hallotta Zsanó, mert a puskák ropogása mindent elnyomott. Magával ragadta a piro-mámor. Nem gondolt ő ezekben a pillanatokban sem kutyára, sem macskára, csak arra, hogy minden erejével magához szorítsa a fegyvert, minden idegszálával arra a kis fekete pontra irányítsa a csövet, ahol annak szakított foltokat kell hagynia. Szorított egyszer, kétszer, harmadszor, s akkor már úgy érezte, szívesen folytatná. A lövöldözés olyan, mint a kábítószer. Akkor szomjúhozik meg rá az ember, amikor már nem szabad belőle többet.

Zsanót ünnepelték. Kincses kezet szorított vele. Bálványi mellbe bokszolta. Bokor így nevezte: „Hősöm!" Még azt is mondta, ha

így folytatja, a nevét feltétlenül belevésik a Diadalív egyik márványlapjába.

— Te vagy a dal, Zsanó — rikkantott neki még Kászonyi is, amit ő, Zsanó, csak azzal a megjegyzéssel nyugtázott, hogy „a dal csinált a Kozma, Párizsban".

A hivatalos elismerés nem maradt el. Nem tudni, honnan, előkerült egy fényképész is, kétszer Zsanóra kattintotta a gépét. Este már mindenki gyönyörködhetett volna az ábrázatában, ha nem lett volna olyan borostás, mint egy remete. A büszkeségtől tánclépésben, enyhe csípőringatással ment vacsorázni. Gondolta, utóvégre, neki köszönheti az a nagyszájú, hogy most nem kell lesütött szemmel megjelennie a többiek előtt.

No, a délelőtt azért nem ért véget. A rajagitátor nyomban köréje gyűjtötte a többieket, kijelentvén, hogy most Zsanó elvtárs szépen átadja azokat a hasznos tapasztalatokat, amelyeket szerzett az ellenség leküzdésében.

— Mondd csak el, hogyan csináltad?

Zsanót legalább olyan váratlanul és felkészületlenül érte ez is, mintha a csapott célgömbre kellett volna válaszolnia.

— Hát tudom én? — válaszolta széttárt karokkal. — Én csak annyit emlékszem, hogy kaptam három nagy pofonütést. Fülembe lakik valami csilingelés, pofámban érzek valami nagy gumó. Meg azt tudom, még, hogy a barátja vagyok a Kincsesnek. Mert rögtön azt kiabálta nekem, amikor jelzők nem meszelték az eget lövés után. Csak azt nem értem most már, hogyha barátja vagyok, akkor miért kérdez mindig olyan kellemetlen dolgokat. Nem igaz? Tudni kell lőni, kész! Gyűlölet, meg szeretet, meg ilyesmi

— azt meg kell tanulni Kincsestől. Lőni? Lőni azt tudni kell! Igaz, barátom szaki, Kincses szkv?

Zsanó nagy ember lett. Még befelé menet is együtt lépegetett a századdal. Kivételesen nem törte a kapca, nem esett le róla a nadrág. Egyutt lépegetett, s még a nótát is együtt fújta velük. Igaz, csa la-la-lázott, mert a szöveg nehéz volt. De énekelt. A kapuőröknek külön is tisztelgett. Ezt nem lehetett kihagyni. Rá sem ismertek volna. Még a sapkáját is megemelte, mint valami cilindert. Ez is az ő külön szertartásához tartozott.

— Alászolgája, kapus urak! Tisztelete! Bon jour! Ha keresnek, akkor bent vagyok. De ma ne zavarjanak. Szieszta! Adieu!

Ma ezt is tehette. A kapuőrök is tudták, hogy a nap hőse lépeget előttük.

A kellemes órák gyorsan elrepülnek. A következők annál lassabban vánszorognak. Estére kimenőt kaptak a kiváló lövők. Sokan voltak, zöldült tőlük a korzó. Ám, ha valaki azt hinné, hogy egy kimenőpapír birtokosának lenni olyan egyszerű, hát téved. A kimenőnek is szabályai vannak. Első számú kritériuma tökéletes szobarend, példás ládaés ruhatisztaság. Továbbá tiszta köröm, borotvált arc, tükörfényes csizma, ép gombkollekció. Még mindig nem teljes a követelménylista. Betéve tudni kell a tiltott szórakozóhelyek listáját, s azt legalább háromszor el kell mondani: rajparancsnoknak, szakaszparancsnoknak, ügyeletes tisztnek. Azt is tudni kell, hogyan viselkedik a katona a polgári lakosság körében, hogyan viselkedik akkor, ha társfegyvernembeli harcosokkal, tisztesekkel, tiszthelyettesekkel és tisztekkel találkozik. S még ez sem minden. Elég

egy gyászkeretes köröm, egy lógó gomb, egy csámpás csizma, a mindenható kimenőpapírt máris hatályon kívül helyezheti valamelyik fórum.

Zsanó szerencsés csillag alatt született. Hárman is öltöztették, s legalább öt rajbéli harcos ruhatárából tették szalonképessé. Így került akadálytalanul a kapun kívülre. Gyorsan csatlakozott öt-hat szerencsés társához, s jól meghúzták lépéseiket a város felé.

De nehéz ilyenkor választani, hogy mivel töltsék el a néhány órás kimenőt. Csalogató a moziplakát. De erre nem érdemes időt vesztegetni, mert a laktanyában is van filmvetítés, s még pénzbe sem kerül. A zenés cukrászda hívogatóbb, de ahhoz több pénz kell. A kocsma? Sokan vannak mindenütt, s minden második hely tiltott. A korzó sem túl érdekes már ilyen hűvös időben, mert a lányok nem szeretnek fázni még akkor sem, ha a „vőlegényképző intézet" legjavát engedték ki. Végül eltelik az idő ődöngéssel. Háromszor-négyszer végigsétálják a várost, a korzót, legeltetik egy kicsit a szemüket, aztán bevonulnak a laktanyába mesélni, hogy milyen nagy kalandjuk volt.

Zsanó is így járt volna, ha . . . Igen, ha nem lehetne olyan könnyen táncba vinni, mint azt a bizonyos Katát. Hunyadi lovasszobornál tátották a szájukat, vagy heten. A lejtős Széchenyi úton pedig ugyancsak vagy hét tüzérkatona jött lefelé. Azok is csak ődöngtek, keresték, hogy mivel csapják agyon azt a néhány órácskát. A piros fegyvernemi jelzés Bálványinak tűnt fel legelőbb, s nem állta meg, hogy ismét ki ne tanítsa Zsanót valami speciális ismeretre.

— Akarsz egy jó heccet, mösziő?

— Akarhatok.

— Mondd nekik: tüzér, fel a fára, jön a bika, bú!

— Miért mondjam? Jó az nekik?

— Persze, hogy jó. Nagyon örülnek neki — bizonygatta Bálványi és egyre noszogatta Zsanót. — Mondjad csak!

— Akkor mondom, hadd örüljön a tüzér is. Nem igaz?

Ekkor még nem tudta Zsanó, hogy volt egyszer egy tüzér. Mikor volt, kinek a tüzére volt, arról nem szól a legenda. Arról azonban eléggé ékesszólóan, hogy a tüzérlegény piros parolinja miatt méregbe gurult egy bika, s megkergette a tüzért. Nem tehetett mást, menekült. Méghozzá a legközelebb eső fára kúszott fel. Ott várta meg, amíg a dühös állat mérgevesztetten visszavonulót fújt. Hogy Gábor Áron tüzére volt-e, vagy még előbbi, azt senki sem meséli. Azt azonban minden katonaviselt ember tudja, hogy ilyenkor minden pattantyúsban felforr az önérzet. Olyan lesz a bőrük, mintha a hajdani tüzértaplót dugták volna a fülükbe.

Ez ismeret híján Zsanó kellő távolságra bevárta a tüzéreket és a kapott ismereteket pontosan továbbította.

— Hé, tüzérek! Föl a fára, mert jön egy bika! Buu! Buu!

A tüzérek egy kissé meglepődtek. Talán megtorpantak egy pillanatig, de nem szóltak egy árva szót sem. Hangtalanul kezdték csatolni a derékszíjaikat, ami a legrégibb álmoskönyvek szerint is igen barátságtalan és békétlen gesztusnak tekinthető. Egyesek szerint szikrázott a szemük, mint a puskapor, és izmaikban felülkerekedett a harctéri ideges-

ség, amit szintén békebontó jelnek vélnek a szakértők.

Szabályos hadüzenetet Zsanó sem várt, mert tudott olvasni a tekintetekből. Arra azonban nem számított, hogy az élen haladó őrvezető éppen őt pécézi ki, s a derékszíjjal fültövön suhintja.

— Hallod-e komám, így kell ápolni a fegyverbarátságot? — szólt az őrvezető és látszott rajta, hogy részéről teljesen befejezettnek tekinthető az ügy. Nem így Zsanó.

— Mit, te félsz a bikától? Szép harcos vagy, nem azért. Hal Kincsesnek lennél katonája, leszoknád gyávaságról.

— Én gyáva — húzta el a száját a tüzér, amiből szintén arra következtettek a többiek, hogy a békés egymás mellett élésnek bealkonyult.

— Tedd le azt a derékszíjat, komám — szólt közbe Bálványi hangban is, meg termetben is tiszteletet parancsoló módon. — Nem kell rögtön mellre szívni a dolgot.

— Te talán megölelted volna, ha veled gúnyolódik? — akaszkodott továbbra is az őrvezető és lóbálta a derékszíjat.

— Én képen töröltem volna, hogy elfelejti a becses nevét, azután pedig addig kergettem volna, amíg elveszíti a kezét, lábát. De téged nem osztalak ki, kedves tüzér barátom, mert semmi kedvem kimenő után fogdába menni.

— A megjegyzéseidet tedd el magadnak, vagy a legkedvesebb barátodnak, mert én nem vagyok olyan ijedős a fogdától, mint te, hanem megtanítalak a tüzér miatyánkra.

— Hű, de okos vagy, — kötekedett Bálványi, és megszorította a tüzéren a zubbonyt.

— Ajajaj — horkant fel Zsanó. — Ebből

csete-pata van. Én ajánlom lovagiasabb intézés. Fogjunk kezet, s ballagjunk dolgunkra. Tiszta ügy, nem?

— Én veled — nézett a marokra fogott tüzér Zsanóra, de még így kelepcében is nagy hangja volt. — Csak akkor, ha bocsánatot kérsz tőlünk és visszaszívod az egészet!

Zsanó kész lett volna erre, mert rugalmas természetű, de Bálványi csendre intette, hatalmas lapáttenyerével mutatta, hogy ezt ő majd elintézi.

— Engedj el, komám — fenyegetőzött az őrvezető — jót mondok, engedj el, mert a sárba dagasztalak.

— Hejehejehuj! — kurjongott Zsanó a kibic pártatlanságával. — Ez a bikaijesztgető azt hiszi magáról, hogy ő a Toldi Miklós, pedig csak kopasz, mint a háromnapos veréb. Jobb, ha ijedezel, mert Bálványi cselgáncsban már kétszer földhözcsapta a Vargát. Azóta dadog.

— Engem hagyja ki a játékból — szólt morgósan Varga, de azért elég rosszallóan nézett Zsanóra. Nem szerette, ha mások előtt teregetik a szennyesét.

— Csak ne vágjad fel, mikor rajtad röhögött egész szakasz, akkor kicsi fiú voltál, most meg csak hagyjuk? — nevetett Zsanó.

Akaratlanul is feltüzelte Vargát. Az meg legszívesebben őt törölte volna nyakon, hiszen lejáratta eddigi tekintélyét a tüzérek előtt. Azt pedig még a legszolidabb faluban sem veszik jó néven, ha más falubéliek előtt a gyengébb oldalukat emlegetik a legényeknek.

— Zsanó, ha tovább szemtelenkedsz, akkor te húzod ki a gyufát. Jobban tennéd, ha szednéd a lábadat, mielőtt méregbe gurulok.

Igazán bölcs és egyértelmű volt Varga minden szava. Bálványi is engedett egy kicsit a zubbonyon, a tüzér is lejjebb engedte a derékszíjat, s félszemmel már Zsanót vette célba.

— Jobban tennéd, ha hallgatnál — szólt oda félszóval Bálványi is, mert érezte, hogy kedvezőtlen fordulat állt be. — Egyelőre arról van szó, hogy bennünket akarnak kidekorálni a tüzérek, s nem arról, hogy a Vargának miért akadozik a beszédje.

— Mi nem akarunk semmit — ismerték el a tüzérek. — De azt talán nem tagadjátok, hogy ez a szőrmók kiabált ránk, hogy bika . . .

— Neked a nénikéd szőrmók, az akinek gipszben volt a lába, mert nem tudta utánad menni, mikor beálltál csibésznek — válaszolt Zsanó egészen nekitüzesedve, s már lépett is az egyik röhögő tüzérhez, hogy a dolog harcosabb módján intézkedjen. Valaki azonban közbelépett. Elterült a földön. Estében, véletlenul megrúgta Bálványit. Bálványi azt hitte, hogy a tüzér rúgott, ezért szorosabbra fogta a zubbonyt, s talán tett is valamit. De a tüzér lendülete kissé túlméretezett volt, és a derékszíj nem őt érte, hanem a feltápászkodó Zsanót, ami igen kellemetlen volt, mert csípett.

Zsanó meg azt hitte, hogy a Bálványi veszítette el a türelmét, s ő csapott oda egyet.

— Tiszta bolondház van — nyögött egyet, azután rugalmasan elszakadt a tett színhelyétől. Közben nagyokat kurjantott, amit a tüzérek még ma is így mondanak: „Buugatott egész úton futtábann . . .”

Zsanó franciás könnyedséggel mászott ki a csávából. Amíg a többiek értelmetlenül huzakodtak, ő a dolgok ésszerűbb változatát

találta alkalmasnak. Egyszerűen nyúltalpat kötött. Csak két utcával arrébb állt meg szuszogni. Elvétette azonban a hadicselt. Egészen véletlenül pont arra futott, amerre később a tüzérek is eleresztették a nyúlcipőt. Így lettek a menekülő tüzérekből — üldözők. Bár ezt maguk sem tudták az első percben. Örültek, hogy egérutat nyertek, a hosszúlábú határőrök elől. Zsanó azonban szentül hitte, hogy az ő nyomába eredtek. Ezért nemcsak szaporázta a lépéseit, hanem menet közben akkorákat kurjantott, hogy a siketnéma is felfedezte volna őt. Miután a tüzérek is ráhibáztak, a nyomába eredtek, gondolván, némi elégtételt vesznek az imént elszenvedett vereségért.

Zsanó nem azért viseli a nyakán a fejét, hogy csupán a sapkáját tudja hová tenni. Rövid, de határozott manőverezés után beugrott egy kapu alá. A folyosóról nyíló szellőzőablak éppen neki való rejtekhelyül kínálkozott. A bátrak szerencséjében bízva, tehát egy pillanatig sem habozott. Bevetette magát az ismeretlenbe. Nem is kellett hosszantartó repülést végrehajtania, máris ott trónolt a szellőzőudvarba szórt szemét, törmelék, hulladék tetején. Igaz, nagyon büdös volt, de még mindig elviselhetőbb mint a tüzérek derékszíjának boldogabbik vége. Csend volt. Csak az üldöző tüzérek kacskaringós káromkodását hallotta. Őt azonban ez már nem zavarta. Olyan biztos fedezékben volt, legalábbis annak érezte, mintha otthon, a saját szobájában kuporogna. Nyugodtan rágyújtott, szívta a markában elrejtett cigarettát.,

A lehető legalkalmasabb hely volt ez arra, hogy filozófálgasson arról, amit Sku-

mát már olyan sokszor elmondott a fegyverbarátságról.

Valami igaza is van ennek a Skumátnak — gondolta magában. Hiszen a fegyverbarátság az valóban nagyon szép dolog. Még könnyet is csal az ember szemébe egy-egy megható történet. Csakhogy ezek a történetek eddig csak az előadáson fordultak elő Zsanó szerint. S lám, a valóság első megjelenése egészen elront mindent. Olyan ez, mint amikor egy szép festményre odacsapják a kulimászos palettát. Hiába írják ki a falra, hogy éljen a fegyverbarátság, meg ilyesmi, amikor ezek a tüzérek ennyire nem értik a viccet, hogy rögtön elkezdenek verekedni.

Annyit igazán megtehettek volna, ezek a piros parolinosok, hogy legalább magyarázatot kérnek. Ki az ördög tudhatta, hogy ez valami illetlen dolog? Párizsban sose tárgyalt tüzérekkel, nem tudhatta, hogy ezek ilyen hirtelen haragú emberek. Vagy ez lenne annak a híres magyar virtusnak egyik megjelenési formája. No, ha ez olyan, akkor jobb lesz egy kicsit óvatosnak lenni.

Talán eddig jutott el, amikor a világítóudvarba nyíló egyik ablak kifényesedett. Nyomban bikaerős férfihang zengett fel. Úgy trombitált, mintha riadót fújna. Egyelőre csak a vízcsapot nyitotta meg. Egy darabig gurgulázott a szájával, aztán a maradék vizet a fogpasztatöbblettel kilódította az ablakon. Amikor a borotválkozó víz, a mosdóvíz, szappan már mind a nyakában volt, reménykedni kezdett, hogy csak vége lesz ennek a váratlan fordulatnak is. Korai vigasz. Az erős férfihang tovább harsogott.

— Nekem most már tagadhatod, hogy jar hozzád valaki. Nekem olyan orrom van, mint

egy nemes vádnak. Azt hiszed, nem tudom, hogy járt nálad valaki? Megnyugtatlak, hogy elkapom a lovagod. Miszlikre szaggatom, vagy ezzel a borotvával vágom le a fülét. Isten engem úgy segéljen.

Zsanót egycsapásra kilelte a hideg. Csak most kapott észbe, hogy mekkora veszedelem kellős közepébe ugrott. Ijedtében még a cigarettának is a parázsló felét kapta a szájába. Arccal a szemétkupac felé fordult, gondolván, talán így jobban elrejtőzhet a kereső tekintet elől.

Ez aztán a bika, gondolta magában Zsanó. Kellett nekem bikát kiabálni? Most itt van. Tessék, csak nekem nem lehet a fára szaladgálni, mint a tüzérnek.

A hangok egy kicsit alábbhagytak. Valami vékonyka hangfoszlány jutott el hozzá. Mintha az asszony magyarázkodna, vagy szidná a féltékeny férfi. Aztán kisvártatva még erősebben jött bentről a mogorva basszus.

— Idefigyelj! Teréz! Nekem ne dumálj! Ha azt hiszed, hogy beveszek ilyen süket magyarázkodást, akkor tévedsz. Öreg motoros vagyok én ahhoz.

Még motoros is, gondolta Zsanó, mert a szó alvilági értelmét nem fogta fel egészen szabatosan. Az ő számára a szó most csak annyit jelentett, hogy még a szaladás is hiábavalónak bizonyulna, mert ennek a bikahangúnak motorja van, könnyen beéri őt.

— Ha nem mondod meg tiszta lelkedre, hogy ki volt itt, azonnal felkutatom az egész házat. Fel én. A pincétől a padlásig minden zugot feltúrok. Ha elkapom a ficsúrodat, hát fasírozottat csinálok belőle is, meg belőled is.

Ennek már fele sem tréfa. Remegő végtagjain érezte, hogy ebből a pácból nem le-

het szépszerével menekülni. Olyan módon okoskodott, hogy még mindig jobb, ha a fegyverbarátok hagynak rajta a parolinjához inkább illő színű nyomot, mint ennek a bikahangúnak a hangjától kimúlni, méghozzá egészen ártatlanul.

Ha ez a vadember most rátalál, a nagy jó isten sem mossa le róla, hogy az asszonytól ugrott ki a fürdőszoba ablakán keresztül. Mindennek a tetejébe még Ibitől is megkapná a beosztását, mert olyan esztelenül féltékeny az a drága, mint ez a zordon ember, itt az ablak másik oldalán.

Rettegve megmozdult. Csörömpölt alatta a törmelék. A csörgés felé kapott. Üvegdarabok voltak. Majdnem elvágta az ujját. Felállt. Ismét megcsörrent valami. Közben a fürdőszobából záporozott a fenyegetés.

Képzeletében azokat a rémfilmeket látta, amelyekben ilyen fordulatok vannak: az asszony ártatlan. Igaza van. Senki nem járt nála. De hagyja egy darabig a dühöngő fenevadat. Aztán őt is elkapja a méreg. Felugrik, magára dob egy lenge pongyolát. Sorban kitárja a szekrények ajtaját, minden szoba és mellékhelyiség ajtaját sarkig tárja. Közben szétdúlt hajába turkál és torokhangon piszkolja a féltékeny embert. Aztán következik a drámai pillanat. Berohan a fürdőszobába. Feltépi az ablakot. Így szól a dühöngőhöz: „Gyere ide! Nézz ki! Talán oda bújtattam!"

Itt lenne a nagy dráma. A nő sikoltana, a férfi hörögne és élesre fenné a borotváját.

Inkább menekülök, gondolta Zsanó és kiegyenesedett. Elkapta a lépcsőházi ablak párkányát és felhúzta magát. Mosolygott. Lám, milyen egyszerű az egész. Hála istennek, meg Kincsesnek, hogy annyit ordít a rohampá-

lyán. Ha őt eddig szekírozza, hogy a palánkra könnyedén kell feljutni, akkor esetleg elvérzik, mint egy közönséges vágómarha. Már csak a tetemét találják meg, aztán nézhetnek a kriminalisták, hogy ki metszette el egy jóképű határőr torkát.

Hopplá! Belőlem nem lesz stefánia vagdalt — dünnyögte magában Zsanó, és már lódult is. Ott termett a rosszul világított lépcsőházban. Már csak a bűzét érezte a világítóudvarnak, s valami monoton hangot a félelmetes fürdőszobából. A ruháját könnyűszerrel megtisztította a ráragadt piszoktól, mert a katonaposztónak többek között olyan jó tulajdonsága is van, hogy nehezen látszik meg rajta az élet salakja. Jókedvűen, szinte lángoló kedvvel lépett a keskeny, rosszul világított utcára. Fütyürészve indult el a Széchenyi tér felé, mint aki a legjobban végezte a dolgát. Nem érezte a tüzérek által okozott foltokat, nem idegesítette már, ha abba a bolond fürdőszobában akár lovagi tornát rendeznek is. Ő szabad, zsebében van a kimenő papír, a többi nem érdekli. Annyit mindenesetre érez, hogy éhes is, szomjas, némi pénze is van. Következésképp úgy irányítja kissé táncolós lépteit, hogy valami rendes helyen kössön ki, még hozzá olyan helyen, amelyiknek a neve nincs azon a bűvös tilalmi listán.

Erre pedig a legalkalmasabb hely a Nádor pince. Rendes hely, nem is drága, jól főznek, — úgy beszélik, s még a lányok is megfordulnak itt estefelé.

A zene, a barátságos meleg, no meg az ételszag egészen megnyugtatta és teljesen elfeledtette vele a hadicselekményeket. Közben jött a pincér. Olyan léptekkel közeledett,

mint aki előre tudja, hogy ebből nem lesz nagy rendelés, az pedig kevés hasznot hoz a konyhára. Elég kelletlenül kérdezte:

— Mit hozhatok?

— Küldje nekem... Hogyisavan? Marhagyereket kérem! — Zsanó ezekkel a szavakkal rendelt, mert másképpen nem jutott eszébe a borjúsült étlap szerinti, hivatalos neve.

Most a pincér bámult, mint a borjú. Kértek már tőle sok furcsaságot, de marhagyereket még sohasem.

— Kit küldjek ide?

— Egy adag marhagyereket. Sülten. — magyarázta Zsanó.

— Borjúsült? — segített a pincér tágranyitott szemmel.

— Oui monsieu... Borjúsült...

A fehérkabátos pincér farolva hagyta el az asztalt s csakhamar csattanva záródott mögötte a csapóajtó. Nem sokkal utána feketekabátos fizetőpincér, aztán a szakács, majd a kukta, de még a klozetosné is ki-ki kandikált az ajtón. Zsanót ez egy cseppet sem zavarta, tudta, hogy semmi nyom nem maradt. Jött az italos.

— Italt parancsol?

— Pohár sör!

Ettől nem lett okosabb. Zsanó alapjában szófukar ember. De hamarosan jött az első pincér, nyugtatta, hogy rövidesen elkészül a borjúsült.

— Fűszeresen, paprikásan, vagy inkább kevés fűszerrel, s több salátakörítéssel parancsolja a kedves vendég?

— Ah, lehet kevés fűszer. Sok erősen nem jó nekem. Csípős méreg paprika nagyon nem szeretem. Van tőle erősen melegem.

Ez kellett a pincérnek. Diadalmasan ro-

hant be a konyhába. Az üzletvezető már nyugtatta is.

— Kitűnően csinálja. Csak tartsa szóval, beszélgessen vele. Közben már viheti is neki a sültet. Még le sem nyeli az utolsó falatot és itt lesznek érte.

A pincér buzgón sürgölődött körülötte. Terítette a szalvétát, hozta a kenyeret, meleg tányért, hűs sört és édességet. Zsanónak fel sem tűnt ez a hirtelen hangulatváltozás. Annál izgatottabb volt a főpincér. Már másodszor telefonált a helyőrségre, s izgalmában még a hangját sem fogta vissza.

— Kérem, siessenek, mert nekem módfelett gyanús ez a vendég. Tessék elképzelni, hogy magyar katonaruha van rajta. De úgy áll az is, mintha villával dobálták volna rá. Határőr jelzés van a vállán, mégis úgy kérte a borjúsültet, hogy marhagyerek. Én kérem, nem tudom ezt egyébre vélni, csakis valami kém. vagy ilyesmi lehet. Hogy nem egyenes úton jár, arra mérget merek venni, kérem. Mi tudjuk, ugyebár, hogy mi a kötelesség. De ugyebár azt is tetszik tudni, hogy nekünk nem áll módunkban elkérni az igazolványait, vagy megkérdezni, hogy honnan jött, vagy kicsoda, micsoda. Tessék egészen nyugodt lenni, mi majd a saját számlánkra etetjük, itatjuk, jól tartjuk őt, csak tessenek sietni, kérem tisztelettel. Hihetnek nekem. A mi sokéves tapasztalatunk, emberismeretünk ugyebár . . .

Azt sem várta, hogy a vonal túlsó végén szóljanak valamit hozzá, letette a hallgatót és máris intézkedett.

— Vigyenek neki egy üveg cirfandlit. Ha tiltakozik, mondják csak neki, hogy ezt az egyenruha iránti tiszteletből fogyassza el az

egészségünkre. Mert mi nem vagyunk olyan rossz, zsugori emberek. Szorgoskodjanak mellette, hogy eszébe ne jusson kereket oldani.

A többi vendéggel alig törődtek. Minden pincér a katona körül ólálkodott, vagy tettvett valamit az asztalon. Egészen meghatódott ettől a váratlan barátságtól. Úgy érezte magát, mintha nem is a tarsolyában hordaná a marsallbotot, hanem már a kezében lenne. Akár az igazi tábornok. Majdnem úgy festett. A fehér szalvétát még civil szokásaihoz híven a nyakába akasztotta, lábait elnyújtotta, mint valami renyhe civil. A zene ütemére ujjaival ütögette a metszett poharat, amelyben a cirfandli aranylott. Gyanúja nem volt. Úgy érezte, hogy teljesen szinkronban van mindaz, amit a barátságról beszélnek a politikai foglalkozáson, s ez itt kint, a lakosság körében. Úgy érezte, hogy ezek az emberek talán tudják is, hogy tegnap délelőtt ő lelkesen, és izzó gyűlölettel leküzdötte a kutya ellenséget a lőtéren, tehát ő egy kisebbfajta hős, akinek már jár valami csekélyke parádé is. A cirfandli gőze még azt is elhitette vele, hogy ez a katonaélet valóban olyan, mint amilyennek az énekekben áll: márhogy ez gyöngyélet!

A feketekabátos közben a zenészeket is riasztotta. Egy vékonybajszú, keményinges a füle mellett pengette a húrokat. A pengetés után kacsintott egy nagyot, ami tetszett is Zsanónak. Nyomban rászomorította, hogy „Csak egy kislány van a világon . . .”

Egy van, vagy több is, az most cseppet sem izgatta Zsanót. Annyit mindenesetre megjegyzett magának, hogy teljesen igaza van mindenkinek, aki ezen a sárgolyón keresi a

boldogságot. Mert ez a legteljesebb mennyország, ha az ember annak rendezi be a maga számára.

Már ő is majdnem ott érezte magát. Kivágódott a csapóajtó és egy tiszt vezetésével három legény lépett be rajta. A zenészek elcsitultak. A „csak egy kislány" kilépett a világból. A vendéglő halk moraja is elcsendesedett, mert mindenki érezte, hogy itt most történik majd valami. A pincérek diszkréten a falhoz simultak. Csak a feketekabátos bátorsága volt a helyzethez illő. A katonákat késedelem nélkül az asztalhoz kísérte.

Zsanó tágra nyílt szemmel, de azért franciás hanyagsággal nézett az érkezőkre. Nyugodtan lenyelte az utolsó falatot, kitöltötte a maradék bort.

— Hozzám van szerencsétek?

Még mindig kényelmesen ült. Csak lassan, kimérten állt fel. Asztalkendősen, derékszíj nélkül, csillogó szemmel és zsíros szájjal várta, hogy végre megszólítsák és megmondják, hogy mit akarnak tőle.

— Maga kicsoda? — kérdezte után a készültség parancsnoka, egy fiatal hadnagy. A választ is ilyen után kapta.

— Kicsoda? Talán a touloni püspök? Véletlenül katona! Zsan Tot vagyok. Határőr. Örvendek a szerencsének, foglalja helyet!

— Igazolványt, kimenőpapírt kérek!

— Van, sok is! — felelt derűsen Zsanó, aztán belekotort feneketlen zsebébe. Gyorsan meglelte a szükséges papírokat és átnyújtotta a hadnagynak. A fölöslegeseket hanyagul visszagyűrte a zsebébe.

A készültség parancsnoka tüzetesen vizsgálta az írásokat. Forgatta, a pecsétet szinte milliméterenként megvizsgálta. Bizony, sza-

bályos volt, egytől egyig. Mégsem fért a fejébe, miért ilyen idegenszerű a kiskatona kiejtése, és miért viselkedik ilyen esetlenül. Döntött.

— A papírjai ugyan szabályosak, ennek ellenére velünk jön, mert alapos gyanúnk van...

— Sokat ettem? Nem lógok el számlával. Balhét nem csináltam semmit, csak tüzéreknek mondtam este, hogy fel a fára, mert jön a bú-bika!

Ismét jó helyen mondta. A fiatal hadnagy is tüzér volt. „Véletlenül!" Egy szempillantás alatt az arcába szaladt a vér, mert még nem felejtette el a tisztiiskolás időszakot, amikor naponta hallotta sápadtabb fegyvertársaitól. Nyilván arra gondolt, hogy ez a pimasz szőrmók még fel sem húzta magára a mundért, még magyarul sem tanult meg tisztességesen, de csúfolódni azt már megtanult, méghozzá a javából.

A személyzet valami rendkívüli dolgot várt. A vendégek is abbahagyták az evésivást. Valami nagy, rejtélyes, izgalmas cselekményt gyanítottak a készültség megjelenése nyomán. Kicsit megszokták ezt a rejtélyes izgalmat, hiszen a lapok olyan sok históriát tálaltak az olvasók elé, hogy egy cseppet sem csodálkoztak volna, ha az orruk előtt bontakozik ki valamilyen pikáns kémhistória. Dezertőr, sokarcú, spion, titkos ügynök. Eddig csak szavak, vagy újságfejlécek voltak. Képzeletükben ezeket színezték ki, tetszésük szerint. Végre, most látnak egy igazit!

A főpincér még fokozta is ezt az izgalmat. Egyik asztaltól a másikig ficánkolt, hogy csitítsa a társaságot, hogy rendet tartson, egy váratlan fordulatra előkészítse a vendégeket.

— Kedves vendégeink, őrizzék meg nyugalmukat és hidegvérüket. Ne csináljanak pánikot. Kémet fogtunk, minden bizonnyal egy rafinált spiont tettünk ártalmatlanná. Rögtön elviszik, és nem lesz semmi baj.

Lehet, hogy ő már most arra számított, hogy az események után megindul a szokásos eszmecsere. Azt pedig nem lehet szárazon cselekedni. Ennek következménye pedig természetesen a vastagabb borravaló.

Zsanó asztalánál még mindig tartott a vizsgálódás. A hadnagynak sehogyan sem fért a fejébe, miért nem beszél rendesen magyarul ez a kopasz. Ha pedig valójában rendes, igazi kopasz, miért jön a város egyik legrendesebb helyére. Különben milyen hülyeség, a nyakában ez az asztalkendő. Ki látott már ilyet egy katona nyakában. Valójában már kérdezni sem tudott mit. Mentőötletként jutott eszébe a szokványos kérdés:

— Hogy hívják a parancsnokát?

— Azt hiszi, megmondom?! Kincses torkom harapná ketté, ha katonai titkot kipofázom. Nem kíváncsiskodjon ilyesmit, hadnagy elvtársam!

— Akkor velünk jön — parancsolta a hadnagy és a székre dobott derékszíjat Zsanó felé nyújtotta.

— Hogyne. Még mit nem? Nem akarom jókorát kapni ezzel a szíjjal, mint este a kedves tüzérségtől. Baj van? Mondják meg Kincses parancsnoknak, az majd boronál mindent.

— Ki az a Kincses? — türelmetlenkedett a hadnagy, és látszott rajta, hogy legszívesebben az ügyeletes tiszt elé vinné, hogy kínlódjék vele az.

— Kincses? Á! Az nagyon szigorú parancs-

nok. Szeme úgy járja, akár ménkű. Úgy kiabál, mint újságos Párizsban. Adna az magának fegyelem. Itt lenne Kincses, maga nem is tudná, hová álljon. Kincses olyan, mondta nekünk, mint isten ostora. Igazságos jó ember, de roppant szigorú. Akarja szívesen mondom neki, hogy üdvözletét küldje. Biztosan örülne neki a Kincses.

— Most már sok a szöveg, fogja a cuccát és gyerünk! Velem nem komédiázik itt, mint egy pojáca. Minek néz engem?

A hadnagy türelme fogyóban volt. A Zsanóé még nem.

— Hadnagykám, ez teljesen nem helyes. Katonai felszerelés éppenséggel nem cucc! Nem is motyó! Kincses mindig megmondja, hogy ez nem helyes, mert ezt dolgozó nép adja nekem. Azt is mondja Kincses, aki ilyet merje mondani felszerelésre, azt úgy megrúgja negyvennégyes topánkával, hogy zúgva szállja, mint győzelmi zászló.

Zsanó belelendült. A cirfandli is incselkedett vele egy kissé, no meg a hadnagy kötözködő magatartása is kihúzta belőle azokat a kis ördögöket, amelyek rendszerint kalamajkát okoznak. Hisz a hadnagy szavait is csak olyanoknak vette, mint a Bokor incselkedéseit. Kényelmesen rakosgatott az asztalon, bíbelődött az asztalkendővel. Háromszor is megnézte a derékszíjat, míg egyszer felcsatolta.

— Nem tud maga fürgébben mozogni? — kiáltott rá a hadnagy.

— Érdekes. Kincses is mindig ezt mondja. Nem egy iskolába jártak? De egyszer Kincsesnek is mondtam már, hogy nyugi apuskám. Csak nyugi... Kitelik a katonaidőből. Igaz, nem mertem neki így szembe mondani,

csak akkor, ha nem volt jelen. Sajnos, ezért nem szokta le erről a rosszról. Világos, nem?

— Hallgasson, maga pimasz, mert lecsukatom, hogy megfeketedik.

A hadnagynak elég volt ennyi ahhoz, hogy magasra emelkedjen a vérnyomása és valami olyat találjon cselekedni, amit esetleg maga is megbánna. Zsanó még közel sem tartott a felismerésnek annál a fokánál.

— Mondom, tisztára olyan, mint Kincses. Az is csak azt mondja, hogy megfeketedik a harcos, ha valamelyik górét függelemen sérti. Megfeketedik! Az mi. Ha annyira szeretik a feketét, menjenek Szenegálba, nem igaz? Van ott elég fekete — hunyorított a készültség egyik géppisztolyos tagjára, akit láthatóan szórakoztatott a szópárbaj s minden bizonnyal tele szájjal nevetett volna, ha nem karszalaggal s géppisztollyal téved bele ebbe a furcsa históriába.

— Mondja, harcos, mondták már magának, hogy hülye?

— Jelentem, mondták. A Muraközi őrvezető. Annak is azt felelte Kincses, hogy lecsukatja feketedni. Mert a harcos a népnek a fiúja, azt pedig nem szabad sértegetni emberi méltóságában. De nem csukatta le, mert mondta nekem a Muraközi, hogy mégsem vagyok hülye, én elhittem neki. Mondta, hogy pardon, én mondtam, rendben van. Kész. Ettől kezdve Muraközi csak legyint nekem egyet. Tudom, mit jelent. Nem nézek oda.

Zsanó burokban született. A hadnagy már arra készült, hogy parancsot ad a készültség tagjainak erőszak alkalmazására. A katonák már mozdultak, hogy rendre utasítsák őt, amikor kivágódott a csapóajtó. Kincses, Bokor és Bálványi lépett be. Kincses egyből sá-

padt lett, amikor meglátta, hogy karszalagos katonák veszik körül a hadonászó Zsanót. Érezte, hogy itt valami nagy baj lehet. Már órák óta keresik Zsanót. Bálványi ugyanis kénytelen volt jelenteni a tüzérekkel való összecsapást, mert attól tartott, csúnya vége is lehet az esetnek, s jobb ha tudnak róla.

Kincses katonásan jelentkezett a hadnagynál. Zsanót meglepte ez a fordulat, mégis olybá tűnt a szemébe most Kincses, mintha az ég küldte volna hozzá legtehetségesebb mentőangyalát.

— Hadnagy elvtárs jelentem, ez az én katonám, mi történt vele?

A hadnagy maga sem tudta, mit mondjon. A főpincér féllábon totyogott. Most azt szerette volna, ha nincs csend, ha szól a zene és senki nem nevet majd rajta. Érezte előre. Tudta, hogy ebből csak neki lehet baja, hogy bolondjára idecsődítette a készültséget.

— Tulajdonképpen semmit nem tett, amiért bennünket ki kellett volna hívni. A személyzet azt hitte, hogy egy veszedelmes kém. Már ideje lenne, hogy megtanítsák magyarul. Különben, mondja csak, ki maguknál az a Kincses?

— Jelentem, én vagyok Kincses szakaszvezető!

— Úgy? Azt hiszem, lesz egymáshoz némi mondanivalónk. Megtaníthatja tisztességre ezt a hogyishívjákot...

— Zsan Tot... Tóth János határőr, engedelmével — pattant össze Zsanó.

— Fogja be a száját — mennydörögte Kincses, amire egészen más lett Zsanó ábrázata...

A hadnagy a megszeppent fiúra nézett.

— Hogy megfeketedjék, értettem!

Kincsesnek már szólni sem kellett, csak nézni, s Zsanó úgy állt mellette, mint a cövek.

A készültség elcsörgött. A vendégek kaján vigyorral kísérték a főpincért, aki egész este nem mutatkozott. Csak akkor mert előbújni nagyon alázatos arccal, amikor Kincses kifizette a megkurtított számlát. Mert a cirfandlit nem volt képe felszámolni. Még borravalót sem mert elfogadni, mert ez idő tájt legnagyobb bosszúságukra olyan táblákat akasztott ki a Vezetőség minden vendéglőben, hogy a borravaló megsérti az önérzetes dolgozót. Kincses pedig a lekére nem vette volna, hogy ezt a szolgálatkész embert egy cseppet is megsértse.

Az aranyélet végetért, amikor el sem kezdődött. Zsanó csak akkor ment a városba, amikor zárt sorokban a gyakorlótérre mentek. Más alkalmakkor speciális mulatságokra vitték, hogy mindig szem előtt legyen. Oláh hadnagy, ez a csupaszív politikai tiszt, még arra is vállalkozott, hogy megtanítja a magyar grammatika legalapvetőbb szabályaira. Csak Zsanó tudta igazán, hogy mennyi értékes óra, hány kimenőnap úszott el a politikai tanteremben.

Napközben azt kellett megtanulni, hogy mi is az az államhatár, meg milyen módon használhatja a határőr a fegyverét. Este várt rá Oláh hadnagy, s azt sulykolta bele, hogy mik a ragok, képzők, igeidők és módok. Ennek következtében időnként ilyen feleletet kapott a határőrizeti szakelőadó:

„A járőr akkor használhatja jelenidőben a fegyverét, ha meggyőződött múlt időben, hogy kötőszó idegen személy az istennek sem állja meg . . .”

Végtére is Zsanónak használtak ezek az esti nyelvleckék. Kisebb lett a híre, kevesebb lett körülötte a hőhő. Hogy megtanult-e magyarul?

A kiképzés befejezése után megkérte őt a százados egyetlen írástudatlan katonája, Radics, hogy írna helyette egy levelet a kedvesének, Ercsibe. Így kérte őt Radics:

— Te mégiscsak világot láttál, más országot is tapasztaltál. Biztosan tudod, hogy mit kell írni, hogy az a lány hűséges maradjon.

Zsanó Ibire gondolt. Előszedte a magyar nyelv minden ékességét s ment is az alábbi levél Ercsibe, Goman Piroskának!

„Mon amour! Szeretem Piros!

Vagy hűséges vagy, vagy nem. Vagy össze-vissza csalsz, vagy nem össze-vissza csalsz. Te vagy hűséges állatkám, galamb. Tele van pakolva szívem, mint hordó, szeretem egy lányt, akár bika tehént, akár sasmadár másik sasot. Olyan magasan. Írja ezt a levelet híres francia, aki írni tud. Ő Zsanó. De igazibul csak János, de azt neki senki nem mondja, mert ő nem János, hanem Zsanó. Testem-lelkem jó haverja nekem Zsanó János. Írhatsz nekem nyugodtan, mit ugatja az a vén boszorkány anyád neked rólam, akit csókoltatok, de nem igazánból, csak úgy mondva. Gyere el ha tudsz, mert szeretném a két karommal tapogatni minden részed, meg csókolni is. Én tudok jól lőni, mondta a parancsnok is, aminek te is örülhetsz. Kár, hogy te nem voltál itt, amikor én lőttem, mert akkor te is tudnád. Itt jó emberek vannak, csak néha ordítanak, de az nem baj, azt mondja a Kincses, aki a mi szakink, de azért nem olyan vadember. Meg vannak itt mindenféle viccesek, de azok is rendesek.

Azért, hogy én most az emeleti ágyon alszom, azért én ott lakok a te szíved alatt. Amíg csak nem látlak, addig is maradok a te szeretőd, meg minden, amit te akarod.

Tisztelettel csókolózlak:
Radics Gábor határőr,
aki helyett írta Zsanó, Adieu!"

Az első levél volt ez Zsanótól, azaz Radics Gábortól. A választ egyikük sem tette ki az ablakba. Kiváltképp nem tette oda Zsanó, akire nagyon megharagudott Radics.

Az újonc azonban csak egy ideig újonc. később minden eddig érthetetlen világosabb lesz. Mire kinő a haja, mintha a bölcsessége is nőne vele. Valamennyi Sámsonnak érzi magát. Erősnek, okosnak, biztosnak. Csodálatosképpen már az sem izgatja őket, ha nem egy, de három csinos doktornő vizsgálja őket abban a nagy teremben, ahol elosztják őket és új szolgálati helyre vezénylik.

A doktornő Zsanótól külön is elbúcsúzott:

— Sok szerencsét, Zsanó! Remélem, hallok még magáról.

Hallott!

CSAK A BOLONDOK NEM SZOKTAK FÉLNI!

A tavasz olyan korán beköszöntött, hogy nem is örültek neki a határon. Ennek pedig kézzelfogható okai voltak. Elmúlt az a biztonság, amit a hónyomsáv jelentett. A szélesre tisztára hagyott hócsík valóságos nyitott könyv volt a nyomolvasók számára. Még azt is kiolvashatták belőle, hogy egy beteglábú cinege madár ugrált keresztül rajta. Tavasz van, nincs ilyen nyitott könyvük. Ki kell mosni a hólepleket, meg kell tisztítani a járőrcsapásokat, vízlevezető árkokat, s mindenekelőtt el kell kezdeni a nagytakarítást, mert ez így szabályos.

A határ persze pontosan úgy ébredt, ahogyan ősszel elaludt. Nem járt együtt a tavasz valamiféle kikelettel. Itt az esztendő minden évszakában ugyanolyan sima a talaj, mint a biliárdasztal. Nem nő rajta más, csak drótakadály, magasfigyelő, vasbeton oszlop és bumfordi fa-föld erőd. Még a rekettyéseket is lesimították, lekopasztották, mint az újonckatonát. Csak a parlagon heverő föld, meg az alacsonyabb bokrok kezdenek valami tavaszias illatot lehelni.

A naptáron 1950-et írnak. Nem passzióból húzták ide ezt a barátságtalan akadályt. Ta-

lán azok értik a legjobban, akik ezekben a kemény esztendőkben is a határon szolgáltak, akik sokszor nagyon nehéz napokat éltek ezek mellett az akadályok mellett. A parancsok kemények voltak, a feladat sokszor emberfeletti. Hát még akkor milyen nehéz volt, ha ezeket a kemény parancsokat még nehezítették is az olyan kemény emberek, akik inkább törtek, de nem váltak egy kevéssé sem rugalmassá. Mondják, hogy a katonaság olyan intézmény, ahol mindenki hord a tarsolyában valamiféle marsallbotot.

Marsallbotot? Sokan és sokféleképpen meditáltak erről a legendás rekvizítumról, a katonai karrierről, bár a szót kerülték. Nem divatos kifejezés. Elképzelésekkel, álmokkal, emlékekkel és szorongásokkal húzták magukra a zubbonyt. Hogy álmodnak-e marsallbotról? Az ő szemükben az első csillag, a legkisebb parancsnoki poszt is messzeség. Az idő, a kor másféle gondolatokkal tölti el a kopasz fejeket.

A világ mozgásban van még. A háború tüze még alig hunyt ki. Ők még emlékeznek rá, ők még érezték a szelét, a vihar tépkedését, hisz tizenöt esztendős kamaszok voltak már. Nehéz, nyomasztó ebben a korban fegyverviselőnek lenni. Koreában háború van. A nagyhatalmak között pattanásig feszültek a húrok. És mit mondanak nekik a vezércikkek?

„Németország kettészakítva, és nincs békeszerződés. A Brandenburgi-kapun túl újjáéledőben van a fasizmus. Az amerikai imperializmus máris egy új háborút készít elő. Még romok tarkítják Európa nagyvárosait, még fel sem tárták a nácizmus bűneit rejtő tömegsírokat, de máris készenlétben áll a vi-

lág csendőre, az Egyesült Államok hadigépezete . . .”

Az ország lüktet, dübörög a munka zajától. Új városok körvonalai bontakoznak ki, új iparágak születnek, s új jelek honosodnak meg a nagyvárosokban is, falvakban is.

Állnak sorokban, megvonják a vállukat. Valahol a sor elején beszél egy idős, ősz hajú tiszt.

— Tudják elvtársak, mekkora felelősség nehezedik a vállukra? A háború ugyan véget ért, de a harc még nem. Erős, ütőképes és egységes soroknak kell állni a harcot. Ez pedig nem fitogtatás, nem hencegés, hanem a történelem parancsa. Tudom én is, és tudják ezt az ország vezetői is, hogy önök szívesebben dolgoznának, szívesebben élnének otthon, gondtalanul, vidáman. Az önök fiatalsága egy kicsit nehéz. Felelősek, megbízatásuk van . . .

— Értesz te ezt? — fordította félre a fejét Zsanó és Bokortól, a szakasz eszétől várt választ.

Szokatlanul komor, szokatlanul elgondolkodó volt a fiú. Előbb annak vélték, hogy valami vaskos tréfán töri a fejét.

— Nézzétek — sóhajtott Bokor és ez szokatlan volt. — Én nem szeretek soha erről beszélni. Kisgyerek voltam még. Talán tizenhárom éves. Gimnáziumba jártam, és filmes akartam lenni. Negyvenháromban kizártak az iskolából. Negyvennégyben gettót csináltak, sárga csillagot kellett varrni a kabátomra. Elvitték az egész családomat. Apám elpusztult, a rokonaim közül sem jött haza senki. Anyám, meg én a csodával határos módon menekültünk meg a biztos halálból . . . Azt hiszem értem, amit az ezredes mondott.

— Te nem érted, möszjő — kérdezte tőle Kiss Zoltán, akinek már szavajárása lett ez a möszjő. Talán nem is tudott több szót franciául, így hát ez az egy nagyon megtetszett neki, s ha lehetett így is szólította Tóth Jánost. — Pedig érthetnéd.

— Érthetném? Igazán? Azt hiszem valamit azért én is értek. Ti itthon éltetek. Voltatok saját hazában. Kicsi korban nem izgatott, hogy Szajna, vagy Duna mellett élek. Nagyobb korban furdalt, meg álmodtam is folyton... Apám, meg anyám csak mondták: Zsanó élet ilyen! Ne álmodd csak te Dunát, se Pest utcáját. — Majd egyszer meglátod ha megvertük nácikat. Jártam francia iskolát, tanultam meg minden olyat, ami kell. Azt nem, hogy milyen lehet élet itt, milyen lehet a magyar, milyen lehet észjárása annak, aki nekem édesebb testvér még Pierrenél is, akit pedig igazán szerettem. Nekem többször mondták, hallgass, te csak vagy idegen. Ha erre gondolok, talán értem. Amit nem értek? Azt nem értem, miért engedik hatalmasok, hogy fészkelődjön megint a náci. Fejbe kell verni, — és kész.

— Gondolod, hogy az csak olyan egyszerű? — kérdezte Bokor, de már incselkedő, már kötekedő hangon. Ez volt a formája. Nem is csoda, ebben a korban hamar felejtenek az emberek, különösen, ha még nem is beérett, egészen felnőtt emberek.

— Ha olyan nagyon egyszerű, akkor elég lenne hozzá a te eszed is — döntötte el Zsanó, és sarkon fordult.

Kiss Zoltán ottmaradt és mosolygott.

— Te, Bokor — közelebb lépett hozzá. — Akkor neked minden okod megvan arra, hogy gyűlöljed a katonákat.

— Neked pedig minden okod megvan arra, hogy egy kicsit többet gondolkodj. Nem lehet minden katonát egykaptafára húzni — vágott Bokor szava és most ismét felnőttnek, komoly embernek látszott. — Tudod, minek köszönhetem én, hogy most itt, olyan nagyon könnyen elmélkedhetem erről? Ott, Németországban, a haláltáborban azt hittük, hogy az egész életünk egy lyukas garast sem ér. Előttünk már tízezreket elégettek. Készültünk. Tudtuk, hogy mi lesz a sorsunk. Egyszer csak ágyúzásra, fegyverropogásra lettünk figyelmesek. A németek elég sokan voltak, elkeseredetten védekeztek. A szovjet katonák azonban jöttek. Sokan ottmaradtak a táborok körüli harcmezőkön. Mi pedig életben maradtunk. Ezt én egy életre megértettem, csak nem szeretek róla beszélni.

— Furcsa ez, Bokor! — gondolkodott Kiss Zoltán. Hosszan, mereven nézte a csizmája orrát, aztán a kőkockákat rajzolta körül az otromba csizmaorral. Nagysokára mégis megszólalt.

— Minden embernek van valamije, amiről nem szeret beszélni. Az én anyám esett lány volt. A faluban úgy néztek rám, mint a bélpoklosra. Nem is nagyon játszottak velem a gazdák gyerekei. Ha közibük mentem, akkor elmentek mellőlem, vagy elvertek, mint a kétfenekű dobot. Én akkor elhatároztam, hogy mindenáron csendőr leszek. Kakastollas, szigorú csendőr és egyszer majd megmutatom nekik, hogy én is vagyok azért valaki. Aztán megfordult az egész világ. Őket is megutáltam, mert nagyon megverték öregapámat. Azt fogták rá, hogy tizenkilences zászlót dugdos . . .

— Nem volt igaz? — kérdezte Bokor, s

hirtelen tiszteletet érzett az eddig annyira csendes, alig hallható parasztfiú iránt.

— Azt én nem tudom még ma sem. De azt tudom, hogy a munkára fogható embereket összeszedték a csendőrök, vitték őket a falu alá lövészárkot ásni. Aki nem akart menni, azt összeverték. Mi gyerekek visítottunk, mint a fába szorult féreg. Nekünk is kijutott. Sorba vertek bennünket a kardlappal, puskavesszővel. Azóta még álmomban sem szeretnék csendőr lenni. Pedig valamikor nagyon áhítoztam rá. Most? Tudom, hogy igazuk van a tiszteknek. Vigyázni kell arra, hogy vissza ne jöjjenek a csendőrök, meg vissza ne jöjjenek a nagygazdák, akik semmibe sem nézték az elesett embert.

Zsanó közeledett. Kezében újsággal, hóna alatt papírba csomagolt zsíros holmival. Nyilván a konyha körül tartott terepszemle eredményeitől ragyogott a képe.

— Tábornokom! — kiáltott Bokorra. — Olvastam a L'Humanité-ben, hogy franciák kitalálták víz alatti kamerát. Custo nevű ember kipróbálta tengerben. Gumiruhát vett fel, oxigénpalackot kötött magára, s filmezett tíz méter mélységben. Nos, kedves tábornokom, ehhez mit szólsz hozzá?

— Ejnye, ejnye, möszjő Zsan Tot! — Önnek ilyen hívságos civil dolgokon jár az esze, amikor itt a hadvezéri képességeit kell fejlesztenie! Volt önnek egy honfitársa, bizonyos korzikai, aki már hajdan is megmondta, hogy minden káplárnak a tarsolyában van a marsallbot. Magát nem érdeklik ezek a botok? Magát folyton csak azok a filmes butaságok kötik le. Ejnye, möszjő. Magából még egy ici-pici Kutuzov sem lesz, ha ennyire

elhanyagolja a haditudományt! De René Clair se!

— Te, okos! Csípi a szememet a humorod. Hess madár!

— Pedig jobb lenne, ha a katonai karriered érdekében átnéznéd egy kissé a szabályzatot — intette Bokor, de nem gondolta komolyan maga sem!

Zsanót nem érdekelte. Ő tudta azt, hogy neki három évet itt kell eltölteni, s hát igyekezett ezt a hosszú három évet a körülményekhez képest a maga számára kényelmessé tenni. A maga módján!

Agyagos őrnagy egységéhez került. A híres parancsnokról már a kiképző egységnél is hallott. Tudta róla, hogy olyan hangja van, mint az ágyúnak. Ha dörren, még por sem marad a közelében. De azt is tudta, hogy ez a tiszt nem fél magától az ördögtől sem. Hogy az ő tarsolyában mi volt, arról Zsanónak akkor fogalma sem volt. Tudniillik, amit a parancsnok hordoz magánál, annak a morzsái akaratlanul széthullanak. Jut abból a kisebb parancsnokoknak is, alparancsnokoknak is, tiszthelyetteseknek is. Így aztán kialakul az az egységes vezetési elv, amelyről rá lehet ismerni a parancsnokra akkor is, ha a nevét nem mondják ki.

A katonák persze nagyon gyakorlatias emberek. Nagy elvek csak ritkán jutnak az eszükbe. Apró, napi, gyakorlati kérdések izgatják őket a legjobban. Sokkal fontosabb kérdés számukra az, hogy milyen a szakács és milyen a főztje, mint az, hogy miért van ilyen erős biztosítás a határon. Sokkal jobban izgatja őket, hogy jó-e a lábbeli, meleg-e a ruha, tiszta-e az ágy, mint az, hogy nemzeti jövedelenek hány százalékát költik az erődí-

tési rendszer építésére. Ezeket a nagy elveket nagyobb emberek gondjaira bízzák. Tehát nem kész embereket kap egy parancsnok sem. Csak masszát, csak nyersanyagot, amiből embert kell formálni, gyúrni — akár az istennek — a saját képmására.

Zsanó például soha nem mondta még magában sem, hogy ő egy nyersanyag. Az első szolgálati napon csupán azt érezte, hogy anyagának kilencvenkilenc százaléka remeg, mint a kocsonya és úgy szorítja a puska nyakát, mint a cigány a lopott libát. Dehogy bonyolódott volna az ő félős, mindentől ijedős eszjárásával olyan vitába, amely során valaminek is okát kereste volna. Fújta régi jelszavát: „Katona vagyok, nem vitatkozom!" Ez a jelszó pedig talán aktuális is volt azon az első éjszakán, amikor Zsan Tot — azaz Tóth János határőr járőrszolgálatba indult.

Milyen is tulajdonképpen a határ?

Amikor fényképet lehet róla készíteni, nincs benne semmi ijesztő vagy nyomasztó. A fényképen, maketten, rajzon ugyancsak békés földdarab, egy képzeletbeli vonal, amely a föld felszínén, a föld alatt, a levegőben és a föld alatt a mélyben is elválaszt egymástól két országot. Elméletben ez egyszerű.

Milyen a hangulata, légköre? Azt sem kell pontokba szedni, leírni sem lehet egészen precízen. Azt csak érezni, tapasztalni, átélni lehet. A zöldfülű azt hiszi, hogy éjjel minden bokorban megbúvik valaki. Egy furcsa alakú fát, vagy bokrot gyorsan kinevez emberré, sőt ellenséggé, és képes szitává lőni még a semmit is. Még nem tudja osztályozni a szél titkos neszeit, zajait sem. Az első napon nem képes meghatározni, hogy milyenek az emberi lépések zajai, s milyenek az erdő játé-

kának hangjai. Amíg edzett, gyakorlott füle lesz, bizony sokszor kapkod a fegyver zárjához, az övében készenlétben tartott kézigránáthoz. Ha rálép egy ágra, az olyan robbanásnak tűnik a pattanásig feszült hallóidegek számára, mintha egy híd szakadt volna le. Ha lepottyan a fáról egy száraz ág, már képes azt hinni, hogy rettenetes árkot ugrott át gólyalábon valami Gulliver. Ha vad húz át az erdei csapáson, könnyen olybá veszi, hogy egy egész csorda vágtat el egészen a közelében. Ha megperget a szél egy ágon maradt téli levelet, azt is hiheti róla, hogy kerepelnek a füle mellett. Pedig csak zajok, neszek, az erdő életének természetes életjelenségei. Érdemes lenne tankönyvvé tenni Cooper indiántörténeteit! Ezekben sok-sok ilyen kérdésre választ kaphatnak, akik szívszorongva hallgatják az éjszakai vadon hangjeleit.

Ilyenkor még görcsöt kap az újonc karja, még kérgesre tóri a tenyerét a fegyver agya. Mert bizony szorítja akkor is, ha felesleges.

Bandukolnak egy elhagyott csapáson, egy öreg legénnyel. Az öreg legény pedig nem szól, tudja, hogy a fölösleges beszéd jobban fáraszt, mint a kétszer annyi ideig tartó gyaloglás. Nem szól, csak felszegett fejjel megy. Igen, felszegett fejjel, mert a csillagokból olvas és az ég horizontján tájékozódik, hol vannak ismerős fák, objektumok. Nem nézi a földet éjszaka. Hiába is nézné, úgysem látna semmit. Legfeljebb nekimenne egy vaskosabb faderéknak. A léptek egyhangúak. Az újonc mégis minduntalan azt hiszi, hogy valaki a sarkában van. Már a saját zaját sem ismeri fel. Mekkorát dobban benne a szív, amikor teljesen váratlanul rákiált egy reszelős hang:

— Állj!

Azt sem tudja, merre forduljon, honnan jött a hang. Azt sem tudja, hogy meressze-e a szemét, vagy csak füleljen s forduljon a szuszogás irányába. Zsanó egyszerűen oldotta meg. Ugrott egy nagyot ijedtében, s azóta megállás nélkül káromkodik. A vége pedig ez a hosszú kacskaringónak:

— Ne ordíts, te marha! Kell neked, hogy az ellenség is hallja!

Azt hiszi, hogy most bátor, mert erélyesen visszaszól. De annál nagyobb a meglepetése, amikor centiméterekre sem lát, de már ott áll előtte Agyagos őrnagy. Teljes hosszában, teljes átható dohányszagával és azzal a zöld lámpással, amelynek fényénél még meg kell világítania egy kicsit az arcokat, hogy emlékezzék rájuk, tudja, melyik nevet melyik fejre kell illeszteni.

— Megijedt, harcos? — reccsent pont az orra előtt az imént hallott hang.

— Ijedte a nyavola. Csak nem szeretem, ha kiabálnak, mint Kincses szaki a kiképző laktanyában. Az olyan nem illedelmes! Szép csendben mondja, rendben van. Megcsináljuk. Nem igaz?

Agyagosnak tetszik. Érti ő a katonák nyelvét, hisz maga is itt kezdte valamikor. Tudja pontosan, mi megy végbe egy emberben, ezért nevet.

Az öreg katona jelent. Csendben, lassan, megfontoltan. Zsanó meg csak áll és dohog magában. Azt hiszi, megússza a dolgot beszélgetés nélkül. Úgy érzi, sokkal jobb, ha teljes energiáját arra fordítja, hogy megértse az éjszaka nyelvét. Csakhogy most a parancsnok is kíváncsi, méghozzá az ő nyelvére. Agyagos különben is amolyan ízig-vérig katona. Mint-

ha az egész világon nem is lenne más számára, csak a szakaszokba, századokba, rajokba vagy őrsökbe osztott katonák.

— No, milyen a harctéren? Hogy érzi magát a taccsvonalon? — húzza le maga mellé a földre Zsanót és a többinek is jelez egy félszóval, hogy húzódjanak le.

— Jelentem nem taccsvonal! — feleli Zsanó, miközben keresi a helyet, ahová letelepedhetne. — Az csak meccsen van. Ez államhatár. Első harcárok. Harcfeladat.

Olyan határottan, komolyan mondta Zsanó, hogy egyszeriben megjött a bátorsága. Jó volt hallani a saját hangját. Még akkor is, ha nagyon idegenül, nagyon furcsán csengett.

— Tudom, hogy mi a szabály, édes fiam, ezt nekem már régen megmagyarázták. De az ember nem mindig ilyen szabályos. Ha maguk között vannak, akkor nem ilyen akkurátusak.

— Jelentem, szabály, az szabály!

Milyen furcsa, vagy csak itt, természetes hogy egy-egy szállóige valóságos igévé változik. Zsanónak még nehezére sem esne betűről betűre idézni Hordó Lukács egyes számú evangéliumát. Az pedig imígyen hangzik:

— Idehallgassanak édes fiaim! Olyat mondok maguknak, amit semmiféle hadtudományos iratban nem lelnek meg. Ha megtanulják, akkor hosszú életük lesz a katonaköpenyben, és soha nem ismerkednek meg azzal a dohos, unalmas helyiséggel, amin csak két arasznyi ablak van, de azt is erős rács fedi. Először is: a szabályzat olyan, mint a miatyánk. Abból nem szabad kihagyni egyetlen apró szentet sem, mert akkor az atyaúristen megharagszik és nagyon gorombán bánik magukkal. Másodszor: a szabályzat

olyan, mint az evangélium. Megírták az okos apostolok, ahhoz pedig tenni sem kell, de elvenni sem szabad belőle, mert komoly baj származhat belőle. Ezt nekem öreg katonának elhihetik, mert magukat még fehér gyolcsba tekergette a féltő anyakéz, amikor én már puskaport szagoltam. Ezt most nem is hivatalosan mondom maguknak; csak úgy atyai szeretetből, mert még a lelkem is sírna, ha valamelyiküktől át kellene vennem a zsebtükröt ideiglenes megőrzésre. Harmadszor: a parancs az olyan dolog, amin nem szabad vitatkozni. Meggondolják azt tízszer is, százszor is, hogy milyen parancsokat adjanak. Mert milyen is az a parancs? Kellemetlen dolog. Hol szaladni kell, hol meg állni a szakadó esőben. Hol éget a nap, hogy perzseli a nyakadról a bőrt, hol meg didereg a szegény katona a nagy hidegben. De hát mondják meg nekem, drága fiaim, annak az erdei favágónak talán kolbásszal rakják körül az erdőt? Annak a bányásznak tán ibolyaillatot permeteznek a tárnába, hogy ne bírizgálja az orrát a szénpor. Nekem elhihetik, mert nem sok van hátra már a nyugdíjamig. Mindenkinek van valami a tarisznyájában, amitől nehezebben tud szaladni. Aki pedig ezt nem akarja elhinni, az tulok!

Nem nagyon keresték a szavak eredeti értelmét. Vitatkozni sem jutott eszükbe sohasem az öreg őrmesterrel. Annyi is elég volt a szavaiból, ahogy hangzott, ahogy beszélt. Volt bennük valami kedvesség, valami melegség, valamilyen otthoni íz. Kandalló-közelség, vagy az őszi esték tűzpattogásos, nagyapó, mesés meghittsége. A hang színében volt valami balzsamos, ami megőriztette

magát, aminek hinni kellett, amit szeretni lehetett.

Voltak a fiatalabbak között, akik Lukács bácsi mesedélutánjának nevezték ezeket a kötetlen beszélgetéseket. Mégis, neki az öreg őrmesternek volt igaza. Ha gondjuk volt, ha bántotta őket valami, akkor hozzá szaladtak, mint a riadt csirkék. Hozzá mentek, ha szorított a csizma, hozzá futottak, ha régen hozott a postás levelet.

Még akkor is hozzá mentek, ha valamelyik tisztes cudarabb hangulatban hangosabban kiabált, mint elvárták volna tőle.

— Édes fiam, nem kell azt olyan tragikusan felfogni. Ő is ember, ő is lehet fáradt. A fontos azért az, hogy szereti magukat az a fiú, nagyon akarja, hogy derék katona legyen magukból. Azt a kis hangosságot meg lehet szokni. Hangosan is lehet valaki jó ember, s halkan is lehet valaki gonosz. Hát akkor inkább egy hangos jó embert adjon mellém a sors, mint egy csendes, alamuszi gonoszat.

Bárhogy gúnyolódtak az öreg harcoson, volt a szavaiban valami megnyugtató bölcsesség. Már az is jó jelnek számított, ha hátratett kézzel, de szálegyenesen végigsétálgatott a laktanyaudvaron.

Amikor pedig Zsanó kimondta ezt a két szót, egy kicsit az őrmester szavait mondta.

Agyagos is mosolygott. Tudta, honnan erednek.

— Jól van, örülök, hogy már egy cseppet sem fél — ravaszkodott Agyagos. Tudta, hogy ez a katona alig érzi a két csuklóját. Már az őrs kapujától kezdve szorítja a fegyver agyát, szuronyt felszegve rótta végig az utat. — Én azt hittem, hogy az elején, az

egész elején, most, kezdetben, azért fél majd egy kicsit! De ha nem, akkor jó! — mosolygott Agyagos őrnagy.

— Jelentem, nem félek. Féljen a diverzáns. Az igaz, hogy nem szeretek magányosan tekeregni, mert egy kicsit nem szereti a szemem a sötétséget. Még az utcán is csak a villany alatt szeretek menni, mert ott sokkal kényelmesebb. Meg az is rossz, hogy nem lehet beszélgetni a járőrparancsnokkal, mert akkor nem halljuk meg, ha valaki belénk talál lőni.

A naiv zöldfülű maga sem hiszi, hogy milyen mulatságos mindez azok számára, akiknek itt már minden kétszerkettő. Neki az a természetes, hogy pillanatonként kapkodja a fejét és csendre inti a társait, mert valamit hallani vél. Neki az a természetes, hogy az ég valamivel világosabb kék horizontján imbolygó árnyékot vél felfedezni. S neki az természetes, hogy még a fényesre koptatott ágon is úgy ül, mintha máris ugrani kellene onnan. Tehát még ez a rövidke pihenő is megfeszített izommunka. Feszül minden ideg.

Pedig milyen kellemes a hosszú járőrözés után egy szusszanásnyi időre megpihenni. Nyújtózik egyet a láb, roppannak benne a feszülő izmok. Tágra nyílik a tüdő, s megtelik fenyőillatú levegővel. A szárazra öregedett fa egy kis életet ad vissza. Minden moccanásra reccsen, roppan, ráhullnak szilánkerei. — Egy kevéske igazi békeidő, ami az otthoni sámliraülést idézi fel ebben a nyugtalan éjszakában. Az őrnagy homályos árnyéka biztonságot jelent. A legbiztosabb Zsanó számára azért mégis csak az, hogy megszoríthatja a puska nyakát s érzi, hogy karjában

hasítás szalad keresztül. A cső töltve, a zár biztosítva.

Agyagos azért ugratja egy kicsit az újoncot.

— Nem kell megijedni, nem olyan nehéz dolog ez. Nem kell azt hinni, hogy pont engem talál el egy lövedék... Három nap múlva már úgy megy végig a határon, mintha ott sétálna a Rákóczi úton.

— Nem is félek én semmitől — feleli rá hetykén Zsanó. — Féljen a halál. Ha jön valaki, szétlövöm, mint teaszűrő.

— Csak úgy? — kérdi Agyagos.

— Ahogyan kell — feleli Zsanó. De ebben a feleletben azért benne van az a nagy kérdés, ami még elválasztja a laktanyában tanult szabályokat az itteni gyakorlattól.

— Ide figyeljen, hogyishívják?

— Zsanó... Akarom mondani Tot...

— Jól van, legyen Zsanó... Jobban megjegyzem. Szóval idesüssön! Tudja, micsoda itt maga? Külügyminiszter. Ennek a kis darabnak a külügyminisztere. Egy kis diplomata. Csak fegyverrel. Magának van fegyvere, magának van itt igaza, maga jogosan hordja ezt a fegyvert, jogosan is használja, ha kell. Nincs mitől tartania. Világos? Azt meg ne mondja nekem, hogy nem fél semmitől! Az nem igaz. Ugye, van valami a torkában? Nekem is volt valamikor. Azt is tudja, hogy ez nem sétáló, ez nem lakodalom. Időnként meg lehet ijedni. Félelem? Az relatív. Csak bolond nem fél, mert nincs tisztában a helyzetével. Az igaz, hogy később ez a feszültség más lesz. Inkább óvatosság, meggondoltság... Bölcsesség!

Zsanó egy darabig hallgatott. Csupán az

árkon keresztül vetett fa reccsenéseire figyelt. Aztán kérdezett.

— De akkor mi van, ha nem fogadja szót az ügynök? Akkor mi van, ha nem veszi tudomásul, hogy van parancs? Mert én ordítok egyszer, hogy Állja! Nem áll. Ordítok még egyszer, hogy Álljon! Nem! Csak akkor mondhatok, hogy álljon, mert szitává lövöm! Ha én várok arra, hogy nekem háromszor is ordítani kell, akkor addig réges régen beadja nekem a kulcsot. Aztán Ibi is sírhat, meg Bálványi is, az én haverom. Mit írok akkor Pierrenek, aki még a légióból is hazajött, pedig ott az arabok nem lőttek, hanem késekkel szurkálódtak. Még én háromszor kiabálgatok, már elkészíthetem magamnak a díszes hullamenetet. Ez ám a baj'

Ezt a fogas kérdést már sokszor feltették Agyagosnak is, meg másoknak is. Sokféleképpen lehet választ adni erre is. Aki lőni akar, az lő már az első felszólításkor. Az győz, aki pontosabb, aki jobban fedezi magát, akinek jobban helyén van a szíve, az érzéke, tájékozódókészsége. Az győz, aki nem ugyanarról a helyről szól másodszor is, hogy ezzel ne adjon pontos támpontot a szembejövőnek. Az lesz a nyertes, aki akkor is biztosan kezeli a fegyverét, ha éjszaka van, ha semmit nem lehet látni.

Csakhogy az ilyenfajta magyarázat hosszadalmas, mégsem teljes, mégsem egészen pontos, mégsem egészen biztos. Amikor az ember a lelkiismeretével is teljesíti a parancsot, amikor az érzéseit is magával kell vinnie a határra, már nem olyan egyszerű ez az éjszakai portya.

— Figyeljen csak rám! Elhiszi rólam, hogy öreg róka vagyok?

— Öreg — hagyta rá Zsanó.

— Akkor nekem elhiheti, hogy azért az államhatár az nem csupa tűzijáték, ahol örökké csak lövöldöznek.

— Azt ne csinálják, mert arra érzékeny fulemnek. Kár is a sok lőszer miatt. Elég drága.

— Ha szükséges, persze. Az más. Én azt mondom, ne legyen málé, ne legyen nyúlszívű. De mi olyan katonákat faragunk magukból, akik a szabályzatot az úristen tízparancsolatának tekintik. De olyanokat nem tűrünk meg, akiknek fegyverük van, mégis őket lövik szét, mint vursliban a pléhmajmot. Az ilyen katona már az elején elmondhatja: no, szent Péter, készítsd a kapukulcsot, jön egy mamlasz.

— Jól mondja, péká elvtárs. Kincses is ordította folyton. Adott pontszemeket arra, hogyan legyönk itt. Laktanyában ordította: tudják, maguk zöldfüles. Szabályzat az szentírás. Aki nem tanulja, az könnyen befizet a dísztemetésre.

— Jó, jó... Azért nem kell rögtön hősi halottnak lenni. Fiú, nekünk élő hős kell, nem hősi halott — nevetett Agyagos.

— Na, ezen röhögöm. Én hős leszek. Rossz vicc. Kicsit gyengébb vagyok hozzá. Ha zavarnak bele nagy magyar éjszakába, mindig elővesz a félsz engemet... De nem panaszkodást akarok. Menni kell, megyek. Ha lőnek, majd adom nekik vissza az egészet. Csak ez kutya sötét. Nem kéne ide villany? Drót van, oszlop van, más lenne élet. Még hős se kellene lenni.

— Nem villany kell ide, Zsanó — nevetett Agyagos. — Jól fel kell kötni a gatyát.

— Az a baj, hogy én nem kötöm a gatyát.

Ibi küldte olyat, aminek gumija van. Írtam neki, hogy nem volt masnija, törte hasamat, amikor a földet feküdtem.

Agyagost határozottan szórakoztatta Zsanó ártatlan együgyűsége. Ám azt is látta, hogy ez csak amolyan látszat együgyűség, mert az ilyen fogas kérdéseket csak két-három nap, egy hét után teszik fel az újoncok, amikor már arra is jut idejük a félsztől, hogy végiggondolják a saját helyzetüket. Mégis, igyekezett a tréfásabb részét megfogni a dolognak.

— Szép kis operettkatona maga, mondhatom. Még a gatyamadzagját is leányismerőse igazítja.

Agyagos élvezte a szójátékot, Zsanó meg kapott rajta. Egészen addig folytatták ezt, amíg az őrnagy a térdét verte a nevetéstől, megfeledkezve a saját maga által írt parancsokról is, hogy a határ nem sétatér, nem színház, nem pletykaszoba. Virgoncan ugrándozott a száraz faágon. Hatalmasat reccsent az ág s pillanat alatt egy kupacba keveredtek mindannyian. Zsanó vesztére, ő került a legaljára ennek a kupacnak s még szerencse, hogy nem szúrt agyon valakit a kihúzott szuronnyal. A szíve azonban kalimpált, mintha bombatámadás érte volna a fekete erdőt.

— Lőttek? Történt valami baj?

— Hogyne történt volna — fulladozott a nevetéstől Agyagos őrnagy. — Majd reggel jelentkezzen a ruhásnál! Ad magának egy rend tiszta alsót. De azért ne gazoljon be, édes fiam! Olyan katona lesz magából, mint a parancsolat.

Az első találkozás majdnem csak eddig tartott. A többi formaság volt, rövid, katonás búcsúszó, de ettől kezdve Zsanó is úgy érezte, hogy ez az Agyagos nem száll majd le ró-

la. De Agyagos is tudta, mert egész úton ezt mesélte a gépkocsivezetőnek.

Az őrsön reggelre mindenki tudta. Alig várták, hogy leteljen az éjszakások pihenője, az élményeiről kérdezzék a kalandhőst. Zsanó csak legyintett és fölényes mosollyal vitte a hatalmas alsóneműt a szolgálatvezetőhöz. Szó szerint vette az élcet. Agyagos azt mondta, hogy a váltás fehérneműt ki kell cserélni. Még teljesen tiszta volt. De hát ha egyszer parancs, akkor azt végre kell hajtani.

Az őrsön megszokták Zsanót is. A mindennapok egymásutánjában ő is csak egy résszé vált. Egy szuszogó fejjé a katonapokróc alatt, egy vigyázzba álló alakká a kötelékrendezéseken, s olykor egy jellé a terepasztalon — járőrként. A mindennapi munka egy kicsit sem látványos. Turistáknak, természetkedvelőknek talán többet mondana ez a vidék. Egyik hajlatban szálas, magas fák, mohával benőtt szikladarabok és olyan áthatolhatatlan bozót, mintha afrikai vadon lenne. Az avar mély, puha, mint egy szőnyeg. Nyeli a lépéseket, s minden évszakban savanykás, nedves bűzt áraszt. Csak a gomba nő meg közötte. Akkora fejek kandikálnak ki a megszürkult avartakaróból, mint egy-egy esernyő.

A gomba, az avar és a sokszínű indarengeteg között a szúnyogok hada éli háborítatlan életét. Amint egy csekélyke élőlényt, egy parányi vérrel telt testet szimatolnak, rávetik magukat, mint a sáskarajok a zsenge vetésre. Púpok, foltok, pattanások és püffedések tucatjai tarkítják az első napokban arra tévedő járőröket. Zsanó hamar megismerkedett velük. Csak néhány órai séta után olyan vakarózást rendezett, mintha árvacsalán közé feküdt volna. Nyomban felkereste az egészség-

ügyi tisztest, akinek ládájában sokfajta szert vélt ilyen alattomos támadók ellen. Sóhajtozva állt eléje:

— Ez már borzasztóság. Annyi malária állat van, mint úton szempor. Arcom olyan, hogy Ibi azt hiszne rólam, voltam valami csikarós lánynak udvarolni. Adhatsz valami kenőcsöt?

Rózsa őrvezető alig nézett fel Zsanóra, tudta, mit kér. Ha valóban malária lett volna, kinint hozatott volna. De már automatikusan lefordította Zsanó kicsavart nyelvét s ugyancsak automatikusan nyújtotta feléje a jóddal teli kis üveget.

— Nesze, te pettyes, kend be vele a képed, holnapra nyoma sem lesz már!

Ezzel letudta a dolgát, arra nem gondolt, hogy milyen rémisztő, de veszélytelen következménye lesz Zsanó újabb találékonyságának. Másnap hajnalban ismét a vízen álló Geszernyice körzetében kellett járőrbe indulni. Méghozzá figyelő szolgálatba, ahol nem lehet mozogni. Sehogyan nem fért a fejébe, hogy az öreg katona olyan türelmesen fekszik a helyén, meg sem moccan. Neki pedig olyan rajok keringtek a feje felett, hogy alig lát tőlük. Csapkodott a kezével, fújta teljes tüdővel, csapkodta őket sapkával. A szúnyogok nem tágítottak. Aztán kapta a zsebkendőjét, bekötötte vele a képét, hogy csak a szeme látszott ki. Azzal nem sokra ment, hiszen a hosszú csápok könnyűszerrel áthatoltak a vékony vásznon. A figyelési idő fele ilyen párbeszéddel telt el:

— Szúrkálsz te nekem, a dolgozó nép fia? Nesze csapás! Karmolsz bele nekem fülem cimpája? Püff neked, szemtelen... Fogjam

meg, tépjem szét! Tépjem! Jössz te is, piszokja? Csak gyere, nesze!

A párbeszéd másik fele mindig jókora csattanás volt, egyfelől Zsanó tenyere, másfelől Zsanó fülcimpája, orra, homloka, vagy nyaka között. Még szerencse, hogy tükröt nem hozott magával, mert biztosan sírva fakadt volna. A pogányok szertartásán használt faragott kép minden bizonnyal szelídebb külsejű lehetett. De az egyenlőtlen párbaj csak nem ért véget. Az öreg katona ügyet sem vetett rá. Nem volt szép tőle, de azt tartotta, neki sem szóltak, neki sem segítettek az első napokban, most ő is visszaadja. Közben a szúnyoguzsonna véres falatokat követelt Zsanó nemes arcvonásaiból. Már-már a sírás kerülgette az ádáz tusában, amikor eszébe jutott Rózsa őrvezető csodaszere. Eddig nem használta, takarékoskodni akart vele ilyen végső alkalmakra. Fogta az üveget, kezére öntötte a folyadék felét és erősen, gondosan bekente vele arcát, homlokát, nyakát, fülét s minden csipetnyi helyet, ahol eleven bőr érintkezett a szúnyogokkal terhes levegővel. Csodák csodája! A szer használt. Percek múlva már csak tisztes távolból zúgtak amolyan felderítő rajok körülötte, de valamennyi éhkoppon maradt ezután. Peckesen lépdelt befelémenet, nem bántották a szúrások. Annál inkább furcsállotta, hogy bárkivel találkozik, az nagy szemeket mereget rá, még a száját is nyitva felejti s gyorsan elfordul. Nem tudta sírni vagy nevetni kell. Egy öregasszony még keresztet is vet magára és gyorsan becsapja maga mögött a kiskaput. A kapuőr is tisztelgésre emeli a puskát, de azon nyomban a saját lábára ejti és nyitva marad a szája. Mindezekre Zsanó egyszerűen vállat von, kissé

ringóbbá válik járása és fütyüléssel adja tudtul, hogy mindenkinek tesz a fejére, aki röhög rajta.

Józan hadnaggyal már nem teheti ezt. A kerek képű tiszt először ugyanúgy tesz, mint a kapuőr, de csakhamar közelebb lép a szokatlan látványra. Összecsapja a két kezét, és nem tudja, hogy nevessen, vagy kettédurranjon a méregtől.

— Maga szerencsétlen! Mi történt a képével? Nem vette észre, hogy olyan fekete, mint a Busbann törzsfőnök? Mit kent a képére?

— Én? — meglepetten hátrál Zsanó, de ebben a hátrálós megtorpanásban is van valami mókás, valami rekeszizom-mozgató . . .

A kezét nézi, s látszik az arcán, hogy eddig nem is vetett rá ügyet. Az is olyan, mint a diófapáccal itatott íróasztal a Józan hadnagy szobájában.

— Santa Clara! — nyögött fel Zsanó —, ne legyen Zsanó, s ne legyen nekem testem kétágú, ha nem kaptam malária. Mérgezés van bennem. Igazi mérgezés van nekem. Pedig tettem magamra szert, amit egészséges őrvezető adott üvegben. Tudtam, már tudtam, mikor idejöttem, hogy nekem az a mocsáras klíma egyenesen ragály. Utalni engem kórházba.

Józan nem bírta. Az ügyeletes sajnálta, de hozott egy tükröt, hogy megnyugtassa Zsanót, s ne gyanakodjon valami egészen ferde ragályra. Nyugtatás helyett még nagyobb riadalmat keltett. Amikor a tükör rámájából ránézett egy sötétbarna arc, egy villogó szemű, fehér fogú idegen, elrikkantotta magát.

— Rózsának harapok el torkát, csinálok három motring házicérna vékonybélből és rú-

gom bele negyvenkettes topánkával, hogy hadak útjáról takarítást csinál ganajból. Ő adta nekem méreg. Ez egy fuser és nem orvoskodó tisztes. Még kutyát sem szabadna rája bízni, mert adná neki forró moslék.

— Azért nem kell annyira megijedni, Zsanó. — nyugtatta Józan hadnagy. — Az egész semmiség. Csak egy kis jóddal kente be magát. Kutyabaj sem lesz. Egy-két nap alatt szépen lekopik.

— Addig leszek néger? Ha nem ismer meg járőr, fogja nekem bilincselni? Addig leszek ilyen féligvér, hogy egész falu röhögje rajtam. Én megyek panaszkodni! Többet engem ne küldjék el oda szúnyogváros... Az egy borzalom... Az ragály... Malária...

Zsanó még hetek múltán is lúdbőrös, ha eligazításkor, a harci feladat kiosztásakor arrafelé mutat a parancsnok pálcájával. Már ott, az irodában elkezd szaladgálni a hátán a hideg. Nem fél. Ezt a tábornokot már régen két vállra fektette. Csak iszonyodik a szúnyogtól, a nagy tömeg nádtól, sártól, iszaptól. Betegre tud undorodni egy ártatlan siklótól s fél tárat képes kilőni egyetlen terpeszkedő békára. Mert a békát, kígyót nagyon utálja. Különösen azóta, hogy Bálványi egyet a csizmájába csempészett. Különben is a csizmájával mindig baj van.

Már a kiképzésen kezdődött. Egy alkalommal parancsnoki szemle volt. Egy öreg ezredes a szemlebizottság parancsnoka. Kacifántos szeme volt. Mindig azt vette észre, amit legszívesebben elrejtettek volna előle. Így esett meg, hogy nem kerülte el a Zsanó csizmáit sem. Látszólag olyan volt az is, mint a többi, csak volt egy tulajdonsága. Szárban olyan bő volt, mint a legendabeli papnak a

zsákja. Az öreg alaposan megnézte magának. Odahívta a ruházati szolgálatvezetőt s így szólt:

— No, nézzék meg! Az állam kiadja a rengeteg pénzt felszerelésre, csizmára, ruhára. A tisztelt ruhások pedig úgy öltöztetik belőle a katonát, mintha madárijesztőt állítottak volna a napraforgótáblába. Miért kellett ennek a keszeg legénynek ilyen bő szárú csizmát adni? Sürgősen cseréljék ki rendesre, mert becsukatom magukat!

Akkor kicserélték a csizmát, kapott egy feszes, passzentos újat. Igaz, hogy Zsanó nem sokáig hordta. Addig udvarolt a ruhás tiszt írnokának, amíg egy nyugalmas délutánon bevezette őt a csizmaraktárba, és ott kedvére választhatott magának egy jó bő szárú, egy csónakot, amibe hátraarcot, szép díszmenetet ugyan nem lehetett végrehajtani, de nem tört, nem szorított, nem kellett egy fél rajnak lehúzni s még fölösleges kapcák, újságok, ponyvaregények is elférték benne. Nos, Zsanónak azóta is ilyen kényelmes csizmája van. Csakhogy ettől gyűlt meg a baja itt is.

Ibitől rendszeresen kapott csomagot, és a csomagban minden alkalommal egy egész heti L'Humanité példányait is elküldte. Zsanó szorgalmasabban olvasta. Csak azzal nem számolt, hogy előbb-utóbb kinövik a lapok a katonaláda korlátozott befogadóképességét. Nem volt mit tennie, pótraktárakat keresett a lapoknak. Lapokkal telt meg a fejvánkos, lapok csörögtek a szalmazsákban, a szalmazsák alatt, a sátorlapok között és a tartalék köpeny zsebeiben. Lapok és sárga borítós, francia nyelvű tarkaregények mindenütt. Hiába korholta érte a szobaparancsnok, hiába kiabált vele a galambepéjű Bohus tizedes,

nem használt. A lapok egyre csak gyűltek. Talán nem lett volna belőle különösebb baj, ha Zsanó nem fedezte volna fel a legújabb rejtekhelyet.

A legfrisebb lapokat ezentúl a csizmaszárban hordta. Kényelmes is volt, meg aztán mindig kéznél volt. Ha egy kevéske ideje adódott, hát előhúzta és olvasott. Azzal megint nem számolt, hogy minden tevékenységnek szabályai vannak. A figyelőhelyre is magával vitte az újságtartó csizmáját. Talán éppen azt olvasta benne, hogy a Tour de France-on melyik biciklista finiselt világklasszis módjára, amikor meglepte az ellenőrzés.

Nos, ez a Muraközi találta Zsanót szabálytalanul. Méghozzá a lepedőnyi L'Humanitét olvasva.

— Maga mit művel, Tóth határőr? — szólt rá köszönés helyett.

— Nem látod, olvastam. Szabálytalan. Jelentsd, majd megkapom érte a fogdát.

— Ne tegezzen. Szolgálatban vagyunk! — förmedt rá.

— Attól jobb lesz a szolgálata? — kérdezte Zsanó és csizmaszárba gyűrte a lapot, de Muraközi lecsapott rá, elvette tőle. Forgatta, nézegette, betűzgette. Látszott, hogy semmire sem megy vele, de eltette.

— Nem tudom, hogy egyáltalán szabad-e ilyen sajtóterméket olvasni. Ugyebár ez nyugati lap? Igaz? A kapitalista országból jön. Tudjuk mi azt, hogy mit írnak benne?

— Amit magyarban — vágta rá Zsanó. Csak kicsit érdekesebben. Ez kommunista lap, mint a Szabad Nép, csak nem magyarul.

— Nekem ezt ne magyarázza, Tóth harcos! Én elhiszem, hogy ez is kommunista lap.

Csak ne felejtse el, hogy Franciaországban más osztályviszonyok vannak, másfajta taktikája van a pártnak, másképpen szól a tömegekhez, s az olyan politikailag képzetlen embert, mint ön, Tóth határőr, esetleg megzavarhatja.

— Bolond vagy te, Muraközi! — nevette el magát Zsanó, mert egy percig sem hitte, hogy ez az őrvezető mindezt komolyan mondja. — Azt hiszed, hogy ha húsz évig nem zavarta a fejemet, akkor most majd fejfájást kapom tőle? Ez is írja, hogy kapitalizmus nagy hülyeség. De azért is szeretem olvasni, mert érdekes regényt is közöl, hogy a kerékpár világbajnoknak milyen élete van, amikor nem kerékpározik. Az baj? Meg azért is szeretem, mert kis pletykák vannak benne, hogy ki, kit, hogyan csapta be és a rendőrség hogyan fogta fülöncsípve. Ez Szabad Népben nincs benne.

— Az nem is kell egy öntudatos katonának! — pattant fel Muraközi. — Különben is, megmondtam egyszer, hogy szolgálatban vagyunk, ne tegeződjön.

— Nem tegezlek, te okos, ha nem beszélsz olyankor, mit nem szolgálatnak mondunk. Miért szolgálat az, hogy mit ír L'Humanité? Az szolgálat? Szolgálat az, hogy én nem figyeltem elég, azért majd rúgnak fenekembe. De magánügyem nekem, hogy milyen lapot olvasok. Ha elromlanék, akkor én nekem lesz baj.

— Hogy-hogy nem szolgálati ügy a harcosok politikai fejlődése? Tóth elvtárs, ez az ellenség hangja! Igenis, nekünk a kötelességünk, hogy leszoktassunk minden rossz tulajdonságodról...

— Igazán? Jó ember vagy, Muraközikém!

Akkor szoktasd le engem arról, hogy éjszaka ne horkoljam. Legalább lesz nekem jó házasélet. Ibi úgysem szereti, ha hangosan alszom.

— Jó, hogy említi, elvtárskám, jó hogy említi! — húzódott közelebb Muraközi és gúnyosan nevetett Zsanó szemébe. — Már akartam is mondani valamit azzal az elvtársnővel kapcsolatban . . .

— Ibi, elvtársnő! Nekem röhögnöm kell. Az fruska, mit tudja még az, hogy merre terem a kommunizmus. Annak még csak arra van gondja, hogy szép legyen a tükörben, s tudja riszálni magát.

— Igen? De arra már eléggé érett, hogy még azt a merészséget is megengedte magának az az elvtársnő, hogy idejöjjön a laktanyába, kereszttel a nyakában. Azt is megengedi magának, hogy levélben bomlasztó sorokat írjon. Hogy írhatnak egy határőrnek olyat, hogy az isten óvja meg őt minden veszedelemtől. Ki hallott ilyet?

— Te bolond vagy egy kicsit, Muraközikém! — ámult Zsanó és félretartott fején most két nagy csodálkozó szem ült. — Mondd már meg nekem, van-e templom abban te falutokban?

— Van, de nem járok bele?

— Anyád se?

— Az . . . az . . . Azt hiszem, nem.

— Hallod, Muraközi! Tőled nagyobb barom már nem nőtt fel. Csak az van nagyobb, aki neked mondta. Még a Kincses is jobb. Az legalább azt mondja anyjának mikor adta neki rózsafüzér, hogy ,,adja csak mutterka, majd szépen becsomagoljuk, betesszük ládába. Hadd higyje, hogy vagyok vallásos, szelíd gyerek. Közben engem az egész nem érdekel. Ő lelke is nyugodt, mert már ilyen, meg ne-

kem is hagyja békit." De te, még azt hiszed, hogy vagy bölcs . . .

— Nem mondom, hogy bölcsebb vagyok, mint más, de én nem tűrném, hogy a menyasszonyom, aki majd a harcostársam lesz, az higgyen a vallásnak. Jobban tennéd, ha megírnád neki, hogy ilyeneket ne írjon neked, meg hogy ne jöjjön ide azzal a kereszttel. De ha erre nem hajlandó, akkor a saját érdekedben szakítsd meg vele a kapcsolatot, mert másképpen nem lehetsz a DISZ-nek tagja.

— Miért kellene nekem Ibit dobni? Jó nő, klassz, minden. Szeret is, küldje csomagot, tiszteli anyámat. Már akkor ismertem, amikor apám Yvryben dolgozta, mert Ibi apja is volt emigrációban Brüsszelben. Ha akkor tudta rendes lenni az ő apja, akkor miért nem jó most nekem lánya. Meg azt sem tudom, milyen okosság, hogy ha Ibi hisz istenben, akkor én rosszabb vagyok, mint te?

— Ne vitatkozzunk ezen. Beosztásomnál fogva több eszem van, mint neked, ezt én jobban tudom és kész. Ajánlom, hogy szüntesd meg a kapitalista sajtót, hagyj fel az Ibiddel, és akkor nem is jelentem az ügyet!

— Ide figyelj, te okos! Ha Ibi jár templomba, még nem szólok neki bele. De ha én adok neked írást, hogy nincs isten, akkor engem hagysz fenébe? Akkor nekem nem kell dobni Ibit?

— Nem tudta, hogy nevessen, vagy boszszankodjon. Könnyű lehetne a választás, ha egy naiv, tudatlan emberrel vitatkozna. De maga is tudta, hogy Zsanót azért már megkenték mindenféle hájjal. Ismerte. Tudta róla, hogy egyféleképpen gondolkodik azokkal, akik az őrs jobbik felét képviselik, csak egy kicsit nehézkes.

— Te, Zsanó — mondta Muraközi —, te azt hiszed, hogy papírral elintézhetünk minden problémát? Ez nem papírügy! Nem érted miről van szó? Nekünk az a feladatunk, hogy megváltoztassuk az emberek gondolkodásmódját, életszemléletét. Lehet, hogy még nem vagyunk tökéletes emberek, biztosan nagyon sokat kell még tanulnunk, de akarjuk, siettessük a dolgokat. Utóvégre te olyan családból származol, ahol a forradalmár szemlélet már gyermekkorodban beléd szívódott...

— Énbelém? — nézett rá komolyan Zsanó. Néha nevetni kellett ezen a komolykodáson. — Én csak azt tudtam gyermekkoromban, hogy jobban kell félnem, mint a többi gyereknek. Meg azt tudtam, hogy fogaim elfáradtak, mindig verték egymást félelemtől. Mikor ház előtt elment német járőr, akkor mondtam esti imádságot automata mód. Ez volt forradalmár szemlélet? Lehet!

— Zsanó! Te viccet csinálsz az egészből, nem értelek — méltatlankodott Muraközi. — Én nem voltam Párizsban, nem voltam, mert még gyerek voltam. De a felszabadulás után, mióta az eszemet tudom, mindig azt tettem, amit a párt kért, utasított, vagy parancsolt nekem. Én most is azt teszem.

Zsanó félrebillentette a fejét, de most valóban komolyan. Derékszíját meghúzogatta, ami nála annyit jelentett: tessék várni, most gondolkodom a dolgon.

— Te, Mura, mit gondolsz? Én talán angyalok szónoklására jöttem ide? Ha nem gondolom komolyan kommunista program, azt hiszed nem csinálok valami buli? Sok lett volna mondani öreg Tóthnak, intézzen el? Nem sok! Inkább azt mondta: „Te, Zsanó, ne-

ked menni kell katonaságba. Az én fiam ne húzódja el attól, mi másnak is kötelesség. Úgyse csináltál még semmi, amiből országnak haszna legyen. Most legalább leszel vigyázó a határra. Mert van ám miért őrizni határt. Filmes azután is lehetsz." Ezt tudom is, Mura! Azt hiszed, hogy nem olvasom újságot. azt hiszed, nekem megy el minden fülem mellett? Nem alszom közben, míg emberek beszélnek. Csak te hiszed, mert vagy nagyon buzgó, vagy olyan örökké mozgalmas . . .

— Azt hiszed, hogy magam miatt van? — pattant fel Muraközi és vörös képpel hadonászott. — Nem magamért teszem. Én is szívesen aludnék, amíg írogatok, meg statisztikát készítek. Én is szívesen eljátszogatnék a lányokkal, amíg azután talpalok, hogy összehozzak egy kis kulturális életet. Talán magam miatt veszekszem, meg rimánkodok, hogy engedjék el a lányokat tárcolni? Magam miatt teszem, hogy a kimenő alatt előadást tartok a falusiaknak? Nem! Hanem azért, hogy segítsenek nekünk a határ őrzésében. Csak ezt ti nem tudjátok, vagy nem értitek. Vagy azt gondolod, hogy otthon, a gyárban magam miatt dolgoztam reggeltől estig? Nem volt több fizetésem, nem adtak ezért semmi külön pénzt, mert agitálni jártam, mert társadalmi munkában építettük a vasútat. Emléklapot azt adtak, jelvényt is kaptunk. És ha tudni akarod, én erre a jelvényre meg emléklapra valóban büszke vagyok. Elég sok bajt, meg szegénységet, meg nyomort hozott a háború. Ideje, hogy egyszer már mi is gazdag ország legyünk. Hát ezért dolgozom. Csak nektek nehéz a felfogásotok, lusták és közönyösek vagytok, ezért nem ér-

titek meg, hogy lehet egy kicsivel többet is tenni a hazáért.

Zsanó közben a vállai közé húzta a fejét, mint egy megszeppent gyerek. Pislogott, nem akart elhamarkodott véleményt mondani.

— No, beszélj csak, nem félek a kemény szavaktól — biztatta Muraközi egy kissé mártír arccal, mintha most szenvedne.

— Ki mondta, hogy te nem vagy jó elvtárs? Tudjuk. Én is tudom, meg a többiek is mondták. Csak nem kell annyit beszélni róla. Dolgozni akkor is lehet, ha van körülöttünk csend. Azt hiszed, hogy azok, akik illegalitásban éltek, azok mindig kiabáltak, hogy milyen nagy harcosok? Azt hiszem, nem kiabáltak.

— Én nem dicsekszem, csak mérges vagyok olyankor, ha valaki nem érti meg, hogy vannak kötelességei. Nemcsak a saját nyomorult életünkkel kell törődnünk, másokért is kell valamit tenni.

— Egyáltalán nem nyomorult életünk! — tiltakozott megrökönyödötten Zsanó. — Elég fiatal vagyunk. Azt mondják, vagyunk legfontosabb érték, akkor ezt magunknak is kell tudni, nem?

— Ne forgasd ki a szavakat, Zsanó — intette le Muraközi. — Maradjunk csak annál, amivel kezdtünk. Nem azt kérem én tőled, hogy üsd agyon azt a lányt. Neveld meg, vagy add ki az útját!

— Én, az Ibinek! — nevetett Zsanó. — Ismered te? Ibi akkor is nyakamon lesz, ha nekem nagy szakállam nő. Szeret és kész. Nem repülne le rólam nagyapa koromban sem. Azt hiszed, az nagyon könnyű?

— A te újságjaid nem tetszenek nekem. Lehet, hogy nincs abban semmi rossz! De

nem tudom, helyes-e? Azok nyugatról jönnek, azt írnak bele, amit akarnak. Ki az isten tud itt francia nyelven. Ez pedig elég ok arra, hogy egy szép napon betessékeljenek a tartalékszázadba.

— Akkor tessékelnek, legalább nem kell itt sarat taposni, lesz belőlem úriember, járom flaszteron — vágta el a vitát Zsanó, mert elege volt belőle, és ezt komolyan gondolta ...

— Fafejű vagy Zsanó — legyintett Muraközi. — Állítom neked, hogy a legelső parasztasszonynak pozitívabb véleménye van az istenügyről, mint neked, a dolgozó nép öklének. Ezt lefogadom!

— Én egy ököl vagyok? — nevetett Zsanó. — De nem bánom, kérdezd csak meg akármelyik öregasszonyt.

Muraközi sem kevésbé csökönyös. Még két járőrt ellenőrzött. Úgy kerítette az útját, hogy visszafelé még találkozhasson Zsanóval és járőrtársával. A kijelölt úton jöttek, s még vártak is egy kicsit, hogy a váltás megérkezzen, aztán együtt indultak vissza a falun keresztul. Ez a falu pedig nem is olyan nagy. Kicsit kacskaringós, kicsit szerteszórt, mert itt süppedős a talaj, ott meg fel-feltört a talajvíz, ha az ég csatornái bőkezűbbek. Azért takaros porták állnak. A lakók megtanulták, hogyan kell megküzdeni minden szem gabonáért, megbirkózni a lápval, hogy elorozzanak tőle egy darab földet, lekaszáljanak egy-egy kis rétet. Szorgalmas nép, csendes nép, nincs is velük semmi akaszkodás, amióta itt vannak a katonák. Még barátságosak, szívélyesek is. Valahogy ez alakult ki az évek alatt, hogy kicsit hozzátartozóknak tekintik a katonákat. Ha szüret van, hát megkínálják

őket egy kis musttal, ha disznóölés, akkor kóstolót küldenek, ha pedig húsvétra meszelik ki a fehér falú házakat, legalább olyan szívesen látott locsolkodó a faluban a katona is, mint akármelyik falusi legény. Így aztán itt-ott már olyan porta is akad, ahol az ágy fölött nemcsak szentkép van a falon, hanem a határőrjelvény is ott áll, s tányérsapkás legény feszít az emléklapon. Ide nősültek a legények a három év után. Nem csoda tehát, hogy szívesen megállnak egy-egy szóra a falusiak az arra menő katonával. Erre számított Muraközi is. Már a falu szélén megszólított egy öregasszonyt, aki éppen a fal aljját tapasztotta lóganéjos agyaggal.

— Álljon már meg azzal a munkával, elvtársnő! Hallja, elvtársnő, pihenjen már egy kicsit.

— Hogy mondja, fiam? — nyújtózott az öregasszony.

— Kérdezni akarok valamit, elvtársnő.

— Elvtársnő? Öreg vagyok én már ahhoz. Még hogy elvtársné! Majd az unokám, az lesz elvtársné, ha kijárja a negyediket is. De csak kérdezzen, ha akar, édes fiam.

— Mondja, van isten?

— Hogy isten? — nézett rá az öregasszony. Aztán a másik katonára, aztán Zsanóra, meg a negyedikre.

— Az, az. Hogy van-e isten?

— Hát... Az uram azt mondja, hogy a kommunistáknak már nincsen. Aki meg nem lépett be, annak még van, mivelhogy még nem kergették el a papot sem. Az uram, az olyan istentelen volt mindig. Annak nincs. A lányom meg nem megy el oda, mert tiltja a gépállomás. Hát csak egyedül még úgy hiszem, van. De ha olyan parancsolat jönne,

hát édes istenkém, majd elimádkozgatok itthon is. Miért kérdezi, fiam?

— Csak azért, hogy öntudatos-e maga is — magyarázta Muraközi, de nagyon félresikerült.

— Az vagyok én, miért ne lennék. A múltkoriban is beengedtem a falujárókat. Legalább két óra hosszat beszéltek ott nekem. Még örültem is neki, mert volt egy kis tavalyi csöves kukoricám, segítettek morzsolni. Hát van énbennem annyi öntudat, mint a másikban. De mondja meg már, miért kell az, hogy ne legyen isten? Akkor jobb lesz?

— Nem érti ezt maga, néni . . . Magas politika ez.

— Az biztos, hogy magas. Az uram is ezt szokta mondani, ha valami nem stimmel a számadásban. Mert azt hiszi az a vén lator, hogy az asszony csak olyan semmi népség. Pedig tudja, hogy tavaly őszön is öt holdon törtem le a kukoricát, méghozzá egyedül, mert azt a vén embert elcipelték valami oskolába.

Muraközi jobbnak látta továbbvonulni. Egészen az őrsig nem szólt egy szót se.

Már a kapuban toporogtak, vártak az őrre, hogy beengedje őket, amikor egy kicsit félrevonta Zsanót.

— Majd holnap beszélgetünk még erről. Úgy hiszem, meg kell vitatni ezt az egész dolgot, mert az a bolond vénasszony nagyon képzetlen, összevissza beszél. Csak megkótyagosodik tőle a fejed.

Ettől jobban már nem is lehetett volna kótyagos. Egész este azon törte magát, hogy most mi rosszat tett. A francia pártlapot már gyerekkorától kezdve olvassa. Már akkor elkezdte, amikor a második osztályba járt, mert

szerette a gyerekmellékletét. Nagyobbacska korában már azért olvasta, mert tele volt sporttal és folytatásos regénnyel. Később azért olvasta, mert otthon volt a lap, érdekelték a napi hírek, a világ eseményei. Megszokta. Most meg kulön jó volt. Sok olyan dolgot megértett belőle, amit a magyarnyelvű újságban nehezebben bogozott ki, hiszen még a nyelvet is csak futtában, konyhanyelvként ismerte. Ez nem lehet nagyobb baj. Ibi? Annak sem lehet annyira rettenetes természete, hogy meg kellene érte kövezni, mint valami latrot. Hogy ennek a Muraközinek meg mi baja van vele, azt csak ő tudja. Ki tud eligazodni? Mert például, ha Agyagos őrnagy talált volna rá, ott a figyelő tövében, kezében az újsággal, biztosan nem az újságot szedte volna elő, biztosan nem abban kereste volna a hibát, hanem a katonában, aki figyelés helyett újságot olvasott. Hiába sokféle ízlés, sokféle ember van. Így okoskodott, mert nem jött könnyen álom a szemére. Aztán elunta magát, mert nem találta meg önmagában a helyes eligazodást, hát kiment a társalgóba, hátha talál valakit, akinek elmondaná. Mindig akad egy-egy megértő ember, ha bajban vagyunk.

Bohus tizedes még fent volt. Igen erősen támasztotta két könyökével az asztalt. Teleírt már vagy három füzetlapot, de még mindig sebesen körmölt. El-elgondolkodott, aztán még sebesebben rótta a sorokat. Akár egy kódexmásoló barát. Fel sem nézett, még lélegzetet is csak akkor szívott, ha a sor végére ért. Észre sem vette, amikor Zsanó mellé telepedett.

— Bohúskám, nekem az a Muraközi mondta, hogy beosztása miatt neki több az esze

mint nekem. Gondold meg. Akarja, dobjam Ibit, mert keresztje van. Én is megírom Ibinek, hogy szokjon le imádkozásról, ne tegye nyakába a kereszt, s máskor köszönje nekem úgy, ha jön: „Szabadság Zsanó elvtárs, harcos üdvözletje küldi a kedves mamája elvtársnője."

Bohús ránézett. Nem tudta, hogy nevessen, vagy kicsit ordenár módon küldje a szobába. Mégis egy kedvűen válaszolt.

— Több eszed van neked, mint Muraközinek, de azért ne bántsd. Tűzbe menne érted, dolgozik az, mint a motolla. De most feküdj le, koma, mert reggel neked kell tejért menni!

A kora reggel csodaszép itt. Mintha valami láthatatlan szűrő elnyelné a mocsár bűzét, s csak a csupa tiszta, illatos levegőt küldené tovább. Kicsit csípnek még az áprilisi reggelek. A napsütés megköveteli a magáét. Már olyan, mint a mágnes. Magához vonja a párát, felszippant egy-egy darab felhőcskét a földről, ami a kora hajnalban még csak harmat volt. Lebegteti a rét felett, táncoltatja a Hany felett, hogy megmutassa mindenkinek. Nézzétek, még kiskorú vagyok, de felemelem a földről, ami nekem kell. De ne féljetek, visszaadom, amikor én akarom. Nevet a nap. Belekapaszkodik a kerékpár küllőibe is, bebújik a zubbony alá is, hogy már izzad Zsanó. Pedig még üresen viszi a tejeskannát. Csak most indul, hogy hozza a reggelire való tejet. Nem kell messzire menni. Ott áll a kis erdészház a Hany sarkában. Szinte belebújik a repkényekkel befont fák karéjába. Szerény a ház is, akár a gazdája. Innen hordják a tejet már évek óta. Ez a reggeli sétakerekezés tavasztól őszig még sétának is kellemes,

de télen sok istenkedésnek a kezdete. Ha fogattal jönnek, akkor a lovászok panaszkodnak, hogy megfázik a jószág. Ha gyalogosan indulnak, még délelőtt sem lenne reggeli. De ilyenkor mulatságszámba megy a tejhordás.

Érhetik az embert olyan csalódások, mint most Zsanót is. Jóllehet, még soha nem adódott elő, hogy ne lett volna a házban valaki, de ez egyszer üres volt a konyha, a szoba, a kert is, meg az udvar is. Egy ideig alkalom volt arra, hogy sütesse magát a nappal, s pótszunyókálással várja a gazdaasszonyt. Később már toporgóssá vált a kedve, mert a szakácsokkal nem ajánlatos ujjat húzni. Hiába is nyitott az istállóba, hiába mászott a padláslépcsőre, nem felelt onnan senki. Nincs mit tenni — gondolta Zsanó és vakarózott. Aztán csak gondolt egyet. Tej nélkül nem megy vissza az őrsre még akkor sem, ha neki kell megfejni azt a két jámbor állatot. Igaz, azelőtt csak képeskönyvben, pecsenyéstálon, újabban az országúton vagy a legelőn látott tehenet.

Azt már látta, hogy az erdészné hogyan csinálja. Tudta, hogy derekára kell csatolni a fejőszéket, tudta, hogy meg kell mosni a tőgyeket. Megpróbálta. De bár ne tette volna. Amikor az első marék vizet freccsentette a jámbor állat hasára, az akkorát rúgott rajta, hogy majdnem keresztbetörte az istálló ajtaját, csak a trágyakupac tetején állt meg.

— Uram, istenem! — csapta össze a kezét az erdészné.

Zsanó leintette.

— Csak semmi isten . . . Megtudja a Muraközi, és akkor viheti a tejet más katonáknak. Ellenség keze van magában. Nem isten. Csak hagyjuk . . .

Az erdészné azt hitte, hogy a nagy rúgástól meghibbant szegény katona. Ijedtében azt sem tudta, hogy vizet itasson vele, borogatást tegyen a homlokára — mert jókora púpot kapott — vagy egy kupica ijedtség oldót hozzon a kamrából. Inkább az utóbbi mellett döntött. De pechje volt. Nem csak egy kupicával hozott, hanem egy kis üveggel s azt ott is hagyta az udvaron álló kis nyírfából ácsolt asztalon. Mire aztán mind a két jámbor állat szófogadóan odaadta az utolsó csöpp tejet is, a kisüveg is kiürült. Csak az néhány kritikus folt árulkodott, amelyekről félre nem érthető módon meg lehetett állapítani, hogy tehenektől származnak.

Amíg csak a szakácsok látták, nem volt baj. Hanem gyorsan észrevették ezt a parancsnokok is. Magyarázkodhatott szegény feje, hogy a tehenekkel vívott küzdelemben szerezte foltjait. A pálinkaszag volt a perdöntő. Emiatt megtört Zsanó fenyítési lapjának hószínű ártatlansága. Egy teljes hétig nem mehetett ki az őrsről, még a trafikba sem, a postára sem, csak szolgálatba!

— Ezért vezekelni kell — mondta neki Bohus. Igaz, kissé nevetve mondta, mert csak megtudták, hogy mi az igazság a tehenekkel, meg az erdésznével, aki előbb ment szénáért s csak később szándékozott megkészíteni a tejet. Zsanó túlpontos volt. Ez nem jó! Idejében kell cselekedni, pontosan a parancs szerint.

Már negyedik napja hajózott. Csak így mondta a fenyítésének módját, hivatkozva a fegyelmi szabályzat idevágó pontjára, amely kimondja, hogy az a katona, aki laktanyafogsággal van sújtva, nem hagyhatja el a csapat szálláskörletét, repülőteret, hajót. Zsanónak

pedig abból a pontból a hajó volt a legszimpatikusabb. Miért ne mondhatott volna tehát hajót? Egyre megy. Nem volt ez nagyon kellemetlen, de azért búsította is egy kicsit, mert kinevették a tehén miatt. Ezzel az esettel még jobban rászolgált arra, hogy semmiképpen nem akarták komolyan venni. Még ha a világ legkomolyabb dolgáról akart is beszélni, feltétlenül úgy alakult a szó, hogy a végén nevetni kellett rajta. Ha egyszer valakit elkönyvelnek egy rovatba, az már odatartozik akkor is, ha nem akar. Zsanó ilyen tétel volt. Bármennyire gyakorolt dolgokat, nem tudta a tökéletesig súlykolni. Ilyen volt a jelentem szó. Ha belefeszült sem tudta másképpen kimondani másként, csak valahogyan nyíltabban: jelentem! Már ez is elég volt a nevetésre hajlamosoknak arra, hogy mosolyogjanak, vagy komolytalanná változtassanak egészen komoly dolgokat. Mi több, Zsanó céltábla lett. Nem komolyan, nem bántóan, de hamar megszületettek a viccek. Ha? Bokor elemében volt, akkor paródiát rögtönzött. Ennek pedig egyrészről határozott sikere volt.

A sajtófoglalkozás például gyakran így kezdődött. Bokor meglobogtatta az újságot és így szólt:

— Möszjök és öklök, népnek öklei! Tartok maguknak felolvasás abból a napi sajtó, ami megírja tiszta igazság arról, hogy állnak világban viszonyok. Mármint erők viszonyai. Példának okáért, tudniillik, hogy Formoza az nem olyan, mint a mimóza, az van Tajvan, de ki annak vezére, az nem egyszerű Sekk, hanem Csang, azaz Kaj, tehát Sek. Mit ékes kínai nyelven bandavezérnek szólítanak, ha úgy tetszik sheriffnek, de aki ezt nem érti,

az mondhatja shéfnek is, mert a Sek ez nem olyan mint shéf. Aki még ezt sem érti, annak majd megmagyarázza Kanpiczius határőr, mert az is van külföldi származék, s tudja, hogyan kell kiejteni a Csang Kaj-Sek nevét. Értik, ugyebár, tisztelt möszjők és harcos öklök? Nem? Ejnye, hát maguknak nem ér semmit a parancsnok redős ábrázata? Majd ad az maguknak akkora laktanyafogás, hogy az felér egy igazi fogadással, csek ezt kissé nehezemre esik mondani, mert Versaille-i nyelvjárásban ezt kissé kóternek, azaz sittnek, hogy úgymondjam csiki-csukinak ejtik.

— Befejezte, Bokor? — állt az ajtóban Józan hadnagy, mint akinek egy csepp humorérzéke sincs. Még csak nem is mosolygott, hanem kemény léptekkel felment a dobogóra és minden bevezetés nélkül bohócnak nevezte Bokort, amiért az látszólag szomorú is lett, de hamar túltette magát a dolgon.

— Azt hiszi, hogy nagyon szellemes volt? — kérdezte Józan, és szikrázott a szeme, haragudni is tudott, méghozzá nagyon. — Én nem szeretem az ilyenfajta gúnyt! Nem azért beszél így ez a Zsanó, mert lusta disznó, hanem azért, mert ilyen volt a sorsa. Én sem azért beszélek hajdúsági akcentussal, mert ez az én különcségem, hanem azért, mert az apám cselédember volt az uraságnál, nem járatott a pesti iskolába. Amit tanultam, öreg fejjel, pedig már nagyon nehéz leszokni arról, amit az évtizedek alatt megkeményítenek az emberben. Knapicziust pedig ne bántsa. Bár minden katonában annyi szorgalom, annyi törekvés lenne, mint benne. Ha meghallom legközelebb is, akkor a tisztelt művész urat csukatom a fogdába. Érti?

— Értettem — ugrott fel Bokor.

— Mert azt is elképzelhetnénk, hogy maga naponta egy-két óráját feláldozná. Taníthatná a fiúkat, segíthetne nekik. Nemesebb sikereket könyvelhetne el, mint ezt az éretlen, gyerekes röhögést.

Zsanó határozottan élvezte, mosolygott, bizsergett valami benne. Szerette volna ezt a Józan hadnagyot vállon veregetni.

Másnap útellenőrző szolgálatba vezényelték. Ezt szerette a legjobban, mert legalább nem unatkozott, nem kellett az eget lesni. Mindig jöttek János felől olyanok, akik megálltak egy kis beszélgetésre. Amikor aztán továbbálltak, lehúzódott az eperfa alá. Rágta a füvet, kémlelte a poros utat, hogy vajon legközelebb ki vetődik feléje. Azért is szerette ezt a helyet, mert a szolgálatnak volt egy előnye is, hogy gyakran összeakadtak falubeli lányokkal. Érdekes módon, azokkal találta meg legkönnyebben a hangot. Két perc múlva már úgy cicázott velük, mintha nem is a Hanyban lenne, hanem Párizs külvárosában, s azokkal a csíntalan lányokkal incselkedne, akiknek alaposan felvágták a nyelvét.

Egyelőre várt, rágta a frissen nőtt füvet, mintha abból szívta volna a tudományát, bátorságát. Lányok helyett azonban egészen más sok jöttek, igaz, nem az országúton jöttek, hanem attól kissé feljebb, a domb hajlatában, a törpe nyírfák takarója alatt. Furcsa menet képe alakult ki előtte. Elől feketeruhás alak suhant. Meg-megállt, intett. A nyomában még ketten hasonló ruhában. Aztán egy harmadik, nagy fekete csomagot vitt. Mintha megkötözött ember lenne. Leghátul egy alak, nehezen kapaszkodott a domboldalon. A há-

tán valami táblaféle látszott. Még a gyakorlatlan szem is észrevette, hogy nem a legszentebb ügyben járhatnak, mert nagyon ijedten menetelnek. Bár pontosan nem vehette még ki, hogy kik azok, de már figyelmeztette Bálványit — hála a sorsának, hogy vele volt, — a jelenségre. Bálványainál volt a távcső. Egykettőre kiderült, hogy egy egész cigányzenekar surran a határ felé.

— No, Zsanó! Ha minden jól megy, akkor Agyagos elengedi a hajózást. Csak fürgén, pajtás. Csússz eléjük, én meg majd oldalról támogatlak. Kiálts rájuk úgy, hogy berezeljenek!

— Ha nem állnak meg?

— Megállnak azok, attól ne félj!

— Akkor mi van, ha mégis nem... Ha fogják magukat, és csak mennek. Én nem bánom. Én lövök, mint záporeső. Tudod, hogy lőtéren is mi volt.

— Zsanó, pofa be, indulj, mert nem éred be!

Zsanó futott, mint a nyúl. Olyan fürgén, olyan nesztelenül kígyózott az alacsony bokrok, a törpe nyírfák között, hogy még Bálványi sem látta, pedig elég magasra húzódott fel, egy gödörből kilapátolt kis mellvéd mögé. Azt sem látta, hogy kétszer elvágódott a szederindában, azt sem, hogy nagyot köpve állt ismét talpra s már szökkent is tovább, mint a szöcske. De amit Bálványi nem látott, azt nem látták a cigányok sem. Gyanútlanul osontak tovább, s közben halkan szidták egymást. Különösen az utolsónak volt sok panasza, mert neki a hátára kötött cimbalom kétszeres terhet jelentett, ráadásul minduntalan beleakadt valamilyen bokorba. A bőgős sem volt sokkal jobb helyzetben,

mert ménkű nagy tokban volt a hangszere, s bármennyire is illeszkedett a hátára, állandóan verte a bokáját.

— Itt jó lesz — beszélt magában Zsanó és elvágódott a gyepen. Egyik szemével a közeledőket leste, a másikkal Bálványit keresse, aki oldalról jelenik majd meg. Előbb Bálványi jött. Csak egy pillanatra látta a távcsövét, aztán lehúzódott egy cserje mögé. Ez megnyugtatta. Már csak a cigányokat leste. Igaz, volt közöttük vagy nyolcvan méter távolság, de a puska készen állt. Csőben a lőszer, billentyűn az ujj. Torok megköszörülve, hogy akkorát kiáltson, mint a trombita. Rajta nem múlik majd semmi!

Már csak ötven méter. Még várni kell. Egy kicsit megáll a kompánia, mert a cimbora nagyon lemaradt. Most szuszog utánuk és egyre törli magáról a verejtéket. Tovább indulnak, szedik a lábukat.

Ez hát az ellenség? Hiszen csak egy zenekar! Mi hasznom van belőle, ha sorban lelövöldözöm őket — gondolta Zsanó és biztosította a fegyvert.

Már csak harminc méter. A szuszogásukat is hallani.

De akkor mi lesz, ha nem is olyan ártatlanok, és abból a vászon hegedűtokból nem is hegedű kerül elő, hanem mondjuk géppisztoly? Ilyen furcsa meglepetésekről eleget beszélt nekik Kincses is.

Kibiztosította a fegyvert.

Még a halk kattanás is elég volt ahhoz, hogy a jófülű zenészek meghallják és megtorpanjanak.

— Jaj, more. Itt vannak a határőrök! — jajdult fel a bőgős, aki egészen előre került.

— Né káprázzon mán a füled, te! — intette le a prímás és indult volna.

— Állj meg! Nem állsz?

Már dördült is a lövés. Szerencsére csak a levegőbe, magasan a nyírfák koronája felett húzott el az árva mag. A második dördülésre már nem került sor, mert előlépett Bálványi. Csípőhöz szorított géppisztollyal és olyan határozott hangon, hogy nem lehetett moccanni sem tőle.

— Mindent eldobni, mindenki feküdj!

A bőgős hanyattdobta magát, a cimbalmos négykézláb állt, mert a két kis dombra támaszkodó hangszer nem engedte lefeküdni. A többiek úgy szorították a képüket az anyaföldbe, hogy még a szuszogásuk sem hallatszott.

— Maga miért fekszik hanyatt? — kiáltott Bálványi a bőgősre.

— Jaj, vitéz úr, nem tetszett mondani, hogy milyen pozitúrában méltóztatik fektetni. Ha véletlenül hanyatt kellett volna, most azért szorulnék.

— Fegyver van?

— Már hogy volna! — nyögött a prímás. — Még segélyszolgálatra sem voltam jó, a fegyveres szolgálatra meg direkt alkalmatlan vagyok. Megmondhatja ezt kérem alássan a Mező százados úr is, aki minden este ott muzsikáltatja magát a Fekete Sasban!

— Papír van?

— Az a baj, hogy nincs, drága vitéz úr. Ha volna, akkor vonattal jöttünk volna, mert lakodalmat muzsikálunk Somorján.

— Ha nincs papír, akkor szöktek! Azért pedig büntetés jár. Tudják-e?

— Az jár, ha megmondja a magasabb

zsarzsiknak. De ha nem mondja meg, akkor semmi baj.

— Mindenki felállni!

— Én is? — kérdezte a még mindig hanyattfekvő bőgős.

— Nem, téged a fehéringes szobalánykák keltegetnek fel. Gyorsan, szedd a lábad, mert kilyukasztom a zakódat!

Zsanó eddig csak állt és a cigányokra szegezte a szurony hegyét Most szólalt meg.

— Te, Bálványikám! Ez nem stimt. Szabályzat mondja, hogy ellenség nem tegezzük! Ittál te velük pertu?

— Igaz is! kászálódott fel a cimbalmos, s egyszeriben nagyon kinyílt a szeme. — A kisebbik vitéz úrnak van igaza. Miért tegezel te minket? Mink talán nem építjük a szocializmust a haladó muzsikával?

— Nos, uraim, akkor szíveskedjenek az országútra vánszorogni, mert szilánkosra verem a lapockájukat. Ha netalán valamelyikük lógni méltóztatik, akkor az ülepébe küldök egy sorozatot, hogy többé nem ül rajta. Értik már a tisztelt népszórakoztató művészek?

— Hát nem valami finom ember, az igaz, de most már nem tegez bennünket, mint valami ócska kulákokat — nyugodott meg a cimbalmos és legelőbb megindult a kövesút felé.

Telefon nem volt az úton. A helyüket nem hagyhatták el. A jelző lövésekre még nem válaszoltak. Annyi bilincsük nem volt, hogy a hat zenészt biztonságba tegyék. Így hát Zsanó nagy ötletére bízták magukat. Előkerültek a zeneszerszámok és felcsendültek a legszebb nóták.

Kerek három órán át játszottak, mert addig nem jött a váltás sem, meg parancs sem,

hogy mit csináljanak a zenészekkel. Jogos volt a feltartóztatás, annyi bizonyos, mert ebben a határsávban csak engedéllyel lehetett tartózkodni. Magyarán, értékes elfogást könyvelhettek el Zsanóék, amelyért abban az időben jutalom is járt. Már-már dúdoltak, el-elrikkantották magukat a zenére, amikor a váltás megérkezett. Ráadásul a cigányoknak humorérzékük is volt, mert amint megérkezett a váltás, olyan tussba kezdtek, mintha most köszöntötték volna a násznagyok az örömapát a lakodalomban.

A bevonuló Zsanó és Bálványi ezegyszer zenekísérettel mentek be az őrsre. Húzták a cigányok megállás nélkül. Csak a cimbalmos hallgatott, mert neki a hangszert kellett cipelni. No, meg az egyik kontrás is hallgatott, mert az cipelte a bőgőtokot. Furcsa nászmenet volt. De legalább annyi tapintattal voltak, hogy nem a falun keresztül mentek, hanem egy kis kerülővel a nádszérűn keresztul, mert így kisebb volt a feltűnés is, meg aztán egy kicsit közelebb is esett az őrshöz.

Amíg Bálványi jelentett, addig Zsanó vezényelt. Méghozzá szuronnyal. Puskával egyutt nehéz lett volna, lehúzta hát a gyíklesőt, úgy integetett. De nem azt kellett nekik játszani, hogy „Csak egy kislány van a világon", hanem azt, hogy „Sződd a selymet elvtárs!"

— Nóta állj! — kiáltotta és csípőre húzta a kezét.

Erre a tekintetre Zsanó is megszeppent. Szinte látta önmagát egy sötét helyen, ahová még a nap is csak beszélőre jön. Látta magát egy kemény tölgyfa priccsen, szakállassan, mint az Iff-vár foglya, fáradtan, mint az abbé, aki elfelejtette, hogy mi is volt a titka.

„Tudja emberfia, mikor tesz jót, mikor teszi rosszat" — súgta Bálványinak, de annak beszélhetett. Ragyogott a képe, boldog volt, hogy végre bizonyíthatta kivételes képességeit.

— Emberek! Nagy bajt csináltak — szólt Józan szokatlanul csendesen és váratlanul barátságosan. — Ismerik a törvényt, igaz? Tudják, hogy ez nem sétatér? Tudják! Mégis erre jönnek, lopva mászkálnak, mint a gonosztevők, és csodálkoznak, ha valaki tiszteletlen és embertelen hangon lepocskondiázza magukat...

— Tessék csak tegeződni velünk, tiszt uram, — szólt a bőgős, mert benne volt a legérzékenyebb az öntudat.

— Hallgasson, maga vén csont. Maguk emberek, s nem gyerekek. Én pedig csak a feleségemet, meg a gyerekeket szoktam tegezni. Szégyellje magát, hogy megalázkodik! Hát magában nincs egy szemernyi méltóság sem?

— Tiszteletem kapitány ura... kapaszkodott a bőgős, de Józan letorkolta.

— Nem vagyok kapitány úr, csak hadnagy!

— Akkor hadnagy uram, én már mondtam ennek a katonának is, hogy nem tegeződünk. Ebben a kis szőrösben volt is valami emberséges, mert mondta, hogy maga, de a magosabb vitéz úr elég komisz volt.

— Mit vár tőle? — mosolygott Józan. Szerette volna, ha megsimogatja az ábrázatát és azt mondja, hogy jól tették aranyos népzenész urak, hogy fütyülnek a törvényekre, s mászkálnak alattomosan, mint a betörők. Még azt várják, hogy megsimogassák magukat?

A prímás nem bírta tovább, nagy diplomáciai húzással állt elő.

— Sajnos, mi nagyon is tudjuk hadnagy uram, hogy a cigányt csak lenézik, semmibe veszik. Mert csak muzsikál... Pedig olyan emberek vagyunk mi is, mint a többiek.

— Azt hiszi? — kiáltott rá keményen Józan. — Nálam ott kezdődik az egyenlő elbíralás, hogy egyenlően dolgozik-e a többivel. Ismerem magukat. Találkoztam már magukkal. Elmennek a lakodalomba, tele isszák magukat, a családjuknak pedig nem visznek semmit. Miért nem tudnak ugyanúgy dolgozni, mint a legtöbbjük? Hány nevet mondjak, akik földet kaptak? Hány nevet mondjak, akik gyárban dolgoznak, s házat építettek? Nos, én haragszom magukra, ezért nem tisztelem magukat, mert léhűtők és nem dolgoznak. És nem azért, mert cigányok és zenészek. De ez nem is tartozik ide. Nekem az a dolgom magukkal, hogy átadjam a felettes hatóságnak, azok majd kiszabják magukra azt, ami a határsáv tiltott átlépéséért jár.

— Komolyan gondolja, tiszt uram? — rémüldözött az egyik.

— Nem vagyok komédiás, és nem szoktam viccelni. Kivált nem viccelek szolgálati ügyekben. Ügyeletes! Kísérje a zenekart a fogdába.

A zenekar elvonult, hangosan óbégattak, jajgattak. Zsanó pedig kicsit sajnálkozva nézett utánuk. Csak arra kapta fel ismét a fejét, amikor Józan hadnagy hangja pattant.

— Tóth határőr: Bálványi Határőr! Önöket példás szolgálatellátásukért dicséretben részesítem...

Hogy meglepődött Zsanó. Őt megdicsérik? Mit szólna ehhez Kincses? Mit szólna ehhez Zsitva, vagy Hordó Lukács?

— Nekem, nekem tet... tet... tetszik

mondani — dadogta Zsanó és most igazán meglepetten nézett a hadnagyra.

— Bizony tetszett — nevetett Józan és közelebb lépett a fiúhoz, még a kezét is a vállára tette. — Tetszett! Így kell ezt csinálni, Tóth határőr. Derék ember maga, én már akkor megmondtam amikor először láttam. Csak az a baj, hogy sokan nem hitték el eddig magának.

— Hűh — húzta el a száját Zsanó. — Ha most itt lenne a Kincses, akkor mondaná, hogy ez van neki nevelése, én vagyok neki legjobb magyar tanítványa . . .

Bálványi lökdöste az oldalát. Nézett rá. Vigyázzban állt, ünnepélyesen kihúzta magát.

— Elfelejtetted! — súgta neki.

Észbekapott. Kétszer megmarkolta a derékszíjat, szemébe húzta a sapkát, megigazította a csizma elejét, hogy legalább most egy vonalban álljon mind a kettő. Hátul úgysem látják, hogy az egyik hosszabb. Nagy szusszal, szívből mondta:

— A dolgozó népet szolgálom!

— Jól van, Zsanó — nyújtotta a kezét Józan, és a nagy kék szemét örömmel pihentette a mosolygó fiú ábrázatán.

SZÉP LEHETSZ — DE OKOS NEM!

Az egység politikai tisztje elrendelte, hogy a hét végén egyetlen ember sem hagyhatja el az őrsöt. Nem indokolt, nem magyarázott. Parancs, kész, nem lehet kimenni! Arról azonban nincs jelentés, vagy feljegyzés, sem katonai okmány, hogy ezért mennyit káromkodnak, hányszor csapják földhöz a sapkát. Meg, hogy hány helybéli lány sírja vörösre a szemét egy ilyen szombat este, vagy vasárnap délelőtt. Tudják ugyan, hogy a katona az nem olyan szabad madár, mint a traktoros, vagy a gazdafiú. Mégis keserű pillantások szállnak az őrs felé, ahol azonban csend van, a méreg hallgatást rendel minden duzzogóra. Meleg van, korán érkezett májusi fülledtség. Hiába húzzák le a redőnyöket, hiába locsolták fel a kövezetet friss vízzel, semmire sem mennek. A nap ontja a sugarait, hogy lekívánkozik a zubbony, nadrág, csizma. Csak a molinó alsó maradt fenn. Itt senki nem vette zokon, hogy nem tartották be a társasági etikett szabályait. Illik, nem illik, meleg van.

Zsanó hanyattdobta magát az ágyon, még mosolygott is egy kicsit. Legalább nem kell kitalálni valami ügyes mesét, hogy ezen a

héten kivel, s mit csinált a kimenő alatt. Ettől megmenekült. Unta magát. Jólesett egy kis semmittevés, heverészés, hiszen az idő nagy részét mindig azzal töltötte, hogy más ítélete, parancsa, tetszése szerint járjon, kelljen, üljön, feküdjön. Most legalább végiggondolja a hetet. Van számláznivalója.

A továbbképzést ezen a héten kétszer is Muraközi vezette, mert a tiszteknek dolguk volt a parancsnokságon. Szerették ezeket a foglalkozásokat, mert bár Muraközi egy kicsit merev ember, de szíve is van. Szereti a száz százalékos dolgokat, de azon túl nem töri magát. Meg aztán tiszteletreméltó benne, hogy ő maga is mindent úgy csinál, ahogyan a többitől kéri. A nap huszonnégy órájából sokszor harmincat szeretne csinálni, hogy mindent elintézzen. Hol a faluban lohol, szervezi a kultúrát, hol a tanácsnál talpal, telket akar szerezni, ahol a falusi és az őrsi fiatalok sport csapatának közös pályát építenének. Máskor meg két-három nehezebb fejűnek igyekezett megmagyarázni, hogy a társadalom fejlődése akkor kezdődött, amikor az ember még alig volt ember, s jóformán csak akkor ugrott le a fáról. Gyakran látták, hogy még a késő éjszakában is körmöl. Leveleket ír a harcosok volt munkahelyére. Dicséretet küld azoknak a szakiknak, akik a kiváló katonákat ideküldték, ezért nézik el neki azt a kis merevségét, ezért bocsátják meg neki, ha időnként lemagázza őket a szolgálatban. Nyüzsgőnek is szokták nevezni . . .

Ő tartotta tehát a továbbképzést. Az első részben még nem lett volna baj. Akkor csak azt gyakorolták, hogyan kell a közelharcban megsemmisíteni a támadót. Zsanónak ugyan nem imponált ez sem, addig rendben volt,

amíg Muraközi valamelyik öreg katonát kérte elő s azon mutatta be, milyen módszerrel kell kicsavarni a kést a támadó kezéből. Annak egyenesen örült, amikor Rózsa őrvezető karját kapta el Muraközi, és egy alkaros fogás után meglódította. Rózsa nem vette komolyan az egészet, csak állt, mint akinek nem ízlik, a dolog. Hiába kérte Muraközi, hogy egy kicsit erőteljesebben támadjon, Rózsa csak állt, tartotta a karját. Majdnem azt mondta, hogy ne bohóckodjanak vele. Zsanó látta ezt, már az első pillanatban. Magába erősen drukkolt Murának, hogy csak cukkolja fel magát egy kicsit, csak guruljon méregbe valamennyire, akkor nem lesz itt hiba. Zsanónak igaza lett. Amikor Muraközi azt látta, hogy szinte hiábavalónak lehet tekinteni eddigi fáradozását, akkor mérgesen megmarkolta Rózsa alkarját. Nagy levegőt vett, erős lendülettel nekifohászkodott. Az nem is volt valami könnyű dolog, mert Rózsa — különösen mióta egészségügyi tisztes lett, bizony sok kilóval gyarapodott. Meg aztán azért sem volt könnyű dolog, mert egy kicsit csúszott a talaj, azaz a talajon elhelyezett tányéraknának csúfolt, de a tehenek által rakott foltokról. Egy nagy rántás, egy nagy levegő, Rózsa megindult a megjelölt pályán. Szinte követni tudtak minden apró részletet. Először csak összegubancolódott, mint a sündisznó, aztán meg elnyújtotta kezét-lábát, repült, mint az a béka, amit deszka és tégla segítségével a magasba röpítenek. A röppálya alsó harmadában, a földhöz közeledve már úgy jött mint a fáradt lőszer, a szabadesés törvényei szerint. Itt jött meg a hangja is.

— Muraközi, te marha, tisztára elment az eszed... Auuu!

— Ne tegezze, parancsnok! Mit gondol, mi ez az őrs, talán valamilyen betyártanya, mi, hogy merész ez a rendes Mura ilyen hanggal tetulázni — rikkantott Zsanó, mert élvezte, hogy egy kicsit az ő kölcsönét is visszaadja, törleszti Muraközi, mégpedig nagyon tisztességes eszközökkel, mert a cselgáncs még annak is kötelező, aki egyébként csak a jódos üvegek társaságában tölti el a katonaideje nagyobbik felét.

A földetérés nem annyira szerencsés, mint inkább mulatságos volt. Rózsa olyan pózban talált a földre esni, hogy a tányéraknának elnevezett csúfság éppen a képes felének utődött. Nem ütött nagyot a drága anyaföld, csak olyan nyomot hagyott, melyre nem lehet büszke az, akinek még jelvénye is van arról, hogy egészen egészséges életmódot él. Vonított egy nagyot, rúgdalt még egy ideig úgy a földön, aztán úgy látszott, hogy megfeledkezik a katonai tiszteletadás, az elöljáróval szembeni köteles engedelmességről. Feltápászkodott s úgy ment szemközt Muraközi elé, mint akinek eltökélt szándéka, hogy nyomban szájon veri a tisztestársát.

— Hogy merészeltél velem ilyet? — vonta kérdőre.

— Úgy merészeltem, hogy mindannyiunk számára elő van írva a cselgáns gyakorlása, akinek pedig inkább a lusataságon jár az esze, az valahogyan így jár legközelebb is. Inkább gyakorold egy kicsit, akkor nem lesz semmi hiba. Végeztem. Az egész vigyázz!

Felpattantak, mint a borsószem a dobon. Muraközi nem sokat teketóriázott, hanem két sorba állította az egész társaságot. Az egyik sorban voltak azok, akik támadtak, a másik sorban voltak azok, akiknek hárítani kellett

a támadást. Zsanónak olyan szerencsétlen volt a párosítása, hogy pont a legjobb barátjával, Bálványival kellett egymás ellen fordulni. Bálványi nemcsak erősebb volt, hanem magasabb és ügyesebb is. Amellett nagy előnyére szolgált ilyenféle gyakorlatoknál, hogy a kőműveseknél dolgozott, ott pedig hozzászokott, hogy a nagy magasságban is úgy mozgott, mint a macska és soha nem esett le. Persze, választani sem lehetett. Hiszen az életben sem mindig lehet.

Muraközi vezényelt.

Első sor. Támadás! Erre az első sorban állók máris úgy tettek, mintha egy fenekedett nagy késsel megszúrnák a velük szemben állót. Zsanó szúrt, Bálványi védett. Az első szúrást még elkerülte a Bálványi testrészét, mert nagyon óvatosan, nagyon a cél elé szúrt a támadó Zsanó. A második szúrás már sokkal közelebbre ment, de ez sem volt még az igazi, mert Bálványi mindössze egyet lódított rajta, s ez csak egy kicsit kilendítette nyugalmi helyzetéből. Hanem a harmadik szúrás már egészen bátor volt, egészen közelre eresztette Bálványi testének. Bálványi felmérte a helyzetet. Elkapta Zsanó alkarját, magához rántotta, és akkorát lendített rajta, hogy ugyanakkorát lódult, mint az előbb Rózsa. Neki sem volt nagyobb szerencséje, mint előbbi társának. Azzal az eltéréssel, hogy ő nem valami tányéraknába esett, hanem egyenesen Rózsa nyaka közé. Rózsa minden alap nélkül, de azt gondolta, hogy Zsanó most törleszteni akar, így akarja széppé tenni azt, ami rajta esett, méghozzá nem is az ő rosszakaratából. Zsanó semmire sem gondolt, mert a repülés alapjában véve nagyon izgalmas dolog volt, még a földetérés is egészen kelle-

mesnek bizonyult, mert nem ütötte meg magát. Játéknak tekintette, s még kezet is nyújtott.

— Nincs harag? — kérdezte Zsanó.

— Bolondokkal nem szoktam haragot tartani — pökhendiskedett Rózsa, mire Zsanó egyszerűen válaszolt.

— Te Bazsarózsa! Ha lennék bolond, azt tenném, mint egyszer Pierre barátom tette. Kérdezte egy legény: van ismerős fogorvos családnak? Van, mondta legény. Erre kiverte két foga, meg is kereste neki a porban. Markába nyomta, hogy tegye souvenir! Én nem kérdem tőled, mert csak bolond kérdez olyat, akinek nem van épen elméje. Különben ha engem nézel bolondnak, akkor aludjon veled őrkutya, s legyetek boldogok!

Még most is mosolygott magában, mert ezeket a szólásokat rendre gyűjtögette egy kis füzetecskében. Nem akart elmaradni a többiek mögött. Divat volt, hogy melyikük tud nagyobbat mondani. Aztán újból csak mosolyogni tudott, mert azon a bizonyos napon történt még egy s más. Éppen azt gyakorolták, hogy milyen nagy gondosság kell ahhoz, hogy a határőrt a rejtett figyelőben senki se lássa, de ő mindenkit lásson. Ezt tökélyre kellett emelni ezen az őrsön, mert Józan hadnagynak ez volt a mániája. Minden kiképzésen legalább fél órát erre szántak. Most Zsanóra került sor. Amíg az őrs legénysége ült a gyepes kis tisztáson, neki el kellett mennie egy tetszés szerinti irányba, s úgy kellett rejtőznie, hogy kutya nélkül csak ügyesebb emberek találjanak rá.

Elindult. Alig haladt két percet, amikor jókora hordót látott az egyik gyérebb szőlőskert szélében. A hordó ugyan üres volt, de

nagy kátránypapír darabokat hajigáltak bele, nyilván azzal a szándékkal, hogy ha a szél megindul, akkor ne vigye magával. Zsanó feltalálta magát. Lefektette az otromba hordót száját befelé fordította a szőlő irányába, a kátránypapírt úgy terítette le, hogy a szájánál valóságos kis ajtót képezzen. Aztán elnyúlt benne, mint Dyogenes. Még megnézte az óráját, tudta, hogy három perc múlva elindulnak a harcosok, s keresni kezdik. Ő azonban, mint aki jól végzi dolgát, szemére húzta a sapkát, élvezte a hordó hűs belsejét. Lehunyta a szemét, s ébren kezdett álmodni, valami egészen szép dologról. Talán Ibiről. Már nem tudja, meddig tartott az álom, csak arra ébredt, hogy a nevét kiáltozzák.

— Hah, kis okos katonácskák. Azt hiszik nekem, hogy meg vagyok egészen bolondulva. Ha most fogok magam, előbújok, azt mondják, no ez beugrott cselnek. Nem isztok hordóból.

Még egetverően kiáltoztak, de már azt is hallotta, hogy Bálványi valami rokonaival összefüggő kívánságot eresztett szélnek.

— Van neki esze. Gondolja, hogy kicsal engem. Nem megyek, nem megyek, apuskám, majd megmondom nektek, kinek van helyben esze.

De nem mondott semmit, mert elaludt.

Arra rezzent fel, hogy valami élőlény nagyon erősen szaglász a hordó körül. Fülelt. Morgást is hallott. Már sejtette, hogy ez valóban nem lehet tréfa, de egészen komoly dologra nem gondolt, pedig a nyomozó kutya teljes erőből ráncigálta kissé bőre sikerült nadrágja szárát.

Megmozdult vele a világ. A kátránypapír

ajtó kiesett, a sapka is elveszett a keze ügyéből. Mintha elvesztette volna egyensúlyát. Gurult, ahogyan csak egy hordó gurulni képes. Hallotta a Bálványi hangját is.

— Gurigáljuk egy kicsit, hogy a menkő csapja szét azt az álomszuszék fejét. Fél napig hagyta magát keresni, s bizonyára úgy aludt, mint a majom. Nesze, Zsanókám, jó reggelt!

Kábult a feje. Forgott vele a világ. De a világból nem látott mást, mint itt-ott egy-egy villanylámpa szúrós fényét. Ebből ítélve, testvérek között is aludt legalább nyolc órát. Látta, hogy a keresői sokan vannak. Látta, hogy egyesek nagyon közel jönnek és rázzák az öklüket. Rögtön gondolta, hogy valami bajuk lehet, amiért ennyire barátságtalanok. Igazán nem tett semmi rosszat, végrehajtotta a parancsot.

Egyelőre megúszta, hogy Józan hadnagy kilátásba helyezett neki egy nagyobb adag fogdát. De ezt az elhatározását mérsékeli, hogy parancsra bújt el, s a többiek voltak a szájtátiak. Ilyen nagyon is feltűnő helyet nem vizsgáltak meg eléggé tüzetesen. Esküdött még a félszárnyú angyalokra is, hogy ha előbb jön haza, öt percig sem fekszik a Dyogenes-lakban ez az agyfúrt franciskus!

Baj sem lett belőle, most itt van, lehet rajta mosolyogni. Bár még most is érzi, hogy kissé szédeleg, ha gyorsabban fordul meg az ágyon.

Ha nincs mire gondolni, máris unatkozik. De lehet-e unatkozni egy laktanyában? Lehet időmilliomos valaki olyan helyen, ahol csupa csikóvérű ember él? Nem.

Bálványi jött egy új ötlettel:

— Te, Zsanó! Két napig olyan hullaház

lesz itt, hogy az csak. Van egy nagy ötletem! Rendezzünk szépségversenyt.

— Okos! — fel se nézett, így mondta. — Talán kutyákkal? Vagy hozzam neked minden öregasszony faluból, az lesz Miss Pusztasomorja, akinek kevesebb foga van szájában. Pihenőn van ágyad.

— Pihenőn vagy te, gondolkozz! Férfi szépségverseny lesz komám, méghozzá igazi. Választunk egy zsűrit, akik titkosan szavaznak. Mindenki titkosan elvonul előttük, megmutatja magát s titkosan eldöntik, ki lesz a legszebb a világon.

— Te egészen becsavaródoztál!

— Játék, de jó játék.

— Mit kap legszebb? Felveheti csibészruhát, amelyikben kutyát ugatatja kutyások?

— Ne hülyéskedj! Mindenkinek hideg élelmet adtak ma estére. Konzerv, kolbász, egy darab sajt. Mindenki bedob a zsűrinek egy doboz konzervet, s aki a legszebb lesz, az kapja a kétharmadát. Aki második, az kapja az egyharmada felét, a harmadik kapja a másik felét.

— Nem jó. Miss France verseny láttam. Lányok ott nem voltak zubbonyban, mindenben. Csak kis trikó volt nekik rajtuk. Kell szépen menni, tartani fejet, mellett dülleszt-ve, hogy szokta mondani Kincses . . . Nem bánom, többiek mit mondanak.

Még Muraközi is nevetett az ötleten, benne volt. Meleg is volt, unalmas is volt a délután, meg aztán nincs abban semmi, ha egyszer ki akarja magát röhögni a társaság. Szinte percek alatt megszervezték a versenyt. A zsüri elnöke Rózsa őrvezető volt, tekintettel arra, hogy a legutóbbi sérülése a járásban is akadályozta, azonkívül féltenyérnyi vara-

sodás volt a képén, amit még a tehéntányérakna felfedezésekor szerzett. A szervezőbizottság amúgy is megállapította, hogy ebben a versenyben az emberi test versenyez, amihez hivatalból Rózsa egészségügyisnek kell legjobban értenie. Neki egyáltalán nem lenne esélye, mert olyan kövér melle van, hogy ő csak a nők versenyében indulhatna, s pályázhatna mellbőségi vigaszdíjra.

A zsűri tagjai között volt még a kutyás, aki azért nem indulhatott, mert elfogulttá tenné a zsűrit, hiszen olyan átható kutya szaga van mindig, hogy csak tisztes távolságból lehet élvezni testi szépségeit. A zsűribe kérte ezenkívül magát a szakács is. Így indokolta ezt: neki is van valami köze, hogy mennyire fejlett izomzat trónol jeles társain. Rajta sok minden múlik, és kicsit az ő tevékenységének a vizsgája is lesz ez a szépségverseny. Végül annyira lelkes lett a társaság, hogy még vigaszdíjat is tudtak kiírni, mert többen a múlt hétről maradt konzervjeiket is a zsüri rendelkezésére bocsátották. Így gyűlt össze kereken ötven doboz. Huszonötöt nyomban átkötöttek egy piros szalaggal, az asztal közepére helyezték. Tizenötöt kötöztek össze a második helyzettnek. Ötöt a harmadiknak, ötöt vigaszdíjként kezeltek, de arra nem tettek semmit, mondván, hogy örüljön, aki még vigaszdíjat is kap. Abban megegyeztek, hogy a vigaszdíjat a zsüri tetszése szerint adja ki, természetesen utólagos indokolással.

A színhely elkészült. Két nagy asztalt toltak össze. Az volt a dobogó. A zsűri tagjai az asztal lapjával párhuzamosan helyezkedtek el. Még zenét is alkalmaztak a nagyszerű

bemutatóhoz. A lovász kezelte a rádiót. Szigorúan a lelkére kötötték, hogy legyen óvatos. Ha valahonnan szöveg jön, akkor sebesen kotorásszon tovább az éterben mindaddig, amíg csak újból zene nem jön. Még azt is kijelentette a zsüri, hogy az asztal tetején óvatosan közlekedjenek a versenyzők, mert az asztallap billen, s testi épségéért mindenki saját maga felelős.

Megkezdődött a verseny. Először a zsűri elnöke kihirdette:

— Egyes számú versenyző Borda Kálmán határőr. Magasság: 174. Mellbőség: százhúsz. Derékban: 78. Tessék felvonulni.

Borda Kálmán géppuskás. Tekintettel a szakmája nehézségi fokára, kissé trampli, enyhén csámpás, járása mackós, mint a hajórakodóknak. Súlya is tetemes. Ezért némi nehézséggel mászott fel az asztalra. Ebben a hosszú molinó alsó is akadályozta, mivelhogy a rövidet, amiben sikkesebb lett volna, beadta mosásra. Azért végigballagta a két asztallapot. Mellét kidagasztotta. Méghozzá annyira, hogy a homlokán ceruzányi erek dagadtak. Karizmait megfeszítette, minek következtében olyan szoborszerű volt, mint valami görög vázakép. Közepén pajkos pukedlit akart csinálni, vesztére, mert éppen ott állt ki egy nagy szeg az asztallapból, s mikor a nagy izommunkától valamennyire érzéketlen nagylábujját odaverte volna a deszkához, arcán már előkészített egy Mister Európa mosolyt. A mosolyból mindössze egy üvöltés lett, nyomában kisebb vérfoltok jelentek meg az asztalon. A versenyt néhány percre felfuggesztették. Rózsa pólyát rakott Borda nagylábujjára, a megjegyzés rovatba azonnal odaírta, hogy esélyes a vigaszdíjra, mert ver-

senyzés közben a rendezőség hanyagsága következtében diszkvalifikálódott.

A következő versenyző Bálványi volt. Napóleoni pózt választott. Méltóságteljesen vonult el a dobogón. A rádióból csak szünetjel hangzott, de ez elég stílusosan. Sajnos itt is mahlőr zavarta a nyugodt versenyt. Amikor a zsűri elé ért, először is ég felé emelte volna büszkén tartott képét. Sajnos belelógott a versenypályába a légyfogó. Ráragadt a hajára, aztán leesett. Mellének dús szőrét is ragacsossá tette. A zsűri káromkodott. Bálványi megadással továbbvonult, mert az egész marhaságot ő találta ki. Azért pontozták, mert neki 122 volt a mellbősége, és a magassága is 179-re rúgott.

A zsűri elnöke elemében volt. Izgalmában rágyújtott egy cigarettára, úgy várta a következő versenyzőt. Ez is elfogódott volt egy kissé. Neki fúvósokat fogott ki a zenész. Úgy találta, hogy hajlékony, kissé meggörbedt hátú alakjának legmegfelelőbb lesz, ha díszmenetszerűen rakja a lábát, tekintetét öntudatosan előreszegezi, mellét nekifeszíti, karjait leszorítja, hogy a bő szárú gatya ne teremtsen esetleges zavaró körülményt. Így is tett. Négy, öt lépésig egészen impozáns volt. A zsűri elnöke már írni akarta, hogy ez igen, ez benne lesz majd a döntőben. Előbb azonban tapsolni akart, erre az időre az asztalra tette a cigarettát. A versenyző a hatodik lépésnél tartott. Pont ekkor kellett odatenni azt a Kossuthot? Nagy lábával a parázsba taposott. Akár mozdulatművészetből is pontozhatta volna a tiszteletre méltó zsűri. Olyan béka ugrásokkal, pörgő fordulókkal hagyta el a dobogót, hogy a vigaszdíj szertegurult. Ismét technikai szünetet kellett tartani, amíg

a zsűri tagjai és a lovász összeszedik a dobozokat. Rózsa kevéske büdös olajat tett a versenyző talpára. A verseny folytatódott.

Rózsa fennhangon olvasta a zsűri feljegyzését:

A következő versenyző Tóth János. Művésznevén: Zsanó. Mellbősége kereken száz. Derékbősége kilencven. Kissé teltkarcsú. Magassága 172, lábai lovasságiak. Szőrzete kissé dúsabb, fekete és némileg rendezetlen. Tessék felvonulni. Zene . . .

A rádió recsegett, majd a Lányok-asszonyok közismert szignálja csendült. Erre már Zsanó is felperdült a deszkára. Kiállása egészen mutatós volt. A molinó alsó dereka köré egy úttörő nyakkendőt is kötött, méghozzá kalózosan. Bizonyára a kerítésről vette kölcsön, ahová a szolgálatvezető felesége száradni terítette a gyerekek ruháit. Fejére rohamsisakot is tett, hogy azért katonai jellege is legyen a bemutatónak. Mozgása azonban teljesen civiles, mondhatni frivol. Mintha csak a Moulin Rouge apacsától leste volna el. Lejtett, himbálta alsó testét. A hintázó mozgás pedig nőtt is, tekintettel arra, hogy minden ruhadarabjához illően ez is kétszerese volt termete méreteinek. A zsűri tagjait elragadtatta, hogy nemcsak alakjának előnyeit hangsúlyozta elvonulásával, hanem kezével is olyan mozdulatot tett, amelyek teljesen betöltötték a teret, a közönség soraiban pedig felkeltették a hangos tetszésnyilvánítás első jeleit. Némelyek hahotáztak, volt aki a térdét csapkodta, volt aki egyszerűen végigdobta magát a padon és jajgatott. Zsanó nem zavartatta magát. Száját összecsücsörítette, két kisujját eltartotta a többi ujjától, lábfejét pedig olyan kecsesen emelgette, mint egy ido-

mított telivér a Fővárosi Nagycirkuszban, magasiskola közben. Ez sikernek ígérkezett, már a táv első felében. Az első asztalnyi távolságot kifogástalan kivitelben teljesítette. A pukedli kiválóan sikerült. A továbbindulást gáláns és lovagi meghajlással kezdte, majd lendületes lépésekkel haladt a dobogó felé. Minden lépést kiszámított.

Rosszul! Nem sokkal, csak egyetlen lépéskével lépett túl az asztallap felfüggesztési pontján. Ennyi is elég volt. A deszka megbillent. Zsanó nagy ívben repült. Akár egy cselgáncsozó bajnok. Még most is stílusos mozdulatba merevedett. Aztán az ív végén megtalálta a végső pontot. A szoba sarkában állt még az a két lavór, amelyben egyenként húsz liter víz, jó darab súrolórongy maradt a délutáni takarítás óta. A repülés következménye kisebb lett volna, ha a lavór középpontjába csapódnak a lábak. De nem. A széiét találta mindkét talp. A csapódó erő következtében a szennyes, fekete víz teljes mennyisége arcul csapta a derék vállalkozót, a maradék pedig szép ívben hullott a zsűri nyaka közé. A csörömpölés, zuhanás akkora volt, hogy a szolgálati állatok körlete felől éles ugatás, nyerítés hallatszott. A folyosón futó lábak dübörögtek, ajtók csapódtak. A közönség soraiban pedig olyan tetszésnyilvánítás orkánzott, hogy nem is hallották a Zsanó nyögését.

Az ügyeletes tiszthelyettes mégsem vett észre semmit, mert odaérvén már csak annyit látott, hogy hat ember cibálja a félmosórongyot, másik hat pedig lavórral igyekszik kifelé, hárman a konzerves dobozokat rakják egymásra.

— Mit csinálnak itt? — kiáltott rájuk a tiszthelyettes.

— Jelentem, Takarítjuk. Akarjuk megmutatni, milyen tökéletes szobarend — nyögte Zsanó.

A zsűri elnöke is ott kushadt Zsanó mellett a földön. Halkan, hogy más ne hallja, odasúgta:

— Látod, te vadszamár. Ez is miattad van. Szép lehetsz, de okos nem!

— Te még szép sem lehetsz, derékben vagy több, mint más vállban!

Azért a vigaszdíjat Zsanónak ítélték. Két napig nyögött tőle. Rózsától ugyan kapott kanalas orvosságot, de az sem segített rajta. Ráadásul Bálványival is megkóstoltatta, mert neki is jutott díj, s ő is alaposan túlette magát. Így aztán jó ideig nem mutatkozott. Sem ültében, sem álltában, sem futtában. Még a futás izgalmas perceiben is kitartó társra talált Bálványiban.

Nincs olyan titok, amelyre előbb, vagy utóbb ne derülne fény. Nem is lett se szép, se okos, de még a vigaszdíjnak sem vette sok hasznát. Mindent elcsúfított a sok kényszerű menetelés a hálókörlet és a fehérre meszelt melléképületek között. No, de az is csak három napig tart, mint a pünkösdi királyság. Azaz, még három napig sem.

Már az első nap éjszakáján meglepően izgalmas események bolygatták meg az őrs legénységének nyugalmát. Talán tizedszer nyikorgott a hálókörlet ajtaja, s tízszer csoszogott végig a kihalt folyosón Zsanó, s mindannyiszor félálomban keltezett szitkok kísérték egészen a fehérre festett építményig. Valamelyik megsokallta, felugrott az ágyból és hangosan rákiáltott.

— Mondd Zsanó? Mi vagy te, vénasszony, taknyos gyerek, vagy katona? Ha nem hagyod abba a vándorlást, menten a fejedhez röpítem a sisakomat, akkor aztán elmegy a kedved a sétálástól.

Zsanó bánatosan nézett, s ezt komolyan gondolta. Szerette volna, ha egészen egyszerű szavakkal elhiteti a türelmetlen társsal, hogy ez nem mánia, ez nem különös hobby, hanem egészen más, Szerette volna megértetni vele, hogy ez sajnos — a nagyság átka. De úgy morfondírozott, hogy: nem lehet ezeknek magyarul beszélni, mert mindent félremagyaráznak.

— Ki rosszul alszik, annak rossz lelkiismerete! — vágta indulatosan társa fejéhez.

— Rossz neked a gyomrod, meg a beled, meg mindened. De várj csak a sorodra, mindent elmesélek, aztán majd nem rendeztek több hülyék napját.

— Neked hülyék napja volt? Röhögtél? Igen. Akkor csend, mert neked dobom fapapucs, amit keményfából csináltak. Különben. Tudod mi van különbség halál és hasmenés között?

— Menj a hülye vicceiddel. Én aludni akarok, s csak azt tudom, hogy az ébrenlét és az alvás közötti differencia óriási.

— No, megmondom eked. Nincs semmi differencia. Mert mikor bármelyik jön, akkor menni kell. Adieu!

És ment.

Magával vitte a pokrócot, fejpárnát, és senki nem vette észre, hogy a körletben csend lett, megszűnt a csoszogás, ajtócsapkodás, káromkodás, nyögés. Csend, nagyon jótékony csend. Csak a brummogás, hortyogás, sípoló lélegzés jelezte, hogy a szürke taka-

rók, fehér lepedők között emberek pihenik ki előző napi futkosásukat. Zsanónak az egész nem jelentett már semmit. Bevetette magat egy frissen kaszált és petrencébe rakott szénakupacba. Onnan futni is csak közelre kellett, és mást nem háborgatott... No és futni sem kellett nagyon sokáig. Elgyötört teste tehát megkapta méltó jutalmát, a nyugodt, tejföl-sűrű álmot. Az illatos széna olyan volt, mintha balzsamos vizekkel kenték volna be, a csillagos ég úgy takarta, mintha kizárólag rá vigyázna. Még a kutyák sem ugatták meg, mert melyik kutya morog a barátjára. Így aztán csak aludt, aludt és ki tudja mit álmodott. Nem is tudom, hogy a húszévesek szoktak-e álmodni. Nincs rá idő, olyan rövidek az éjszakák, s olyan sokat kell futni egész nap.

A baj csak akkor kezdődik, amikor nem szólal meg idejében a napos, vagy a benső-ben rejtőzködő kis vekker. Zsanónak hiába is szólt volna. Olyan jól beletemetkezett a szénába, mintha ettől jobb ágya még nem lett volna. Pedig a vonat ablakból látott először szalmakazlat, meg szénapetrencét, amikor katonavonattal utazott a kiképző egységhez. Premier volt ez, méghozzá kitűnően sikerült, nagyszerű premier.

Ébresztő idején észrevették, hogy egy fővel kevesebb a szobalétszám. Egy fővel? Egy Zsanóval. És ez nem mindegy. Egy fő hiányozhat közülük. Egy Zsanó? Az nem. A szobaparancsnok elkáromkodta magát, és a napos után kiabált.

— Hol van Tóth határőr?

— Nekem nem jelentette, hogy hová megy. Az épületből nem ment ki, az biztos. A lak-

tanya területét sem hagyta el, arra mérget veszek.

— Okos! — gúnyolódott a szobaparancsnok — annyit én is tudok, mert még a bolond sem megy ki a faluba ingben, gatyában. Mert Zsanó így ment el. A ruhája, csizmája, mindene a helyén van, csak ő tűnt el.

— Jelentem — szólalt meg valahol a sarokban az éjszakai veszekedő. — Nekem rossz érzésem van. Az éjszaka találkoztam vele.

— No, ne mondja, hol találkoztak? Talán a Pipacs bárban?

— Nem viccelek, isten bizony találkoztam vele. Ugyanis mérges voltam és káromkodtam, hogy nem hagy aludni. Mire ő azt mondta, hogy nincs differencia. Valami halált emlegetett, meg azt, hogy jönni kell, és akkor ó megy valami halállal.

— Játszon az öregapjával. Nem azt kérdeztem, hogy a telerakott gyomrával mit álmodott, hanem azt, hová tűnt el a Zsanó?

— Azt mondom, hogy találkoztam vele.

— Vicces fiú. Én is találkoztam vele. Állítólag egyszerre feküdtünk le, együtt is aludtunk, csak időközben felszívódott, vagy elvitte őt a szarvas ördög, vagy elrabolták a menyecskék. De az is lehet, hogy tudta nélkül szentté avatták őt, és az éjjel rejtve és fedezve felszállt a mennyországba. Bölcs és okos tanácsokat tud adni. Inkább menjen mindenki és keressék meg! A föld nem nyelte el!

Negyedórás, tüzetes és alapos vizsgálat után sem derült ki semmi. Megnézték a pincét, padlást, kocsiszínt, istállót, zabos kamrát és kutyaólat. Megnézték az irodát, társalgót, kultúrszobát és víztornyot, de Zsanónak még

a nyomát sem lelték. Nyugodtan és jótékonyan aludt a széna között.

Bálványi jött elő. Kissé bután, bambán nézett a többiekre, ami így felkelés után soha nem esett nehezére, aztán megfogta Rózsa egészségügyi karját és félrehúzta a többiektől.

— Te, Rózsa — halványodott el Bálványi már a gondolattól is. — Nekem rettenetes dolgok jutottak eszembe. Te adtál valami szert a Zsanónak?

— Adtam hát, olyat mint neked. De attól nem pusztulhatott el, és nem is szökött világgá. Az csak egyszerű hashajtó volt. Csak nem képzeled?

— Én semmit sem képzelek Rózsa elvtárs, de azt tudom, hogy én is olyan vagyok még mindig, mint akit fejbe vertek.

— Bolond — ripakodott rá Rózsa, de elég csendesen, nehogy a többiek is odafigyeljenek. — Az attól van, mert heveny gyomorrontás esetén az embernek minden végtagja elgyengül, általános rosszullét környékezi, nem esik jól semmi és szédül is.

— Ez az! Most mondtad ki. Rózsa, nagy botrány lesz . . .

— Bálványi, nekem az a gyanúm, hogy bolondgombát ettél!

Rózsa határozottan megrémült, már maga sem tudta, hogy komolyan vegye-e Bálványi ijedtségét, vagy sem.

— Rózsa, figyelj rám, Zsanó sok szert kapott. Egész éjjel sétált, mint az alvajáró. Legalább tizenkétszer ment ki. Tizenharmadszorra nem bírta. Elgyengült. Te is mondtad . . . Elszédült, te is mondtad . . .

— Mondtam hát, csak tudom. Egészségügyi szakvizsgát tettem, s tavaly kétszer is

dicséretet kaptam a lelkiismeretes szolgálatellátásért.

— Majd most mást kapsz, de előbb felnégyellek, ha valami baja történt a barátomnak. Tudd meg Rózsa, hogy a Zsanó beleszédült a reterátba.

— Micsoda? Mit beszélsz? — Olyanná vált az arca, mint a hamu. Szerencsére gallér nélküli inget viselt, máskülönben ki kellett volna gombolkoznia.

— Hová szédült? — kapta el Rózsa Bálványi karját és indult a fehérre festett házikó felé.

— A klotyóba, te értetlen — üvöltötte Bálványi és mindenki odafigyelt.

Kitört a botrány. Minden szabadon lézengő és minden szolgálatban álló katonai személy megtudta Bálványi feltételezését. Tömegesen indultak a jelzett hely felé. Többen befogták az orrukat, többen elsárgultak, mert a gondolat kissé felkavarta a gyomrukat. De legtöbben hangos kiabálással magyarázták a lehetőségeket, esélyeket. Rózsa volt a legbuzgóbb, és az istálló mellől felragadott egy hosszú fenyőrudat, majd elszántan belépett a házikóba.

Pillanatok múlva mindenki érezte a környéken a különleges akció szagát. Még Zsanó is. Nyugodtan feltápászkodott, lerázta magáról a széna maradékát és kissé álmosan, bedagadt szemmel körülnézett. Látta, hogy egy kupacban van a legénység, majd agyonyomják egymást, és a buzgalomtól semmit sem hallanak. Kíváncsi természetének ő is engedve beállt a kupacba. Hagyta, hogy lökdössék, hagyta, hogy rúgják a lábát, ha rossz helyre tette a fapapucsot.

— Mi van, mi van? — kérdezte valakitől.

— Hozz gyorsan egy létrát, hátha kell — ordított rá a hozzá legközelebb álló. Ő pedig nyugodtan ment, elvette a létrát a szénapadlás mellől, és odakészítette a fal mellé.

— Szegény Zsanó — hallotta valahonnan a kupacból Bálványi reszkető hangját és majdnem megijedt.

— De milyen szegény — mondta utána ő is, de senki nem ismert a hangra. Hogyan ismerték volna, hiszen neki Bálványi teoria szerint most valahol a... ban kellett lennie.

— Kellett ez a hülye szépségverseny — ordított fel kínjában Rózsa és hátával csinált helyet magának, mert kissé forgott vele a világ. Már gyermekkorában érzékeny volt az erősebb illatokra. Kitámolygott a levegőre, Szerencsére Zsanó is a közelben volt, elkapta a karját nehogy elessen.

— Csak te ne szidd a versenyt. Neked is volt benne vezető szereped — korholta Zsanó Rózsát, majd nyomban érdeklődni kezdett. — De mit műveltek itt? Van ott benne talán arany?

— Rózsa felordított, s csak kevésen múlott, hogy nem vágódott hanyatt.

— Te hogy kerülsz ide?

— Szép csendesen idemeneteltem, kényelmes csatárléptekkel — mondta nevetve. — De ha baj?

Erre mindenki felfigyelt, s vésztjóslóan léptek feléje.

— Ezért megrakunk — mondták többen is nem éppen viccesen.

— Uraim! — szólt Zsanó frissen és előzékenyen. — Amíg Önök döntik el, hogy kinek verik ki szemét, vagy fogát, szíveskedjenek távozni toalettből, némi elintézni valóm akadt benne!

Ezzel kész volt. Még Józan sem tudta meg, pedig alaposan lehordta volna a szolgálatot, meg a kutyást, akinek nem jutott eszébe már az első pillanatban szimat után megkeresni a „szökevényt".

Elfeledték. Elkönyvelték. Jöttek új éjszakák és új történetek.

Éjszakák!

Hosszúak és unalmasak, ha kilométereket kell gyalogolni a határon. Mennyivel unalmasabbak s álmosítóbbak, ha csak öt métert kell róni jobbra-balra, s annyi változatosság esik, hogy kiindul, vagy beérkezik a járőr. Ezt bizony nem Zsanónak találták ki. Ezt még a legrosszabb korszakban is büntetésnek tekintette, pedig nem az!

Bent más. Ott legalább nyugodtan bosszankodhat. Mert hol az ajtókat csapkodják, hol Rigolettónak képzeli magát egy dalnok. Betakargatja az alvót —, hogy fel is rázza nyomban. A kiképzéseket meg rendszerint úgy tervezik, hogy kettészakítsa a szegény ártatlanok álmát.

A negyedik éjjel végre történt valami, kósza bagoly ült az őrs előtti telefonpóznára. Már az első percekben otthon érezte magát. Huhukolt, kuvikolt, semmi tisztesség nem volt benne. Nyilván nem tudta, hogy a kinyitott spalettákon túl több tucat legény alussza megérdemelt álmát. Azt sem tudta, hogy jelenléte sem kívánatos, már csak azért sem, mert a tisztes tanfolyam egyik raja vendégszálláson van a somorjai őrsön. Azt pedig végképp nem sejthette, hogy a vendégkatonák parancsnoka Kincses szakaszvezető. Ezért dühítette paprikásra Zsanót a nem várt jövevény. Minthogy természete alapjá-

ban békés és egyezkedni kész, előbb szépszerével próbálkozik.

— Te, piszkos bagoly! Hess, mert ütlek le!

— Huhú! — rikolt a bagoly, szinte nevetősen, de marad és otthonosan ül tovább.

— Kuss, ha mondom, mert bölcs fejed verem szét. Fogd be csőrt! Nem fogod! Pofa be!

— Huhú! — felel a bagoly és marad.

Zsanó közelebb topog az oszlophoz. A puskát csípőre szorítja. Ellenségnek, vagy pajkos suhancnak tekinti a bölcsesség madarát.

— Figyelj, te bagolykám. Ha mondom neked, hogy hess, akkor hess, mert meggyűjtöd velem bajod. Települ mindenféle civil házra, annak nem fontos nyolc óra egész egyben. Nos, hess! Isten kutya, piszok bagoly! Hess.

— Huhú! — vihog a bagoly.

Zsanó köpköd mérgében. Toporog körbekörbe és kavicsokat gyűjt a gimnasztyorka zsebébe. Kilónyi kő nyomja már a zsebét. A bagoly nem fél, marad. Zsanó azonban egyre töri a fejét, miképpen foghatná el a kelletlenkedőt Lemond a kődobásról Lábujjhegyen az oszlophoz lép. Puskáját keresztbe teszi a vállán. Mostanában legszívesebben az ágyba is vinné. Hatalmas csizmái segítségével megtámadja az oszlopot. Lelki szemeivel már látja, hogy bagoly Brúnó kitömött állapotban milyen nagyszerű dísze lesz otthoni legényszobájának. Nekifeszül, mászik. Az első akadályt könnyen veszi. Az oszlopot tartó tönkre kapaszkodik, átöleli a telefonpózna első harmadát. Kúszni kezd. Az ám. Se görcs, se hajlás, amiben megkapaszkodhatna. Visszacsúszik. Még jó, hogy csak egy később perccel később jön be ellenőrző járőrzésből Murakőzi tizedes és Rózsa egész-

ségügyi. Kicsit liheg, piheg, de feszesen tiszteleg. Aztán utánuk szól:

— Te, Rózsa, mit gondolod? Hogyan fogható bagoly? Van itt oszlop fején.

— Minek az neked — áll meg a jártában is majdnem alvó Rózsa. — Csak nem akarsz planétát húzatni vele a lizsében?

— Vagy bolond. Itt ül oszlop fején, kiabálja, hogy huú-huú. Őrs alszik, legénység pihenője van. Őrnek köteles, hogy őrizze minden harcos nyugalmát. Akarom ezért fogni.

— Hm — fontoskodik Rózsa, közben befelé somolyog. — Talán úgy sikerülne leginkább, ha besóznád a farka alatt. Arra mérget vehetsz, hogy ilyen módszerrel sikerül megfogni.

— Farka alatt? — kérdezett vissza Zsanó azzal a megszokott hangsúllyal, amelyből mindig azt lehet kiérezni, hogy a kérdezettnek minden bizonnyal többje, vagy kevesebbje van egy kerékkel. — Szóval, ott?

— Ott — bólintott Rózsa.

— Majd akkor, ha leszek piroskeresztes irgalmas nővér lókórházban. Te is hess! — felelt Zanó és sikeresen végrehajtott egy elviselhető hátraarcot.

Megvárta, amíg a két jövevény bekapcsolja a hálókörlet villanyait, s elölről kezdte a manőverezést.

— No, tisztelt bagoly! Hesselsz, vagy kompecolsz?

— A bagoly felelt: — Huú! Huú!

— Huhú neked nevelőszülőd, aki ringatott kőbölcső. Hiszed, hogy leszek finom, ha nem befogod pofád?

— Huhú, huhú... kuvik... kuvik... — röhögött a bagoly.

Zsanó határozottan dühbe gurult, s per-

cek alatt több kiló kavicsot dobált el az oszlopfőnek irányozva. Annyira kevés sikerrel, hogy a bagoly teljes biztonságban érezve magát, továbbra is csendháborító maradt.

— Hussolsz? — kiáltott egy erélyeset Zsanó és jobbik csizmájával nagyott rúgott az oszlop derekába. A fa koppant. Lába sajgott, a bagoly maradt.

Most már elveszítette Zsanó is eddigi kozmondásos nyugalmát. Egy lőszert csőbe tölt. Kissé hátrált a kerítés mellé. Az egyik vaskosabb oszlopon támasztékot talált. Célzott. Nem kellett elmondani, hogyan is kell csapott célgömbbel célozni. Tudta. Mintha a célgömb parányi csúcsán ülne a bagoly.

— Bamm! — dörren a fegyver és a bagoly zuhanórepülésben pottyan a kerítés tövébe. Zsanó elégedetten süvít. Magában mondja:

— Jelentem, nyugalomsértő meg van semmisülve. Lehet nyugodt alvás, akár tíz órát is egyszerre!

Alighogy kigondolta, rohant a napos:

— Kapuőr! Mi történt? Jelentsen . . . !

— Csak semmisítettem meg bagoly . . . Megtámadta őrs! — jelentette Zsanó és nyomban megjelentek a bejárati ajtóban az ingre-gatyára vetkőzött, de sisakban és fegyveresen kiözönlő harcosok. Tudták, hogy az „az" egy lövés azt jelenti: megtámadták az őrsöt.

— Hová rohantok? — nevetett Zsanó. — Gondoljátok, egy bagolynak kell riadó? Adtam neki egy szem ólom, holnap tömöm ki fűrészporral. Indulás, lépés aludni!

Még Kincses is sisakban jött, nem festett tekintélyesen egy molinóban. Számára azonban ez egyáltalán nem jelentett gátlást. Pon-

tosan olyan hangon rontott a hivatalos szolgálati közegnek, mintha még most is a régi laktanyában lennének.

— Maga egy tökéletlen, maga egy félig elkészült emberimitátor. Van magának egy kis maradék sütnivalója?

No, no, Kincseském! Csak nyugi. Szabályzat írja, hogy legénység nyugalmára vigyázza őr! Vigyáztam? Igen! Ott van ellenség! — határozottan intett Zsanó a kerítés tövéhez.

— Mondja, mit gondol maga, minek néz engem? — kérdezte Kincses fenyegetően, hogy majdnem Zsanó orrát érte a sisakja széle.

— Mit gondolok? — húzta a szót Zsanó. — Kincseském, jelentem, hogy honvédegyén mit gondol felettesről, azt nem kell közölni alattasnak, nincs benne szabályzatban. Ha mondanám, akkor én függelemen sértenék téged, pedig most is azért vagyok éjjeli, mert feketedek szabályosság nem tartás miatt.

— Ha rajtam múlna, akkor főbérlete lenne a kóterben, ezt én mondom, Kincses szakaszvezető.

— Azt meg én, hogy rajtam, ha múlna, akkor Kincseském, hogy is mondjam ... no, szóval ...

— No, mondja csak, nyögje ki — segített volna Kincses, mert érezte, hogy valami bent rekedt Zsanóban, és nem is szívesen böki ki.

— Jelentem, hogy nem — kapta össze magát Zsanó. — Inkább nem szólom egy szót sem. Alattas nem mond. Csak gondol. Az más.

Mondja nyugodtan ... Tiszthelyettesi szavam rá, hogy nem sértődök meg, és nem is fenyíttem meg, ha rosszat gondol.

Azzal a jellegzetesen félre tartott fejével úgy állt, mint a kétkedő gondolkodás kőbe faragott jelzőoszlopa. Pedig azon nem sokat kellett rágódnia, hogy pillanatnyilag mit kíván Kincsesnek. Azon sem, hogy minek tartja, mi módon ítéli. Pusztán azt mérlegelte ebben a zsanói tartásban, hogy lélektanilag alkalmas-e a pillanat az őszinteségi rohamra. Néhány elterelő mondat is gondolkodási időt jelent.

— Jobb nem szólok! Hinnéd Kincseském, hogy vagyok hálátlan nevelésért. Abban kiképzési laktanyában volt rosszabb ember is, a Lukács!

Ám Kincses szilárd és makacs ember. Nem zavarta még a furcsa jelmez sem, a gatyához felbiggyesztett sisak, a hasig gombolt inghez a géppisztoly. Mindenképpen azt akarta tudni, mit gondol róla a régi beosztottja, vagyis — az ő akkori észjárása szerint — a volt katonája.

— Szavamat adom, hogy semmi következménye nem lesz. De ha gyáva vagy fiam, akkor azt is letagadom, hogy ismertem egy Zsanó nevű ütődött franciát! Nyögsz, vagy végeztem még a híreddel is.

A tegeződés mindenesetre imponált Zsanónak. Csak akkor szokta ezt Kincses, ha nagyon privát kapcsolatot akart éreztetni. Kicsit felbátorította Zsanót.

— Nem bánom, mondhatom. De szentség, hogy nem harag lesz belőle. — kételkedett egy utolsót.

— Egy Kincses szava olyan biztos, hogy arra az egész béketábort építhetik — húzta ki magát büszkén s várta a választ. Zsanó megadta.

— Huha... Mert én gondoltam éppen

most, hogy szomorú lehet Kincses néni, az öreg, hogy van neki ilyen vadember fia, aki csak ordítja, kiabálja, hencegje, mintha volna ő Napóleon. Közben csak olyan melák, mint a többi. Biztos sírja öreg, hogy nem szulte értelmesebb kis gyerek. Mert csak van papagáj fia, aki folyton járatja száját. Hát én ezt gondolkodtam, de az egész csak egy vicc. Olyan kis tréfa, mit elgondol ember, de nem mond. Hát baj az? De engem nem zavarja, ha te ordítsa, hogy harcos, vágom bele anyaföld, hogy kel ki csak tavaszi búzafajtával. Azon is csak mindig röhögöm, hogy ordítja, hogy rúgja föl ólomtehén mozgású harcost, hogy söpri le Hadak útjáról lóganéj. Én azon csak röhögöm, mert másra jó? Másra nem jó. Meg azon is csak röhögöm, hogy mindenfélének kikereszteljed harcost lókötőznek, meg akasztásvirág. Mikor hallja tiszt, akkor meg Tóth János határőr, önnek parancsolom. Hát én ezen röhögöm, mert mire sok bolondság? Ezért gondolom, hogy vagy felfújva, mint béka.

— Szóval? — lépett hozzá közelebb Kincses, éreztetni talán, hogy nem a leghízelgőbb bizonyítványt állította ki róla ez a mamlasznak tartott katona. Pedig egészen mást várt.

— Szóval, szóval, azzal mondtam, mert erősködtél itt, hogy mondjam a gondolatot. Ez van. Kész. Hátra arc, gatya vinni befelé, mert vagyok most szolgálati személy, az én testem sérthetetlen van, mint őrség.

— Azért nem tagadod, hogy szigorú, de igazságos voltam — firtatta Kincses. Vesztére.

— Ezen csak kacagnom kell. Vadember Kincsesnek hívtak, csak nem merték monda-

ni. Villogta szemed, mint oroszlánnak. Ki merte szólni? Mi?

A szokatlan diskurzus szokatlan véget ért. Józan hadnagy vágtázva érkezett az őrs elé. Kis fekete lova habosan prüszkölt. Maga is fújtatva ugrott le a nyeregből.

— Mi történt? Maguk micsoda maskarában vannak? Kicsodák maguk?

Kincses három hatalmas díszlépéssel a hadnagy előtt termett, a azonmód jelentkezett.

— Kincses szakaszvezető, jelentkezem, mint a tisztestanfolyam kiképzője. Az este érkeztem 10 fő tanfolyamhallgatóval...

— Talán így ingben, gatyában?

— Jelentem nadrágban... Csak közben...

— Itt lőttek? — kérdezte közben Józan hadnagy.

— Jelentem, bagoly támadott őrsi nyugalomra, egy lőszerrel semmisítettem, mert nem hagyta aludni harcosokat — jelentette Zsanó.

— Gatyások, hátra arc! Folytassák a pihenőt. Zsanó, magát pedig rövidesen spirituszba rakom, mert ekkora vakondokot még nem láttam. Tudja, hogy ezért megint becsukathatnám?

— Mert egy lövésre hazavágtam bagoly?

— Hol van?

— Tettem bódéba, tömetjük ki, fogom tenni őrs bejárat. Ez lesz szimbólum. Úgy kell látni éjjel, mint bagoly, olyan bölcs, mint bagoly, úgy kell lőni éjjelkor, pontosan, mint Zsanó...

— És úgy kapnak idegösszeroppanást maga miatt az őrsparancsnokok, mint Józan hadnagy. De ebből nem eszik, maga szajnaparti

jampec, mert holnap, amint felvirrad, levitetem innen a tartalékszázadba. Bolonduljon meg maga miatt más, de ne Józan hadnagy. Most pedig végeztem, vigyázzon, mert ha még tetézi is a baklövéseit, akkor többet lesz fogdában, mint Monte Cristo. Ismerte?

— Olvastam, de az kincset találta — vágta rá Zsanó könnyedén, de a szájában már olyan keserű nyál szaladt össze, mintha avas dióba harapott volna. Érezte, hogy őt megint nem értették meg. Tudta, hogy buzgalmát, mesteri lőtudását kutyába sem veszik. Háborgott a lelke, hogy a legjobb szándéka is folyton mellékvágányra siklik, visszájára vált. Bármennyire szerette volna, hogy ő legyen a mintakatona, nem sikerült. Még a lelkét sem önthette ki, mert Józan hadnagy most is hátat fordított neki, s mérgesen becsapta a vaskaput.

Pedig szüksége lett volna valakire, aki megérti, akivel komolyan beszélhet. Olyan kevés dolgot tesz mostanában szívesen. Francia nyelvű újságjai elmaradtak. Könyvhöz még ritkábban jutott. Ha magyar nyelvű olvasmányt választott, az szinte ABC-könyvnek hatott számára. Mindennek a tetejébe mostanában még az Ibi levelei is ritkábban jöttek. Ha jöttek is, csak szűkszavúak, mérsékelt hangúak, majdnem hidegek voltak. Lehet, hogy ő volt a hibás, mert az utolsó levelében is így írta:

— *„Kedves Ibi elvtársnő!"* — A végén pedig így búcsúzott el: *„Harcos üdvözletem küldöm a messze határról. Zsanó elvtárs."*

Lehet, hogy ez nem tetszik Ibinek?

Az utolsó levele is ott van a zubbonya zsebében. Már sokszor elhatározta, hogy szól Józan hadnagynak. Szeretett volna tanácsot, se-

sítséget kérni. Mert nem tetszik neki ez a levél. Hogyan is ír Ibi? Ilyenkor, ha elkeseredik, csodálatosképp mindig Ibihez szálló gondolatai nyugtatják meg, ezek vigasztalják. De ez a levél, ez egy cseppet sem vigasztaló.

„Te Zsanó!

Ha eddig jó voltam kis Ibinek, akkor miért neveztél ki elvtársnődnek. Hiszen még a DISZ-be sem vettek fel, mert nem jó a káderlapom. Azt is furcsának tartom, hogy harcos üdvözletet küldesz. Mi vagyok én, markotányos lány, aki törkölypálinkát árul? Ha olyan nagyon harcos lenne a természetem, akkor nem beléd lennék szerelmes, hanem arra vágynék, hogy a Dzsingiz Kán ölelgessen.

Azért én most is azt írom, hogy csókol a te kis Ibid. (És nem Ibi elvtársnő.) Puszi neked, te tökfej."

Reggel nem feküdt le. Teleette magát a zűrzavaros éjszaka után. Aztán nagy műgonddal szétcibálta a bagoly testét, bekente timsóval, amit Bálványi borotvakészletéből kölcsönzött. Kitömte legutolsó bűne kézzelfogható jelét. Mikor elkészült vele, nekidűlt a társalgó asztalának s hosszú levélírásba kezdett. Alaposan meggondolta, megfontolta, hogy nagyon őszintén, nagyon világosan megír mindent Ibinek. Azt is megírja neki, hogy ezek a levelek félrevezették Ibit.

Rágta a ceruzát, borzolta a haját, de lassan kialakultak a sűrűn rótt sorok, amelyekkel kiöntötte a szívét. Ezek pedig most sokkal világosabbak voltak, hisz francia nyelven íródtak. Ezt pedig ő is, Ibi is jobban értették.

„Egyetlen Ibim!

Furcsa dolgokat írsz. Ha magyarul kisasszonynak szólítalak, az itt nem éppen sikk.

Elvtársnőnek pedig azért szólítottalak, mert a tudós Muraközi így szokta írni a lánynak, akinek udvarol. Meg azt is gondoltam, hogy talán te is fejlődtél. De jól van, ezentúl a régi módon írok majd.

Tudod, Ibi, mostanában annyi bajom van. Bármihez kezdek, minden balul sikerül. Igaz, soha nem voltam zseniálisan ügyes kezű, de lassan magam is azt hiszem, mindkét kezem bal. Pedig elhiheted, én igazán szeretnék jó katona lenni. Emlékszel Pierre-re? Az még a büntető osztagban is feltalálta magát. Én meg folyton baklövést csinálok. Emiatt annyit feketedek, mint a „Chat-noir".

Nem akarok panaszkodni, a fiúk szeretnek, mindig viccelődünk. Én inkább rólad akarok most beszélni, ígérd meg, hogy őszintén válaszolsz. Ha elmegyek innen, haza, akkor elveszlek feleségül. Csak itt tudom igazán, hogy milyen rossz nélküled. Amikor este lefekszem, olyan nagyokat sóhajtok. Valamelyik este is csak arra ébredtem, hogy a sisakomat ölelgetem, azt hittem, te vagy. A fiúk azt mondták, szerelmes kakadú vagyok. Nem is tudom, mi az a kakadú. Megnézhetnéd a lexikonban, hogy mi az. Hogy szerelmes vagyok? Az igaz. Csak beléd, te kis darab Marianne. Hát nem furcsa? Míg Párizsban voltunk, hogy vágyakoztunk megismerni a szüleink hazáját. Most meg Mariannak becézlek.

Azt mondják a fiúk, sose lesz belőlem komoly ember. Te is azt hiszed? Mert az borzasztó lenne. Én ugyanis elhatároztam, hogy legalább három gyerekünk lesz. Beleegyezel? Elég, ha annyit írsz majd, hogy „A három stimt!" Ebből én mindent megértek. Anyáéknak már megírtam, azt válaszolta a mama,

hogy előbb tanuljam meg, hogyan kell megtörölni az orromat.

Ibi, te aranyos vadvirágom! Csak az vigasztal engem, hogy akármilyen balkezes vagyok, te ezt szereted bennem. Még arra kérlek, küldj két méter gumit az alsóba, olyat, amit tőled már kaptam. A másik elszakadt. Sok szeretettel gondolok rád és milliószor csókollak: Zsanó."

A levélírás tökéletesen megnyugtatta, jókedvre hangolta. Fütyürészve sétálgatott az őrs kertjében, mintha nem is lenne vaj a fején. Szikrányit sem volt álmos, de figyelmen kívül hagyta még a csípősebb megjegyzéseket is. Ezekből pedig eleget kapott az elmúlt éjszakai hőstette után. Kiült a kerti padra, süttette magát a nappal, közben a postát leste. Tudta, arról álmodni sem szabad, hogy többszörös púppal a hátán még a szomszédos házba is kiengedjék.

Már álmodozni is kész volt a kellemes napsütésben, amikor Józan jött át a kerten. Társasági ruhában, fényes csizmában, kesztyűs kézzel. Erről tudta már, hogy útra készül. Felugrott a padról, kihúzta magát. Rendbe rángatta a mindig rakoncátlan zubbonyát. Olyan feszes fővetéssel üdvözölte parancsnokát, amelyért szinte kedve lett volna minden éjszakai kalandot elfeledni. Mert volt ebben az igyekezetben, ebben az esetlenül kedves mozdulatban olyan költőiség, ami mosolyra tudta fakasztani még a legridegebb katonaarcot is. Józan is így volt. Már mosoly csiklandozta. Már készült, hogy szokásához híven elmondja azt a három-négy francia szót, amelyeket Zsanó minden esetben rendre kijavít. De nyomban tudta is, hogy ebből ma nem lesz semmi. Mégis megállt, hosszan néz-

tek egymás szemébe. Zsanó pislogott. Józan valószínűtlenül kék szeme meg se rebbent. Még akkor is mereven nézte Zsanót, amikor néhány gépies mozdulatot kipréselt ajkai között.

— Maga miért nem pihent le? Szolgálat után nyolc óra pihenő jár. Tisztálkodjon meg, borotválja le a sörtéjét, tisztítsa meg fegyverét, aztán menjen aludni.

— Jelentem, kellemes kis idő. Várom postás. Akarom küldeni levelet, mert nem engedsz faluba — panaszkodott Zsanó és mutatta a levelet is, hogy igazat beszél.

— Adja ide, majd én feladom. Bélyeg van rajta?

— Adom pénz rá! — kotort a zsebébe és odanyújtott egy forintot.

Józan megállt, mintha észre sem vette volna a feléje nyújtott kezet. Nézett valahová, ahonnan tanácsot várt valakitől. Kérdés ült az arcán: Mit kezdjek ezzel a szolgálatkész csodabogárral.

— Itt van a pénz — szólt rá Zsanó.

— Jól van, pihenj le, Zsanó — szólt fáradtan a hadnagy, mert az elmúlt éjjel nem sokat aludt.

Zsanónak pedig jólesett, hogy tegezte őt a hadnagy. A magázódó viszony számára nagyon bonyolult nyelvtanórát jelentett. Egyszersmind távolságot is jelölt.

— Hadnagykám, jelentem! Elzavarva rezervált század, tartalék harcosnak. Inkább feketedek tovább, de jobb itt nekem. Kerületben van Kincses is, tudod, az éjszakai gatyás. Akarod, bagolyt is neked adom.

A hadnagy nem válaszolt, de biztatóan nézett Zsanóra. Aki kiolvasta a tekintetéből, hogy talán remélhet.

HA AZT HISZIK, HOGY A KATONAÉLET A VALÓSÁGBAN IS OLYAN, MINT A DÍSZSZEMLÉN, AKKOR OLVASSANAK EL MÉG EGY-KÉT FEJEZETET . . .

Tulajdonképpen Zsanó is mindent úgy értett valahol belül, mint bárki más, csak akkor jött zavarba, amikor ezt a belsőt ki kellett mondania.

Alig dörgölte ki szeméből a kurtára szabott álmot, az ügyeletes már jött érte. A lépések koppanásáról tudta, hogy itt valami egészen hivatalos dolog készül. Keményen csattantak a kövön a csizmaszegek. Nem állt meg egyetlen ajtó előtt sem. Nem fütyürészett, nem dúdolta: *„Hej, mikor Sári gatyát mos . . .”* kezdetű dalt, s nem fütyölte azt az áriát, amelyben Turidu azt mondja egyetlen szülőanyjának, hogy *„Kedves anyám, sokat is ittam megyek friss levegőre”*. Nyilvánvaló volt, tehát, hogy szigorú szolgálati ügyben csattog a folyosó. Aki ismeri a naposok lélektanát, annak már valóságos muzsika az a sokféle zaj, zörgés, csörgés, amit egy ilyen laktanyában hallani lehet.

S lőn, miként képzelé.

— Hallja, maga Rajna menti ősember! Méltóztassék kinyitni mélytüzű szép szemét,

mert a kerülettől van itt egy bajszos kapitány, önnel óhajt csevegni.

— Tedd lóvá kedves rokon azt, kinek fölèje tartottad keresztvíz, kit ékes magyar nyelvjáratban mondanak tisztes matróna keresztmamukának . . .

— Zsanó, ne hülyéskedj, tápászkodj fel, mert hozzád verem a Muraközi keményfa csizmahúzóját! Azt mondják, a legkeményebb bükkfából csinálta neki a nagyapja, amikor bevonult. Esetleg a harci ridikült húzom a fejedre.

— Figyelje, maga nyelvromboló, maga grammatika-diverzáns! Numero egy: nem vagyok magának per Zsanó, mikor szolgálati ügyben molesztál. Ilyenkor vagyok Tóth. Méghozzá elvtárs! Jobb embereknek, esetleg, netalán, véletlenül, mondjuk: kérlek Zsanó! Numero kettő: Muraközinek magántulajdona van a csizmahúzóban. Az pedig szent. Hozzámcsapása annak függelem sértés, miért kioszthatnak rád egy-két mondjuk hetet. Numero három: harci ridikül ocsmány szó. Járőrtáska a becsületes név. Így van benne határőrizeti utasításban. Aki nekem gúnyozódik magyar nyelvvel, azt hasítom ketté, mint fél paradicsom, esetleg görögdinnye. Numero négy: Menj a fenébe, mert álmos vagyok . . . Numero öt: nem tudom, mit akarnak?

Ezzel kezdődött az új szakasz. Ha egészen az elején akarom kezdeni az életrajzírás itteni fejezetét, akkor ilyen képet kell festeni.

Két vastag pokrócon, még vastagabb matracon áll egy kockás molinó alsóban valaki. Alul ez takarta. Felül egy méreteiben még nagyobb gallértalan ing. A fejből sem lehetett többet kisilabizálni, mert a koponyát is

vastag szőr fedte, az állát kis sörteszerű feketeség borította, mintha életében nem látott volna borbélyollót, és zsilettpengét. Valahol a két szőrzet metszéspontján egy kerekre tátott, hangszórószerű nyíláson, hosszú, nagyon hosszú elnyújtott ááá-sorozat gurgulázott.

És akkor belépett a szobába Móricz Győző százados. Csendben jött, mert tudja, hogy az éjszakai szolgálat után többen még alszanak. Az ajtót is csendesen zárta, hogy fel ne keltse a horkoló együttest.

— Na, tessék — súgta apacsmód félrehúzott szájjal Muraközi — már itt van. Olyan süket vagy, mint egy tengeri búvárharang. Legalább ugorj fel, és jelents neki.

Zsanó tudja, mi a kötelesség. Lerúgta a lószőr takarót, két öklével katonás iramban kitörölte szeméből az álmot, s az ágy tetején ugyan, de szabályosan jelentett:

— Mon Captain, azaz századoskám jelentem, Zsanó, vagyis Tot János határőr szobaparancsnok jelentek neked, hogy szobában van létezőszám tizenegy. De kettőt elszippantott kerület tintát nyalni, egyet elvittek kutya kergetni, többi van szolgálatban, én pedig csak szidogatom itt ezt a Murát, mert nem tudja a szabályt. Ha katona pihenőben van, annak nyolc órát akkor is kell aludni, ha pottyannak égből népi zenészek apró gyerekei. Köthetnék vele üzletet, de járna roszszabbul, mert kétszerre aludok el, akkor kilencre kell emelkedni szundításnak. Most itt vagyok.

— Abbahagyja, vagy van még valami? — nevetett Móricz Győző, mert már hallotta a hírét ennek a szőrös emberkének. — Gondo-

lom, hogy mindent azért nem akar elmesélni. Mellékesen szólva nem kértem jelentést, nem is kell.

Megunta a tisztelgést, nyilván közben jutott eszébe, hogy sapka nélkül és kockás gatyában nemcsak nem illik tisztelegni, de nem is hat lélekemelően. Igaz, közben a kockás holmi is megunta ideiglenes helyzetét — mert gombot nem varrtak rá már hatodik mosásig visszamenően. Az anatómiai remekét mutatta a vendég százados felé. Mire Zsanó, tőle megszokott könnyedséggel hajolt egyet, intett a kezével, mint egy gálamester, s a kockást visszahúzta magára.

— Pardon, Mon Captain ... Ez kissé sérti az etikett... Nézzed el, vagyunk emberek.

Mit szaporázzam. A diskurzus később, a kertben folytatódott, mert Móricz Győző nem parancsnoki minőségben kereste fel Zsanót, hanem olyan háztűznézőben. Kérdései is ilyenek voltak.

— Mondja, kedves Zsanó —, már megengedi hogy így szólítsam, így szoktam meg.

— Kérem, ahogy tetszik. Végre hallok emberi szót. Én Kincsesnek is mondtam mindig, mondja nekem csak Zsanó, mert erre jobban értek. Ez van olyan dolog, mint lovaknál. Egyik hívják Eszemadta, másik hívják Csillagom. Nem ló. Neve karakterje van neki. Nekem van ilyen élarc, arc éle arcnak, szóval karakterem: Zsanó. Ki mondja, az már nekem egyből szimpatikus. Értek rá, akár ló Csillagomra. Azt is mondta nekem Józan hadnagy, hogy vagyok szegletes, sarkos, mint valami dobókocka, mivel játszottak tengerészek Marseille-i dokkban. Mi vagyok én neki, mértan, geometria vagy mi? Mondta, hogy modorom ilyen kocka. Egy nagy hülyeség ez,

gondolom magamban, de világért sem mondom, mert nem akarnék esetleg függelmen sérteni azt a rendes, becsületes, jószívű Józant. Mert jó ember az, csak kicsit erősre sírta hangját kicsi korában. Arról az nem tehet. Tehet arról dajkája, aki biztos ponyvaregényt olvasta, mikor szoptatni kellett volna kisded Józan. Én is gondolok csak, mert mondani nem mondom én sohasem, mert nem akarom becsületbíróságba menni. Mondják az ilyen függelemsértés nagyon szigorúsággal van. Igaz, vagy nem igaz?

— Az isten megáldja, nem kell annyit fecsegni, Zsanó és punktum. — Legyintett Móricz.

— Van isten? Politikus tisztnek? Lehet mondani? — Mosolygott Zsanó, de emögött a mosoly mögött soha nem lehetett egészen meghatározható gondolatot sejteni. Vagy komolyan kérdi, vagy nem.

— Menjen, maga rémes ember. Ez csak ilyen szólás, népies kifejezés. Ezt akkor is használják, ha nem istenesek az emberek. De engem maga ne forgasson ki, mert összeakad a bajusz.

— Jelentem, értettem. Nem forgatok, mert nem vagyok ringlispiel, s nem akad bajusz, mert nekem nincs, nem lesz, mert azzal csak baj van. Különben is csak kevés van isten, mert nem kaptam csomagot.

— Figyeljen ide, mondja meg nekem, hogy mihez ért? — igyekezett Móricz kezdeményezni.

— Én sok mindenhez! Tudok szépen fütyülni, tudok tréfás történeteket, és nagyon értek pudingot főzni, mert azt megtanultam egy angol embertől, ki volt nálunk Párizsban illegalitás éveiben. Értek női szépség ítélni,

értek még valamit katonáskodáshoz, mert annyi tudományt, mint suszter bocskorba szögeket. Ennyi. Más nincs, jelentem, mert úgyse hiszik.

— Én nem azt kérdeztem, hogy magáról mit hisznek, kedves Zsanó barátom. Azt kérdeztem, amihez tényleg ért.

— Ahá! Elölről mondom . . .

— Puding nem kell, a női szépséghez más is ért.

— Jelentem, értem. Mondom is. Értettem darabig szabó mesterség, mert voltam darabig inas. Csak onnan eltanácsolt egy bajszos vén marha, mert égettem meg egy új nadrág. Azóta nem szívelem bajuszt. Mondta is mesterem: Te Zsanó, belőled akkor lesz szabómester, amikor belőlem kanonok a Notre-Dáme-ban. Nem lett belőle pap. Értek filmhez. Világítottam lámpával, voltam kameramann, szaladgáltam két évig színészek után konyakos pohárral, s ugyanannyit számlával, mert nem szeretnek fizetni ezek. Filmgyárban mindig gilt volt a czeh. Zsanó kitaposta legsmucigabból is.

— Egyszóval ért a filmhez? — nézett rá kérdőn a százados. — De most komolyan kérdem!

— Mi vagyok, viccbolond talán? Beszélt valamit rólam Bokor, az szokta csinálni belőlem pojáca!?

— Senki nem csinált magából semmit. Komolyan kérdezem, komolyan válaszoljon még akkor is, ha nehezére esik.

— Jelentem, vagyok komoly, mint csak lehet. Értek hozzá. Voltam kameramann, világosítottam, hordtam konyakospoharat . . .

— Igen, tudom — folytatta Móricz. — Színészek után és ugyanannyit számlával . . . De

már azt is megkérdeztem, hogy vetíteni tud-e?

— Én? Hát miért nem tudnék? Voltam gyárban kameramann, akkor néztük aznapi munkát, mindig én voltam vetítőnél. Csak egyszer-kétszer elküldött gyártásvezető engem drasztikus helyre, mert unalmas filmek voltak, aludni kellett miatta. Elszakadta, vagy szakította gép. Alvó ember nem vesz észhez karambolt!

— Tud vetíteni, vagy nem tud? — Ez már határozott **beszéd.**

— Nem tudnék, nem hencegne benne. Tudok jelentem!

— Vigyázni is tud, hogy ne aludjon el?

— Ha kis aranyos színésznők vannak benne, akkor még négy szemem is lenne kevés figyelésre. Ha unalmas, akkor fellövök fekete rakéta.

— Az mi? — tágította szemét Móricz.

— Nem tud? Jelentem, fekete rakéta van olyan rakéta, ami nem is rakéta, csak alvás, miért becsukják szolgálati egyént, hogy megfeketedik, mondta Kincses szkv., legjobb tanító.

— Aztán vállalná is, hogy mozigépkezelő lesz?

— Én? Jelentem, én vagyok vállalós. Amit mondanak, már megyek is, nem szeretek szájalkodni, mert abból nekem mindig van galiba, meg függelemsértés, tolmács nincs, ezek meg egyesek nem tudnak rendesen magyarul.

Aztán nem történt semmi feljegyzésre méltó esemény. Zsanó egy óra alatt átadta minden harci tudományának kellékét, elbúcsúzott mindenkitől, akinek adósa maradt egy-egy vaskos tréfával. Még a kutyákat is megsimogatta. Csak az egyikre nyújtotta rá a

nyelvét. Volt vele egy kis nézeteltérése, amikor az a bal combját beefsteaknek nézte, s a dolgozó nép vagyonát rongyokra szakította. Az őr tisztelgett, s feszesen maga mellé tolta a lábához tett fegyvert. Zsanó pedig udvarias, és nagyon elegáns meghajlás közepette megemelte tányérsapkáját. Ő már csak így köszön, mert megszokta a civilben, s erről nehezen lehet leszokni. Utóvégre esztendőkig emelgette a kalapot, most meg a kezét kell a kalap mellé emleni. Teljesen logikátlannak tartotta, s még a Kincses-féle iskola sem tudott másféle nézeteket plántálni kissé kemény koponyájába. De azért elbúcsúzott. Még büszke is volt egy kicsit, hogy nem előre kellett ülnie, a pilóta mellé, hanem a kényelmes hátsó ülésen mutatott neki helyet a százados. Porzott utána az őrs előtti döngölt út. Ugatták a kutyák, mintha csak tudták volna, hogy a világhír felé viszi utasát az a gorombán poroló autó. Igen a világhír felé, de ez majd sokkal később következik. Sok-sok napot kell leszaggatni a naptárról addig, amíg ez a világhír kiterebélyesedik fölötte.

Szabó nem lett belőle. Nem azért, mintha francia mestere makacskodott volna a Notre Dame kanonoki állását illetően. Csupán attól tartottak, hogy lyukas nadrágokat rendszeresít majd, ez pedig nem volt benne az öltözködési szabályzatban. Fájdalom, csak a mozigépészségig vitte.

Már az első hónapokban megírta a jó hírt Pierre-nek. Igaz nem adta fel a levelet, de fennmaradt:

„Hé, Pierre!

Végre filmes lettem. Büszkén bevallom neked, hogy már a kezdeti lépésekben óriási élményekben volt részem. Játszottunk egy

filmet egy kies vidéki városban, úgynevezett Zalaapátiban. Nem nagy hely. Mondjuk akkora, mint Bretagne. Itt ismerkedtem meg a kirányok italával. Ugyanis a pincék közelében egy markáns tekintetű gazember betessékelt egy sötétségbe. Pince volt. Mondta, hogy igyak vele két kortyot, s akkor erős leszek, mint a bika, olyan szellemes és ravasz, mint egy kígyó, és olyan vidám, mint a pacsirta madár. Ez a madár csak itt honos, a kies Zalai dombok mentén. Ittam. Noha a neve. Mondják Novának is. Állítólag kis igényű szőlőből préselik.

— Képzeld el, itt jöttem rá az első népies hazugságra. Mert bika helyett olyan erős lettem, mint egy szédült birka. Kígyó helyett olyan, mint egy disznó és dalos pacsirta helyett csak olyan, mint egy veszett kutya, mert égett a gyomrom, és fájt a fejem. Beszélik ugyanis, hogy ettől a bortól errefelé igen nagy a gyerekáldás, csak az a baj, hogy sok a selejt belőle. Kissé fejletlenek lesznek tőle, kissé szellemi fogyatékosokká válnak. Csak azt nem értem, hogy miért élnek vele. Egyébként kedélyesen csinálják ezt errefelé. Megfigyeltem, hogy még a gyerekeknek is adnak belőle, állítólag szeretik. Reggelire megisznak egy nagy bögrével, s egy üvegben viszik is magukkal az iskolába. Állítólag kenyérrel egészen jó. Nekem nem ízlett. Egy tőlem is tapasztaltabb művész, aki a kapitányt játssza, igen megkorholt, amiért megkóstoltam. Bár azt beszélik errefelé, hogy a gyerekeknek alig árt. Néha a tanítót is megkínálják vele. Gondolom, így kedélyesebben megy a tanulás, nem unják el magukat, mint annak idején mi. Tudod milyen rossz volt. Még papírsárkányt

sem eregethettünk az iskola udvarán. Mindig mondtam, hogy a túlzott szigor nem vezet jóra. Attól tartok azonban, hogy ezek az édeni állapotok itt sem tartanak sokáig, mert egyes körökben nagyon kevésnek ítélik a gyerekek előmenetelét. Tudni vélik, hogy ebben a nohában, vagy novában van valami ijesztően agytompító vegyszer. Népiesen azt mondják, hogy hülye lesz, aki gyakran issza. Én ebben nem hiszek. Mert ittam belőle én is. Nem lettem hülye. Már csak azért sem, mert soha többé nem kell belőle egy korty sem. Másrészt azért nem hiszek ebben az állításban, mert issza a tanító, issza a doktor, issza a bábaasszony, de még az állami ember is, pedig annak tudnia kellene, hogy mi az igazság. Egyszóval megismerkedtem ezzel az itallal, de megbántam, még most is sajog a kezem. Majd máskor bővebben. Addig is meleg szeretettel ölel: Régi barátod: Zsanó!"

A levél nem ment el. Ennek pedig roppant egyszerű és kézenfekvő oka volt. Zsanó rögtön megírás után megkérte Móricz századost, olvasná el neki. Vagy legalább hallgatná meg, mondván, hogy ő majd magyarra fordítja a francia szöveget. Azt is előrebocsátotta, hogy tisztában van a konspirációs szabályokkal, s nem írta meg, hogy fegyveres filmes lett. Csak filmes.

Nem ment el a levél! Zsanó azt sem bánta, mert az élmények sokasodtak.

Valahol a karapancsai, vagy még annál is távolabb eső ingoványon olyan élménybe botlott, amitől majdnem nyoma veszett benne a nohától ígért bikának. Ezt sem magától találta ki.

Az *„Uborka a repülőtér gyöngye"* című filmet vetítették. Estére kimenő volt az őrs

legénysége egy részének. Zsanó velük tartott. A noha nem csábította, a kocsmába nem mert bemenni, mert kissé félénk természetű lévén, nem bírta elviselni a hangosabb temperamentumú egyéneket. Szolid modora csupán arra ragadta őt, hogy lázas néprajzi tevékenységbe kezdett. A népnek azt a részét kezdte kutatni, amelyik szoknyába jár, hímzett főkötőt hord és hernyós vastag harisnyát húz a lábára, amiből elég sok látszik ki errefelé, mert nagyon takarékosan bánnak a színes szőttes anyaggal, azt már a világon senki sem tudná kontrollálni, kivel folytatott magasröptű eszmecserét ebben az ügyben, annyi azonban bizonyos, hogy felgyújtotta a képzeletét. Különösen ezek a mondatok hatoltak belsejébe.

— Tudod, te Zsanó, hogy ezek milyen okosan csinálják a párválasztást? Nem is sejted. Itt még divat a párválasztásnak az a módja, hogy próbaházasságra kérik a lányt. Élhetnek három napig, akár a mesében, de ha nem tetszenek egymásnak, akkor el kell venni, még akkor is, ha közben púp nő a lány hátára. Kétszer ingyen lehet próbálni.

— Ez nem igaz! — szabadkozott Zsanó, mert nem hitte, csak szerette volna.

— Akárkit megkérdezhetsz, nem hazudnak itt.

Az érv, akkor is ha gyenge volt, hatott. Megkérdezte. Egy sem akadt a katonák között aki ellenkezett volna. Bátorságot vett félénkségén, s bement a kocsmába, ahol már javában ropták a kóló nevű színes, hangulatos táncot. Kurjantottak hozzá, sokhúrú hangszereiken pedig lágyhajlású dallamokat vertek ki a zeneszek.

Zsanó csak állt, állt, mint az idegen a la-

kodalomban. Ismeretlen és kissé vad is volt az ő számára ez a sokadalom, ez a ritmus, ez a temperamentum. Modern dolgokhoz szokott, modern eszközöket alkalmazott. Semmire sem ment azzal, hogy kocsányon lógó szemekkel méregette a hernyós harisnyájú lányok lábikráit. Még kacsintani sem tudott, mert ebben a kocsmában akkora füst volt, mint egy szajnai gőzhajón. Csak állt, derékszíját húzogatta jobbra-balra, s tűrte, hogy a vigalomban lökdössék a vállát.

Eléje perdült egy lány. Éppen olyan volt, amilyet megálmodott. Fakó hajú, de telt és mégis karcsú. Mikor hozzáért a zubbonya eleje, maga sem tudta, hogy mit mondjon. Próbált ő finomkodni, meghajolni, meg bemutatkozni, de a lány pajkosan magával rántotta, mondván:

— Ne tátsa száját, katona úr! Vagy jön táncolni, vagy nem.

— Nem ismerem én ezt a táncot. Én vagyok francia, nem szoktam ezt bakkecske ugrásot!

— Menjen, maga egy szélhámos. Úgy francia maga, ahogy én vagyok a Sophia Loren. Ne ficsurkodjon itt, hanem járja, ha már itt van. Gyerünk, mozogjon, mert meghűl — incselkedett a lány.

Sophia Loren! Gondolkodott Zsanó. Mit nekem ez a Sophia. Az messze van, csak kép van róla. Isten tudja, hogy van-e annak a Sophiának ilyen ringó dereka, isten tudja, hogy van-e annak a Sophiának ilyen keble, amelyiktől alig lehet a lányhoz férni tánc közben. Meg az isten tudja, hogy van-e annak a Sophiának ilyen erőteljes, húsos, vérbő ajka, mint ennek a sokác lánynak, aki maga a tűzről pattant elevenség. Hát csak

semmi szellemecske, aztán rántott egyet a derékszíjon.

Vad táncba kezdett. Nem nagyon nézte, hogy merre, hogyan lép. Csak arra ügyelt, hogy jól kapaszkodjon a lányba, s lehetőleg furgén szaporázza a lépéseket. Ugrált, csapta a csizma talpát, mintha a nagy magyar pusztán élte volna legszebb legényke éveit. Pörgette a lányt egyik karjáról a másikra. Már csak azért is, mert ilyenkor mindig érezte, hogy a feszülő pruszlik alatt valami olyan élet van, amiért szívesen elviselné a próbaházasság néhány megpróbáltatását.

Már mindenki őket nézte. Vidáman hahotáztak az itteniek, mert tudták, hogy nagy dologra vállalkozik, aki kólózni akar egy sokác lánnyal. Csurgott a veríték, többször ki akart lépni a csizmából, mert egy-két esetleg három számmal nagyobb volt. De egyszer csak vége szakadt a nagy táncnak. Még helyet is adtak neki egy faragatlan padon. Jól megnézte magának azt a lányt, aki még így tánc után is olyan friss, mintha most indulna a határba szőlőt kötözni. Nem volt azon egy gyöngyszemnyi veríték sem. A hernyós harisnya pedig feszült azon a szép lábán, mintha ráöntötték volna.

— Magát hogy hívnak? — lihegett Zsanó.

— Elébb magát! — huncutkodott a lány és a zsebkendőjével végigpaskolta Zsanó arcát. — Nekem kell elébb tudni, aztán majd megmondom én is.

— Én vagyok Zsanó. Csak így ismernek. Művésznév. Nekem tetszik, elég régen hordom.

— Zsanó? — húzta fel a hangját a lány nagy csodálkozva. — Az meg milyen név?

— Igazi! Olyan, mint Jano, Janika, Jan-

csika, csak nem az, mert Zsanó az Zsanó és kész. Ha neked nem tetszik, akkor mondjad nekem akár azt is, hogy cukormadaram, vagy ilyesmi.

— Cukormadara a hóhérnak! Mit beszél maga!

— Nem hiszel nekem. Mondja meg bárki! — szabadkozott a legény, de vigyorogva és folyton azzal a gondolattal körítve, hogy előbb-utóbb csak szóba hozza azt a próbaházasságot. Tudta ő már minden részét ennek a törvénynek. Tudta, hogy ezt csak mondani kell, csak meg kell kérni a lányt, aztán az nem mond ellent, az nem szabadkozik, mert ilyenféle itt a szokás. Csak várt, csak kereste az alkalmat.

Újabb tánc következett. Valamivel lágyabb ritmusú. Inkább döngicsélés volt ez, inkább andalító, mint heves, inkább mézesféle, mint kemény zamatú aszú. Ettől bomlanak meg a legények. No, meg a lányok is, ha van aki a bomlásba ösztökéli őket. Zsanó igyekezett. Megfogta a derekát, simult hozzá, mosolygott rá. Tette a szépet.

— Mondom neked cukormadaram, ha akarsz. Én azért csak lehetek neked tovább Zsanó.

— Mondja csak nekem, hogy Rúzsa! Az jobb!

A tánc bolond dolog. Még akkor is bolond dolog, ha ott áll a középen, a majomszigeten egy rajnyi kibic, akinek semmi sem drága, akik tudják már ennek a próbaházasságnak a meséjét. Ők, ott a majomszigeten csak várnak. Tudják, hogy a többit majd elintézi a zene, no meg a Rúzsa karcsú dereka, szépen ívelt húsos szája és más.

— Te, Rúzsa, kis madárcukor! Ülsz velem egy padra?

— Hogy beszél maga? Meg minek tegez, nem egyeztünk meg! Nem szokás csak úgy tegezni a lányt, ha nem akarja!

— Pardon, madamosille, ez etikettben nem fair play. Nekem ez kissé van nehéz, mert születtem Párizsban, hol nem tudtam magyart. De mondja nekem, te, akkor én mondom neked ön, hogy maga. Akkor iszunk egy pertu. Utána mondhatok neked, hogy vagy nekem cukros madaram.

Nagy dumája van magának, Janó, mondhatom, hogy nagy betyár. Csak legyen olyan bolond lány, aki elhiszi — nevette el a lány a dolgot, anélkül, hogy sejtette volna, minden szava igaz volt a gavallérnak.

— Nem Jano. Zsanó.

A lány még jobban mulatott. Eszébe sem jutott ebben a mulatságos helyzetben, hogy a táncosa életrajzi adatait egyeztesse. Egyszerűbb volt tréfára venni, jót kacagni és kész. Csakhogy ebben a lányos kacagásban annyi kihívás volt, hogy az énekes cukormadárban már egészen másfajta élőlény kezdett uralkodni. Érezte, hogy pirul, érezte, hogy ennek a lánynak a hernyós harisnyája alatt is táncol minden kis ín, minden kis porcika. Érezte, hogy a verejték akkora gyöngyökben szaladgál hátán, mint egy nagyobbfajta vadkörte.

Roham! Előre! — jutott eszébe Kincses, és nyelt egy hatalmasat. Aztán kézenfogta lányt és leültette a padra.

— Rúzsa vagy. Igaz? Az vagy. Nekem meg nagyon kedves ez a név. Meg minden kedves, ami neked van. Én pedig akarok neked valami olyat mondani, ami van nekem

is, meg neked is nagyon fontos. Te vagy olyan, amilyen nekem kell egy olyanra...

Ott a majomszigeten talán csak érezték, talán csak sejtették, hogy nem lesz sikkes vége, de annál látványosabb. Így lett. A zene elhallgatott, csend lett a kocsmában. Csak egy hatalmas csattanásra figyeltek a fújtató táncosok. No meg erra, hogy Zsanó nem egészen érzelmesen bandukol a majomszigetfelé. Senki nem hallotta, miként szólította, hogyan invitálta Zsanó Rúzsát próbaházasságra. Azt azonban annál jobban látták, milyen volt a válasz.

— Ez mi volt? — kérdezte Zsanó egész testtel.

— Tiszteletre méltó mozimester, van szerencsém megállapítani, hogy akárhonnan nézzük a dolgot, ez egy pofon volt. — Segített a megfejtésben egy Tihanyi nevű nyurga katona, akiről még hallunk majd. — Az okát pedig mindössze abban kell keresni, hogy méltóztatott felülni egy olyan ostobaságnak, amit már ezelőtt háromszáz évvel kivontak a forgalomból. Az ízlésed nem rossz, csak rosszul közelítetted meg a dolgot. De ne búsulj, majd kárpótoljuk mással.

Aznap, másnap, harmadnap nem sikerült semmiféle kárpótlás. Egész héten nem sikerült semmiféle kártérítés. Nem megy az olyan gyorsan. Annyit elért Zsanó, hogy egyszer a faluban rákiabáltak. Még nyelvet is nyújtottak rá. Zsanó sem tudott másképpen válaszolni. Visszabökte a nyelvét és tovább rá se hederített.

Az élet persze nem olyan egyszerű, ahogyan egyes regényekben olvashatjuk. Mert az élet bonyolult, s ha egyszer valaki elkezdi a lejtőn le, vagy fel szaladni, annak nem

lehet megállnia. Így történt Zsanóval is. De ne magyarázkodjunk. Zsanót olyan anyagból gyúrták, hogy vele mindig történt, sőt vele mindig történnie kellett valaminek. Példának okáért itt álljon a nevezetes Busójárás. Mohácson, a délszláv nemzetiség központjában szokásos. Amolyan álarcosbál, csakhogy ezt nem valami füstös kocsma négy fala között rendezik, hanem a faluban, az utcán, nagy-nagy nyilvánosság előtt. Ilyenkor mindenki, aki egy kicsit legénynek, lánynak vidámnak, élettelinek érzi magát, beáll a színes forgatagba. Beáll, persze, de nem a hétköznapi fizimiskáját viszi, hanem valami mást. Van, aki ördögnek öltözik. Van, aki kecske álarcot köt, s hozzá hosszú szőrű subát ölt. Van, aki torz óriásnak öltözik, azzal ijesztgeti a farsangot.

Ebből nem lehet kimaradni. Még akkor sem lehet kimaradni, ha valakin olyan tiszteletre méltó egyenruha van, mint a Zsanóé. Az a csontcsillag, az az egyetlen csontcsillag még kötelez is egy kicsit. Ha már a hadnagy megy, akkor ő sem marad ki. Igaz, ezen az órsön csak vendég, csak átmeneti beosztása van. Neki itt csak az a dolga, hogy filmeket vetítsen, sorra járja az őrsöket, mindenütt csinál mozit, aztán továbbáll. De ha már itt van, ha már belecsöppent az ünnepi forgatagba, akkor nem hagyja ki, nem mulaszt el egy ilyen kitűnő alkalmat.

Az egész város zsongott, hullámzott. A tamburák muzsikája megtöltötte a kikötővárost. A Duna felől sok-sok bámészkodó idegen is eljött, mert igazán színes, látványos mulatság ígérkezett. Hogy mennyire színes? Egy levél is őrzi ennek emlékét: Pierre a párizsi barát így értesült:

„Hej, Pierre!

Nem tudod mennyire izgalmas itt az élet. Most egy újabb nagyszerű néprajzi eseményben volt részem. Az egyik déli tartomány népe azzal szórakozik, hogy ijesztgeti egymást. Ijednek a lányok, az asszonyok, amikor jönnek a Busók! Hogy kik azok a Busók? Kizárólag férfiak, furcsa maszkokkal, bikafejekkel, ördögpofákkal. Raffiafonatú mellény, meg csüngő van rajtuk. Furcsa botokat, kereplőket, meg mindenféle dorongokat tartanak a kezükben. Csak a zene szól. Tamburákon pengetik a dalokat. Négyféle tamburájuk van. Kisebb is, nagyobb is. Van, amelyiken csak négy húr van, de van olyan is, amelyiken tíz. Erre vonulnak fel a Busók. Nem énekelnek, nem adnak egyetlen hangot sem, csak illegetik magukat, olyan táncot lejtenek, mint a szellemek, mint az ördögök. A lányok meg visítanak, az öregasszonyok meg keresztet hánynak maguknak, hogy elűzzék az ördögöket.

Azt hiszed Pierre, hogy ez csak egyszerű mulatság? Nem! Nekem elmondták, hogy ennek nagyon fontos szerepe volt egy időben, amikor a törökök nagy haddal hódoltság alatt tartották Magyarország nagy részét. Igaz, ennek már nagyon régi a története, de annál érdekesebb. Tulajdonképpen monda már, hogy ezek a Busók, először 1526 körül öltözködtek fel ijesztő maszkokba. Ez az évszám érdekes. Ekkor volt, hogy egy magyar király, II. Lajos csúnya vereséget szenvedett a törököktől Mohács alatt. Látod, Pierre, nem érdemes felvágni, nekünk is volt Lajosunk, nemcsak nektek franciáknak! Azt mondják, hogy ennek a Lajosnak akartak segíteni ezek a Busók. Felvették magukra ezeket az

ijesztgetőket, s úgy mentek a török tábor felé. Azok a törökök pedig, mert nem voltak kereszténvi hiten, nagyon féltek a szellemektől, mert azt hitték, hogy Allah küldte valamelyik gonoszabb prófétáját őket rémísztgetni. Mikor a kontyos törökök meglátták ezeket a Busókat, szaladtak. Nem hiszem, hogy Konstantinápolyig, mert annyira azért nem csúnyák, s úgy tudom, a zenét a törökök is szerették. Bár, nem akarok illúzió romboló lenni, de olyasmit is mondott nekem egy néprajztudós, bizonyos Raffay Anna, hogy az egész csak egy nagy vicc, csak monda. Mert vannak más vidéken is hasonló ijesztgetések, de ezek a termékenységért ijesztgetnek, a meddőséget kergetik el, s nem a törököket. Azt mondják, hogy volt a húszas években, már az 1920-as években egy okos polgármester, aki felélesztette a mondát, s azóta ismét felöltöznek ezek a Busók.

Okos volt az a polgármester. Gondolta, nem rossz üzlet. Lesz a városában egy nagy karnevál. Az hozza ide a vendéget. A vendég pedig fizet. A pénz jó dolog! Hogy az akkori hazafiakat is kielégítse, hát átalakította kissé a tavasz előtti terméketlenség űzést egy hazafias felvonulással. Mert a törökökre itt mindenki haragszik. Nem is csodálom. De azért nagyon furcsa dolog. Mennyivel egyszerűbb lett volna, ha Zrínyit, Hunyadit emberrel, katonával, pénzzel támogatja az akkori király, a Habsburg-ház, s nem ezek a délszláv parasztok jönnek a maskaráikkal. Meg is lett az eredménye. Úgy tanultam a történelemben, hogy emiatt nem lettek nagyon szívbajosak a törökök, mert az ország fővárosát Budát is 150 évig megszállva tartották. Ha meggondolom, akkor nem sokat

számít nekik a Busó. De még azt is mondják, hogy a délszlávok erre a vidékre később jöttek, mint a törökök. Ki tud már ennyi év után kiigazodni ebben a históriában.

De nem vagyok sem történész, sem néprajztudós, csak filmművész. Nekem az a dolgom, hogy meghallgassam az okos érveket, s azt higgyem el, ami nekem tetszik. Ami pedig a terméketlenséget illeti, az ellen nem ijesztgetéssel harcolnak itt, hanem rendelettel. Állítólag sokkal hatásosabb.

Szóval ott tartottam, hogy február utolsó három napján van ez a nagy karnevál, azaz Busójárás. Izgalmas, érdekes, nagyon hangulatos. Népünnepély. Olyan, mint a nizzai virágkorzó, vagy olyan, mint Bretagne-ben a Búza, meg szőlő ünnep. Olyan lehet ez, mint ókorban volt. Dyonysos ünnep, mikor mindenki ivott. Mert itt is mindenki iszik ilyenkor. Nem sokat, de iszik. Én is ezt cseleked-tem. Még arra is volt bátorságom, hogy felvettem a fejemre egy nagyszerű maskarát. Jellememnek és természetemnek megfelelőt választottam, tehát magamra húztam egy tetemes nagyságú bikafejet. Ezzel a bikafejjel jártam-keltem egész nap. Csak láttad volna, mennyire megbámultak. Mindenki csak engem nézett. Különösen a lányok. Mert mi tagadás, kissé ismeretlen voltam a számukra. Meg aztán alul kicsüngött a szokatlan öltözékem darabja. Itt másképpen öltözködnek, mint mi filmesek. Őszintén mondhatom, hogy nagy sikerem volt. Ilyen sikereket kívánok neked is tiszta szívemből és őszinte barátsággal gondolok rád, kedves Pierrem. Ölel régi barátod: Zsanó!"

Eddig a levél, amit egyáltalán nem lehet hiteles történetként elkönyvelni. A históriai

rész nagyjából igaz. De az újkori história, mármint Zsanó históriája nem ért véget a karnevállal. Kimenőpapírja csak éjfélig szólt. A karnevál forgataga pedig olyan forgószél, ami gyorsan kerekedik, de nagyon lassan csendesül. Bizony már erősen éjfél körül járt az idő, amikor a bikafej alatt megmozdult az emberi értelem. Zsanó szarvához kapott, keresett egy viszonylag megfelelő lukat a maszkon, s órájára nézett.

— Te szent Makabeus! — ütött hatalmas koponyájára, amitől egészen visszhangos lett a kemény papírmassé ház. — Ha nem szedem lábamat, akkor megint mehetek hajózni. Feketedés lesz a vége, mondta valamelyik Busó-társnak, feltehetően Tihanyinak, akiről már tettem említést. Mert ők ketten voltak vendégszereplői ennek a mulatságnak. — Szép komám, óriási nagy botrány kerekedik. Vedd le te is fejedről a szörnyeteg ember fej, én is megszüntetem bikaságot, s fussunk, mint a házinyulak.

Tihanyinak könnyű volt. Neki csak gumival volt felerősítve a torz pofa, a gorgo-fő. De Zsanónak bele kellett bújnia a bikabőrbe. Úgy húzták a fejére hárman, mert szűkebbre méretezték. Nyilván bikaborjúnak szánták az egészet, s nem egy felnőtt bikának. Tihanyi készen volt, átvedlett művésszé. Zöld vállapos, tányérsapkás mozigépész gyakornokká. Azaz, másodművésszé. Zsanónak nem ment. Nyúzta a bikát, de nem jött a bőre. Húzta a szarvat, nem jött. Húzta az elálló nagy pofacsont utánzatot, nem jött. Próbált alulról tolni rajta, még úgy sem ment. Inkább a feje akart kijönni a jól megérdemelt helyéről, de a bika úgy ragaszkodott Zsanóhoz, mintha a természettől meg-

érdemelt, és a számára kirendelt helyén lenne.

— Zsanó, nincs mese! Futás! Vagy beérunk éjfélre, vagy megyünk feketedni. — Így döntött Tihanyi és megindultak.

Milyen szerencse, hogy Mohácson abban az időben még nem volt neonvilágítás. Bárki azt hihette volna, hogy egy kétlábú bika kerget egy nyurga katonát, aki nem állt meg a világért sem, mert nem akar a szörnyű szarvakra felkerülni. Pedig ha tudnák! Annak a bikának nem öklelésre, de járásra is alig volt ereje. Nem volt ezen a bikafejen olyan sok, és olyan nagy nyílás, hogy szabadon áramolhatott volna rajta a levegő. Csak annyi szökkent be a réseken, hogy meg ne fulladjon a műkedvelő bika. Horkantott is, jókorákat, időnként ugrott is egyet-egyet. Az nem támadó kedvétől volt, hanem attól, hogy a szarvak helyenként beleakadtak a kopasz faágakba, s majdnem hanyatt döntötték a vágtató bikát.

Tihanyinak könnyű volt. Fürgén szökkent előre, mint a torreádor. Neki nem volt a fején semmi. Még a tányérsapkát is a markában vitte. Az a kimenőpapír nagyon szigorú dolog. Ha egyszer azt írják rá, hogy 24.00 óra, az akkor is az, ha tulajdonosa nubiai párducnak, vagy etiópiai oroszlánnak öltözik. Az a kimenőpapír akkor is 24.00 óráig szól, ha időközben aranyhalakká változnak, vagy pegazusokká vedlenek. Ezért csak futottak.

Még a sötétben is többen megálltak. Volt, aki a kocsmárost szidta. Pedig az ártatlan volt. Volt, aki sajnálkozott, hogy nem Mohácsra telepítették az elmeosztályt. Volt azonban olyan is, aki sikoltva ugrott félre, mert őt kiszolgálta a kocsmáros, s az igazi üldö-

zöttnek, s igazi megvadult fenevadnak nézte a futókat. A katonaviseltebb járókelők kissé értetlenül csóválták a fejüket, mert hallottak már sokféle módosításról, ami a katonai regulákat felszerelési tárgyakat illeti. Azt azonban eddig nem hallották, hogy alapvetően megváltoznak a rejtőruhák, az álcázás eszközei. De belenyugodtak a látottakba, s nyugovóra tértek a hűvös, csípős februári éjszakában.

Egy posztoló rendőr nem állta meg szó nélkül. Megállította a rohanókat, mert egészen rosszat sejtett. A Busójárás éjszakái általában nem voltak valami nagyon nyugodtak. Előfordult a tolongásban, hogy egy-egy szép fej némi csonkítással került az őrszobára, onnan pedig a mentőállomásra, ahol bizonyos csirizeléssel került csak odébb a fehér ágyra, esetleg békés családi fészekbe. Tehát cselekedett.

— Mik maguk? Megbolondultak, hogy így futnak?

— Dehogy bolondultunk — felelte ijedten Tihanyi, mert tudta már kiskatona korában, hogy minden hadművelet egyik legfontosabb szereplője az idő tábornok. Ha azzal nem bánnak jól, akkor fuccs az egésznek. — Nem látja, hogy futárok vagyunk?

— Hát ez a maskara minek van a fején?

— Maga nem érti? Csak nem cipeli a kezében, hogy ne tudjon futni tőle? — felelte határozottan Tihanyi és már lódult is tovább.

— Hm... Az más! — húzta fel mindkét vállát a rendőr, amin ezidejűleg nem volt még csillag, tehát nagyon rutintalan lehetett.

A bika pedig tovább fújt, lihegett, s ül-

dözte Tihanyit. Nem a bikától félt, hanem a szolgálatvezetőtől, akinek nem voltak szarvai, de a hangja kétszer akkora volt, mint egy bikának. Folyvást olyanokat mondott, hogy ő majd megmutatja a művész uraknak, mi a fegyelem. Majd ő megtanítja őket a katonás magatartásra, mert még a körletben is úgy viselik magukat, mint az éjjeli menedékhelyen. Nincs bennük annyi keménység sem, mint egy dobhúzó kincstári pónilóban. De ha csak egy hétig a kezei között lesznek, akkor olyanokká varázsolja őket, mint a kisangyalokat, s még a mamájuk is misét mondat majd emlékére a Mátyás templomban.

— Van isten! — dűlt neki Tihanyi a kerítésoszlopnak és szeme előtt karikák táncoltak. Térde remegett, mintha ő lenne az üsző, akit a bika kergetett. A bika még rémisztőbb fáradtsággal esett a kőoszlopnak.

— Vad isten? — hallatszott valami a bika belsejéből. — Deked vad... Deked diccs! Csak kevés vad. Mert hogy jelentem én főtörzsnek, hogy vagyok Zsanó bikásan?

Éjfélt ütött a mohácsi nagytemplom öreg harangja. Pontosan éjfélt. Az őr álmosan, de azért éber szemmel felfedezte a jövevényeket. Már várt rájuk, de azért a biztonság kedvéért felemelte a fegyvert, mint minden jól funkcionáló őrhöz illik. A formulát is mondta:

— Állj! Ki az?

— Tihanyi Tihamér határőr...

— Zsanó, de most csak bika! — hallatszott a bikából.

Az őr határozottan megijedt. A szarvak nem előírásszerűek voltak a kimenőről visszatérő honvédegyén fején, következésképp

nem kaphat bebocsátást még akkor sem, ha a hang ismerős. Mert ez esetben nagyon érvényes az a bibliai mondás, hogy a hang ugyan Jákobé, de a fej Ézsuáé. Ézsua pedig a bika, aki nem a szelíd Jákob, hanem a gonosz. Már most, az őr is úgy vélte, jobb ha megnyomja a csengőt, s jelenti, hogy a látomás kissé megzavarta nyugvásbiztosító tevékenységét. Igaz, letolás lesz a vége. A főtörzs nem kedvelte, ha éjszakai horkolásában apró dolgokkal megzavarják. Azt legkevésbé, ha a kapuőr elégtelen állapotban találta azokat, akik a földi örömök falatkái után elfelejtették leporolni zubbonyukról a morzsákat. Az a bikafej pedig egyáltalán nem mondható morzsának. Még orrja levesbe átszámolva is két harci rajnak elegendőt vélhetnénk benne. A dolog szokatlansága úgyszintén cselekvésre késztette az őrt. Némi, humánusnak nevezhető habozás után megnyomta a csengő foszforeszkáló gombját.

Jött az öreg! Még álmosan, még fújtatva és bizonytalan járással. Az álom nem olyan vendég, amit csak úgy el lehet kergetni. Érdekes, hogy a felköltött emberek, legyenek mérgesek, morcosak, sőt robbanékonyan ingerültek. Lehetséges, hogy a bűnözés nagy hányada nem is történne meg, ha nem keltenék fel az arra hajlamos embereket? Gondoljunk csak a közmondásra, amiszerint nem szabad felkelteni az alvó oroszlánt. Ez pedig majdnem egyenértékű a főtörzsőrmester álmának elűzésével. De már jön, már itt van. Nem kérdez, nem szól, csak mormog egyet.

Noo . . . Hmmm . . .

— Jelentem, egy bika . . . — hebegi az őr, és Zsanó felé böki a puskát.

— Bika? — hördül fel a főtörzs. — Milyen névre szóló kimenőpapírral? Maga szerencsétlen flótás! Minek áll itt? Legyeket kerget, vagy a huzatot fogja el a bejárat elől? Magának az a dolga, hogy megállapítsa, ki jött be, s nem az, hogy hülyeségeket beszéljen a felettesének.

Kattan a zseblámpa kapcsolója és Gál Mihály főtörzsőrmester sokkot kapott. Mert ez tényleg bika. De csak félig. Mert a másik fele olyan szabályosan a ruházati utasítás szerint való, mint a kapcsos imakönyvben a miatyánk. Csizmanadrág a középtájon, kissé lötyögősen, hogy ne szorítson, puha szárú legénységi csizma, két számmal nagyobb, hogy bele ne dagadjon a láb. Ingzubbony, derékszíjjal, kissé lazára kötve, a gazfickónak, mert attól tart, hogy nem tud eleget enni, ha lakodalomba megy. Teletömött felső zsebek, mert nincs szekrénye, ládája, zsákja, mint más tisztességes katonának. Mert, hogy ez nem az őrs legénységéhez tartozik, arra már akkor esküdni mert volna Gál Mihály, amikor megpillantotta a fenevadat. Mert aki ezen az őrsön eszi a kenyeret, inkább belevész a mohácsi gázlóba, minthogy őelébe, Gál Mihály főtörzsőrmester elébe, ilyen maskarában merészeljen odaállni.

— Jelentsen maga kötnivaló, akasztófára való, nyelvhamisító művész! Maga mozihuszár, mert menten magára uszítom a kutyát, vagy elszállíttatom a vágóhídra!

— Jelentem... Nem tudok jelenteni! Bika húztam fel, nem jön rólam. Levegőm van alig.

— A nevét mondja! — kiáltott rá Gál.

A katona, az katona. Még bikabőrben, szarvakkal is katona marad, akinek Kincses

csöpögtette a vérébe a virtust. Zsanó összecsapta csizmáinak a sarkát, feszesen vigyázzba merevedett. Jobb kezét felemelte, oly módon, hogy a könyöke egy magasságban volt a vállával. Középső ujjával gyöngéden megérintette a jobb szarv hegyét, bikányi állát, amit ez esetben pofának vagyunk kénytelenek titulálni, előre szegte, s jelentett:

— Tot János őrvezető. Csak szerencsétlen szituel. Kis mahlőr volt. Beledugtam, nem kihúzta. Maradtam bika éjfélig. De húzzon ki belőle, újból leszek őrvezető.

— Maga nekem ne mondjon már semmit! Nekem ne is jelentsen! Tudtam már a slampos állásáról, hogy kivel állok szemben. Húzza meg azt a derékszíjat, mert úgy lóg magán, mint a váci püspök derekán a cingulus. A csizmájába pedig tegye vissza a kapcát, mert attól tartok, hogy a sánta hentes bernáthegyi kutyája összetéveszti egy zsíros húscafattal. Arról pedig biztosítom mélyen tisztelt művész úr, hogy becsukatom, hogy belezöldül.

Gál fenyegetését komolyan kell venni. Ám Zsanót nem olyan fából faragták. Fején találta a szöget, ahogy mondani szokta —, szögelte a fejet.

— Jelentem nem zöldülni, hanem feketedni. Jelentem, Kincses mindig mondta, hogyha lecsukat, fogok feketedni. Zöld az, aki először jön vőlegényképzőbe.

Csodálatosképpen semmilyen hatást — legalábbis jót — nem tett Gálra ez a gyöngéd figyelmeztetés.

— Maga csak bízza rám művész úr, hogy milyen elszíneződést lehet magán tapasztalni a fogdában! Ezt én jobban tudom. De hogyha két percen belül nem szűnik meg az álarcos-

bál, és maga nem vedlik át bikából emberré, vagy legalábbis emberutánzattá, amilyen szokott lenni, addig kergetem, míg a henteskutyák le nem szedik magáról ezt a maskarát.

Könnyű azt mondani, legalább egy órája kínlódik, hogy megszabaduljon ettől a keserves inkognitótól. Már azzal is próbálkozott, amit egyszer a gemenci erdőben látott a szarvasoktól. A két tekintélyes kinövést erőteljesen dörgölte a kapufélfához, ebből csak annyi haszna lett, hogy véletlenül megnyomta a riadócsengőt. Az őrs legénysége egyetlen perc alatt, de feszesebb számítás szerint 40 másodperc alatt megjelent ingben és glóriában. Ez volt az ingyencirkusz. Amint szilveszteri mulatságokon hagyományos malacfarkának érintése, most hagyománnyá akarták tenni az ominózus bika szarvainak érintését, huzigálását, szorosabban véve cibálását. darabokban ugyan, de leszedték Zsanóról a díszletet. Gál elkérte tőle a derékszíját, mire Zsanó ezzel a lakonikus bölcsességgel reagált.

— Nincs isten. Kevés van. Indíts feketedni.

„Ui. Kedves Pierre, még annyit szeretnék megjegyezni, hogy ezután a mohácsi tartományi monstrekarnevál után egy kis időre kénytelen voltam visszavonulni a nyilvános szerepléstől és minden egyéb művészi tevékenységtől. Kissé kimerültem, és tudod hogy időnként nem árt az embernek egy kis pihenés. Szívélyesen üdvözöllek, az egyedüllét óráiban is hűséges barátod: Zsanó!"

A magányosság órái egy fiatalember életében gyorsan peregnek. Ennek az órának olyan rugója van, amit úgyszólván fel sem

kell húzni, meg sem kell olajozni, jár, tiktakol magától. Minthogy a forgandó szerencse bal oldalára állította a sors hősünket, újból megesett vele egy nevezetes eset, amiről csak e-helyt szól népesebb táborhoz hozzáférhető krónika.

Művészi tevékenységét azúttal ÉNy-ra helyezte át. Valamelyik hegyi faluban játszották a *„Szerjózsa megjavul"* c. kétrészes filmet, amikor a már zöldellő erdőben vonultak egy Felsőszölnök nevű falu valamirevaló legényei. Nem idézem fel azt az etnográfiai értekezést, amit Zsanó Pierre-nek írt, csak summázva.

— *... Így tehát édes Pierrem vedd tudomásul, hogy keresztülestem a tűzkeresztségen. Bár apróbb nyomai még vannak rajtam, különben jól vagyok, amit szívből kívánok neked is.*

Zsanó ismerősei és barátai közül senki nem látta még Pierre-t, de elképzelhetően nagyon rossz és nagyon gonosz ember lehet, ha Zsanó az év minden időszakában elhalmozza ilyen jókívánságokkal!

Kellemes illatokkal terhes, szép májusi este volt. Befejezték művészi tevékenységüket, és Tihanyi titokzatosan odasúgta a főművész — Zsanó — fülébe, hogy négy darab húskonzerv, tekintélyes mennyiségű kenyér, több darab savanyúuborka és kb. 75 cm hosszú kolbász rejtőzködik az egyik filmes dobozban. Miután megettek két húskonzervet és kb. 50 cm hosszú sertéskolbászt, valamint féltucat savanyúuborkát, boldogan lobogtatták a kimenőpapírt. Most is szokásos szöveg, ez és ez, ilyen és ilyen rendfokozattal, ide és ide tartozó katonai személy f. hó ilyen és ilyen napján 24.00 óráig kimenőt kapott a

laktanyából. Ez idő alatt, tartva magát a katonai fegyelemhez, a példamutató magatartáshoz, kint tartózkodhat. Meghallgatták az intelmeket is, ezek szerint kerülendők a gyanús és rosszhírű házak, de még a legjobb rosszhírű házakat is kerülni kell. Őrizni kell az egyenruha, valamint az alatta rejtőzködő egyén becsületét és tisztaságát. Továbbá nagy ívben el kell kerülni a tiltott és nem javasolt helyeket. Tartózkodni kell az alkoholtól, ami egy továbbszolgáló szakaszvezető véleménye szerint ől, butit és fogdába dönt. Nem ő találta ki.

Tihanyi és Zsano mindent tudott. Csak időnként rossz a memóriájuk. Alig hagyták el az első házakat, egy alkalmi ismerősük tudomásukra hozta, hogy nevezetes esemény készül a faluban, illetve a falu szélén, helyesebben a falu szélétől egy macska-ugrásra, a lábaserdőben. Az esemény nem más mint a messze földön híres és nevezetes Szentiványéji Tűzugrás. Alig hagyták el a nép szórakoztatására tömören csak kocsmának titulált oázist, nyújtott léptekkel igyekeztek a mulatságot ígérő lábaserdő felé. A tűz már égett. Körülötte lányok vihánccoltak és vénasszonyok motyogtak, vagy sustorogtak, ütemben peregtek a tamburák, olyanféle mert a Szentiványéji Tűzugrás nem olyan egyszerű ugrálás, mint amikor valakinek a lábujjára lép a szolgálatvezető. A Szentiványéji Tűzugrás, szertartás. A legények ugrálnak, a lányok örülnek neki. Amelyik legény a legderekasabbat ugorja, az pántikás zsebkendőt, sőt fejkendőt kap. Ezek a kendők pedig nem arra szolgálnak, hogy mandulájukra tekerjék, vagy verejtéküket törülgessék vele. Sokkal többet jelentenek. Aki egy

ilyen kendőt betehet kabátja felső zsebébe, az kétszeresen dagadó mellel mehet vissza a „kocsma" feliratot viselő kevésbé jóhírű helyiségbe.

Javában folyt a szertartás. Vastag hasábokból rakták a tüzet, a lángok messzire világítottak. A friss májusi levélkék ijedten rezegtek a tűz melegétől, mert hisz alig bújtak ki rügyházukból. A zenebona, a ricsaj is szokatlan volt ennek a friss erdőnek. Sebes melódiát pengettek a zenészek, mint általában bikaviadalokon, kakasviadalokon, vagy egyéb férfias erőket követelő és elősarkantyúzó vetélkedőn lehet hallani.

Zsanó még a gondolattól is megborzadt, hogy neki keresztül kelljen ugratnia a többméteres lángokat. Tihanyi csak hosszú lábait emelgette és kárörvendőn vigyorgott. Lelkében egyre az tusakodott a jobbik énjével, hogy: „de isteni balhé lenne, ha valamelyik málé megcsúszna az avaron és a képes felével belepottyanna a tűzbe. Az lenne csak az ünnepi ökörsütés, mert szavamra mondom, én első és hamisítatlan Tihanyi Tihamér, hogy aki ilyen hülyeségre szánja magát, az megérdemli, hogy szentiványéji ökörsütés tegyen rá jobbsorsa kitörölhetetlen ismertetőjelet.'

Csakhogy ezeket a legényeket sem parafából faragták. Lábuk, izmuk, koponyájuk kemény, mint a kőris, rugalmas, mint a bambusz, a képük pedig már koromfekete a füsttől, mint az ében. A zene tehát szól, a lányok tördelik a kezüket, a legények pedig nagy kurjongatással nekifutnak, és keresztülugrának a tűzön. Aki keresztülugrott és nem feküdte meg az anyaföldet, az minden bizonnyal csókot is kap és ráadás bélyegzőnek

keszkenőt, fejkendőt. Aki nem vigyáz, vállkendőt is kaphat, ami alatt már ketten is elférnek. Itt jelentkezett a csábító ördög.

Zsanó a tüzet csak a jól megépített pesti kandallóban szerette. Még a torkolattűztől is iszonya volt, mióta Kincses oktatta a tüzelésre. Az ilyenféle szabad tüzektől kifejezetten undort érzett, mert egy tábortűz alkalmával egy bolondozó zsarátnok egyenesen a csizmájába repült, onnan befészkelte magát a szabálytalanul feltekert kapcába és kétforintos nagyságú foltot hagyott a lábán. Azóta allergiás a tűzre. A csókra azonban nem.Márpedig ezek a szölnöki lányok biztosan mesterei lehetnek a csóknak, még a szájuk is úgy áll. Csücsörítenek, nagy fehér fogaikat mutatják és olyan pruszlikot hordanak. ami sejtetni engedi, hogy felső testük általában kissé fejlettebb, mint a vékonypénzű városi lánykáké. Tehát minden ok adva volt, a csábító kisördögnek, hogy legalább a gondolattal eljátszadozzon. Mégis mi történne, ha mondjuk egy ugrást megkísérelne. Azzal tisztában volt, hogy akkorát nem tud ugrani, mint a magasugrás csúcstartója. Azzal is tisztában volt, hogy a gyorsfutást sem Jesse Owenstől örökölte. De a szépnem megítélésében kizárólagosan szakértőnek érezte magát. Ez művészi alkatából, foglalkozásából, valamint neveltetéséből adódott. Aki egyszer járt a Notre Dame környékén, aki látta a Montmart-re színes házacskáit, és üldögélt a Szajna-parton, és kószált a Mont Valerien árnyas erdőcskéiben, az csak tudja.

— Próbáld meg, Zsanó. Gyáva vagy. Zsanó. Roham előre!

Ez már meggyőzőbb érv volt. Alapjában véve szófogadó és minden jóra hajló lelké-

ben visszhang kelt. Kincses hangjának visszhangja. Roham előre! Ez a vezényszó pedig olyan egyértelmű, mint a halál. Ha jön, menni kell.

— Te, Tihanyi, egy életem, egy halálom. Vagy maradok élve harcmezőn, vagy én is kapok egy rongyot. — Suttogta érzelmesen és ökölbeszorított kezével tizenkétszer megdörzsölte kétórás szakállát.

— Nem rongy az, te botfülű. Kendő — magyarázta Tihanyi, és mintegy biztatásként. — Ő befelé már előre röhögött — hozzátette. — Méghozzá színes és szagosvízzel locsolt kendő, apuskám. És ha ezt a kendőt neked adják, az csókkal jár együtt, aki pedig csókot ad, annak a lelke már kezd bizseregni. Ezt nekem, a Tripolisz szívkirályának elhiheted.

Tihanyi nyilván arra célzott, hogyha egyszer Ő a XIII. kerületben, a Duna utcai tánciskolában a kezében kaparintott egy kendőt, akkor elfeledkezvén a tánc és illemtanár baljós intelmeiről is, addig szorongatta azt a kendőt, még tisztes áron ki nem váltotta tőle a tulajdonosa.

Könnyű Katit táncba vinni. Zsanó húzott kettőt a derékszíján és sapkáját hadvezéri mozdulattal egy előtte guggoló öregasszony fejébe nyomta. Igaz, a néni néhány másodpercig nem látott tőle semmit, de egy kicsit vigasztalta magát, mert aránylag elfogadható brillantin illat ütötte meg az orrát. Már éppen akart mondani valami gorombaságot, de öreg ujjaival megérezte a sapka közepén a jelvényt. Így csak szelíden néhány szem foga között odaszűrte Zsanó felé.

Édes fiam, te vadmarha. Gúnyolódj az öreganyáddal, mert úgy megtaszajtalak,

hogy belebuksz abba a tűzbe. De ha már elkezdted, ne állj itt, mint a Bálám szamara, eriggy válaszd ki a lányt és ugorj, vagy törjön ki a nehézség!

Igazán jólesett Zsanónak ez a kedves, baráti biztatás. Olyan jóságosan nézett rá az öregasszony, még a borosüvegét is odanyújtotta, de neki eszébe jutott a már régebben említett kalandja a nohával és egy belső hang ezt súgta: „Zsanó, ebből te nem iszol!", „Zsanó, aki ebből iszik, az számtanzseni lesz, számolni is tud, de csak tízig". Kedvesen elhárította az ajánlatot.

— Itassa meg a vörösorrú férjeurát, annak már úgysem árt!

Mire az öregasszony ugyancsak kedvesen visszabólintott, és valami olyanfélét mormogott, hogy eriggy fiam, vigyen el az ördög. És vitte.

Dölyfösen megállt a tűz mellett. Megtanulta már a mondókát. Igaz, csak nagyjából. A lényeget azonban tudta.

— Ó, perdon, tisztelt hölgyek, fehérnép. Hajlandó vagyok ugrabugrálni mint bakkecske, ha adtok nekem orrfúvókendő. Szóval színes, amin van összepancsolva szagos levél. Aki nekem adja kendő, azért keresztülugroin a tüzet.

Senki nem mondhatja, hogy egy Ciceró veszett el benne. Azt sem, hogy Johny Weismüller szépségével vetekszik. De hát egy férfi számára annyi is elég, hogy egy fokkal legyen szebb az ördögtől. Máris akad, aki elhiszi neki, hogy szép. Mert akadt. Kilépett a lányok gyűrűjéből egy kis copfos, rakottszoknyás, nyilván most végezte a nyolcadikat. Az orrán még a tűz fényénél is megszámlálhatatlanul sok kedves szeplő tarkál-

lott. De magasszárú cipőt hordott és a kis fehér zsebkendőbe ugyanúgy burkolódzott, mint a többi lány. Zsanó pedig így gondolkozott:

— Egy életem, egy halálom, a sötétben minden tehén fekete. Ha nagyon szeplős, majd írok Pierrenek, kérem, küldjön valami kenőcsöt. De még az sem biztos, hogy a feleségem lesz, nem kell elhamarkodni a dolgot.

Odalépett a lányhoz, engedte, hogy a képét megsuhintsa a kis színes kendővel, aztán ruganyos léptekkel elkocogott az erdő felé.

Délceg alakját egyhamar eltakarták a százados fák hosszúra nőtt árnyéka. A zenekar gyorsított a ritmuson. Az öregasszonyok izgatottan összesúgtak. A sötétből várták a nekirohanó vállalkozót. De a sötét mély volt, fekete és mozdulatlan. Eltelt egy perc, eltelt öt perc, már tíz is, senki nem jött. Mire az egyik öregasszony, minden bizonnyal az, akinek a katonasapka volt a fején, elrikkantotta magát. Na, mi lesz katona úr?

— Jövök már! — jött a visszhang a fák közül. — Illedelmes ember tudja, mikor kell jönni. Csak ez nem olyan egyszerű fák között.

Tihanyi botrányt szimatolt, mert tudta, hogyha az a Zsanó lesz olyan piszok és a fák között hosszú csatárléptekkel tovaoson, akkor abból nagy pofozkodás lesz. Márpedig ennek egy csöppet sem örült volna, nemrégen csináltatta meg az egyik fogát. Mit szólna a kerületi főorvos, ha ismét beutalót kérne a fogászatra. Utánament. Bátorítani kell a hűséges bajtársat. Legalábbis így gondolta.

Nem kellett, Zsanó még guggolt és csak annyit mondott:

— Ó, pardon, Monsieur Tihanyi, ez a fa már foglalt. Azonnal nekifutok.

És nekifutott. De végzetes szerencsétlenségére olyan feledékeny természettel áldotta meg sorsa, hogy a táv felénél leesett a nadrágszíja. No ez még nem baj, azt a nadrágot meg lehet fogni, csakhogy nem az alsó felét féltette igazán, hanem a képes felét. Mert a legények is úgy ugrották keresztül a tüzet, a lángokat, hogy a két kezükkel eltakarták az arcukat. Igazuk volt, mit érne a kendő, meg a csók, ha utána beafsteaknek néznék az arcukat. Mivel Zsanó az okos számvetés híve volt, inkább a legényeket követte és a rakoncátlan nadrágot sorsára hagyta. Mi tagadás, az ugrás kitűnően sikerult. Még egy idomított gepárd is megirigyelhette volna. Szabályos ívben repült keresztül a szikrázó, pattogó, félelmetes lángokon. Öregapa korában bizonyosan a tűzlopó Prometheushoz hasonlítja magát, de minimum Hephaistoshoz, a sánta kovácshoz, aki a láncokat kovácsolta az Olymposz tüzéből rakott tűzhely mellett. Zsanó egyáltalán nem hatott istenien. Abban a pillanatban, amikor szerencsésen földet ért —, a nadrágja is földet ért. A bő katonai holmi lecsúszott róla és ő ott állt az unnepélyes csinadratta közepette, kissé túlméretezett molinó alsóban, de feszesre szorított derékszíjjal és fényes glancolt csizmában.

A népszokások nem tűrnek renitenciát. Senki nem tapsolt. A zene abbamaradt, mert tobbeknek röhögni kellett. A kis copfos úgy eltűnt a fák fekete árnyékai mögött, mintha sohasem vállalkozott volna tűzugratásra. Zsanó pedig ott állt megfürödve molinó alsóban. Csak a tisztes matróna volt hozzá ke-

gyes, odavitte a sapkáját, fejére is tette, jól be is húzta a szemébe, hogy nem is látott tőle egy darabig. Aztán egy gavalléros mozdulattal a nyaka közé öntötte a maradék nohát. Aztán így szólt hozzá kedvesen, anyásan, intőn:

— Édes fiam, te marha. Aki nem bírja nadrággal, az ne ugráljon, mert rosszul jár. Örülj neki, hogy tiszteletreméltó katona vagy, különben úgy eldöngetnének, hogy három hétig kellene borogatni.

Tihanyi vigasztaló szavai közepette rugalmasan elszakadtak a tűzugratás festői színhelyéről. Többen mondták, hogy utána kizárólag csak a művészetnek éltek mindketten, s még akkor sem tehettek volna újabb kísérletet, ha akarnak. A kimenőpapír jelígéjű varázsszert megtagadták tőlük.

Mégis felfelé ívelt Zsanó pályája. Hogyan? A következő fejezetben ezt is elmondom.

A MARSALLBOT FELE MÁR A TARISZNYÁBAN VAN!

A Fertő tó nádrengetegében egyáltalán nem siklik a csónak. Ha nem vízen menne, azt hihetnék, botladozik. Oldala beleakadt egy-egy összekuszált nádfalba, alja időnként felfekszik a rövidrenyírt torzsákon. A motor gyakran felnyüszít, mert a vezető gyakran kiemeli a vízből. Ilyenkor egész halom hínárt, zöld moszatot hoz fel a sejtelmesen zavaros vízből. Csak a szél beszélget a milliárdnyi náddal, és úgy tűnik, más élet nincs a rengetegben. Félelmetes? Nem, ez nem pontos. Kiismerhetetlen, rejtelmes, mint minden vadon. Csak avatott ember tudja, hogy a vízi világ milliónyi lakója él, nyüzsög, mozog, tevékenykedik, vagy zsákmányra várva lapul a nád között.

A partra húzódó lagunában halászok matatnak. Hálók, kosarak, hosszúszárú szigonyok és vízbemerülő bárkák mutatják, hogy nehéz teherrel, gazdag zsákmánnyal tértek meg. Igyekeznek a partra. Amikor verejtéket csal hátukra a napsütés, befejeződik a halászat. Az igazi halász, a vérbeli vízi ember csak hajnalban száll vízre, mintha attól tartana, hogy a nap világánál ellesik zsákmányszerző titkait.

A kifelé igyekvő kis ladik találkozik a határőrök karcsútestű motorosával.

Szó, vagy jelzés nélkül lassítanak mindketten. Már megszokták. Akkor is megállnak, ha nincs semmi közölnivalójuk, dolguk. Megállanak szuszogni egyet, köszönni, esetleg tréfát faragni.

A halászoknak is feltűnik, ha ismeretlen arcot látnak. A motorosban kettő is van. Egy magasabb nyurga, kissé piperkőc, kissé szalonkatona-szerű. A másik alacsony, bőrzubbonyos, lógó derékszíjjal és borotválatlan állal. Ám köszöntik őket is, mert azt hiszik, új emberek, új szomszédok, akikkel lesz még dolguk az életben.

Lett! Nem kellett sokat várni rá.

— Befelé? — kérdezte a halászmester. Kérdezhetett volna mást is, értelmesebbet is, de megszokták, hogy azt is kérdik, ami nyilvánvaló. Szép idejük lesz, nincs szél.

— Persze, befelé — sietett válaszolni Zsanó, mert nem tudta, hogy azt kellett volna kérdezni, hogy forgott a szerencse ezen a hajnalon. A halászok nem kérették magukat, kérdés nélkül is mondták.

— Ma bőkezű volt a Fertő.

Szavak helyett csak félreálltak a ladikban. Az alján, a tocsogóban nyüzsögtek a halak. Kövér, telt pontyok, nagybajuszú harcsák, kecses, kígyószerű angolnák. Remegtek, mocorogtak még, mint a friss kocsonya. A tömegben itt-ott rekorder nagyságú hal is felbukkant. A halászmester joggal dörzsölgette halpénzes, ragacsos kezét, aztán meg mellényéhez törölgette, amitől tisztább már nem is lehetne, mert vastagon, keményen ült rajta a keményítőszerű nyálkás haliszap. Zavartan mosolygott a halászmester, mert a két

új ábrázatról azt olvasta le: no, ilyet sem láttam még, mióta kétágú vagyok. Ezt pedig dicséretnek, kimondhatatlan gratulációnak vette tőlük, ami tulajdonképpen jogos is.

— Csak el ne apadjon a fészke — nevetett a halászmester és nagyot sercintett a vízbe, mutatván, hogy ez valamiféle rituális szukség. ,

Zsanó is felállt, mutatni akarta, hogy egyetért. Követte volna az öreget, de megbillent a motoros. Csaknem személyesen győződött meg a fészek hollétéről.

— Verje bele ménkű — káromkodott, s gyorsan visszahuppant a helyére, és nagyon csúnyán nézett a vihogó Tihanyira.

— Ne szidja, őrvezető elvtárs — hunyorított az öreg, mert látta, hogy nagyon kezdő földi gilisztával akadt dolga. — Errefelé foga van az átoknak. Ha ne adj isten úgy lenne, csapkodna ménkű, akkor magának még úszva is nehéz lenne kijönni a vízből. Szépen kell beszélni vele, mint az új menyecskével, akkor adakozó lesz, jószívű.

— Hah, még simogassam talán? — hunyorgott Zsanó, és nézett az öregre, mutatván, hogy abból csak egy kicsi lehet igaz. — Víz, víz. Akár Szajna, vagy Duna, vagy Po. Nem?

— Nem úgy, őrvezető elvtárs — húzta fel a fejét, meg a kalapot is az öreg. — Én nem láttam azt a Szajnát, sem a Po-t. A Dunát is csak egyszer, amikor Pestre hívott a menyem. Ezt, ezt igen. Dédelgetem, meg is csókolom. Tudja, milyen sima, milyen kellemetes ennek még a tapintása is?

Fogta az öreg a kalapját, merített egyet a vízből, aztán a markával merített, arcába csapta, hozzásimogatta a borostás állát, mint-

ha legalább kölyökkutyával játszana. A kiürült kalapot visszacsapta a fejére.

— No, majd elhiszi, hogy arany van ebben a tóban, csak gyűjjenek kifelé. Ott találnak a tanyán, addigra készen lesz a lé. Ha azt megkóstolja, édes fiam, akkor szóljon valamit.

— Köszönöm, merci — dünnyögte Zsanó, és egyre nézett a halkupacra. — Jól van, megyünk... — Aztán csak nézett a halak felé, mintha valamit titkolnának előtte.

— Csak nem sajnálja őket, őrvezető elvtárs — nevezetett az öreg, és a gumicsizmás lábával odébb túrta a halakat.

— Azt nem — sietetett a válasszal Zsanó. — Csak nézem, hogy vannak hajóban kígyók is. Abból is lesz leves? Azt nem szeretem. Még látni is csak messziről, formalinban. Hideg testek nem valók kedvemre. Csak meleg állatokat kedvelem.

— Meleg lesz az a bográcsban — nevetett az öreg és nem akarta odébb lökni a ladikot. Nyilván kedvére való társalgás volt ez. — A kígyó még vékonyabb, és egy kicsit hosszabb, majd mingyán mutatok egyet.

Körülnézett a halászmester, s még ölnyire sem volt tőle egy fejlett példány. Úszott a felkavart vízben, nyilván legyekre, vízbepottyant szúnyogokra, riadozó halivadékokra vadászgatott. Az öreg boszorkányos ügyességgel lecsípett egy nádszálat, és olyan gyorsan, mint a sirályok, máris a csónakba emelte a tekergő vízisiklót. Zsanó elsápadt. Még szólni sem volt ideje, az öreg máris elkapta a kígyó nyakát, mozdult egyet, hogy közelebb legyen a motorhoz és átdobta Zsanó lábaihoz. Pontosabban egész közel a lábához, mert a szokatlanul bőszárú csizmában

talált búvóhelyre a sikló. Ettől az apróságtól nyomban hintázni kezdett a motoros. A hajóban nem eshetett kár, mert a motor erősen egyensúlyban tartotta, de a fel-fel ugráló és visító, üvöltő Zsanó egyre közelebb volt a vízhez. Hiába kapaszkodott utána Tihanyi. Egy szerencsétlen mozdulat nyomán máris a vízbe pottyant.

Kétségbeesetten kalimpált, prüszkölt, kapkodott a levegő után, majd lebukott a vízben. Feljött a felszínre, fején sapka helyett hínárkoszorú zöldelt, markában pedig nádleveleket szorongatott nyilván abba akart kapaszkodni. Sem a vezető, sem a halászmester, sem a kísérő tiszthelyettes nem mozdult. Tihanyi rémülten tekingetett egyikről a másikra. Szemében gyilkos szemrehányás ült, és a tehetetlenség dühe.

— Fuldoklik! — kiáltott hirtelen és oldozgatni kezdte a derékszíját. — Segítsenek, mert elpusztul!

— Dehogy pusztul — nevetett tovább a halászmester. — Nem olyan rossz víz ez, hogy csak úgy elnyeli a jó embert, csak egy kicsit ijesztgeti!

Az öreg már mozdult. Komótosan nyúlt a hosszú rúd után. Közben Zsanó is tornászott. Hol lemerült, hol felbukott, és nagy levegőt szívott. Mindannyiszor nagy csomó zöld maszat csúfította a képét. A tiszthelyettes is elmozdult már. Igyekezett a fenékhez. Csakhogy ilyen helyzetben minden másodpercet nagyító alá kell tenni, meg kell nagyítani, lassítani. Aki benn ül, annak nem hosszú, aki a vízben kapálódzik, annak bizony hosszúnak tűnik.

— Álljon fel! — kiáltott erélyesen a tiszthelyettes és megállt a csónakban.

— Mondani könnyű! Prühcs! — ordított Zsanó és merült. Mikor visszajött, folytatta. — Mi vagyok, hal?

— Egyenesedjen ki, édes fiam! — kiáltott határozottan az öreg halász is.

Egyenesedett volna, állt volna, csak azt nem tudta, milyen irányban. Szeme annyira telerakódott békanyállal, hínárral, hogy a tulajdon édesanyja nem ismert volna rá. Aztán az öreg halász kilépett a ladikból. Már ugrás közben elkapta a hóna alatt, s villanásnyi idő alatt — addig tartott, mint a siklófogás — talpraállította Zsanót. Csak Tihanyi csodálkozott. Még derékig sem ért a víz.

— Ez mi? nézett Zsanó és egyenesen Tihanyi képébe vágta a maradék moszatot. — Kiúsztam?

— A halászok elfordultak a part felé. Tihanyi nem bánta a moszatot, a tiszthelyettes az ég felé nézett, de nem lehet leírni, amit mondott. Még udvarias is volt. Nem akarta megijeszteni a két boldogtalant. Úgyis csak napokra jöttek, úgymond megerősíteni az őrsöt.

— Miért nem mondták, hogy ez közönséges pocsolya? — csodálkozott Zsanó, és nagy gonddal törölközött egy kockás zsebkendőbe. — Azt hittem, komoly nagy víz... Au! — kapott a lábához, mert ismét eszébe jutott a sikló. A szerencsés hüllő azonban már régen kilihegte magát valamelyik nádcsomó tövében. Mindössze egy nádszál csúszott a csizmaszárba.

Végre nyugalom lett. Ezt onnan tudták a többiek, hogy Zsanó megállás nélkül és tiszta alföldies kiejtéssel káromkodott. Különösen az bosszantotta, hogy az öt darab cigarettája elázott. Igaz, szabálytalanul hozta magával,

de hozta. Jó lett volna. Másodsorban azon paprikázódott fel, hogy Tihanyi megint szárazon úszta meg. Harmadsorban azért lett kissé ideges, még indulás előtt megszólította egy idegen százados, érdeklődött tőle, s megkérte, mit kérte — parancsolta, hogy szolgálat után jelentkezzen nála.

— Szép kis vizit lesz — mormogta Zsanó. — Mehetek egy vadonatúj százados előtt, mint laxnesi szörny. Azt higgye rólam, hogy leittasodtam vízből, ebből dög, büdös, poshadtból, azért potyogtam bele fertőzöttbe.

— Ne féljen semmit — nyugtatta az öreg halászmester. — Mire visszafordulnak, már száraz lesz tetőtől-talpig.

— Lehet, hogy tető száradik, de talp, az? — Mintha illusztrálni akarná, lehúzta a szuper nagy csizmát és öntötte belőle a vizet.

Most már a halászok sem udvariaskodtak. Annyi újságpapír hullott ki a csizmából, mintha egy egész makulatúra raktárt öntött volna ki a víz. A kapca pedig alig haladta meg a díszzsebkendő méretét. Nehézkesen visszamászott a motorosba, tapogatta a terepszínű zubbonyt, szedegette a zöld nyálkás vízinövényeket.

— Most már semmi baj? — mosolygott a halászmester és lökte a ladikot. — Kifelé jövet jöjjenek ám, várom a halászlével ezt az úszómestert!

— Csak csúfolja, fogom borítani egész hajóját — mérgelődött Zsanó, mert szentül hitte, hogy az öreg szándékosan űzte vele ezt a kissé nedves tréfát.

— Ahhoz korábban kell felébredni, őrvezető elvtárs, — húzogatta a kalapját a halászmester, s egy-két lökéssel már messzire távolodott a határőrök motorosától.

A tiszthelyettes elég egykedvűen vette a tréfát.

— Megszárad és kész. Mondtam magának kedves művész, hogy ne ficánkoljon, mert megfürdik! Majd megszárad.

Felzúgott a motor, s a keskeny lagunában pillanatok alatt behúzott a legsűrűbb ősláp közepébe. Szúnyogok milliárdjai ébredtek fel legszebb nappali álmukból. Békák krutytyogtak, de ez olybá tűnt, mintha gúnyosan nevetnének. Legszívesebben odapörkölt volna. Nem lehet. Magában dohogott, tapogatta vizes ruháját, s szidott mindenkit. Különösen Tihanyinak mondott kedves szavakat, mert arra nem volt képes, hogy utánakapjon. Szerencsére a szél, meg a tűző nap hamar segített. Mindössze néhány terepszínű folt mutatta a kényszerű fürdőzést. Bár a csizma tocsogott, de nem jelentett semmit. Nem kellett benne járni.

A tiszthelyettes lassan felkászálódott. Intett a motorosnak, hogy állítsa le a motort. Gyorsan hangtalanul siklottak tovább. Mesterien kezelte a kormányt a vezető, és a könnyű hajótest simán vette a nádasban vágott éles fordulókat. Egy kiszögellésnél megálltak. Négy cölöpön asztalszerű alkotmány állt. Csak kósza sirályok üldögéltek rajta. Vastag nyomokat hagytak már rajta. Észre sem vették, vagy nem zavarta őket, hogy a motoros megállt mellettük. Keskeny rés látszott a nádfalon. A résen túl pedig a szélbarázdálta széles víztükör csillogott. Árva, elhagyott, csendes víz.

— Itt vagyunk! — mondta csendesen a tiszthelyettes, és kezeügyébe helyezte a fegyverét. — Maradjanak csendben, és figyeljenek! Magának pedig azt ajánlom, hogy

ne ugrándozzon, mert itt már nem bokáig ér a víz! — intett Zsanó felé, aztán előrenézett, hosszan távcsövezett a nagy víz felé.

Méltóságos, nagy csend. Robbanásnak tűnik a toccsanás a csónak alján, harangzúgássá erősíti a feszülő idegzet a szélzúgást is. A túlparti harang, vagy motorzaj is úgy tűnik, mintha csak a szomszédban vernék.

Zsanó még a száját is kinyitotta, hogy jobban halljon. Meglódul a kishajó.

— Valaki jön! — suttogja és nagyon gyorsan kezd verni a szíve. — Hallok lépéseket!

Nem számolt, nem is gondolt arra, hogy a vízben kelt hangok eredetét kutassa. Idegesen fészkelődött, fegyverével babrált. A verejték is kiütött rajta, s magában minden bizonnyal szitkozódott ezért a megerősített szolgálatért. Kint, a földön, már nem voltak meglepetések, nem érte váratlanul semmi. Megkezdődött. Itt, a vízen ismét egészen zöldfülűvé változott.

— Jönnek a disznók — nyugtázta a zajt a tiszthelyettes és szinte bántó nyugalommal fordult a zsombékos, felszerűen sűrű nádas felé. — No, Zsanó, tud-e úszni?

— Miért, nincs hajó? — kérdezte ijedten Zsanó, és kigúvadt szemmel nézett a sötétzöld rengeteg felé.

— Hajó az van, csak nem biztos, hogy a hajó a helyén marad — mosolygott a tiszthelyettes, és megtámasztotta lábait a bordákban. — Ha sokan vannak és mérgesek, akkor könnyen beborítanak a vízbe. Résen kell lenni. Motorhoz! Készüljön fel! — intett a kezelőnek és feszülten figyelt.

Szétnyílt a bozót. Erre szokták mondani, hogy a vadásznak volt jó szele. Vaddisznócsorda csörtetett ki a nádasból. Annyian

voltak, mint a sáskák. Két hatalmas koca, az élen óriás agyarú kan, s szerteszét malacaik. Visítottak, bukdácsoltak, törtettek előre. Koszosak, sárosak, tépettek voltak, mint az eleven ördögök.

Zsanó még akkor sem ijedt volna meg ennyire, ha valamennyi disznó helyén rabló közeledett volna.

— Lőjünk neki! — kiáltott Zsanó és idegesen ráncigálta a fegyver zárszerkezetét. — Itt fognak menni!

— Ne lőjön! Megbolondult? Megvadítja őket, akkor aztán nézhetjük magunkat. Legyen készenlétben, de csak akkor lövünk, ha támad a kan! A többi nem jön úgysem!

A csorda pedig feltartóztathatatlan iramban verekedte magát előre. Tiporták a nádat, sivítottak, fújtattak, prüszkölték, csapták a vizet. Pánikszerűen menekültek. Különösen a malacok rendeztek fülsértő sivítást. Erre mondják: úgy sivít, mintha nyúznák! Egyik-másik egészen a hajótest mellett gázolt a lagunába, már-már úgy tetszett felkapaszkodik a peremre, akkor pedig menekülni kell, vagy lőni.

— Nyugalom — ordította túl a csörtetést a tiszthelyettes és lövésre készen tartotta a fegyvert. Nyomban utánozni kezdte a hajtó kutyák csaholását. Ettől még fejvesztettebben menekültek a disznók. Zsanó bátorságra kapott.

Ugatni kezdett, mint egy szoba-pincsi. Vékony vakvakkolással segített a tiszthelyettesnek, aki nevettében majdnem lefordult a deszkaüléről. Ő már látta, hogy ennek a disznókalandnak percek alatt vége lesz. Legszívesebben máris utánuk lőtt volna, elkapta a vadászszenvedély, amit itt erélyesen til-

tanak. De kárpótolta a sors. A csorda legsatnyább malaca fennakadt a zsombék szélén. Valami ott felejtett drótháló maradékba akaszkodott. Hiába sírt, hiába visított, a csorda nem fordult meg, a többiek nem segítenek az elesetten. Ez a csorda vastörvénye. Aki gyenge, az elveszik.

Nem rögtön veszett el. Előbb kiállta a tiszthelyettes kemény kezének szorítását, majd a derékszíj vaskos ölelését, s szinte megváltásnak számított, hogy a vízes hajó fenékben fekhetik már. Már fel sem vette, hogy egy nagy csizma időnként nagyot taszít rajta és szidja, mert feneketlen bűzt áraszt maga körül.

— Szép kis tengerészek vagyunk! — sóhajtott Zsanó és ismét törölgette homlokát a kockás zsebkendővel. — Lesz még valami szörnyeteg? Még hiányzik valami vízi sárkány, s akkor mehetek szívosztályra. Szaki elvtárs, jelentem, én inkább megyek gyalogosnak, inkább ülök fel lóra, pedig azt nagyon nem kedvelem. Többé nem akarok matróz lenni.

— Megszokja! — legyintett a szakaszvezető. Legyintett, mert őt is erősítésre küldték ide, egyébként irodán dolgozott már régen.

— Ezt, megszokni? — csóválta a fejét Zsanó. — Majd ajánlgatok illetékes helyen, hogy szokja meg ezt Tihanyi. Miatta vagyunk most jutalomszolgálaton. Nem is lenne rossz, csak ne lenne ez a sok víz. Fürdőbe is azért nem szeretek, mert nem kapok elég levegő.

Ismét felordított, mert a visító malac most a lábába kapott. Csendesen vakarni kezdte az ártatlan fejét, mire az még jobban búnak eresztette.

Mégis letelt a szolgálat. Millió szúnyog közül legalább ezer jólakott a testén, a vízes ruha kiszívta minden porcikáját, s úgy viszketett, mintha bolhás kutyákkal aludt volna, de nem szólt, nem panaszkodott. Gondolta, nem szerez örömet Tihanyinak azzal, hogy még nyöszörög is a bajához. Alig várta, hogy kikössenek a partra húzódó lagúnába, s a tűz közelébe férkőzzön, ahol még a vízes darabokat megszárogatja. Nem kellett sokáig várni.

A halászmester várt rájuk. Ráérősen pipázgatott a móló végében. Megfogta a hajó kötelét, fürgén a cölöphöz erősítette.

— Megjöttek? — kérdezte, mert látta, hogy megjöttek. — Hoztak is valamit? — nézett a malacra és nagyon fitymálta. — Legalább süldőt fogtak volna. Ebben annyi hús sincs még, mint egy keszegben. Csak baj lesz vele.

— Az nem baj — hencegett Zsanó. — Két kézzel fogtuk, megmentettük az életét. Nem akartuk terhelni hajót az apjával!

Az öreg csak mosolygott, mert tudta, hogy az apjától még a tapasztalt halászoknak is hideg szokott szaladgálni a csigolya mentén.

— Akkor rendben vagyunk — felelt az öreg. — Megeszik a lét? Kikészítettem!

Intettek. Mondani nem akarták. Az őrsre úgysem mehetnek, meg kell várni, amíg a kezelő rendberakja a motort. Ellenkezni sincs erejük. A füstös kondér belsejében nagyon ínycsiklandozó ízek kínálják magukat.

A halászok már csak süttették magukat a nappal. Kell ez nekik. A hajnali harmat, a Fertő-vize nagyon lehűti őket. Sokszor meggémberednek a lábaik, kezük. Jót tesz nekik az áldott, meleg nap. Felhajtja a vérü-

ket a csípős, meleg halleves. Most meg egy kicsit tovább is várakoztak. Ott akartak lenni a vendéglátásnál. Csak nem szalasztanak el egy ilyen alkalmat. Szertartás, szinte kötelező szokássá vált. Aki egyszer vízre száll ezen a lagunán, annak meg kell kóstolni a főztjüket, még akkor is, ha generális!

— Jöjjenek csak elvtársak! — intette őket a halászmester. — A tiszthelyettes örömmel, látható jókedvvel ballagott a kunyhó felé. Tihanyinak is ragyogott a képe, mert az angyalföldi Duna-parton sokszor evett már halászvacsorát. Csak Zsanó tétovázott, óvatoskodott. Mert tartott egy újabb meglepetéstől. Először a kapcát teregette ki, meg a csizmát fordította a nap felé, aztán merészkedett közelebb. Kapott egy kanalat, egy darab fehér kenyeret. Minden ceremónia nélkül csak ennyit mondott az öreg.

— Egyenek csak fiaim!

Ketten természetesen kanalazni kezdtek. Csillogott a szemük és nagyokat fújtak, köszörülték a torkukat, préselték a levegőt a nyeldeklőjükön át. Ezeket a hangokat talán csak a paprikáshoz szokott ember szokta hallatni. Együtt jár ezzel egy-két ökölle elmorzsolt könnycsepp, néhány csepp verejték, s bizsergető meleg érzés a gyomor tájékán. No, meg enyhe, kényeskedő köpködés, ami közben eltávolítják a szájukba tévedt szálkákat.

— Zsanó, ez nagyon finom! Egyél — mormogta teleszájjal Tihanyi.

Neki könnyű volt. Ismerős ízek voltak.

Zsanó csak a felfedezés előtti szorongást, fenntartást, óvatosságot érezte. Belepillantott a kondérba, s látta, hogy abban egy merő vörösség hullámzik.

— Ez egy tiszta vér! — gyanakodott, és fogta a kanalat, mintha körmeneti gyertyát tartana. — És mitől lett olyan meleged Tihanyi elvtikém?

— Mert ebbe tűz is van, kóstold.

És kóstolta. Kóstolta egy kanállal, kettővel. De nem tudott választ adni. Nyelt és érezte, hogy egyetlen hang sem hagyja el a torkát. Nyelt és érezte, hogy tűzdarabok csúsznak gyomrába, könny szalad a szemébe, patakokban tör ki rajta a verejték.

Félszemmel mindenki őt nézte. Várakozó, türelmetlen pillantások volak. S nem vártak hiába.

Zsanó eldobta a kanalat, mintha tüzes vasat fogott volna. Mezítláb elkezdett ugrálni, táncolni, s valamilyen érthetetlen hangzavar gurgulázott belőle. Sapkájával legyezte szélesre tátott száját és olyan gyorsan kapkodta a lábát is, mintha parázsra lépett volna. Szaladt a vízpartra, vízpartról a kunyhóhoz, és a pléhkannából öntötte magába a vizet, mintha valóságos tüzet kellene eloltania.

Végre elhagyta az első szó is a száját.

— Ez nem tisztaság! Ez méreg. Ez tűz... — folytatta volna, de elkapta a heves köhögés, s még a kondér közelébe sem mert menni. Nézett a halászemesterre, aki komótosan elment az eldobott kanálért, lemosta kannából loccsantott vízzel, s kanalazni kezdte az ételt.

— Csak nem mondja, hogy rossz volt? — kérdezte tettetett komolysággal.

— Ez jó? Ez pokolleves. Ez ördögnek való. Ez tűz. Ebben van egy zsák méreg. Ebben kígyóknak mérge van, átok paprika, mitől vannak olyan mérgesek emberek. Kell kutyának.

Füstölgött, dohogott még egy darabig, de megbékült. Igaz, magában szentül megfogadta, hogy a halat csak akkor eszi meg, ha a földön már semmilyen étel nem lesz. Szenvedő, megkínzott arccal vonult be.

A százados pedig várt rá. Sétált a kertben, játszott a kutyákkal. Zsanó pedig jelentkezni szeretett volna. De csak kerülgette, sompolygott a közelében. Odamenni nem mert.

Végül a százados kiáltott rá.

— Jöjjön már ide, mire vár, küldjek magáért egy szobakiasszonyt?

— Jelentem inkább azt, mint kutyát. Jelentem kissé allergiás vagyok a kutyára. Már gyerekkoromban mondták, hogy óvakodjak minden ugatótól.

Végre leültek.

A beszélgetés nem tartott sokáig. Hiszen a százados már akkor is tudta, hogy kicsoda ez a Zsanó, amikor eljött érte. Tudta hát. Tudta, hogy filmes, hogy fotós, hogy használható ember.

— Nos, akar lapnál dolgozni? — kérdezte végül is a százados és nagy igyekezettel próbálta begombolni Zsanó zubbonyának felső gombját. Ezt soha nem tudta végrehajtani. Akar újságíró lenni?

— Akarok? Ha mondják, hogy kell, akkor akarhatok! Miért ne akarnék, ha akarok. Hol kell lakni? Pesten? Indulhatunk, jó!

És indultak!

A vonat döcögött, Zsanó pedig beszélt...

— Mon Captain! Én egyszerű művészember vagyok, nem szeretek formaságokat. Ezért jelentem, jobb lesz, ha rögtön első nap azt mondod nekem: Zsanó és kész. Nem kell sokat tisztelni rangomat, márhogy őrvezető

vagyok. Őrvezető akárki lehet, de Zsanó nem!

Nekem mondod Zsanó, elég. Mon Captain, én vagyok elég szófogadó. Még valami Mon Captain, most, hogy művészek közé kerülök, kapok még egy csillagot? A tizedes jól hangzik. Így legalább mi tisztek jobban összetartanánk. Higgye el Mon Captain, az élet nagyon furcsa. Nekem volt ismerősöm Rajnán egy bárkának matróza. Úgy hívták: Monsieur de Point, az szokta mondani: Kedves Zsanó, miért nem hiszik el nekem az emberek, hogy én vagyok a talpig becsületes, de Point. Higgye meg nekem, talpig becsületes, de koldus szegény. Ezt is csak a jó szívemnek köszönhetem. Ma dúsgazdag lehetnék, de minden vagyonomat a szegényeknek osztottam el. Az utolsó sout, az utolsó frankot mind, mind a szegényeknek adtam. Csak azok a szegény szajnaparti kocsmárosok tudnák megmondani, mennyit segítettem rajtuk, csak azok a szegény utcalányok tudnák megmondani, ki volt az a bőkezű de Point. Elherdáltam, rájuk hagytam a vagyonomat, és most itt vagyok koldusszegényen. Csak azért mondom ezt Mon Captain, hogy nem minden arany. Mert volt egy tábornok, aki Korzikában halt meg és az azt mondta, hogy minden tizedesnek a tarsolyában van a marsallbot. Én ezzel úgy vagyok, Mon Captain, nagyobb örömöm, ha van a kenyérzsákomban kb. 75 cm hosszú kolbász, 4—5 húskonzerv, némi kenyér és miegymás. Ezt csak azért mondom, hogy nem vagyok nagyravágyó. És azt is akarom mondani, Mon Captain, hogy elég talpraesett vagyok. Ez bocsánatos bűn és kész. Mert mi volt akkor, amikor gyújtogatásért majdnem börtönbe akar-

tak küldeni. Azt mondja nekem egyszer Gál Mihály törzsőrmester:

— Ide figyeljen művész úr, adok én magának egy nagy harci feladatot. A tompai kultúrban lesz egy óriási bál, én is ott táncolok majd a feleségemmel, az anyósommal meg két hajadon sógornőmmel. Maga kijön oda és mikor mi kedvesen táncolunk készít rólunk néhány pillanatképet. Azt nem tudta kérdezni a Gál, hogy mivel fogom világítani a táncolókat. Itt kezdődött a baj. Tihanyi adta nekem nagy eszme, hogy vegyünk a fotóüzletben nagy csomag magnézium, és amikor Gál kedvesen ugrabugrál a feleségével, csak nyissuk ki a fényképezőgépet, gyújtsuk meg az egész csomag magnéziumot. Szerinte lesz belőle annyi fény, hogy még akkor is jó lesz a fénykép, ha egy egész operaház balettkara perdüli a táncot. Úgy lett. Fény is volt, meg robbanás. Füst is, de akkora, hogy többen kiáltoztak mentőért. De mentők nem voltak, csak öt zenész, kik utána pár hétig szempillája nélkül jártak. Minek kellett nekik olyan közel jönni magnéziumhoz. Meg egy kicsit elégett a kultúrnak mennyezete. De én már akkor mondtam Tihanyinak, hogy jobb lesz vigyázzni, álljunk az ablak közelébe. Meggyulladtak a színes papírok, mire az öregasszonyok elkezdték sikíteni, hogy gyilkos. De a tüzet eloltották többiek, de ezt csak később tudtam meg, mert szerencse, közel álltunk az ablakhoz. Azt is beszélik, hogy egy katonának ez derékfájást okozott, mert nagyon hasonlított rám. Most mondja meg, Mon Captain, ki tehet arról, hogy ez a Gál főtörzs van ilyen mértéktelen hiú ember? Ha ő nem akarja a két hajtalan sógornőt fényképeztetni, akkor

engem senki nem vált le mozigépészségből. De legalább szerencsém volt, mert mostantól kezdve vagyok Mon Captain segédje. Minden porszemet lefényképezek, amit mond, amit csak kell.

A vonat csigalassúsággal kocogott Pest felé, és a százados Kelebiától a Nyugati pályaudvarig csak hallgatta, halgatta. Zsanó pedig mesélt. Hallgatta, és még közbe sem szólhatott. Jó, hogy elraktározta memóriája kis szekrénykéibe ezeket a monológokat. Ha ő nem, legalább az utókor értékelni tudja majd minden mondatát.

— Mert Mon Captain, mondja meg azt valaki, nem kutyabetyárság az, hogy vannak karrier emberek? Nekem is mondta Józan hadnagy „Zsanó menjen tiszti iskolába, tanuljon, lehet magából tiszt is." Én meg csak azt mondtam a Józannak: „Hagyjon engem békére, Nekem nem kell csillag."

A vonat kocogott... A százados magában gondolta: szempilláim majdnem leragadnak, de hallgatnom kell. Tudom, hogy egyszer majd megúnja. Tudom, hogy nem szabad kérdeznem, mert akkor három hónapig mesél. Már az első percekben éreztem, hogy szeret beszélni. Méghozzá sokat beszél, mert azt hiszi, hogy biztosabban megértik a mondanivalóját, ha hosszú lére ereszti.

Makacsul, keservesen hallgatott a százados. Úgy tett, mintha figyelné, mintha a legnagyobb érdeklődéssel kísérné minden elbeszélését, pedig csak az álmosság csiklandozta, pedig a semmibe nézett. De nem lehetett nem odafigyelni.

— Mon Captain! Én mondom. hogy nagyon sokat kell még embereket nevelgetni! Hogy beszélnek!? Napokban a tartalékolás-

ban voltam benne. Nem kell semmit csinálni, csak ásítottunk. Ténferegtünk. Gondoltam, hogy nem is borotválkozom, pihenni is kell szegény szakáll helyének, nem igaz? Odajön hozzám ügyelő tiszt. Mondja nekem: „Maga mit ténfereg itt, mint gólyának az emléke a levegőben? Mondom, mirevaló ez? Próbálok elhitetni, hogy szakállnak kell pihenés, nem szabad mindig vakargatni. Erre nekem esett „Idefigyeljen maga remete! Ha tíz perc múlva nem lesz sima a képe, mint a szidolos üveg, vágom bele anyaföldbe és nem kel ki csak tavasszal búzával!" Mondom neki: mi a szidol? No, erre meg azt mondja, hogy fog engem megbillenteni, hogy söpröm le hadak útjáról lóganyé. De ez nem új. Már mondták ilyet nekem.

A vonat csak kocogott Pest felé. Zsanó pedig még egy szuszra sem áll meg!

— Mon Captain! Pesten hol lesz nekem körlet? Leszek igazi katona, vagy aluszom majd otthon?

A százados csak bólint, mert álmos, Zsanó ébren van.

— Mon Captain, csak azért kérdem, mert akkor úgy kell dolgokat organizálni. Mikor voltam otthon, de ezt már sokan tudják. Jött nekünk fel Ibi. Nem akarom vele találkozni, mert van egy másik lány, fogtam magam be szekrénybe.

Csak olyan szűk volt, csak olyan meleg volt, hogy nyomott el álom, álmodtam arról Rúzsa, kivel csókolózni küldte engem Tihanyi. De Ibi nem ment el. Ott ült a fotelban, várt rám, hogy majd jövök. Én jöttem is. Egyenesen a szekrényből. Ami nem baj. Csak beleakadtam fehér ruhavédőbe, olyannak, mint szellem. Ibi majdnem kapott szí-

vébe bajt. Én meg ott feküdtem előtte, a lábainál a porban. Nem egészen porban, mert volt takarítás, csak úgy mesélik. Kaptam pofámra, hogy én milyen vagyok, kaptam jókorát, hogy engem már keresni kell. Kaptam, hogy minek kell nekem szekrénybe mászkálni. Szerencsére nem tudta, hogy előle bújtam, mert azt hazudtam neki, hogy Tihanyi elől bújok. Ami igaz is lehet.

Kocog a vonat Pest felé. A százados közben gondolja: Pont nekem kellett ezért a katonáért eljönni? Pont nekem kell beavatkozni a mesterség titkaiba? Miért nem más? Miért nekem kell végighallgatni minden csetlés-botlást? Mi vagyok én, százados, vagy gyóntatóatya? De megsérteni sem akarom őt, mert olyan lelkesen, olyan tisztelettudóan gyón.

— Mon Captain!? Nem ismer Tihanyit? Húj, az van egy nagy jampec. Mikor jött katonának, akkora volt tolla, hogy Kincses csak állta, csak állta és csodálkozta. Mondogatta is, hogy: Csak ámulok, csak ámulok, hogy majd csak el nem ájulok. Mert szerette ezt mondani. A bábszínházba tanulta. Aztán levágták jampecnak haját jó katonásra. De belsejében nem tudtak vágni semmi. Olyan maradta, mint volt civil jampec korában. — Az a Tihanyi! Úgy nevezték őt a Tripoliszban. Az tudja, hol van. Angyalföldben. Hogy Szívkirály... Igen-igen. A Tihanyi egy szívkirály. Mert olyan neki dumája, mint ájultató éter. Ki lány sokat hallja, szívja magába, elalszik tőle, mint doktornál. Ennek volt egy nagy hajózás. Azt nem tudja mi, az olyan mint feketedés, de nem az, mert feketedni becsukják egymagában hotel, de Cella. Hajózás olyan, hogy van benne szabályban:

legénység el nem hagyhatja laktanyát, hajót, meg ilyenféléket. Laktanyai fogság. Az pedig miért volt? A szívkirálység miatt.

— Mikor ez történt, véletlenül én is benne voltam slamasztikában. Én vártam neki őt, kapuban, ő meg ment fel lányhoz, ki rokona volt két öreg házasnak. Öregek moziban voltak, lány magában. Tihanyi meg éppen jó formában. Ment fel hozzá. Mondta neki dumáját, lány szívta, mint étert. Sokáig. Öregek jöttek, Tihanyinak nem volt más, befeküdte a fürdőkádba. Darabig jó is volt, sok piszkos ruha alatt, csak akkor lett benne ideges valami, amikor öreg rokon assony előkezdte ereszteni rá hideg vizet. Meleg még nem lett volna baj. De hideg volt. Azt pedig laktanyában sem szerette. Kiugrott kádból, öregasszonynak meg kellett kenni szíve táját ecettel. Telefonáltak, meg minden. Ebből aztán az lett, hogy Tihanyi hajózott. De nem egyedül, mert én is ott álltak kapuban. Pedig nagyon untam az egészet, mert nekem csak a hideg utca volt. Semmi más.

Roboghatna a vonat, de csak döcög. Olyan lassan maradoznak mögöttük, olyan lassan csapódnak az ablaküveghez a fák. Az őrházat is látni. Még a baktert is. Álmosan tiszteleg, hasán lóg a kis doboz, amiről soha nem tudni, hogy micsoda. Zsanó tudta.

— Vicces mi? Ott hordja bakter hasán az a kis dobozkát, tartja benne a robbanót, hogyha meg kell állítani a vonatot. Onnan tudom azt, mert láttam Párizs mellett. Volt ott apámnak barátja. Elvtárs volt. Mindig hozta nekünk cédulákat. Még kis gyerek voltam akkor. Tudom, hogy mindig féltem, mikor hozták a cédulákat, mert azon szid-

ták németeket, azt mondták munkásoknak, hogy harcoljanak háború ellen.

Mon Captain! Te voltál akkor idősebb háborúban. Te nem voltál benne ellenállók közt?

Lassan döcög az a vonat, s most mégis valami furcsa dolgot érzek itt Zsanó mellett — dohog magában a százados. — Lehet, hogy emögött a vicces ember mögött egy sokkal tartalmasabb, sokkal gazdagabb élet áll, mint sejteni lehetne. De nem beszél róla, csak félszavakat mond, aztán máris mosolyog valamin.

Jut eszembe. Volt apám más barátja is. Katona. Itt Pesten. Nagy rangja van. Alezredes. Jó ember, csak kicsit nehéz beszédje van. Azzal történt, hogy engem akart feketedni küldeni. Nem vagyok én Ciceró, sem szónok. Mikor voltam díszelgésen, adtak ott is másik csizmát. Csak az volt baj, hogy mindig szoktam lezser dolgot. Szorította engem nagyon, s gyakorlat első napon végefelé már csak bicegni tudtam. Akkor jött oda nekem alezredes. De nem tudta, hogy én vagyok Zsanó, a barátjának fia. Csak mondja nekem:

— Ha-ha-ha-hajja, fi-fi-fi-gyelje ide éé édes fijam. Mi van aaa lábaddal? Nem aadooooott neked az a piszok, didididisz... szolgálatvezető rendes csicsi-csizmát?

— Én meg mondtam neki: de a-a-a-a adott. Csak nekem a-a-aa láá-ááábam elég kényes. D-d-d-d-d-de, majd begyó-ó-ógyul.

Olyan méreg jött rá, hogy azt hittem ki rántja a díszkardot, s vágja le fejemet. Káromkodta, hogy ne csúfolkodjak, mert szétveri nekem fejemet. Én taknyos vagyok, meg ilyeneket mondta, mert hitte csúfolom. Pe-

dig nem, csak annyira beszélgette kapca az én tyúkszememmel, hogy azt hittem megkergülök tőle. Még szép volt, hogy Józan pattant elé, mondta neki, hogy jelentem alezredes elvtárs, nem csúfolkodik ez a disznó. Mert nem disznó ez, csak van olyan zavarban. Még sose beszélt alezredessel, csak legfeljebb hadnaggyal, az is Józan volt. Meg szkv-vel, az meg Kincses, meg főtörzzsel az Gál Mihály volt. De alezredes az egész környéken nem volt egy sem. Meg azt is mondta a Józan, hogy nem kell csodálkozni azon, hogy valakinek beszélget csizmában lába kapcával, mert az Zsanó egy elég rendes harcos, csak rendetlen egy kissé, ami igaz. Így volt. De az alezredes is rendes ember. És az is igaz. Mert amikor megtudta, hogy igazánból kellett dadogni, akkor rögtön fogva, kihúzta térképtáskából parancsnoki lapost, s adta, hogy igyak egy konyakot.

Ittam. Csak volt az baj, hogy nem vagyok egy zseni számolásban, egy korty helyett ittam legalább hármat. Erre aztán szidni kezdte szüleimet, hogy korhelyt neveltek belőlem, ami nem igaz. Mondtam is: „alezredes elvtárs, jelentem. Én nem vagyok hibás, hanem hibás a pálinka, mert jó. És az igaz is." Aztán jó lett a vége, mert az alezredes mondta, hogy jól van, csak ne legyek lekvár. Mondtam és lekvár nem vagyok, mert vagyok Zsanó, másnéven Tot János. Erre nevetett és azt mondta, hogy hallotta rólam. Örülök neki szerencsének, hogy ilyen híres ember vagyok.

— Mon Captain! Azt elmondjam, hogy miért lettem én katona? Elmondom. Én azért lettem katona, mert írva volt a falra, hogy menni kell katonának. Ki volt írva pontosan, hogy jelentkezni kell annak, aki húsz-

éves. Hát mentem én jelentkeztem, aztán lettem. Az nem baj. De akkor mondták, hogy nem kell menni. De én mentem, mert gondoltam, nem lesz annak jó vége. Az én barátom a Pierre, az is nem akart katona lenni, s nagyon elbántak vele.

— Jelentem, akarok még valamit mondani. Engem mindenki csak nevet. Már akkor nevet, amikor csak megállok. nem akarok semmi rosszat mondani, mégis csak nevetnek. Néztem tükröt, nem mondhatom, hogy valami csúnyaság vagyok. Néztem jobban magamra, nem vagyok toprongyos. Csak kicsit lezser. Nem szabály. Majd ügyelek.

— Én nem tudom, olyan van nekem szerencsém, hogy akármi van, akkor nekem félre csússza a nyelvem, mondok olyat, amin nevetnek, vagy elkezdenek ugrasztani. Az mire jó. Tudom én is dolgomat. Mikor lőni kell, lövök. Mikor mosni kell folyosó, akkor mosok, mert kell. Imádjam katonaságot? Minek imádjam? Nem, az van nekem isteni! Csinálok, mert kell csinálni.

Bevallom megszerettem. Akkor még nem tudtam, hogy két évig járom vele a határt. Mert jártam.

Megállt a vonat! Pestre értünk. Zsanó nagyon ijedt képpel állt meg a fülke közepén.

— Mi történt?

— Még semmi, Jézus Mária! Még nem, de fog! És ez igaz! Jött elém Ibi. Ebből pofozkodás lesz, jaj, nekem. Kellett nekem ebbe a nőbe beleszeretni!

A megérkezéskor láttam egy csókot, sőt hallottam is. A beszélgetést nem hallgattam meg. Reggelig kimenőt kapott Zsanó is. De másnap reggel elkezdtük a munkát.

...ÉS MÉGIS KATONA!

Igaz történet — regényes formában

MÁSODIK KÖNYV

A SZERENCSE NEM MINDIG A BÁTRAKÉ

A katonaújság szerkesztőségi szobái csak abban különböznek egy hasonló civil szerkesztőségtől, hogy itt nem esernyők és gyűrött kalapok, hanem derékszíjak és tányérsapkák lógnak a fogasokon. Mondhatnánk, egészen civilesen, csapnivaló formát mutatva lógnak ezek a kincstári holmik, mint valami kültelki mozi ruhatárában. Hogy miben azonos más szerkesztőségekkel? Vágni lehet a füstöt, rágják a ceruzákat, s bámulatosan üres tekintettel néznek a semmibe. Ha egy ártatlan, Kincsestől örökölt regulához szokott katona benéz ebbe a szellemi szentélybe, menten kiböki a szentenciát, akárcsak Zsanó.

— No, ezeket sem rúgta ülepen múzsa az utolsó huszonnégy órában. De ülni szépen, egészségesen tudnak a ménkő nagy íróasztal mellett.

Alaposan szemügyre vehette a társaságot, mert előszobában sötét, a nagy dolgozószobában világos volt, senki nem látta meg, hogy előzetes felderítést végez az üveg mögül. Végigjárta mustráló tekintetével a szobát, s rögzítette az első benyomásokat.

— Van itt tiszt, mint pelyva. Annyi csillag, akár tejúton szeptemberben. Egy őrmes-

ter. Vállap nem is kellene, benne van rangja tekintetében. Az őrmester nem is rang, hanem állapot. Olyan mint hepatitis. Másik asztalnál főhadnagy. Előtte sok drót meg kapcsoló, meg minden. Lehet, hogy majd ez találja fel spanyolviaszkot, meg örökmozgót? Csak várja meg hogy civilre vetkőzzek. Az a másik százados nem lehet jó állapotban. Leírja egy mondatot, utána áthúzza. Teljesen célszerűtlen. Nem írna le semmit, akkor nem kellene törölgetni, mint tejbüfében mosogatólány.

— Maga kicsoda, — csapott rá egy hang hátulról. Hirtelenszőke, gyerek képű hadnagy volt.

— Jelentem, én vagyok Zsanó. Tóth János fotóművész jelölt helyettes gyakornok. Nekem kell jelentkezni főszerkesztőnél.

— Hallottam magáról. De a főszerkesztő nem én vagyok.

— Azt gondoltam, mert a főszerkesztők biztosan mérgesek és úgy járkálnak, mint Napóleon, akinek van vagy ezerkétszáz dolga. Maga csak egy kis vacak hadnagy, nem igaz? Az pedig nem lehet rögtön fő, mert előbb melléknek, meg alnak meg ilyesminek kell lenni.

— Meg olyan szemtelennek, mint maga, tisztelt izé . . .

— Mondja csak Zsanónak . . . Barátságosan.

— Maga egy kissé ütődött, amint látom. Azt hiszem ráfér a habitusára némi fazonigazítás.

— Hm. Szíveskedne megmondani, nincs magának véletlenül egy rokona, akit hívnak Kincsesnek? Mert annak voltak ilyen hülye ötletei, hogy belőlem farag majd hadvezért.

Aztán faragta, faragta, de hadvezér nem lett, csak így elcsúfította az egészet. És most itt van, tessék.

A hadnagy már nem is haragudott. Hallott valamit. De jó kártyáshoz illően „felvette a lapot".

— Tisztelt Zsanó. Menjen be azon a fehér ajtón. Ott tartózkodik a főszerkesztő. Jelentkezzen nála becsületesen, katonásan és főleg hangosan, mert a főszerkesztő elvtárs azelőtt tüzér volt, és most nagyot hall. No, menjen, kopogjon erősen!

A hadnagy besurrant az üvegajtón. Zsanó pedig ököllel megveregette az ajtófélfát. A szerkesztőségi csendben ez kisebb bomba becsapódásának is tűnhetett.

— Ki az a vadember, lépjen be! — hangzott a főszerkesztői hang, és Zsanó félrefordított fejjel somfordált befelé.

— Tóth János őrvezető jelentkezem. Vezényeltek erősítés végett szerkesztőségnek. Mondta nekem főnök kerületben, én leszek friss vér ebben bolondok házában.

Mindezt olyan ordítva tagolta, hogy a nyaka is belekékült.

— Meghibbant maga őrvezető? — kiáltott vissza a főszerkesztő. — Miért ordít?

— Jelentem ez a parancs, mert mondták, hogy volt tüzér, nagyotthall, ordítani kell. Parancs az parancs. Nem?

— Süket a maga nagynénikéje . . .

— Igaz . . . I . . i . . . gaz! — kiabált változatlan hangerővel Zsanó — Öreg már, múlt nyolcvan éves, s gesztenyét árul. De van neki kis készüléke, és nem szégyelli, hogy süket.

— De én rendesen hallok! — kiabált vele a főszerkesztő.

— Azt is letagadja, hogy tüzér volt?

— A dédapja volt tüzér, maga meghibbant. Én marha, hogy ezt a félnótást idevezényeltettem. No, majd megtanítom én magát móresre.

— Még egy pedagógus, — motyogta Zsanó az orra alatt, de teljesen értetlenül nézett. Egyszer egy hadnagy azt mondja, hogy ordítani kell, mert a főszerkesztő süket. A főszerkesztő mindent letagad, s felcsap pedagógusnak. Még az hiányzik, hogy beígérjen egy feketedést, mint Kincses.

— Kérdezhetek? — szólalt meg ismét Zsanó. A fél szót szinte súgva, a második felét kiabálva mondta ki.

— Kérdezzen, maga szörnyeteg, de ha mégegyszer kiabál, magát is, meg azt is lecsukom, aki erre a hülyeségre rászedte. Együtt nézhetik a napot, garantálom.

— Hadnaggyal egy őrvezetőt?

Lakatos! — üvöltött a főszerkesztő, s a következményeket már fenyítési lapról kellene idézni. Ilyesmit pedig igazán ne várjanak tőlem ebben a könyvben.

Csupán azért érdemes ezt az első találkozást megemlíteni, mert ezzel kezdődött Zsanó riporteri karrierje. Már az első napon, az első órában alapos leckét kapott Nyalka őrmestertől, akinek patyolat lelke, lírával töltött szíve, s pettyekkel telített mája közhírű volt sajtókörökben.

— Hallgass rám te éretlen. Először is olyan hiszékeny vagy, hogy nyugodtan elmehetnél naivának a debreceni Csokonai színházhoz. Ilyen olcsó trükköt megeszel, hogy a főnök süket? Ezt jobb helyeken úgy csinálják, hogy belépés után köhint egyet az ember. Ha nem veszik észre, akkor köhint

egy nagyobbat, ha arra se szólnak, akkor egy még nagyobbat. Így lemérheted a hangerőt.

— Őrmesterkém, engedsz tegezni?

— Persze, legalább mi tisztek tartsunk ösze.

— Mond te ilyeneket a nagybácsidnak, akinek fél lába puhafából van, de az is rövidebb másiknál, mert feléből örömtüzet gyújtottak Waterloonál. Ha elkezdek köhögni itten, akkor hívják dögész nevű egészségügyies katonát, mehet gyengélkedésre. Másik: annak a hadnagynak csak annyi esze, hogy velem függelmen sértegetteti főszerkesztőt, akkor annak vállára olyan véletlenül esett csillag, mint nekem új tavaszi kabátra galambgané bazilika árkád alatt, civil koromban.

— Hé, hátrébb az agarakkal, — intette Nyalka. — Azért ne vesd el a súlykot. Egy hadnagyot akkor sem sértegethetünk, ha mókás kedvében találjuk.

— Hadnagy, nem hadnagy, Zsanó tudja ősi törvényt. Fehér ember nem felejt. Hadnagytól szép, hogy bolondnak nézi dolgozó nép ifjúját? Azért nem jár feketedés. Ha dolgozó nép fiúja függelmen sértegeti hadnagyot, akkor azt küldik hajóra.

— Mit beszélsz? — ámult Nyalka.

— Te sem tudsz, mit jelent hajó? Fogda. Benne van beszolgáltatási utasításban. Akinek feketedni kell fogdában, az nem hagyhatja el laktanyát, repülőteret, hadihajót. Nem akarlak bántani őrmesterkém, de te is csak törpeészmű vagy, ahogyan ezt neked mondaná a nagy hadvezér, maga Kincses szakaszvezető.

— Jól felvágták a nyelved fiú!

— Azt mondta Józan hadnagy is csapat-

nál, mikor mondtam neki hosszabb szövegeket.

— No, jól van Zsanó elvtárs. Térjünk a lényegre. Tudsz fotografálni??

— Dehogy tudok. Tud Juszuf Karsch, az örménye, aki Kanadában él és van neki magánrepülőgépe, azzal röpköd, mint egy méhecske madár.

— Ha nem tudsz, mi a ménkőnek jöttél ide?

— Csinálni egy, tudni kettő. Én csinálok, nem tudok úgy, mint Juszuf az örmény.

— Mit akarsz azzal az örménnyel?

— Semmit csak jutott eszembe, mert olyan mókás neki a neve. Meg az is jutott eszembe, hogy nekem nehéz lesz egyszerre katonaságot viselni, meg fényképezgetni tiszteket. Mert az a Juszuf például fotografálta Churchilt és uk-mukkfuk, vette ki szájból szivart, csak úgy önkényeskedve. Az öreg lord lett pulykamérges, akarta Juszufot karóba húzni, de nem húzta, mert világ egyik legnagyobb fotója lett. Ha én mondjuk akarom, hogy egy mogorva őrmester nevesse el magát, akkor azt tiltja, reglama, meg dolgok komolysága. Hogy fér egy zsákba művészet, meg katonaság?

— Művészet? — kuncogott az őrmester. — Mondok én neked egy nagyot. Az az igazság, hogy az ember számra tökéleteset nem lehet alkotni. Írhatnád te a világ legszebb regényét, biztosan akadna, aki másként írná meg, okosabban fogalmazná, szebben mondaná el. Látod ezt a könyvet? Ezt olvasom, ez tökéletes.

Nyalka előhúzta a fiókból azt a fehér borítós könyvet, amelynek lapjai szűztiszták, mint a frissen esett hó. Nincs egyetlen lap-

ján, egyetlen betű sem. De könyvforma, lapozni lehet, az olvasó tarthatja okosan, nézheti érdeklődéssel, forgathatja avatottan, fitymálhatja becsmérlőn. Még azt az előnyt is élvezheti, hogy a benne levő történet pontosan igazodik lelkivilágához, világszemléletéhez, esztétikai ítéletéhez. A lényeg, hogy mások lássák — én olvasok, könyvet tartok a kezemben, és okos képet vágok hozzá.

— No, Zsanó, ezt olvasd, okosabb leszel!

Zsanó kezébe vette a könyvmakettet. Megforgatta elölről, hátulról. Kinyitotta az első oldalon, s máris fennhangon olvasni kezdte:

— Igaz történet egy félbolond őrmesterről, aki azt hiszi magáról, hogy neki már senki nem tud újat mondani világról. Jó cím, mit szólsz?

— Azt szólom, hogy egy kissé szemtelen vagy.

— Bolondokkal őszinte beszéd kell!

— Te bolondnak tartasz?

— Áh, dehogy, csak vagy originál...

A főszerkesztő véget vetett a disputának.

— Őrvezető elvtárs!

— Parancs.

— Készüljön fel, holnap utazik. Vegye át a felszerelését, fényképezőgép, meg ami hozzá jár, filmet miegyebet, s reggel a ház elől indulnak szolgálati gépkocsival.

— Oui, mon colonel.

— Hogy mondta?

— Mondtam, igenis őrnagy elvtárs, el van boronázva!

— Idefigyeljen Zsanó, én már hallottam maga felől. Ismerek néhány történetecskét. Csak annyit közlök magával, hogy ez egy komoly katonai szerv, itt komoly munka fo-

lyik. Aki ebből bohóckodást akar csinálni, annak meggyűlik velem a baja. Sürgősen tanuljon meg magyarul, s ezt a hányaveti stílust majd civil korában folytathatja.

— Excuse... Nem hányok-vetek. Komolyan gondoltam, hogy parancs az szentes írás, hajtom végre tűzön vízbe... Egy Zsanó az nem ismeri lehetetlen.

A főszerkesztő nem válaszolt. Bölcsen hátat fordított, nézett ki az ablakon a forgalmas Marx térre, a Nyugati pályaudvarral szemközt rikító Ilkovics büfé nevű italboltra. Gondolta, hadd higgyék azt, látott valamit az utcán, azt mosolyogja. Utóvégre ő itt parancsnok, s nem nevetheti ki a beosztottját.

Másnap reggel előállt egy autó. Volt négy kereke, oldala, motorja, kormánykereke és sofőrje.

— Szállj be Zsanó, — rikkantott a volán mellől egy sorkatona. — A Röhögő Lavór nevű zöld csoda útra kész.

— Hallod örömkatona! Ez neked autó? Nincs teteje, nincs ablaka, visz ki belőle a cúg, mint száraz falevél. Erre vagy te büszke? No, édes fiam, te sem leszel büszkesége haditechnikának, mondta Kincses eszkávé, az úrnak ebben esztendejében, de nem kell komolyan venni.

Már indultak. Zsanó állára erősítette a tányérsapka viharszíját, a köpeny gallérja alá hatalmas kockás gyapjúsálat kerített. Pillanatok alatt egy szerencsésebb hajótöröttre hasonlított, de azért büszkén feszített a hátsó ülésen. Alapvetően, azért olyan hadi külseje volt, mint egy ma született tábornoknak. Ez pedig nagyon fontos, hadd lássa a világ, hogy adunk magunkra. Elöl

a százados. Egykedvűen bólint, ez azt jelenti, mehetünk. Nem szokatlan ez a kiröppenés, évek óta így van már ez minden héten, s néha hetente többször is. Hosszú, nagyon hosszú ez az utazás. A tábori autókat nem arra tervezték, hogy a Grand Prix babérokra törekedjék. Csakhogy ez a mostani indulás sem megy teljesen simán. A harmadik utcakereszteződésnél Zsanó gyöngéden megveregette a százados vállát.

— Mon Captaink! Engedélyezést kérek, hogy kerülgessünk egy kicsit. Nekem kell fontos búcsúzkodást csinálni Ibivel. Ha nem mondok neki érzékeny adieut, akkor lesz belőle olyan patália, hogy neked összes vállcsillag sápad bele. Jelentem, mon Captain, én kérlek okos szóval, nem húzhatsz ujjat Ibivel, mert az egy olyan rettenet, hogy hozzá csak egy van hasonlatban, az pedig maga a Lucifer, magyarul mondva Kincses eszkávé.

— Hol lakik az az Ibi?

— Helló! Kormányos indíts! Üllői út hatos. Első emelet, lifttől jobbra.

— Menjek fel lépcsőre a kedvedért? Talán a csengő helyett a dudát nyomjam meg az ajtó előtt? Nem vagy kissé kényelmes?

— Te, kormányos, te nem hallottál, mi volt parancs? Ha egyszer kapitány mondja, hol lakik az az Ibi, akkor te csak menj oda.

— Mentünk. Ibi része lett katonai felszerelésünknek, mint a fegyelmi szabályzat. Elég volt annyit mondani Zsanó borostáira, hogy ettől csalánkiütést kap Ibi, már rohant is Simonyihoz, a tábori és felkent figáróhoz, és imára ráspolyoztatta az arcát. Kíváncsi voltam erre az Ibire. Az én képzetelemben megjelent egy terebélyes, kemény vonalú,

nagy szájú és ellentmondást nem tűrő pesti házmesterlány. Úgy képzeltem, akkora hangja van, mint egy légoltalmi szirénának, s nem is tud másként beszélni, csak hangos parancsszavakkal. Hát ebben alaposan melléfogtam. Megálltunk az Üllői út hatos számú ház előtt, Zsanó kipattant a zöld csoda ajtaján, s akkorát füttyentett, mint a dabasi kisbéres kihajtás előtt. Az első emeleti ablakban megjelent egy csitri, piszeorrú, élénk szemű lány. Játékbabának nézett ki, s nem markotányosnak, mint hittem. Kicsit restelkedtem, feszengtem, hogy félreismertem ezt a helyre kis teremtést. A hangja is szelíd, volt, csengő, akárcsak a templomi kórusokon a szoprán.

— Helló, Zsanó. Megint takarék állásban felejtetted a fejedet? Tegnap este itt felejtetted a fotóstáskádat. Levigyem?

— Ha nem fáraszt... Legalább megmutatlak góré elvtársnak. Ő nem fél tőled.

Nevetése csilingelt, és a kamaszlányra jellemzően kapkodta a fejét Ibi, a félelmetes.

— Ibi, van még nektek sült, tudod, mit ettünk?

— Milyen sült, te nagy okos?

— Tudod... Mi disznónak van, és viszkedni szokott.

A ház is csengett a nevetéstől.

— Nahát, nem értesz te magyarul, csak nevetsz, mint apácagyakornok. Nem értesz mit akarom? Olyan disznórész, mi embernek itt van válla fölött, s néha viszket?

— Sült lapockára gondolsz?

— Én csak finom kis uzsonnára gondolok.

— Jövök — harsant Ibi hangja, s kisvártatva az egész lépcsőház visszhangozta, hogy

Ibi, a rettenetes megindult, mint egy robbanómotor.

Tessék. Megáll a kis csitri a kocsi előtt, s mind a három katonaruha feszesebb lesz. Az bizony, mert ezt az Ibit olyan formásra kerekítették, hogy kiállításra illik. Feszes pulóverje arról árulkodik, hogy a természet nem volt hozzá szűk kebellel. Magyarán helyén volt itt minden. Ahol domborúnak kellett lenni, ott domborodott is, ahol szűkülni kellett vonalaknak, ott szűkültek is. Szemébe lógó, szabadjára eresztett haja bomlott és kavargott a szélben. Valamit motyogtam is az orrom alatt, hogy mégsem olyan rövidlátó az én Zsanóm!

— Ez! Kapta el a sapka ellenzőjét a lány, s mélyen Zsanó szemébe húzta a sapkát. — Úgy kell ellenőrizni, mintha óvodába küldené őt az ember. Na, hadd nézzelek meg magamnak, te jómadár! Szakáll?

— Nincs, sima egész pofa. Adhatsz rá kisebb csókot.

— Meg egy frászt! — nevet Ibi, s leltároz.

— Haj!

— Katonás, kereken ötcenti és fésült. Be van kenve brillantinnal, hogy fénye legyen, mint szileziai fekete szénnek.

— Ing?

— Tiszta és vasalt, minden gomb a helyén.

— Azt nem hiszem, — tamáskodott Ibi, s már gombolta is gimnyasztorka nyakát.

— Te csaló, felül nincs gomb. Micsoda katona vagy. Tudod mikor lesz belőled hadvezér? Amikor a viciné lányából szólótáncos az operában. Az pedig bajosan lesz, mert csípőficamja van. Nézzük tovább.

— Derékszíj?

— Bekapcsolva, feszes, pont derékon.

— Ha hinném, — ráncolja homlokát a lány, s belekapaszkodik a derékszíj csattjába. — Ez neked szoros, ez neked sikkes te rendetlen kutya. Egyszer úgy megrázlak, mint Krisztus a vargát. Tessék meghúzni! Csizma?

— Tiszta... Illetve relatíve tiszta.

— De abszolúte koszos, poros, biztosan megint csak aládugtad a szőnyeg alá, hogy az orrahegye tiszta legyen. Mit csináljak veled, te anyaszomorító. No, nesze.

Bolondos gyerekpuszit nyomott Zsanó arcára. Nekünk is jutott egy baráti puszi, s Zsanót fellökte a kocsira. Zsiga, a sorkatona pedig belelépett a gázpedálba. A zöld csoda prüszkölt, rángatózott, de fürgén megugrott, hadd lássa ez a lány, hogy nem akármilyen járművel akadt dolga.

— Mon Captain! Mondd meg nekem, — szólal meg Ferihegy után Zsanó. — Kellett nekem ilyen szörnyetegbe belszerelmeskedni. Parancsolgat, meg ellenőrizget, akár dedóst. Szerelem semmi, szidás mindig. Zsanó meg csak áll, mint hegyen szamár, hallgatja egész misét. Ha lesz véletlenül feleség, lehet, hogy fog pofozni is.

Ismerem már az ilyenfajta panaszokat. Akkor beszél így a legény, ha nem akar dicsekedni, ha nem akarja mutatni, hogy majd széjjel durran a boldogságtól.

— Ha nem tetszik, miért nem hagyod ott? — kérdezem tőle, hogy talán kiugratom a nyulat a bokorból.

— Miért kell otthagyni. Nehezen megszerzem, járok utána, mint kóros holdban, csókolom kezét, mint koldus krajcárt, s

hagyjam ott, mert veszekedős. Nem, Zsanó nem olyan hámos szél!

— Akkor ne panaszkodj, te ütődött! — csattan fel Zsiga a sorkatona a volán mellől.

— Ki panaszkodta? Csak mondtam tényállás, hogy ez van, a Zsanónak jegyezték fel számlára Ibit.

Így ment ez Kiskunhalasig. Talán tovább is folytattuk voln, ha nem állunk meg a lovasiskola udvarán. Azt már minden valamirevaló határőr tudja, hogy a lovasiskola nem akármilyen katonai alakulat, nem ugyanolyan része az egész katonai szervezetnek, mint egy-egy őrs, vagy egyéb alegység. Különlegessége abban áll, hogy csupa olyan ember él itt a lovak körül, aki azt hiszi magáról, hogy egyenesen Csaba királyfitól származik, s csak a Táltos hátára kellene ülni, s máris ott száguldana a Hadak útjan. Mi tagadás ebben annak is része van, hogy az egyszerű földhözragadt sokszor megbámulja, megcsodálja ezeket a lovasokat.

Itt van például Pikó alhadnagy. Egészen mulatságosan hat a látvány. Áll egy fűrészporral felszórt kör közepén, kezében hosszú nyelű ostor. Érthetetlen, legalábbis a földhözragadt gyalogjárók számára, hogy szavakat harsog, csattint egyet az ostorral és erre az őt körülvevő lovak és lovasok egyszerre mozdulnak. Egy rikkantás, erre aztán meg lódulnak a lovak, kényesen rángatják a tomporukat. A nyeregben ülők erre úgy rángatóznak, illegnek-billegnak, mintha nem is emberek, hanem zsákok lennének. Csattan egyet az ostor. Látom, hogy a csípős rafiavég a ló hátulját célozza, s fenemód a lovas hátulját éri. Egy-egy ostorlegyintés nyomán

akkorát szökken a lovas a nyeregben, mint Kabóca Kázmér. Az ilyenre mondják, hogy dolgoznak a lovasok. Köszönöm. Nekem a körön kívül is melegem lesz, s érzem, hogy a lovaglóizmaimat összerántja a görcs. Harsognak a vezényszavak: léé-éé-épés! ügetéé-éé-sss! Ezt olyan különös, kettős hang zókkal ejti Pikó alhadnagy, hogy nevethetnékem támad.

A kiszólások eredetisége megérdemli, hogy az örökkévalóságig megőrizzük valamennyit. A kopaszra nyírt lovasok olyan kört alkotnak a cirkuszporondszerű fűrészpor mezőn, amelyiknek egy része nyitott. Hogyan is lehetne pontosan elosztani a távolságot. Inkább a lovak tartják itt a közöket, ütemet, no meg Pikó alhadnagy parancsszavai.

— Hé, Szúnyog harcos! Miért ül úgy a nyeregben, mint a falusi lány az angol vécén? Húzza ki magát, mintha lakodalomból jönne!

Így harog Pikó, és a Szúnyog nevű harcos kihúzza magát. Még jobban dobálja a nyereg. Szinte csodával határos, hogy mindig a nyeregre huppan vissza. Talán csak egy megháborodott, viharzó tenger dobálja így a játékcsónakot. Pikónak ez sem tetszik.

— Szúnyog harcos, édes fiam! Vedd fel a ritmust, egyetlen szép fiam, ne pattogj a nyeregben, mint a kecskeganyé az üstdobon, mert ha egyszer meglát téged a dolgozó nép ebben a figurában, elkeseredésében azt is letagadja, hogy Árpád apánk lovat nyert a Szvatopluk nevű cseláktól.

Szúnyog láthatóan restelli magát, erőlködik, jártatja a fenekét a nyeregben, mint a tüzelő kutya a homokban, mégsem leli a ritmust, nem találja a fortélyt.

— Szúnyog, maga alvóbaba! Tudja mi való maga alá? Hintaló, egyetlen szép fiam... Hintaló és nem paripa.

Pikó az égre néz, forgatja a fején a sapkát, markolássza az ostort, mintha vizet szeretne facsarni a nyeléből. A lovak dobogva, fújtatva, hörgésszerű bendő muzsikával csak haladnak, mint egy veszett körhinta. A lószerszámok csörögnek, csikorognak, egyik-másik ló szájáról fehér hab csapódik a lovasokra, de nincs megállás.

— Tanügetés! Tanügeteee-ééé-ééé--s! — ordítja Pikó és csattantja az ostort. A rafiavéget annak a kis fekete lónak szánta, amelyik hátán verejtékben fürödve produkálja magát a Szúnyog nevű katona.

Csakhogy a sors, meg az ostor csapásai kiszámíthatatlanok. Lovat céloz, Szúnyogot ér! A tanügetés pedig parádésan megkezdődik. Az első mozdulat: a lovasok kiveszik lábukat a kengyel vasából, az egész kengyelt felhúzzák a nyereg elejére. Két kézzel megmarkolják a hajtószárat, aztán én istenem jó istenem, becsukódik már a szemem, gondolatokkal, nekilódul a kör, mint a vursliban az első csengetés után. Pattognak, hánykolódnak a nyeregben. Akkorákat csattannak az ülepek a bőrön, szinte csodálni való, hogy még egy darabban vannak. Hogy nem ugrik ki a szemük ettől az eszeveszett vibrálástól. Ha most húst kellene puhítani, bízvást pépessé szelídülne a legvénebb marha is. Én azt hiszem ezek a minden furfangot ismerő lovak már értik, mit tesznek. Fel-felnyerítenek, mintha csak pontosan tudnák, hogy a hátukon ülőknek sokkal keservesebb, mintha helyet cserélnének. Csúfondárosan nyerítenek is ügetés közben, s ha nagyon odafi-

gyelek, hát azt is hihetem, hogy nem is nyerítés ez, hanem lónyelven valami gúnyos, rosszmájú megjegyzés, vagy mefisztói kacaj.

— Még ló is röhögje — súgta a fülembe Zsanó, közben az ő képén is azt olvasom, hogy pettyes májjal, kárörvendően nevet. Talán csak az őszinte részvét mondatai csökkentik kajánkodását.

— Feri jelentem, ez Pikó alhádégyé direkt csinálja. Ha egyszer van neki oldalán pedál, akkor azt kellene taposni, s nem hagyni, hogy üleptánc legyen az egész. Nem is egész igazságos ez Pikó, mert kit annyiszor szólítgatja, az a Szúnyog nem is hibás. Az egy kisebb ember, s lova meg egy nagyobb ló. Adtak volna neki egy számmal kisebb lovat, majd ülte volna rajta délcegen, akár huszár.

Pikónak is van szíve. Lágyan elordítja magát, hogy léééé-ééé-péééés! — aztán a lovak már maguktól lassítanak. A lovak egy kicsit, a lovasok pedig nagyon fújtatnak. Minden leendő lovas képe olyan piros, mint a paprika. Hátukon csuromvizes a zubbony, s ahogyan elnézem őket, úgy remeg a lábuk a habosra hajtott lóderékon, mint a szélben a nádszál. Azért a tartásukban már azt vélem felfedezni, hogy büszkék, azt hiszik magukról, hogy alig gyengébbek Hunyaditól, vagy Sándor Móricztól, az ördöglovastól. Node, mit kell ezen csodálkozni? Hányszor elmondtuk már egy-egy ifjonti próbálkozás láttán, hogy nocsak, miből lesz a cserebogár. Nem is csodálkoznék én egy cseppet sem, ha évek múlva mondjuk az öttusa válogatottak között látnék az esetlenek közül egy-egy fiút. Végre minket is észrevesz Pikó alhadnagy, Katonásan, mondhatnám parádésan jelent-

kezik az öreg lovas. Egy kicsit furcsán is érzem magam. Nem szívesen hallom, amikor nekem jelentenek. Látszik, hogy még mindig civil vagyok egy kicsit.

Túlesünk a formaságokon, s felébred bennünk az újságíró. Kérdem is nyomban Pikó alhadnagyot, vajon szükségszerű-e, hogy ezek a leendő lovasok ilyen inkvizíciós tortúrán keresztül jussanak el a nyereghez.

— Megbocsásson, de egy kissé civil kérdés ez — válaszol Pikó alhadnagy némi sértődöttséggel a hangjában. — Mert tessék elképzelni, ahhoz, hogy valaki bajnok legyen az ökölvívásban, először homokzsákot kell püfölnie, árnyékbokszolást kell végeznie. Hogy valakiből igazi kerékpáros legyen, először görgőkön kell tekernie az egyhelyben álló kerékpárt, hogy ott szerezzen rutint. A lovasnak még nehezebb. Először meg kell barátkoznia a lóval, meg kell szeretnie ezt az értelmes, okos jószágot. Aztán meg kell szoknia a kemény bőrnyerget.

— Ön szereti a lovakat?

— Ez is rossz kérdés. Én ismerem a lovakat! Tudom, hogy például a leghíresebb magyar ló Kincsem volt. Gyönyörű jószág volt, s a maga idejében nem volt egyetlen olyan nagy derby, amit meg ne nyert volna. A mostani időkben csak hasonlít hozzá egy másik csodaló, Imperiál a neve. Párizsban, Nizzában, Londonban, Bécsben futott, s még egyszer sem utasította maga mögé senki. Anylin a neve. Novo Kubansz területen, a Hajnal nevű lótenyésztő telepen nevelkedett.

— Hogyan lehet tüzetesen megismerni egy lovat?

— Ennek fortélya van — nevet Pikó al-

hadnagy. — Vannak akik autómodelleket, repülőmaketteket gyűjtenek, s képesek minden anyagi áldozatra, hogy egy-egy új modellhez hozzájussanak. Én például napokat töltöttem el Tápiószelén, a Blaskovics kúriában. Ennek a törpebirtokos családnak a birtokában volt az első csodaló, a legendás csődör, Kincsem. A századfordulóban tűnt fel a tápióságban. Az öreg kúriában még ma is fellelhetők a Kincsem festmények, szobrok, grafikák, fényképek. Hosszú évtizedeken át uralták a galoppályákat a Kincsem ivadékok.

— Most történelem fontos, vagy nyeregben ülés? — okvetetlenkedik Zsanó kissé illetlenül.

— Mindkettő fiam — oktatja Pikó alhadnagy. — Nézd csak, hogyan kell ismerni a lovat.

Pikó két lépéssel odébb lép, füttyent, elkiáltja magát:

— Kicsi, gyere ide, gyere, gyorsan!

Mintha a föld alól termett volna oda egy fényesre kefélgetett, ragyogó tartású mén. Nyerítve, dobogva rohant elő a karámok felől. Az öreg tiszt előtt pedig úgy hancúrozott, mintha nem is lónak termett volna, hanem játékos kölyökkutyának. Térdre ereszkedett a gazdája előtt, fejét Pikó ölébe dugta, olyan boldognak látszott, akár egy öleb.

— Feküdj le, és maradj csendben! — parancsolt rá Pikó és a ló engedelmesen végigheveredett a lába előtt.

— Ez csodája idomításnak. Sokan szeretnék, ha ember is feküdne le csendesen, s engedelmesen maradna csendben. Csakhogy az ember nem ló! — nevetett Zsanó, s bátortalanul megsimogatta a lovat.

— Hátha még azt is látnád — lelkendezett tovább Pikó, teljesen figyelmen kívül hagyva Zsanó bölcselkedését — hogyan fut, táncol, ugrik. Ez a Kicsim tulajdonképpen nem is igazi ló. Könnyen lehet, hogy lélekvándorlás idején ebbe a lóbőrbe költözött egy balerina. Egyesek azt állítják, hogy van ilyen. Mert előfordulhat fiam, hogy meghalsz, a lelked tovább él, átvándorol mondjuk egy házőrző kutyába, s te attól kezdve Bodri leszel.

— Mókás! — mosolyog félrefordított fejjel Zsanó. — De az lenne igazán mókás, ha mondjuk én lennék igazi nagy kutya. Kincsesnek lelke pedig vándorolna gyáva nyúlba. Egész nap csak az lenne a passzióm, hogy kergetnék nyulat. Ijesztgetném nappal, éjjel, meg ebéd után, mikor nyulak nagyon álmosak.

— Azért ne vedd komolyan a dolgot — ütötte el Pikó az ügyet. — Még elterjeszted rólam, hogy valami nazarénus, vagy mi a hátfájdalom vagyok, aztán rámsütik a klerikális bélyeget.

Bizony, nem is hiányzott nekünk eddig sem ez a filozófia. Pikóra, a lovaira, meg a leendő lovasokra voltunk kíváncsiak. Azt akartuk ellesni, kipuhatolni, hogy miképpen lesznek az eddig lóhoz nem értő legényekből igazi, vérbeli lovasok. Mondtam is az öreg alhadnagynak, hogy most aztán menjünk egy kicsit tovább a tusában.

— Az első dolog — csavargatja a bajuszát Pikó, látszik, hogy százszor megmutatja, sem hogy egyszer elbeszélje típusú ember— hogy megszerettessük a legénnyel a lovat. Hogyan? Nálam már bevált dolog, hogy rendszerint egy csipetnyi gyereket ültetek nye-

regbe. Mindig voltak kis, 6—8 éves tanítványaim, akik tizenkét éves korukra versenyre mehettek. Be-behoztam egyet ide a laktanyába. Felültettem olyan lóra, amelyikről még az öregebb lovászok is azt hitték, hogy a sátánnal cimborál. Látták a gyereket, hogy ül a nyeregbe, mint más a sámlin. Irigykedtek rá, meg a büszkeségük is fel ágaskodott. Úgy gondolták, ha egy tökmag megmarad a nyeregben, akkor ők sem repkednek folyton a fűrészporba, mint ősszel a vadgesztenye.

— Most is van ilyen példakép?

— Akad. Mostanában a kislányomat trenírozom. Azt szeretném, hogy a Pikó család nyeregben maradjon.

— Hol van az a kislány?

Elsétáltunk a tiszti lakások felé. Földszintes, a régi gazdatiszti lakra emlékeztető házban lakik az öreg lovas. Kis kert a ház előtt, a bejárat fölött zöld lugas. A lugas alatt faragott asztal és tuskóból fűrészelt székek. A kislány ott ül a földre terített medvebőrön és a babáit dajkálja. Már majdnem rászólok, hogy szóljon csak a nővérének, amikor az öreg figyelmezteti.

— No, Marcsókám, tedd félre a gyerekeket. Húzzál csizmát, és gyere a pályára.

— Megint nevelünk? — nézett fel mackó termetű apjára. — Azt mondta édesapám, hogy ma már nem enged Kicsimhez!

— Rendkívüli nyergelés Marcsókám. Örülsz?

— Elhiszem, de akkor hozzuk oda a Szúnyog harcost is, mert azt én úgy szeretem.

— Látják, ez már választott magának. Méghozzá a legmamlaszabb katonát. Zsörtölődött egy kicsit Pikó, de ezt nem tette

komolyan. Csak a kislány kedvéért játszotta a szigorú atyát.

— Nem is mamlasz. Az egészet csak azért csinálja, hogy én nevessek. Mondta is. Nekem megmondta, hogy azért van minden, hogy nagyon szereti hallani, amikor a kislányok nevetnek. Neki is van egy leánytestvére, az is ilyen nevetős. Igen, ő mondta a Szúnyog harcos.

Ezt a Szúnyogot, ezt a csodalovast hamar pártfogásába vette a hétéves Pikó Marcsóka. Ráncigálta is magára a kis nadrágot, csizmát, szép hosszú haját a csibészes sapka alá gyűrte, lépésenként három kört szalad apja körül. Látszott rajta, hogy már a gondolat is örömöt okoz neki.

Haladtunk a gyakorlópálya felé. Messziről láttam, hogy a katonák az akadálypálya fagúláit, gerendáit rakosgatják. Az istállók felől nyerítés hallatszott. Mintha csak megérezték volna ilyenkor a lovak, hogy hamarosan dolguk akad. Ballagtunk tehát a pálya felé, Pikó rendületlenül magyarázott, dicsérte a lovait. Marcsót mindez nem nagyon érdekelte. Zsanó is csak illendőségből nézett arrafelé, s biztosan nem figyelt a beszélgetésre. Jól egymásra találtak a kislánynyal. Marcsó azon nyomban elkapta a kezét, és faggatni kezdte.

— Te vagy a sofőr?

— Nem, nem én vagyok sofőr.

— Akkor te vagy az írnok?

— Írnok sem vagyok, képzeljed el!

— Akikor téged milyen harcosnak hívnak?

— Először is, nem vagyok egyszerű harcos, hanem őrvezető. Másodszor, én vagyok

Zsan Tot, őrvezető. De csak mondj Zsanó és kész. Ezzel vagyunk haverok!

— Először is — nevetett nagyot a kislány. — Te vagy egy bolond. Olyan, hogy Zsanó, nincs is. Csak Pista van, meg Jóska meg Jancsi, aki az országos járművet hajtja. Van egy Jenőke is, de azt csak így csúfolják a laktanyában, mert tintanyaló és fél még a Kicsimtől is. Ha bolonddá teszel, akkor nem is szólok hozzád.

— Nincs eszembe bolondnak tenni. Még adok neked egy kis cukrot is, aztán el van boronázva.

Marcsó vörösre kacagta az arcát. Nagyon mókás fiúnak látta ezt a Zsanót. De azért a cukor feldühítette.

— Tényleg bolond vagy, olyan bolondosan beszész. Meg cukrot is akarsz adni! Hát azt csak a Kicsimnek szoktunk adni, ha rendesen ugrik a nagy gerenda fölött. Felülsz a Kicsimre! Akkor téged is szeretlek, mint a Szúnyog harcost.

— Van neked eszed? — szeppent meg Zsanó. — Felőlem csak szeresd Legyet, meg Kabóca őrmestert, meg mit, de tudod mikor ülök fel neked lovadra? Akkor, ha kakas kardot rántja, siketnéma pedig énekelje kedvenc dalomat, hogy kedves anyám sokat is ittam, megyek friss levegőre.

A kislány talán a felét sem értette az egésznek, de úgy nevetett, hogy a könnye kicsordult. Leült a földre és sivítva hahotázott.

— Egyáltalán nem kell ezen nevetni! Zsanó bácsi vérbeli civil. Ez a katonaruha csak azért van, hogy szerezze örömöt egy Kincses nevű Napóleon jelöltnek.

Mondom Zsanónak — mert végihallgattam ezt a beszélgetést — hogy igazán illetlenség

egy ilyen talpraesett kis hölgy ajánlatát ilyen galádul visszautasítani. Ha engem kérne, hát akkor is felülnék arra a lóra, ha oroszlán lenne a lóbőr alatt.

Láttam, kezd komolyra válni a dolog. Zsanó szemében megcsillant valami huncut, konok elszántság. Mintha azt olvasnám a szeméből, hogy „rendben van hapsikám, én felülök még a rinocérosz hátára is, csak legyen valaki, aki elszámol velem!" Már helyezkedett is, hogy jelentsen. Előre vártam, hogy kezdi. Ha napi apróságokról volt szó, mondta a szabályos szöveget. Ha kicsit komoly akart lenni, akkor mon Captain csúszott a szájára. Ha berezelt állapotban volt így szólt:

— Feri, jelentem! Parancs, az parancs. Előttemjáró mondja, fessem be égüzlet boltot, akkor festem kékre, zöldre, akármilyenre. Előttemjárónak engedelmeskedem, benne van esküvőben. Én ültem lovon igazi pónin, már mondtam. Igaz, volt Párizsban, évekkel előbb. Került bele fél frankba. De azt pónit kellett verni egy bottal, mert kicsi volt, akár pattanás, és lusta volt, akár Tihanyi, akit neveztek jampecnek, mert úgy született.

— Akkor te már úgy lovagolsz, mint a Dzsingisz kán!

Próbálta biztatni Pikó is, mert mi tagadás, hogy Zsanó ebben az állapotban, zsurnalisztikai karrierje első állomásán sem festett délcegebbnek, mint mozigépész korában. A csizmája változatlanul bő volt, hogy bizonyosan kettőt kell lépnie, hogy egyet haladjon. A derékszíj csatja most is hasán lógott. Egész habitusára ráfestenének egy cégért, mondjuk azzal a szöveggel: így fest

egy véletlenül lett katona! Jött mellettünk egy tizedes. Laktanyai szabályok szerint kemény díszmenetet vágott ki, úgy tisztelgett. Zsanó egy cseppet sem vette komolyan, vagy túlzott tisztelettel fogadta. Komoly képpel, de annál komikusabb mozdulattal levette a sapkáját, mélyen meghajolt, s hangosan mondta:

— Bon jour monsieur!

Pikó rám nézett, láttam, hogy magyarázatot vár.

— Sajnos ez nem móka. Kincses szakaszvezető életének és fiatalságának legszebb napjait áldozta arra, hogy katonát faragjon belőle. Fájdalom nem sikerült neki. Csak idő kérdése az egész.

— Oh, pardon — sajnálkozott Zsanó is azon nyomban és olyan bocsánatkérőn nézett rám, hogy a szívem megesett rajta. — Úgy utálom magamban ezeket undok civil reflexeket. Harcolok ellene, de ő győz. Ilyen ez a szelavi!

Marcsó teljes gőzzel hátba vágta.

— Biztosan azért bolondozol, mert nem mersz felülni a Kicsimre. Vedd tudomásul, hogy akkor nem is szeretlek. Még a Szúnyog harcos is felült rá, pedig arra azt mondta édesapa, hogy akkor lesz belőle lovas, amikor őbelőle kardinális Esztergomban.

— Nem hallgatsz, te pletykás kofa! — kiáltott rá Pikó, mire a kislány úgy tett, mintha megszeppenne, de huncut kis fitos orrán még a szeplők is nevettek. Közben odaértünk a pályához. Csak néhány lovász settenkedett körülöttünk. Néhányan az akadályokkal, gerendákkal bajlódtak. Ott volt közöttuk Szúnyog is. Illendően tisztelegtek, s folytatták munkájukat. Csak Szúnyog ma-

radt egy darabig mozdulatlan. Intett a kislánynak. Marcsóra nem kötelező a belszolgálati utasítás, így aztán hangosan visszakiáltott:

— Szervusz, Szúnyog harcos!

— Szervusz Marcsó, hogy vagy?

— Most elég jól, mert felülhetek a Kicsimre. De csak azért, mert ez a bolondos őrvezető harcos lefényképezi a Kicsimet meg engemet is.

Zsanó elengedte a füle mellett. Igyekezett bebizonyítani, hogy azért őt sem a gólya hozta ide. Hangosan ordított a gépkocsivezetőnek.

Zsiga harcos! Légy szíves hozzad fontos cuccot, mert az öreg adta parancsot, hogy itt minden szemporokat le kell fényképezni.

Zsigának kétszer sem kell mondani. Akkor is ugrik ez a fiú, ha sétálni kellene. Ő meg így született.

— Milyen szemport kell fényképezni — tudakolta Zsiga, de már nevetésre állt a szája.

— Te vagy analfabéta művészethez. Azokat mondtam, porokat, mik vannak lópályán. Úgy értem, minden apróság. Az öreg adta nekem pontszemeket, hogyan kell fotografálni, hogy beleférjen a ló is, meg gyerek is újságba.

Mondhatom, jól megtisztelt. Azért nem haragszom, mert szabályzat ide, szabályzat oda —, s ezt úgyis letagadom, ha kérdőre vonnak majd — ha csak olyan kicsi parancsnok is valaki, mint egy kerti törpe, az alárendelt azon nyomban öregnek becézi a parancsnokot. Azt hiszem így volt ez már Napóleon idejében is, és így lesz az akkor is,

ha Zsanó már csak hintaszékben ül majd, és így kezdi majd a mesét.

— Tudjátok kicsi onokákjaim. Mikor voltam szép és snajdik fiatal katona, és tudtam csak törve beszélni magyart, volt ott századunkban egy nagyon kedves ember, hívták őt Kincsesnek . . .

Zsiga hozta a fotógépeket, Szúnyog harcos vezette a Kicsim nevű csodalovat, Pikó alhadnagy pedig rendre ellenőrizte, helyén vannak-e az akadályok, könnyedén billennek-e az oszlopról, ha a ló patája ugrás közben hozzájuk ér. Mert az bizony nagyon fontos és kényes munka. Sok lovasbaleset adódott már abból, hogy a magasabb akadályokat nem helyezték billenékeny helyükre, a ló ugrás közben elveszítette egyensúlyát, s ebből mindig baj származik.

Marcsónak játék volt az egész. Az apja feldobta a nyeregbe, a kislány megölelgette, megcirógatta a lovat, pici kezével megcibálta a fülét, birizgálta az orrát, még cukrot is adott Kicsimnek. Aztán csak nekilódultak. Egy kört vágtáztak. A gyerek igazán úgy ült a nyeregben, mintha hozzáragasztották volna. A sapka alól kibomlott a haja, s repült utána, mint egy kis fátyol. Azt hiszem ezek a lovak érzik, tudják, kit hordanak a hátukon. A legsebesebb vágta közben úgy tartotta magát a fess jószág, mintha tojást szállítanának a hátán. Elrugaszkodik egy koporsó alakú deszkaakadály előtt, s szinte úszik a levegőben. Ilyenkor sajnálom, hogy csak hosszadalmas mozgóképrögzítéssel lehet ezt a mozgást tökéletesen rögzíteni. A filmes lassítás tudja csak igazán visszaadni, fázisaiban is rögzíteni ennek a behemót nagy állatnak könnyedségét és légies mozgását.

Nem hiszem, hogy konstruálhatnának tökéletesebb gépet! A technikai haladás soha nem érhet el olyan magaslatra, hogy az élő test mozgásának, az izmok és idegek játékának ilyan tökéletességét utánozhatnák. Bár az is bámulatba ejt, hogy a pöttömnyi, hétéves gyerek milyen biztonsággal rákényszeríti akaratát erre az állítólag oktalan állatra. Egyetlen pici mozdulattal megemeli a hajtószárat, és a ló máris felemelkedik. Vékonyka térdével megnyomja a ló oldalát, s az máris elfordul a kívánt irányba. Összjátékuk egy tökéletes robotra emlékeztet. Olyan gépre, amelynek billentyűi, kallantyúi, lámpásai és elektroncsövei egy határozott program szerint működnek. Tulajdonképpen lenyűgöző, szép látvány. Itt kezdődik a siker élménye.

Zsanó dolgozik. Őt is szívesen nézem. Okosan, tudatosan megválasztott nézőpontból fényképez. Igen, adtam szempontokat, oh pardon, „pontszemeket" a munkához. Azt kértem, hogy érződjék az ugrás magassága, látszódjék, hogy a ló kecsesen elnyújtja a testét, és ezen az elnyújtott testen ott trónol a lovas, akárcsak egy kis mesebeli tündér.

— Feri jelentem, ez van. Fotó lesz tökéletes. Ez a ló olyan, mint Táltos.

Elhiszem neki. Csak Pikó kötözködik. Előnyben is van, mert ő már megtette a magáét. Velem is, meg Zsanóval is elhitette, hogy nincs szebb dolog a világon, mint lóhátról, nyeregből nézni a világot.

Azt hiszem atavisztikus jelenség az embernél, hogy megalkotja a világ csodáit, vízen járó palotákat, a levegőt hangsebességgel szelő repülőt, s mégis nagyobb boldogságot érez, egy ló nyergében, mert annak a

benzinabrakos motornak az ő akarata dirigál.

Egy életem, egy halálom, mondom magamnak, s megkérem a kis szöszke ördögöt, engedjen felülni a Kicsimre. Felém nyújtja a kicsi karját, kiveszem a nyeregből. A hajtószár már az én kezemben van, a ló már arra rendeltetett, hogy én parancsoljak neki. Üsse kő, gondolom magamban, s beteszem a lábam a kengyel vasába. Rugaszkodnék, a ló lép egyet, majdnem hanyattesek. Újra felemelem a lábam, egy kicsit megnyomom az oldalát. Kicsim fordul egyet balra, s majdnem a patája alatt marad a földön hagyott jobb lábam. Mondom magamban, bolond ez a ló, nem fogad szót a szentnek sem. Kénytelen vagyok tűrni, hogy Szúnyog harcos megfogja a fejét, amíg én felkászálódok rá, mint a totyogó gyerek a bilire.

Nyeregben vagyok, gondolom magamban, s fogom a hajtószárat, ahogyan újonckoromban tanítottak rá. Kicsim nagyon érzékeny. Alig nyúlok a bőrszíjhoz, már fordul. Igazgatom a lábam a kengyel vasában, mert annak is törvénye van. Nem szabad belecsúszni sarokig, mert a vasban is ruganyosan, láb ujjhegyen kell állni. Ezt még gyakorolni kell egy ideig. Mégiscsak elindulok nagy keservesen. Az az érzésem, hatan, hatféle ráncigálnak. Akkor emelkedem fel, amikor süllyedni kellene, akkor süllyedek, amikor egy igazi lovas felemelkedik. Úgy tapsol ülőrészem a bőrnyeregben, mintha láthatatlan óriások kérges tenyerükkel tapsolnának rajta. A sapkám a szemembe csúszik. Utána kapok, elveszítem egyensúlyomat, csaknem a ló farára fekszem. Ijedtemben a hajtószárba kapaszkodom. Jól meghúzhattam az ártat-

lan jószág száját, mert azon nyomban felemeli a fejét, két lábát az égnek emeli, kapál vele, táncol. Azt hiszi az ártatlan, hogy bolondos, játékos jókedvemben vagyok én is, mint ő. Ekkor meg hirtelen előredülök, hogy le ne csússzak a hátsó felére. Nagy busa fejével akkorát bök a képembe, hogy látom az őszi ég minden csillagát. Fiastyúk és Göncölszekér egyrakáson állnak előttem. Azt hiszem akkora az orrom, mint egy oszlásnak induló érett uborka.

Úgy teszek én is, mint az igazi lovasok. Addig cibálom, rángatom, szorongatom a szerencsétlen, s általam már látott jobb sorra érdemes jószágot, amíg lassú poroszkálásra nem fogja a dolgot. Fogalmam sincs arról, hogy a kerítésen kívül Pikó, meg a többiek nevetnek, hogy ijedten várják a végkifejletet. Csak azt érzem, hogy egyes testrészeimet láthatatlan tükkel szúrkálják és a hátamon hideg verejtékcseppek szaladnak a nadrágszíj irányába. Azt már elkönyveltem magamban, hogy rövidesen úgy vágódok majd az édes jó s kívánatos magyar anyaföldbe, mint egy letűnt üstökös.

Nem így történt. Hála Kicsim eszének, olyan gyöngéden poroszkált, hogy hamarosan hintalónak éreztem az egészet, s szinte a ló parancsolta rám a megfelelő ritmust. Azt hiszem egy kicsit megéreztem, hogyan kell mozogni, vagy csak elhitetni magammal. Egy bizonyos, három kör után már nem akaródzott kiszállni a nyeregből. Már azt is észrevettem, hogy Zsanó ott ugra-bugrál előttem, s valamit kiabál, hogy csináljak még valami bravúr stiklit.

— Feri jelentem, csináld, hogy ló emelje fel kezét!

Bár tudtam volna válaszolni neki, hogy nem a ló, de még én sem tudom felemelni a kezemet, mert úgy kapaszkodom a hajtószárba, hogy elgémberedtek az ujjaim. De az öröm hatalmába kerített. Megy alattam a ló, néha engedelmeskedik is, megáll, ha akarom. Csak eszébe ne jusson, hogy az előbbi ugrásokat megismételje, mert akkor itt lesz taps, móka, kacagás, de tekintély annyi sem, mint egy üres faluban a kisbírónak.

Nem értem szerencsétlen véget. Lassan odakocogtunk Pikó mellé, s én abban a szent pillanatban nagy ívben ledobtam magam a nyeregből. Pikó nevetett, Zsanó feszített mellettem. Azt hittem büszkén néz rám. A kislány sajnálkozva megfogta a kezemet.

— Ne tessék elkeseredni! A múltkor egy százados bácsit úgy bedobott az árokba, hogy majdnem kitört a nyaka. De az azért volt, mert megrúgta Kicsimet és durva volt hozzá.

Aztán Zsanóhoz pártolt.

— Most te következel! Mondd édesapának, hogy engedjen felülni rá.

— Én nem érek fel odáig. Nekem kicsi lábam, nézd, egész rövid. Csizma olyan, mint búvároknak. Ólom az egész. Felemelem, két mázsa. Nem is tudom egészen jól, hogy kell jelszót mondani. Inkább nézek téged. Jól csinálod, mint bajnok!

Menj Zsanó, nem ördöngösség, biztatom, bár nem gondolom komolyan. Ő meg rám néz, először látok a szemében ijedtséget. Lerakja féltve őrzött fotógépeit, odasomfordál a lóhoz. Kivesz a zsebéből egy szürke zacskót, kínálja Kicsimet, mint egy kisasszonyt. Fújtat egyet, lefröcsköli habbal. Igaza van. Én még soha életben nem hallottam, hogy a lovak szeretik a csokoládés nápolyit. Azt meg

különösen nem, amelyik összekeveredik zsebpiszokkal, dohánymorzsával és filmdarabkákkal.

— Cukrod nincs? — csicsereg mellette Marcsó és a kis nadrágzsebéből előhalássza a tartalék kockákat. — Ezt add neki!

Zsanó nyújtja is a cukrot, de túl, finoman, két ujja közé szorítva, mintha nem is lónak, hanem papagájnak kínálná. Aztán meg nagyot rikkantva elugrik, mert Kicsim ujjakkal együtt kapja el a cukrot. Végül Zsiga a Röhögő Lavórnak becézett szolgálati gépkocsi vezetője, Szúnyog harcos és Marcsó felsegítik a nyeregbe. De addig fészkelődik, toporog, forog a tengelye körül, hogy már emelkedés közben félkört ír le a levegőben. Mire nyeregbe huppan, éppen fordítva ül, háttal a ló fejének.

— Oh, Santa Clara! Itt valahol egy lófejnek kellett volna lenni!

Kicsim nagyot csapott a farkával, pont Zsanó ábrázatát érte a szőrmepamacs.

— Ez ló bolond, engem nézze légynek!

Üggyel-bajjal, a nagy csizmákkal való vesződség közepette mégiscsak megfordult tengelye körül. Elkapja a hajtószárat. Szúnyog az egyik lábát, Zsiga a másikat tette a kengyelbe. Marcsó pedig csacsogva magyarázta Kicsimnek, hogy legyen szíves tisztességesen viselkedni, mert ez még egy egészen fejletlen káder, s úgy ül a hátán, mint egy angolkóros angolna.

— Tudod, Kicsim. Légy szíves büszkén és finoman lépkedni, mert ha leesik rólad ez a képmester bácsi, akkor majd bolond lesz rólunk fényképet csinálni.

A ló megindul. Legszívesebben befognám a szememet. Ha leesik, s összetöri magát, ak-

kor engem úgy bevarrnak a Ménesi útra, a Pajkos Fiúk Intézete néven ismert tiszti fogdába, hogy megfeketedek, ahogy ezt Kincses többször megígérte Zsan Tot generális jelöltnek. Egy ideig nem történt semmi. Aztán Zsigának az a bolond ötlete támadt, hogy tapsolt egy nagyot a második kör után. A lovak érzékenyek a tapsra. Kicsim ugrott egy enyhét. Zsanó sapkája a földre esett. Mindkét lába kiesett a kengyelből a hajtószárat kirántotta kezéből a ló. Csak úgy maradt nyeregben, hogy jól megkapaszkodott a sörényébe.

— Szóljatok ennek vadállatnak. Ez csak szaladja, mint félbolond. Nem tudok fékezni! — ordított Zsanó, mint akit nyúznak. — Húzom haját, nem ér semmit!

Látom, hogy Zsanó méregbe gurult. Félkézzel kapaszkodik csak a sörénybe, a ló „hajába", a másikkal pedig ütemesen veri a nyakát. Kicsim, az ő kis lóeszével azt gondolhatja, hogy ez a Zsanó a legeslegjobb paszszionának érzi az egészet, hát szaporábbra veszi a lépteit. Üget, mint a parancsolat. Zsanó lába a levegőben kapálózik. A feje valahol a ló nyakán nyugszik. Olyan testhelyzetben foglal helyet a ló hátán, amit még nem láttam. Kicsim jókedvűnek látszik. Fordul egyet az akadályok felé, s bennem meghűl a vér. Ha most ennek a mafla jószágnak eszébe jut ugrani, akkor Zsanó egyszeriben műrepülő lesz. Legalábbis olyan szempontból, hogy ha lerepül a nyeregből, utána mehet műfogakat készíttetni.

Határozottan megijedtem. Bosszant, hogy Zsiga, ez a csúfondáros benzin-huszár röhög az egészen, mintha cirkuszban lenne. Az öreg Pikó sem tesz semmit. Csak áll a kerítés mel-

lett, szemléli az egészet, mintha gyerekjáték lenne. Kicsim pedig egyre jobban kerülgeti az akadályokat. Egy pillanatra megtorpan, aztán játékos könnyedséggel megveti a farát, s kinéz magának egy másik akadályt.

— Ne ijedjen meg, nem ugrik — biztat csendesen Pikó. — Ez olyan ló, hogy mindent csak parancsra teljesít. Most futkározik körbe a pályán, mert nem tudja, hogy mi volt a parancs, várja, hogy eldöntse a lovas, mit akar, vagy én szóljak neki, hogy mit tegyen.

— Akkor miért vár? Legalább szóljon rá, hogy álljon meg! Vagy azt várja, hogy ledobja azt a szegény Zsanót.

— Ugyan, dehogy dobja. Nincs szívem, hogy a maga katonáját megfosszam egy nagyszerű élménytől.

Azt hittem, hogy ezek a lovasok egészen úgy gondolkodnak, mint a többi földhözragadt. De egyre jobban kételkedtem. Mert arra mérget merek venni, hogy Zsanó ebben a pillanatban bárhol szívesebben lenne, mint a „vadlónak" a hátán. Ráadásul ismét a veszélyes zónában nyargalászik. Zsanó ugyan már ülő helyzetben van, kétségbeesetten kapaszkodik a hajtószár után. Már-már elkapja, s akkor javulnak az esélyei. De a ló gyorsabb. A vizesárok felé ficánkol. Szinte látom magam előtt azt a szegény Zsanót. Beledobja majd az iszapos, mocskos vízbe, hogy ördöggé váltan jöjjön elő onnan. Nem, mégsem. Megáll a szélén, kinyújtja a nyakát, aztán felkapja a fejét. Zsanó észnél van. Elkapja a hajtószárat, nagyot húz a ló száján. Erre biztosan megállnak az effélék. Igen ám, de a húzás egy-két kilóval erősebb a szükségesnél. Erre pedig minden becsületes versenyló úgy reagál, hogy a két mellső lábát a levegőbe

emeli, s két hátsóján táncol, mintha ő lenne a Pliszeckaja. Mit tudja az oktalan pára, hogy Zsanó nem termett Petipának, s annyit sem tud a balettről, mint Tihanyi, a jampec a spanyol udvari etikáról.

— Ez teljesen megőrülte! — ordítja Zsanó és rángatja a szárat. Valami csoda következtében a lába már a vasban van, s teljes erejével azon támaszkodik. Még imponáló is a testtartása.

— Mondom, neki, maradjon nyugalmában, s csak ficánkol, mint besózott. Ilyen lovon még életemben nem ültem. Akarom kímélni, hogy sétálgathasson, ő meg szaladgál, mint kerge birka. Most hogyan állítsam vissza földre.

— Húzd vissza a száját! — kiáltja Marcsó. Zsanó egy kézzel tartja a szárat, a másikkal elöl nyúlkál, keresi a ló száját.

— Nem úgy, te beduin! — ordítja Zsiga is, mert miért ne értene ő hozzá. Kibicnek semmi sem drága. — Azt a szíjat húzd a föld felé.

— Hogy mondod? — kérdi Zsanó, de közben elengedi a szárat, lazul a szorítás, Kicsim a földre teszi a felágaskodó két lábát. Mindenki megkönnyebbül. Még Zsanó is.

— No, most fuss kicsit, te zsiványa. Megijedtél, mi? Zsanó bácsi nem szokta kukoricálni!

Most már én is nevetek. Honnan vette ezt a nagy hangot az én Párizsból szalasztott barátom? Fogja a szárat, tapos a kengyelbe, a ló pedig üget, mintha a világ legjobb dolga lenne. Igaz, olybá tűnik ez az egész, mintha a egy elfusserált marionett babát táncoltatna egy idegsokkos. Ez a különös nyeregtánc jobban hasonlít a Tarantella vad ritmusához,

mint a magasiskolához. Lehet, hogy ez a tánc is valami rossz szérumot verejtékeztet ki Zsanóból? Igen a Tarantella. A spanyol hegyek között szokásos ez a tánc. Van a hegyekben egy csúf mérges pók. A csípése halálos. Akit ez a pók megcsíp, annak addig kell a vad táncot járni, amíg a gyilkos szérumot ki nem verejtékezi. Mégiscsak igaza lehet Pikónak. Azért nem szólt közbe, mert vérbeli lovas, és egy vérbeli lovas mindenkit szeretne megnyerni ennek a vad, szenvedélyes, és nagyon csábító sportnak.

Igaza lehet abban, hogy nem szakította meg a feszült kísérletet. Ha Zsanó nem önmaga győzi le Kicsim féktelenségét, akkor ebben a hosszú földi életben soha nem ül többé lóra, még ha a marseillei tengeri kikötő nagy daruja emeli nyeregbe. Biztosan nem ismeri Pikó az úszómesterek módszereit, de ezt azok is hasonlóan teszik. Ha egy tanítványuk mélyebb vízbe merészkedik, s megijed, hogy a mesternek kell partra cibálnia, az sem marad soká a parton. Amint lélegzethez jut, az úszómester visszalöki a vízbe, hogy ússzon egyet, vegye észre, hogy nem a víz a rossz, nem a víz a mamlasz, vagy gonosz, hanem az ember tökéletlen még egy kicsit. Vagy csak én hiszem így?

Kicsit bosszankodva, kicsit büszkén, de legfőképpen megszeppenve nézem Zsanót. Bánom, sajnálom hogy belelovaltam magamat is, meg őt is ebbe a buta játékba. De nem vagyok egészen bizonyos abban, hogy igazam van. Nézem Pikó alhadnagyot, akinek arcán elégedettség, öröm, s valami furcsa atyás büszkeség sugárzik. Olyan apa lehet ez, aki nagyon kemény, nagyon magas mércét állít

gyerekei elé, pedig görcsösen félti őket. Boszszant is kicsit fölényes nyugalma.

— Tudja-e százados elvtárs, honnan veszem én a módszerem lényegét? Még diákkoromban a kezembe került egy sárospataki kézikönyv. Nagyon régi kiadás, a tizenhetedik századból való. Johann Amos Comenius írta. Az a címe: Didactica magna. Ennek a nagyszerű Comenius mesternek, aki egyébként öt évig a pataki kollégium vezetője volt, az volt a legfőbb nevelési elve, hogy „... a gyerek nem tökéletlen felnőtt — csak apró ember!" Nagyon bölcs dolog. Én igyekeztem mindig így kezelni a gyerekeket. Hasznomra, s hasznukra vált.

Az én tökéletlen Zsanóm teljesen egyedül, a saját akaratából visszatért a kiindulási pontra. Nagyobb sikere volt a katonák körében, mint az imént Marcsónak, a kis ördögfiókának. Különösen Zsiga, a Röhögő Lavor kormányosa újjongott. Színpadias pózba vágta magát, úgy ölelte Zsanót. Az meg igyekezett volna úgy lépkedni, mint egy győztes hadvezér, de nem tudott. A lábai úgy mozogtak, mintha közte felejtette volna a lovat is. Talán csak egy részeg tengerész ténfereg így a sós tengervíztől és halpikkelyektől ragacsos hajófedélzeten. Én már előre látom, hogy a következő éjszakákat mindenféle borogatások és gyógykenőcsök társaságában hason fekve töltjük el. De nem szomorkodunk.

— Mon Captain! Jelentem, hogy minden rendben csinálódott, pontszemek szerint.

Így jelentett, így vettem tudomásul.

— Zsiga harcos, maga ne röhögje egy őrvezető elvtárs képébe, mert élek fenyítés jogkörrel, de legjobb lesz, ha foglak két lábbal egyszerre adni neked kezdősebesség, s

ballasztikus pályán távozol a pepita . . . tudod hova?

Még rendreutasítani sem lehet. Azt sem tilthatom meg, hogy a benzinhuszár kinevesse, hiszen engem is környékez a röhögés.

— Búcsúzzunk el — intem le őket, bár tudom, hogy a párbeszéd hamarosan folytatódik a Röhögő Lavor fedélzetén. Magam is úgy köszönök el a kedves Pikó alhadnagytól, hogy ezt a mai leckét soha nem felejtem el.

Nézem a térképet. Nem kell sokat hajtani a nyitott kocsit. A parancs szerint csak Tompa községbe kell mennünk. Estére nagy mulatság lesz. Határőrök és a helyi lakosság bált rendez annak örömére, hogy a mostani őszön szép termést takarítottak be, s ebben a munkában derekasan kivették részüket a határőrök is. Biztos, hogy így igaz, de még biztosabb, hogy közösen kerestek valami jó ürügyet arra, hogy egy kiadós őszi bállal köszönjenek el a hosszú nyártól és a kellemes, jótékony ősztől. Nincs is ebben semmi rossz, különösen akkor, ha azok a tompai lányok elég mutatósak, szemrevalók és van bennük vér is.

— Mondd Zsanó, nagyon dolgozott benned a zabszem reakció, — kérdezte Zsiga, miután elhagytuk a község utolsó házait.

— Azt mondod, vagyok valami reakciós?

— Bolond vagy? Azt kérdem, hogy nem fért volna a nadrágodba egy zabszem sem a félelemtől?

— Hm —, húzta fel a vállát Zsanó, nagy hetykén. — Ha lennék Karburátor Matyi, lettünk volna ketten. Én, meg majré. Egyáltalán nem voltam benne gazban. Zsanó elvtárs nem olyan elvtárs, mint az elvtárs. Zsa-

nó elvtársnak van véribeń D'Artagnan virtus, franciás tűz.

— Hogy oda nem poroszkáljak Zsanó elvtárs? — gúnyolódott Zsiga.

— Szeretem én téged, te nagy hősszáj kormányos.

— Azt hiszed értem, amit mondasz?

— Tanulj meg magyarul Zsiga, akkor fogsz érteni.

— Adhatnál nekem leckéket, Zsanó.

— Kár időt pazarolni rád. Te voltál a harcos, akinek egyszer mondta egy jóravaló őrvezető, mint én, hogy hallja maga Beduin, maga lógós, ne mászkálja össze szanaszét, hanem állja sor végére. Te voltál, ki mondta, jelentem ott már állnak! No, beszélhetsz nekem. Zsanó elvtárs táblát tett fülére: zárva! Adieu.

Ideje volt. Csak a motor duruzsolt, csak a megszáradt falevelek csaptak fel időnként a kocsi oldalára. Még az a szerencse, hogy ez a Röhögő Lavor csak akkor menne szédítő sebességgel, ha mindig lejtőn gurulna, és hátszelet kapna. Ilyen út pedig nincs, így aztán még örülhetünk is, hogy csak egy kicsit csípi a fülünket a délutáni hűvösség.

Még süt ránk az aranyló őszi nap, még talpon van a faluban mindenki, amikor Tompára érünk. Egyikünk sem tudja, merre van a laktanya, így aztán megállunk, ahol kettőnél többen állnak. Zsiga ugyanis azt tartja, hogy egy faluban soha nem kérdez olyantól az ember, aki egyedül álldogál. Úgy kell ezt, ahogy legalább hárman álljanak együtt, mert akkor tanakodnak rajta, három ember bölcsebb mint kettő, s még bölcsebb egynél, így aztán hamar kitudódik az igazság. De nem Zsiga kérdez, hanem Zsanó, mert a lovaska-

land óta nagyon buzog benne a szolgálatkészség.

— Jó napot. Lesznek szívesek informálni merre van laktanya?

Állnak vagy négyen egy kupacban. Mind asszony. Nem is lehet más, mert a férfinép nem áll így az utcán. Ha kettőnél többen vannak, akkor a kocsmában társalognak, nem a poros utcán.

— A vőlegény iskolát keresik?

— Iskolát, csuda. Laktanyát keressük!

— Azt mondom, fiam. Vőlegény iskola az, nem?

— Engem ott olyanra tanítottak — mondja a magáét Zsanó, mert sehogyan sem tudja felvenni az élc elejét.

— Látszik is azon a sörtés ábrázatán, fiam. Aki legénynek érzi magát, az nem hordja az arcán a smirglit. De csak menjenek egyenesen, egyből nekimennek a kerítésnek —, mondja az asszony és jól megnéz bennünket.

— Azt hiszem, hogy nekimegyünk kerítésnek. Karburátor Matyi nem tudja kiszámolni, hol kell pontosan megállni.

— Jobban teszed, ha hallgatsz Zsanó. Neked jól megmondták. Reggel óta kinőtt a szakállad. Biztosan a nagy ijedtségtől bújtak elő ezek a sörték. Jobban tennéd, ha elmennél a borbélyhoz, mielőtt a bálba megyünk.

—. A bál nekem egy nulla. Én ott csak leszek egy közeg. Hivatalból vagyok ott, csinálok fotó, aztán jóéjt bál! Zsanó elvtárs csinálja hátra arc, menet indul nyugvás biztosítva. Ha te vagy kerge, akarsz táncolni, tessék, ugrálhatsz, mint pojáca moziban.

A bálig volt időnk másra is. Körbejártuk a határt. Megnéztük a frissen szántott földeket, a kazalba rakott szénát, a magtárba

ömlesztett gabonát. Végigjártuk a nagy gazdaság sötét borospincéjét, ahol már forrni kezdett a bor. Azt mondják, jó már, mert nóta is van benne. Zsanó oda is szorította a fülét egy ménkű nagy hordó farához.

— Hogy van ebben nóta? Tettek bele szerkezetet, mint szivaros dobozba?

A pincemester furcsán nézett. Úgy láttam jobban tisztelt a kelleténél, s csak azért nem nevetett. A pince után a sertés tenyészet kissé szagos karámjait néztük végig. Még fotókat is készített Zsanó a nagy, piros bőrű hízókról. Egy nagyobb ólnál tisztelettudóan odaszólt az elnöknek.

— Kérek bocsánatot. Nem akarom zavarni beszélgetés, de szeretnék egy igazán jó fotó. Kérem, tessék állni oda ólba, bele a többi disznók közé.

Hirtelen nem tudtam, hogy merre lakik a teremtő. Az elnök úgy tett, mintha nem értené. Zsanó nem is vette észre, hogy fogalmazása egy kissé félreérthető. Csak Zsiga sompolygott odébb a vállán a nagy készenléti táskával, hogy egy alkalmas szögletben könnyítsen nevető izmain. Aztán az elnök engedelmesen, mit sem mutatva odaállt a hízók közé. Mit tehetett volna?

A lovaglástól, határjárástól roskatagan értünk oda a bálterembe. Se testünk, se lelkünk nem kívánta a táncot. Zsanó leült a színpad előtt egy padra, s kétségbeesett képpel nézett maga elé. Csak Zsiga toporgott türelmetlenül és várakozással telítetten.

— Mi történt Zsanó elvtárs? Egy kis lovaglástól teljesen lelombozódsz? Olyan vagy akár decemberben a fügefa.

— Látsz te nagy okos, megint vagy korlátozott. Nekem nagyobb gondom, mint hülye-

séget beszélni. Zsanó bácsi nem fárad el soha, Zsanó bácsi nem álmos soha. Csak van egy kicsi gondban. Ezt nem érheti fel ésszel ilyen kormányos biztos. Mert figyelj okos katona. Nekem van villanólámpa, mit be kell dugni falba dugaszolásba. Ezzel lehet csak fényképezni. De itt van falban csak szúrágó bogár, nem áram. Kapitány adta parancsot, hogy kell fotózni szép lányot, meg katonát együtt. Sötétben nem lehet. Itt van petróleumlámpa, annak fénye nulla. Ha te vagy olyan nagy törpeészmű, akkor találgass ki valami okosat!

Zsiga vállat vont, neki semmi köze a művészethez. Ő tudja, hogy az autó benzinnel megy, a kerékbe levegő kell, a többi nem az ő dolga. Azon törje a fejét Zsanó. Ő pedig törte is. Állt a színpad előtt, mérgesen tépdeste a mennyezetről lelógó kreppapír szerpentineket. Ha ezzel játszott volna reggelig, akkor sem ér végére, mert erdőnyi papírt aggattak a lányok a mennyezetre. De ettől még nem lehet elég okos.

Odament a századoshoz:

— Mon Captain! Van egy kis zűrzavar! Vaku nincs, áram nincs, a terem sötét, itt csak bagoly tud csinálni fotó. Most mit csinál Zsanó bácsi?

Én sem tudtam. Ez a pillanat, amikor Zsanó azt mondja ez van! De jött egy nyurga tizedes, akit még nem ismertem. Zsanó azonban úgy fogadta, mintha egy ismerős hóhér hozta volna utána az elveszített kötelet.

— Baj jön mindig kettesével. Tihanyi, ha nekem teszel most óriási javaslat, szétverem képeden egész fotóapparát.

A tizedes nevetett, és jól megszorongatta Zsanó kezét.

— Ide figyelj möszjő. Forradalmi javaslatom van. Minden fotót kétszer csinálj meg, kapsz egy ötvenest. Addig én táncolhatok. Szívügy, öregem, szívügy, érted te ezt?

— Szívügy, meg fogok hasadni részvételtől. Neked van másnaponként két szívügy.

— Ez komoly. Bele vagyok esve egy lányba.

— Én meg legnagyobb slamasztikába, tisztelt Tihanyikám, mert nekem nemcsak albumfotó kell készíteni, hanem tömegeket tájékozódtatni. Vaku nincs, lámpa nincs. Kész Tihanyi hess, mind madár, mert pulykaméreg van rajtam.

— Nyugi, Zsanó elvtárs Tihanyi úr mindenre felkészült Tihanyi úr tudja, hogy ezek a vidéki helyek még nem mindenütt elektrifikáltattak Ergo: Tihanyi úr hozott magával egy-két marék magnéziumot. Nomármost! Egy lobbanás, egy foto, egy füst. Mire a fél bálterem kötőhártyagyulladást kap a füsttől, addig Tihanyi úr elkészítette az egész sorozatot. Fájdalom, dolgoznom kell, de egy ilyen barátot, egy ilyen jó öreg cimborát akkor se hagynék cserben, ha az akasztófa alá kellene gyalogolni.

— Te, meg a barátság? Ki volt az, aki tűzugratáskor átalvertél palánkon? Nem te voltál, tisztelt Tihanyikám?

— Ugyan, kicsiség?

— Az neked volt az kicsiség? Az ki volt, mikor Zsanó elvtársat bebújtattad ökörfejbe, és szaladtunk, mint marhák végig városon, utána meg kaptuk jó kis lepiszkolás?

— Ugyan möszjő, te itt nyalogatod a régi sebeket, amikor a hullámok öszecsapnak fölötted? Ide figyelj. Két gépet állítunk fel egyszerre. Méghozzá ide a színpad szélre. Egy-

szerre nyitjuk ki a gép zárját, s egy lobbanással egyszerre két foto készül. Zsanó menő lesz a szerkesztőségben. Tihanyi úr pedig utazik az ő kedves ügyeletes menyasszonyához hazánk gyönyörű fővárosába jutalomszabadságra. Mit szólsz a zseniális gondolathoz.

— Csak a kényszernek engedtem!

Messziről néztem a készülődést. Két rozoga fotóállványt húztak fel a színpad elején. Rátették a gépeket, s azoknak minden tartozékát. Tihanyi fényes kis szerkezetet szedett elő, nyele volt, s tetejében tégelyszerű kis tartály. Abba öntik a magnéziumot. A terem nyüzsgött, mint a kukacos sajt. Verejték, kölni, cigarettafüst csípte a szemünket. A katonák láthatóan jól érezték magukat, mert ropták a táncot, mintha rugókat húztak volna fel a lábukban. A két fotós szorgalmasan készülődött. Láttam, hogy feszült izgalommal beállították a gépeket, Tihanyi pedig magasra tartotta a kezében a magnézium pisztolyt.

Nagy lobbanás, mintha gránát lobbant volna. Nyomában sivítottak a lányok, nevettek a fiúk, de egymást jó ideig nem látták, akkora füstöt eresztett ez a pokolgép. Csak akkor láttam Zsanót, meg Tihanyit, amikor valakinek eszébe jutott egy ablakot kitárni. A füst elszállt, s nyomában harsány nevetés csattant. A két hős olyan foltos ábrázattal állt a színpadon, mintha kályhát kormoztak volna. Zsanót ritkán láttam nevetni, de most villogott, ritka, egérhez hasonlatos fogsora. Olyan teliszájjal nevetett Tihanyira nézve, hogy szinte azt olvastam a tekintetében: no, most kaptál egy kis törlesztést tisztelt Ti-

hanyi úr azokért a bűnökért, amiket Zsanó elvtárssal szemben követtél el.

Tihanyi csak pukkadozott, nem merte felfedni, hogy ő is ugyanilyennek látja Zsanót. Belejöttek. Újra töltötték a kis ördögmasinát, ismét nagy figyelemmel komponálták a képet, aztán Tihanyi még magasabbra emelte a kezét, s lobbantott. Ismét sűrű füst lepte el az alacsony termet. Odajött egy zenész, s csúnyán káromkodott.

— Micsoda dolog ez kérem. Legalább mi, művészek ne toljunk ki egymással. A ménkű tudja fújni a trombitát, ha közben megfulladok a füsttől. Olyan ez kérem, mint a mustárgáz.

— Művészet ide, oda, amoda. Nekünk erre van parancs, ezt kell teljesíteni. Különben csak ne hencegje azzal művészettel, mert éppen trombita volt hamis.

— Kérem, ne vesszünk ösze —, avatkozott a vitába Tihanyi is. — Egyezzünk meg. Mi még egyetlen egyet lobbantunk, elkészítünk tehát fejenként egy-egy képet. Rajta lesznek természetesen a zenész urak is. Utána szépen elosonunk, méghozzá megfontolt csatárléptekkel, és utána kimenőpapírjaink utolsó cafatjáig ropjuk a táncot. Mit szól hozzá mösziő?

— Oui, Tihanyikám, maga egy megszületett diplomata.

— Rendben van —, motyogta a trombitás és nehéz köhögő rohamok közepette visszacsoszogott a dobogóra. Ráncba szedte a zenészeket, s várta a villanást.

— Tihanyi boldog volt. Odahúzott egy széket, felállt rá, hogy még nagyobb legyen a villanás hatása. Hadd lássák leendő táncosai, hogy nem akárkivel van dolguk. Koncentrál-

tak, komponáltak, háromig számoltak utána kinyitották a fényképezőgép fényrekeszeit, aztán Tihanyi exponált. Akkorát villant a magnézium, mint a front alatt a Sztálin gyertya. De most sógorostul jött a füst is, mert Tihanyi, Zsanó szerint az az elfuserált törpeészmű, olyan magasra tartotta a magnézium gyertyát, hogy a mennyezetet teresztül-kasul szelő szerpentinek és kreppapír szalagok egy pillanat alatt tüzet fogtak.

A lányok sikongtak, az asszonyok jajveszékeltek, a zenészek takarodót fújtak, a katonák pedig elkezdték oldozni a derékszíjakat. Egy tiszt hangosan parancsot adott, hogy tüzet oltani, meg ablakot nyitni. Zsanó mindebből arra következtetésre jutott, amit Pierre barátjától hallott. Ha égni kezd a hajó, ne várd meg, amíg a kazánja felrobban, hanem az első kajütablakon ugorj a tengerbe.

Lélekszakadva összekapkodta a felszerelést és gondolkodás nélkül kilépett az egyik ablakon. Közben a katonák derékszíjjal, zubbonnyal, asztalterítővel, miegymással pillanatok alatt eloltották a tüzet. A trombitásnak legalább volt alibije; hogy miért fújta olyan hamisan egész éjszaka. Én meg csak azon törtem a fejemet, miért ordított olyan nagyot Zsanó, amikor kilépett az ablakon. Körbejártam a házat, sehol nem találtam sem Zsanót, sem Zsigát, a kormánybiztost. Balsejtelmeim voltak, ezért tüzetesen átvizsgáltam az egész épületet. Benéztem mellék- és főhelyiségekbe, pincébe és padlásfeljáróba. Sehol egy Zsanó. Felmentem a színpadra is, amit egy vastag bársonyfüggöny választott el az öltözőktől. Fel sem tűnt nekem akkor, hogy ennek a bársonyfüggönynek a fele hiányzik. Az öltözők felől nyöszörgést, halk

beszélgetést hallottam. Hamarosan rátaláltam az én Zsanómra. Ott állt talpig bársonyban. A függönybe csavarva didergett. Zsiga pedig egyetlen pislákoló gyertya fényében csavargatta a vizet Zsanó egyenruha darabjaiból.

— Mi az ördögöt csináltál Zsanó?

— Feri, jelentem, történt egy végzetes balhé. Kiütötte a tűz, Zsanónak kellett menekülni, mert voltam benne biztos, hogy mocsok Tihanyi, mint máskor, most fogja egész balhé sózni nyakam közé. Ugrottam kifelé ablakon. Ott volt pontosan ablak alatt hordó, hordóban víz, s merültem el benne nyakig, akár ürge. Jelentem, egész Zsanó talptól tetejéig csupa latyak.

Az egészben az volt a kellemetlen, hogy a kapuőr majdnem rövid sorozatot engedett belém, amikor meglátta, hogy egy bársonyba csavart múmiát szállítok be szolgálati gépkocsival. a laktanyába. Az ügyeletes egészségügyi katona úgy jelentett, hogy esetleg megérezhesse rajtam, vajon törkölyt ittam-e, vagy nohabort. A legszebb álmából felzavart orvos pedig nem akart kalmopirint adni Zsanónak, erővel rá akart tukmálni valami hánytatót, mondván, hogy ez ilyenkor jót tesz. Pedig Zsanó már köhögött is, mintha a magnézium töméntelen füstjét mind egyedül szívta volna be.

Amíg én az orvost győzködtem, hogy szavamra mondom tisztességes munka közben érte baleset szegény Zsanót, Zsiga szabadelőadást tartott a népi medicína néhány kérdéséről.

— Tudod-e művészem, hogy mi a legjobb gyógyszer a köhögés teljes megszüntetésére?

— Tudnám, akkor lennék egészségügyes helyettes tiszt.

— No lám, akkor én megmondom neked. A ricinus. Csak ne nézz rám olyan értelmesen. A ricinus, mint tudjuk heveny hasmenést okoz. A hasmenéses ember pedig nem köhöghet, nem tüsszenthet, mert az végzetes kellemetlenséget okozhat. Tehát, ha hallgatsz a nép egyszerű fiára, akkor szépen megkéred a doktor bácsit, hogy adjon neked dupla adag ricinust, és holnapra olyan egészséges leszel, mint a ma született bárány.

Erre a napra nekem is elegem volt a bolondozásból. Hatalmi szóval véget vetettem a mókázásnak. Azzal a nagy gonddal a vállamon feküdtem le a gyengélkedő egyik vaságyára, hogy vajon milyen ürüggyel viszem vissza a bársonyfüggönyt a kultúrházba, amiből egy kicsit kevesebb szerencsével könnyen üszkös romok maradhattak volna csupán.

Így megúsztuk annyival, hogy reggel így szólt Zsanó:

— Begálbodtad, hogy az barha Tihanyi hol sértegette tüzi reddet. Kellett annak féleszűdek állni székre? Baradd volna földön, akkor csak füst barad bálban és nem tűz. Kellett dekeb hallgatdi arra jampecfödökre. Feri jelenteb. máskülödbed vagyok egészséges akár bakk!

A KATONARUHÁT IS EMBEREK HORDJÁK

Három órája várom, hogy Zsanó kegyeskedjék betolni szokás szerint szőrős ábrázatát a szerkesztőségbe. Nem tudom elképzelni, hogy késsen. Mióta kinevezték balkezemmé, legfeljebb egy-két percet késett. Ez csak rendkívüli eset lehet. Végre megcsörren a telefon:

— Halló, itt Zsanó elvtárs beszél.

— Mi az, hogy beszél? Jelentkezik. és nyomban megmagyarázza, hol van, miért késik, mit művel, s miért nem tudja a szolgálati szabályzat előírásait a jelentkezésre vonatkozóan.

— Feri, jelentem, most semmi nevelés! Fontos, államérdek, nagy szenzáció!

— Adok magának olyan szenzációt, hogy ükapa korában is megemlegeti.

— Feri jelentem, te most vagy igen mérges, mert akkor szoktál magázolni.

— Elég volt. Hol vagy?, mit csinálsz, miért nem jöttél be a szerkesztőségbe?

— Azt akarom jelenteni! Csak nem tudok rendesen beszélni, mert elefánt elhúzza engem fülkével együtt.

— Zsanó, ha viccet csinálsz ebből, kénytelen leszek keményebb hangon . . .

— Feri jelentem, dolog halálos komoly. Én vagyok most Széchenyi fürdő előtt, kezemben van elefántnak pórája. Igazi originál elefánt. Fehér a homloka, van sapkája is. Igazi rendes elefánt, méghozzá maszek.

— Részeg vagy, félrebeszélsz?

— Mon Captain! Őrvezetői becsületes szavamra mondom, hogy elefánt fogok. Itt van kezemben... Nagy story. Azonnal riadó ide kell jönni!

Már nem kiabálhattam tovább a telefonkagylóba sem. Egy kattanás, Zsanó letette a telefont. Vagy mégis lehetséges, hogy egy igazi rendes elefántot tart pórázon, s hősiesen küzd, hogy a nagy behemód rá ne szabaduljon a jámbor járókelőkre? Tépelődtem néhány percig, aztán hívtam Zsigát, s kettesével ugrottuk a lépcsőket. Mégicscsak van valami haszna ennek a „Röhögő Lavór" nevű járművünknek, amit újabban rohambilinek keresztelt el Zsanó. Néhány perc múlva már a Széchenyi fürdő előtt ugráltunk ki a kocsiból. Mindenre számítottam, csak arra nem, hogy ez a lehetetlen Zsanó valóban elefántot tart pórázon.

A járókelők tekintélyes gyűrűt vontak már köréjük. Az ilyenkor szokásos találgatást hallottam először.

Mondják meg, milyen remek fickó a kis szőrmók. Úgy tartja azt a nagy marha állatot, mintha szobapincsi lenne... Elszabadult a cirkuszból, agyon taposta az ápolóját, s ez a katona megfékezte. Most várják a riadóautót, amin kábító injekciót hoznak. Zsanó jelentett.

— Feri jelentem, itt a story. Fotógép van?

— Minek? Csak nem gondoltad komolyan.

— Dehogynem. Utcán elefánt olyan, mint táncmulatság oroszlánketrecben. Szenzáció.

— Hogyan került hozzád?

— Jelentem az úgy volt, hogy jöttek három részegek. Egyik szólt nekem, hej kiskatona, akarsz keresni ötvenest, akkor fogjad ezt a kicsi állatot öt percig, amíg egyet fröccsentünk kocsmába. Gondoltam öt perc nem idő, ötvenes pénz. Megéri. Eltelt öt perc, aztán tíz, gondoltam, keresünk többet összznépi haszonra. Tudod milyen nehéz munka volt elefánt odataszigálni telefonhoz?

— Story nem lesz! Indulás a szolgálati helyre!

— Milyen sorsa lesz elefántnak. Még nevét sem tudom, mert valami operában szerepel, de az volt nekem mindig gyenge oldalom!

— Nem Aida?

— Biztos. Mert nem lehet ilyen nagy dög egy Pillangó kisasszony, vagy balett, mondjuk Csipkerózsika!

— Idefigyelj, Zsanó, ha engem egyszer kihozol a sodromból, szavamat adom, hogy géppuskával lövök célba a csípő alakodra, s Ibinek elküldöm emlékbe a bőrödből készített teaszűrőt, mert olyanra lyukaszgatlak.

— Ez klasszis! Kincses tudott sok marhaságot mondani, de ilyen még az ő törpeészművében se fordult elő.

— Csendben maradna egy percig őrvezető!

— Azért nem kell haragudni, Mon Captain! Én csak akartam jót.

— Arra felelj, hová tegyük ezt a háziállatot?

— Kösük villamoshoz. Lesz belőle kisebb látványosság, nagy zaj, előjönnek tulajok, s azokat verik józanra utasok.

— Jobb ötleted nincs?

— Van. Adjunk el egy másik hóbortosnak, aztán veszekedjen a maszek. Brosszúrában úgyis volt, hogy maszekség szüli újra kapitalizmus, kapitalizmus pedig rossz, mert van írva falra is, hogy vesszél el kapitalizmus.

— Idefigyelj Zsanó — mordult rá Zsiga is. — Ha nem koptatod le ezt a mezei poloskát, úgy jársz velem mint a vas.

— Az hogy járt?

— Addig ütötték, amíg meleg.

— Pillanat. Excusie! — penderült egyet Zsanó és vonszolta maga után az elefántot Ávágtatnak az út másik oldalára, a kocsma elé. Senki nem volt, hogy megfogja a pórázt, odakötni sem lehetett egy fához, vagy korláthoz. Nem is akart Zsanó egyebet, csak bedugni a fejét a kocsmaajtón. Ez ugyan sikerült, de nyomában az elefánt is betolakodott. Igaz csak a fejét, meg a hosszú ormányá dugta Zsanó feje felett a söntéspult felé, közben lesöpört néhány fröccsös poharat.

Egy reszelős hangú, piros orrú ember megszólalt.

— Jaj nekem, már megint kényszerképzeteim vannak!

Egy másik törzsvendég nagyot ugrott ijedtében, s féllábbal a szemétvödörbe lépett. Nagy csörömpöléssel vonszolta magát a söntéspult másik oldalára.

Egy teljesen részeg vendég értette a tréfát. Odaállt az ormányos elé, s csukladozva nyöszörögte.

— Ciic... ciic... Ci-ci-cic!

— Maga egy idült alkoholizmus! — szólt rá Zsanó —, nem látja, hogy ez nem macska?

A maszek is tréfára fogta a dolgot. Min-

denáron bort akartak Aida ormányába tölteni, de a jámbor szavanna lakó tiltakozott. Nagy ormánylengetésel, pohárcsörgés és sikoltozás közepette adta tudtára mindenkinek, akit illet, hogy nem kedveli a vacak, vizezett lőrét. De ezt már Zsanó nem hallotta, nem látta, mert zsebében a megérdemelt ötvenessel kirohant, s elfoglalta helyét Röhögő Lavór fedélzetén.

A főszerkesztő is mogorván, dühösen fogadta Zsanó story-vadászatát.

— Tisztelt Zsanó. Bármennyire rokonszenves, kedves és szellemes ember, be kell vallanom, hogy tökéletesen igaza volt a maga talpig becsületes parancsnokának, Kincses szakaszvezetőnek. Magából akkor sem lesz igazi katona, ha maga a keresztelő Szent János, az arany szájú rostosra beszéli a nyelvét.

— Excuise, mon colonel! Kincses mondta? Rossz. Az egy egészen kivétel. Díszmenetben jött erre a világra, és lehordta sárga földig bábaasszony, mert nem teljesítette szabályosan tiszteletadást.

— Csendben legyen. Ha továbbra is ilyen lusta, fegyelmezetlen, ilyen trehány és rendszertelen lesz, hogy egész nap lustálkodik, lopja a napot, nem dolgozik semmit, akkor elkergetem, vissza Kincseshez.

— Mon Colonel! Ne kergesse Zsanó elvtársat vissza. Úgy megszoktam már ezt. Igazán, jó kis bolondok háza!

— Adok én magának megszokni. Miért kellett például napok óta kettőjüknek széthordani húsz darab újságot, tíz szobába? Egy óráig ténferegtek azzal a mihaszna Zsigával!

— Ezt így kellett. Zsiga tudta, hogy hová kell vinni!

— Akkor miért nem vitte ő egyedül?

— Mert azt én tudtam, mennyit kell vinni!

— Tudja mit, üljön le, olvasson, de ne szóljon egy szót sem, mert nekem máris borogatást kell a fejemre tenni.

— Ah, talán migrén?

— Nem, Zsanó-kór!

— Nem, az nem lehet, nekem megmondta kerületi vezető orvos, hogy vagyok egészséges, akár makk!

— Akkor fogja meg ezt a levelet, ballagjon vele a csoportfőnökségre. Adja oda a segédtisztnek, s utána jöjjön vissza.

— Értettem! — tisztelgett Zsanó, s menet közben megigazította magán a felszerelést.

Egy óra sem telt el, telefonált a segédtiszt.

— Mondja: hol tettek szert erre a Zsa... Zsa... Tóth...

— Zsanóra?

— Igen, erre a...

— Mit csinál megint?

Csak annyit, hogy illemtudóan kopogott, de jó hangosan, hogy mindenki meghallja. Ménkű nagy komiszár csizmájával olyan zajt vert, mintha egy őrszakasz masírozott volna be a segédtiszt szobájába, ahonnan a csoportfőnök dolgozószobája nyílt. Jelentkezett is becsületesen, de olyan hangosan, hogy még a márvány alatt nyugvó ismeretlen katona is felébredhetett volna. A segédtiszt rámordult.

— Hé, csendesebben! Benn van a főnök.

— Miért? Talán alszik — fordította félre a fejét Zsanó és lábujjhegyen folytatta útját a segédtiszt ajajáig.

— Bocsáss meg, ezzel nem követett el

semmi szabálytalanságot! — magyarázkodtam a segédtiszt előtt.

— Az igaz! De benneteket nemcsak megvert vele az isten, de belétek is rúgott.

Egyszer még azt is megmagyarázom majd ennek a segédtisztnek, hogy ezúttal tévedhetett is. Mert én már kitartok Zsanó mellett. Íratlan törvény lett, hogy Zsanó, a Röhögő Lavór, Zsiga, meg én együtt járunk! Nagy buzgalommal és érdeklődéssel cserkésztük a magyar falvakat. Igazán értékes, és meglepő riporttémákat tartogattak számunkra a falusi változások.

Veszprém környékén, az egyik faluban a termelőszövetkezettel ismerkedtünk. Munkánkat jól végeztük, indultunk volna tovább. Zsanó elémáll, nagy barna szemét rám meresztette, s nézett kérőn, mint egy gyerek. Ezzel a nézésével hatni tudott.

— Mondd, mit akarsz?

— Feri jelentem, nekem kis dolgom lenne még.

— Fotó?

— Ah, dehogy. Abszolúte maszek ügy. Személyi használatú elfoglaltság, de nem szigorúan titkos!

— Lány?

— Nem. Nekem kell menni temetőbe. Akarsz, gyere velem.

Kicsit elkomolyodtam. Hirtelen arra gondoltam, hogy bizonyosan egy régi rokon, talán nagyapa, nagybácsi, aki itt nyugszik ebben a festői csóri temetőben. Igaz, eddig nem említette, hogy valaha is éltek volna hozzátartozói Csóron, vagy másutt az országban. Megesett rajta a szívem. Kezdtem többre becsülni. Ahogyan a temetőt kimondta, még érzékenységet, szentimentális elfogó-

dottságot is éreztem benne. Lám, nem is olyan felületes, hebehurgya, van ennek szíve, és a helyén is van az.

Elindultunk. Mondta, hogy merre hajtson Zsiga, én meg néztem magam elé. Egy kicsit csípett a szél, már ereszkedett ránk az őszi köd, szemerkélt az első zúzmara is. A temetőkertben megkopaszodtak már az orgonák, elszáradtak a novemberi krizantémok. Gyertyamaradványok fehérlettek a fagyos rögöken. A fejfák, keresztek sorai kísértetiesen meredeztek. Mentünk a keskeny gyalogösvényen, aminek végében fehér falú hullaházat látunk. Zsindelytetős, fatáblás ablakokkal, tetején korhadt, öreg kereszttel.

— Tovább? — kérdezte Zsiga Zsanó mellett baktatva.

— Igen, tovább! — intett Zsanó és szomorúan lógatta a fejét.

Egyre kísértetiesebben hatott. a kép. Leanderek megkopaszodott ágai nyújtózkodtak. Csonttá száradt, megsárgult koszorúszalagokba kapaszkodott a szél és ez csörgött, ijesztgetett, akár egy frissen szabadult csontváz.

— Itt vagyunk — mondta Zsanó sóhajtva, s megállt a hullaház ajtajában. Nekitámaszkodott az ajtófélfának, s valahol a lelke mélyén huncut, ravasz mosoly bújkált. Nehezen lehet ezt felismerni benne.

— Most mi lesz? — sürgette Zsiga, akin viszont láttam azt, hogy feszült az izgalomtól, égett az arca a gondolatra, hogy talán valami kísértetjárás tanúja lesz majd.

— Nyugalom, apuskám, csak teljes nyugalom. Itt nem lehet sürgetni.

Legnagyobb megdöbbenésemre szabályszerűen kopogtatott a halottasház ajtaján. Előre éreztem, hogy ebből valami mérhetet-

len nagy disznóság kerekedik, de akkor császármorzsát csinálok belőle. Újra kopogtatott. Azt éreztem ebben a kopogtatásban, hogy egy teljesen épeszű ember azt akarja kikényszeríteni a frissen eltemetett halottból, hogy vallja be, hová rejtette halála előtt a pénzeszsákját. Nem szóltam, nem szerettem volna elrontani, vagy felére csökkenteni a história értékét.

Álltunk a temetői csendben. Akaratlanul is gyerekkoromnak unalmas téli estéi ködlöttek fel bennem. A nagyobb gyerekek meséltek nekem Kasparekről, a garázdáról, a kutyába bújt szellemről, az egyszerű suszterről, akit eltemetett anyósa köténynél fogva lehúzta magához a sírba, hogy még ott is bosszanthassa. Láttam magam előtt a nagy dülledt koponyát, az ásító szemüreget, a vigyorgó halálfejet. Ha kicsit mosolyogva is, de a halál, az elmúlás ilyen testközelsége egy kicsit fázóssá tette a hátamat.

— Zsanó —, szóltam rá ezután. — Ha ez most ismét valami idétlen hecc lesz, ígérem neked, hogy saslikká aprítalak. A bolondságoknak keress illőbb helyet.

Kicsit megszeppenve nézett rám, de ismét kopogtatott. Belülről egy síri, vérszegény, földöntúli, erőtlen hang hallatszott. Tessék... Ki az?

Azt hittem cseng a fülem, azt hittem képzelődöm, hallucináció az egész. De Zsanó válaszol.

— Én vagy, Zsanó. Édesapám, csak bújj elő abból kriptádból.

Már hallottam szellemidézőkről, beszéltek a vénkisasszonyok halottlátókról, hazajáró lelkekről, de még soha nem hallottam, hogy

valaki visszatért volna, vagy megszólalna. De ez igazi emberi hang. Ismét beszélt.

— Mondd, ki vagy? Nem hallom!

— Mondom, Zsanó. Nyisd ki kriptaajtó, mert hideg van!

— Nyitom... Megyek már drága barátom!

Húha! Ez már nekem is sok. Valóban emberi hang, értelmesek a mondatok. Bármenynyire is kigúvad a szemem, halottasház ez, ki van írva az elejére, hogy: feltámadunk! Még azt sem bánom, ha feltámadnak, de miért éppen az én jelenlétemben. Most már mindegy. Néztem Zsiga arcát. Olyan rémület ült rajta, mintha máris Gabriel arkangyal paskolná azzal a tüzes kardjával, amit a szentképekre festenek. Hallani lehetett a szívverését is. Nem mondom, bolond játék! Végre tudom, milyen is a kísérteties csend!

A hullaház ajtaja csikorogva nyílott. Most már azt is megtudtam, milyen egy másodperc örökkévalóságban. Lassan, idegtépően nyílt az ajtó. Restellem, de akaratlanul is a pisztolytáskámhoz kaptam. Kicsatoltam, marokra kaptam a fegyvert, hogy...

Megjelent az ajtóban, amit vártam. Hosszú fehér ingben, gipszfehér ábrázattal, mezítláb, égnek álló hajjal egy teljesen emberforma alak. A szürkületben nem láttuk a szemét, arcát, fizimiskáját, de minden kétséget kizáróan ember volt. Köhögött, köpött egy nagyot a lábunk elé, a zúzmarás földre, s fázósan összébbhúzta magán a fehér inget.

— Ölelj meg kommünárok unokája, te hőslelkű francia.

— Szervusz vén csavargó. Itt vagyok. Amit ígértem, elhoztam, tessék!

Kis csomagot cibált elő a köpeny zsebéből.

— Ezek itt barátok —, mutatott ránk Zsanó, a fehér inges pedig már nyújtotta a kezét. Ha nekem akkor kezet kellett volna szorítani vele, hát menten kilel a hideg. Így csak távolról tisztelegtem, s még mindig nem tudtam, hogy ki ez a furcsa szerzet.

— Mon Captain! Már akartam mondani, hogy ez kicsoda. Csak Zsiga, nagy beszélő bajnok mindig közbevágta. Ez a Bandi. Ménkű se tudja milyen, csak Bandi. Bőgős zenekarban. Kérte hozzak neki húrt, amit Tihanyi úr egyszer leittasodott állapotban elszakított. Rendes bőgős! Kicsit különc, hogy lakik ebben házban, de azért rendes fiú!

Máig sem tudom miért lakik a temető közepén Bandi, a bőgős. Nem faggattam Zsanót, honnan ered ez a barátság kettejük között. Haragudni sem lehetett rá, hiszen csak azért ment be hozzá, hogy a megígért bőgőhúrokat átadja neki. Csak hát, ismét a körülmények, ismét a tények furcsa és kissé szokatlan tálalása. Ilyen Zsanó, így kell ezt elfogadni!

Veszprém környéke tehát veszélyes zóna lett számunkra. A veszély azonban vonzó, mint mágnes. Főszerkesztői parancsra a híres-nevezetes balatoni borvidékről készítettünk képes riportot. Nem akartuk Badacsonyt, Füredet tálalni az olvasóknak, hisz alig él magyar újságíró, aki egyszer ne tűzte volna tollhegyre a balaton kincsét. Lerágott csont! Így határoztunk, s kikötöttünk a balatongyöröki parton egy Páhi Rafael nevű töröknél, aki származása ellenére értője, mestere a borászatnak, s a korán meg Allah

parancsolata ellenére meg is itta az évi termés tetemes részét.

A györöki pincézésnek szertartása van. Mondta Páhi Rafael, aki legalább annyira törte a magyart, mint Zsanó.

— Urak, van nekem ajánlat, hogy csak sorba minden!

— Nekem van ajánlat, hogy ne tessék engem csúfolkodni, mert Zsanó elvtárs lesz haragos, s nem csinálja egy szem fotó sem.

— Maga csúfolódja, kedves katona úr, mivelhogy én vagyok vérbeli török, s nyelvem nem forogja rendben.

— Én meg vagyok vérbeli magyar, csak nyelvem forogja párizsi akcenttel, de azt nem várom el, hogy gúnyot űzzenek belém!

A török mellém sündörgött, fülemhez hajolt.

— Kérem, tiszt uram. Tessék mondani katona úrnak, hogy én értem már tisztes kort, nem mulatság velem komédiázni, mint akármi lókötővel.

Közben Zsanó is dúlfúlt. Alighogy odébb állt mellőlem a török, Zsanó hajolt közelebb.

— Feri jelentem, én ezt ronda törököt taszigálom le hegyről, mint egyszert azt a másikat háborúban a Titusz. Miért engedsz neki gúnyolódást! Azt higgye ronda maszekja, neki szabad mindent, mert tele van pénzzel a zsebe.

Fennhangon, sokszemközt kellett tiszta vizet, pontosabban bort önteni a pohárba. Páhi Rafaelnek megmagyaráztam, hogy Zsanó, az Zsanó. Zsanónak megmagyaráztam, hogy a szél nemcsak a Szajna partjéról fújt ide ilyen furcsa, szúrós magvakat, hanem a

Márvány-tenger mellől is. Mivel Páhi volt idősebb, ő kezdte a békülést.

— Tisztelt katona úr... kedves fiam. Követlek meg, vissza van szívatva minden gyanúsítás. Itt van kezem. Szervusz. Tegezzél vissza, én vagyok öregebb.

— Az jó is lesz —, mondta Zsanó, s majd elolvadt a megtiszteltetéstől. — Amúgyis, nekem bajom van mindig magázolással. Kinek mondani te, annak mondom, hogy maga. Kinek járna maga, annak tegezést adok, és ebből mindig van baj. Napokban megyek buszon. Mondom kalauznőnek. Kérek átjáró jegyet. Erre volt a füléig szája. Azt mondja nem érti az egészet. Megint csak mondom neki, nem érted, mondtam adjad nekem egy átjárót. Erre kezdett velem nagy hegyi beszéd: tegezzed öreganyád, ki szoptatta téged, de nem sokáig, mert lett belőled kicsit hülye. Mondom neki, jól van ne ordítsa, mert megmagázódom vele, ha olyan nagyon ugrálja. Azt lett vége, hogy leszálltam buszról, mert voltam goromba.

— Pompás! — rikkantott Páhi Rafael. — Nekem volt esetem régebben híres művésszel. Mondtam neki te. Erre ripakodott rám hogy merek venni ezt bátorságot. Mondom neki, tisztelettel művész úr, vagy te nagyobb, mint keresztények istene? Mondta, hogy nem nagyobb úr. No, akkor ha te nem vagy nagyobb úr, csinálj itt skandalum, mert nektek imában is tegeztek isteneteket, pedig hiszitek róla, hogy az van legnagyobb úr. Maradtunk ebben kiváló tisztelettel, aztán művész úr teleitta magát borral, mint majom, aztán madáriszesztővel is csókolta kezet. Ilyen az élet!

Ebben megegyeztünk, s elkezdődött a pin-

cézés szertartása. Nagy fatálon kenyeret, kolbászt, sózott szalonnát hozott a gazda. Ezt nevezik a Kőröshegyen borkorcsolyának. Nem azért találják ezeket a zsíros, nehéz falatokat, hogy teleegye magát az ember. Csak arra szolgálnak az étkek, hogy megágyazzanak az édeskés, kesernyés italnak. Befőttesüvegben aprócska erős paprikát is adnak a szalonnához. Azt mondják a pincézésben járatosak, hogy ez már előre felpezsdíti a vért, hangulatot teremt a poharazáshoz.

— Te, Rafael, tisztelt barátom! Ebben van tűz! Ez olyan mintha lennék cirkuszban karónyelő, meg tűzevő. Gondolsz, hogy vagyok csepűrágó?

— Csak nem vagy gyenge hozzá? Te, aki megszoktad a bordói bor zamatát, a rajnai bor tüzét. Nekem vagy kicsit furcsa!

Páhi vérbeli török létére úgy ropogtatta a méregerős paprikát, mintha almát enne. Látszik is a képén. Vörös, mint a tűzhely teteje.

— Megszoktam? Miért kellett volna szokni? Ittam bor Párizsban, de nem nyeltem hozzá faszénparázst. Akarsz te engem megmérgezni? Dolgozó nép fijúját nem szabad harcértékben romlasztani.

Amíg ezeket a mondatokat kierőszakolta magából, annyit csuklott mint a csecsszopó a zsíros tejtől. Szinte megváltásnak számított, amikor végre felhajtotta az első pohár olajos hideg italt. Jártuk a pincét. A falak nedvesek, penészesek. Azt mondják ettől érik igazán zamatossá a balatoni bor. A hordók sorban állnak, mint a katonák. Páhi ment elől, kongatja a hordó dongáit, s mondta az anyakönyvi adatokat. Így.

— Muskotály. Évjárata 1949.

Zsanó utánozta. Sorba kopogtatta a hordó-

kat. Egy igazán nagy mellett megállt, kopogtatta azt is.

— Halló, van itt valaki?

— Véletlenül . . . — visszhangzik a hordóból, mire majdnem hanyatt estünk.

A török a hasát fogta, nevet rajtunk, hogy a könnye is kicsodul.

— Ez nagy meglepetés.

Hát az volt. A hordó eleje lenyílt, belsejében kicsi asztal, két kis pad. Az asztalon gyertyatartó, borosüveg, poharak. Az asztal mellett ült a szőlőcsősz, aki idekísért bennünket a műútról.

Zsanó a harmadik pohár után felrikkantott:

— Éljen a jó öreg Diogenes! Tudta a vén lókötő, hová kell költözni. Ez körlet, nem úgy mint Pesten Kozma szanatórium!

Megnéztünk huszonkét hordót. Végül is visszakeveredtünk a pincegádorba, leültünk az ablak mellé, ahonnan látni lehetett a Balatont. Zsanó és a török énekeltek. Mindig csak egyet, amit mindketten ismertek. A Marseillest. Berekedtek becsületesen, összebarátkoztak egy életre. Másnap vihettem Zsanót a szombathelyi orvosi rendelőbe. Egy hang nem jött ki a torkán.

— Mi történt vele —, kérdezte tőlem Kovács főhadnagy, vezető orvos.

— Előadást tartott a magyar—török nyelvi rokonságról, nagy volt a terem, sok a hallgatóság, ordítani kellett.

— Mondja szépen, hogy ááá!

— Pont áá —, suttogta Zsanó, s abban a pillanatban láttam, hogy szavaim hitelét tökéletesen elárverezte!

Ez a szombathelyi kirándulás tulajdonképpen nem is volt akármilyen hétköznapi

kiküldetés. Egy nagy és szent cél vezetett. Szerettem volna közelebbről megismerni azt a sokat emlegetett hadvezér jelöltet, Kincsest.

A laktanya Zsanóra nyomasztólag hatott. A kapuőrnél csak hagyján. Most is illedelmesen megemelte a sapkáját, elegánsan meghajolt, s besétált a kapun. Az alakulótéren, a gyakorló pályákon már kapkodta a fejét. Minduntalan azt várta, honnan, mikor kiabál rá egy tisztes, vagy tiszt valamilyen vélt szabálytalanság miatt. Végre megtaláltuk, akit kerestünk. Zsanó kiabálva fedezte fel Kincsest.

— Feri jelentem, ott van!

Ott állt a szakasz előtt, pontosan olyan volt, aminőnek elképzeltem.

— Menj oda, jelentkezz, vagy üdvözöld, ahogyan neked tetszik.

Ijedten nézett körül. Igazgatta a derékszíját, sapkáját. Nem tudta, hová tegye a nyakában lógó fényképezőgépet. Kicsit restellkedve sandított elszürkült csizmájára.

— Így félsz egy jóbaráttól?

— Nekem, jóbarát?

Kincsesnek hátul is van szeme. Észrevett, odalépett, s jelentkezett. Valóban úgy hat, mint egy kétlábon járó szolgálati szabályzat.

— Elhoztam a kedvenc tanítványát, remélem örül neki?

— Jelentem, nem örülök. Akkor lássam, amikor a hátam közepét. Ettől két bal kezesebb embert még életemben nem láttam. Többet kínlódtam vele, mint egy egész századdal!

— Ne mondja, most magas beosztása van!

— Jelentem, azt tudom. Csak azt nem ér-

tem, ki volt az a marha, aki ilyen sokra testálta a tehetségét!

— Engedelmével, én voltam!

— Jelentem, elnézést kérek.

— Miért kér elnézést, a véleményéért?

— Jelentem, nem azért, hanem azért, hogy marhát mondtam!

— Ha nekem mondta volna, akkor becsukatnám . . .

— Igen, független sértésért! — tette hozzá félénken, de érthetően Zsanó, s várta, mit mond majd Kincses.

— Kérek engedélyt az őrvezető elvtárshoz szólni.

— Csak szóljon, ideje, hogy üdvözölje!

— Értettem! Idefigyeljen, maga félresikerült szőrmók. Nem megmondtam magának, hogy nem beszél bele a tisztek dolgába. Kért engedélyt, hogy szólhasson? Nekem viselkedjen tisztességesen. Nincs szükségem arra, hogy azt mondják magára no tessék, nézzenek rá, ilyen katonákat ereszt ki a keze alól az a híres, nagyszájú Kincses!

— Ne kiabálja! Egy százados nem szokott süket lenni. Most különben is vagyok másfajta nevelés alatt. Én vagyok átmeneti állapotban. Szégyent nem hoztam a fejedre.

— Ne is, mert akkor . . .

— Tudom, tudom . . . leszek becsukva, hogy feketedek száron, mint Szabolcsban fán felejtett szilva. Ismerem szöveg!

— Százados elvtárs, jelentem, az őrvezetővel a beszélgetést befejeztem!

— Akkor folytassa tovább a foglalkozást.

Meg kell hagyni, olyan katonásan lépett a helyére, mintha acélrugók löknék. Rá is kezdte nyomban.

— Hogy áll ez a sor? Fekete. Maga mit

keres itt a sor elején. Igazodás. Úgy állnak itt, mint a sirató asszonyok krisztus urunk teteme előtt. Maguk katonák, vagy örömlányok? Húzzák ki magukat, nézzenek előre, húzzák be azt a főzelékes hordó hasukat. Megtanítom magukat a rendre, hogy a bérmakeresztanyjuk sem ismer magukra. Sok elpuhult nudli.

— Mondtam. Láttad? Ez egy igazi vadember.

— Ugyan, Zsanó, arany szíve van ennek a Kincsesnek. Nem láttad, hogy felcsillant a szeme, amikor meglátott. Büszke rád, az ő nevelése vagy.

— Igen, tudom én, milyen büszke. Nekem egyszer bizalmasan azt ordította az egész szakasz előtt: idefigyeljen mösjő, ha egyszer lesz olyan szerencsém, hogy az ördög elviszi magát a kezem alól, akkor sem ismerem meg, ha tábornoki vállappal kerül elém. Még a napot is letagadom, amikor először találkoztunk! Ez büszkeség?

— Menj el a kantinba, majd jövök utánad.

Zsan elment, én meg ismét félrehívtam ezt a rettegett Kincsest.

— Mondja már meg őszintén, igazán annyira haragszik maga erre a Zsanóra?

— Jelentem, én egyáltalán nem haragszom. Csak dühös vagyok érte. Rajtam még nem fogott ki egy újonc sem. Ezzel nem tudtam mit kezdeni. Azt hitte rólam, hogy haragszom, azért kiabálok. Dehogyis azért. Jelentem, annak az volt az oka, hogyha ránéztem, eszembejutott valamelyik hőstette, s olyan röhöghetnékem támadt, hogy majd szétesett a tüdőm. Szabad egy kiképzőnek röhögni? Nem szabad. Inkább kiabáltam,

hadd lássa, hogy a katonai fegyelem az szigorú, kemény és kérlelhetetlen.

— De, fél magától.

— Fél, azt nem hiszem. Nincs is oka, mert alapjában véve jólelkű, szolgálatkész, rendes fiú ez. Csak ne lenne olyan katonátlan. Még szeretném is, ha egy kicsit kihúzná magát!

Ebben maradtunk. Mentem tovább a laktanyában, kerestem a kantinban, nem volt. Kerestem az alakulótéren, nem volt. Jártam utána a konyhában, azt mondták a szakácsok, volt itt, jóllakott, aztán elment. Nézelődtem a garázs előtt. Ott talált rám. Lélekszakadva futott.

— Feri jelentem. Van érdekes téma. Siess. Most jön mindenhonnan kerülethez szekírozott hadsereg.

— Szekírozott?

— Az. Pontosan. Saját szememmel láttam.

— Megmondanád, hogy az miféle fegyvernem?

— Hát abban van benne ló, van benne szekér, van benne kocsis, és azért jönnek ide, hogy lovat megnézi állatdoktor, szekeret megnézi kovács, katonát pedig letolja hadtápláló főnök, hogy mocskos a lónak haja.

— Még van más is. Szekéren jöttek kutyák is. Van itt Kiss főhadnagy kutyavezetők vezetője, megnézi kutyákat, hogy rendes nekik pedigré, vagy nem rendes. Téma, nem?

— Ez neked szekírozott hadsereg?

— Akkor mit mondjak rá?

Jobbnak tartottam elhalasztani ezt a magyarázkodást. Nem tudom honnan maradt rajtunk, de tény, hogy a szekeret országos járműnek, a lovat vonathámos állatnak, a kocsist meg hajtónak nevezik a leírt szabályok szerint. Aki ezt szófejtéssel megmagya-

rázza Zsanónak, azt az etimológia professzorának és a dialektika világbajnokának tekintem. Jobbnak találtam, ha odamegyünk, s együtt megnézzük ezt a szekírozott hadsereget.

Megnyújtottam a lépést. Zsanónak ez soha nem tetszett. Abban a ménkű nagy csizmában vagy csoszogott, vagy olyan szaporán szedte a lábát, mint az idei liba a jégen.

— Az isten áldjon meg, mi lelne, ha egyszerre lépnél velem, ha egy kicsit katonásabban mennél?

— Jelentem, ez teljesen fölösleges. Így is együtt érünk oda, meg úgyis. Miért kell adni ilyen formalitásra.

Ettől parádésabban csak néhány nappal ezelőtt keveredett saját szógombolyagába. Balassagyarmatra akartak menni, s a Váci út helyett a visegrádi úton haladtak. Csak a fellegvár alatt vették észre, hogy rossz úton járnak.

— Tudod-e Zsiga, hogy mi vagy te ezzel a Röhögő Lavórral? Egy Marco Póló. Körbejársz világot, hogy átmenj másik szobába.

— Nagyon okos vagy mösziő, de most élcelődj valaki mással. Inkább azt találd ki, hogy merre menjünk. Úgy kell kiokoskodni, hogy ne legyen sok üresjárat.

— Most vagyok hozzád kegyeses. Adok neked világraszóló ötletet.

— Csak baj ne legyen belőle.

— Nem lehet baj. Most rámegyünk kompótra, azon megyünk át a Dunán.

— Kompóton?

— Oui Zsiga! Kompóton. Zseniális.

— Nem komp? Komp.

— Komp az a zubbonyon van, mikor nem szakad le?

— Az gomb, te eszelős.

— Nem gomba? — néz Zsanó azzal a ki fürkészhetetlen tekintettel, amiről nem lehet megállapítani, hogy most egészen komolyan beszél, vagy neki is tetszik a játék.

— Gomba? — néz Zsiga. — Botfüled van, felrobbanok a méregtől, s te játszol?

— Ami felrobban az nem bomba?

— Akkor dönts el, hogy menjünk?

— Mondtam, kompóton, mi úszik a Dunán és ráfér szekér, autó, szamár, ember, s te is. Nem világos? Ha mondom rosszul akkor értsed jól. Magyar nyelv gazdag, változatos, nem?

Zsiga teljesen kimerülten érkezett vissza erről az útról. Kérdeztem, mi történt.

— Jelentem, Zsanó teljesen szétesett. Át akarta úsztatni a kocsit a Dunán egy kompóton, a kompot fel akarta varrni a zubbonyára, a gombból pörköltet akart sütni, a gombát pedig robbanóanyagnak könyvelte el. Nekem pedig megígérte, hogy a havi zsoldjából vesz nekem egy rollert, mert másra nem vagyok jó. De annyi hasznom volt belőle, hogy legalább megcsinálja a menyasszonyomról készített fényképeimet.

— Csak baj ne legyen belőle — tréfálkoztam Zsigával, felhasználva az ő szólását.

— Egy katona az különleges figura. Nincs magánélet, nincs polgári kényelem. Csak szolgálat van, meg katonai fegyelem. Érted, mama! Én most itthon vagyok, de ez csak látszat. Valaki keres, valaki rámtör, te azt mondod, sajnálom, Zsanó házon kívül!

Magára zárta a fürdőszoba ajtaját és torkaszakadtából énekelte azt a kis dalt, aminek a szövegét még csak lejegyezhetem nehézkesen, de a dallamát nem tudná kottára

írni maga Bartók Béla sem. A dal szövege így kezdődik: „Hogyha egyszer szert teszek kutyára... Vitézkötést kötök a farkára..."

Időnként kicsapódott a fürdőszobaajtó, Zsanó vizes fényképeket hozott ki onnan, s teleragasztgatta vele az asztal lapját, a szekrény oldalát, az ablaküveget, cserépkályha csempéit és minden fényes, sima felületű tárgyat, amit a szobában talált. Az ígéret szép szó, megtartani becsület dolga. Ezt tartotta Zsanó is, s dolgozott, mint egy megszállott. Közben ékes francia nyelven szidta Zsigát, mint a bokrot.

— A görcs húzta a kezét. Belesett ebbe a fekete szoknyába. Egy nőről hetven kép. Teljesen őrült. Nem elég egy embernek egy nő egy példányban. Annyi másolatot is készít róla, hogy a szemem kiesik a sötétben, amíg elkészülök vele. Kötözni való bolond vagyok, hogy gyártom ezt a sok vacak képet, a dicsőség meg a kis szerelmeskedés pedig az övé lesz. Még szégyen sincs benne, mert azt a filmet is ideadja, ahol alig van rajta egy tenyérnyi fürdőruha. Azt hiszi a Zsiga, hogy Zsanó az egy másológép, hogy Zsanó az csak nézze a szép nőt. Zsiga úr meg ölelgetheti a képekért hálából. Ez az én formám. Tessék Zsanó, fizetés.

Csöngettek. Lábujjhegyen várt. Az anyja nyitott. Rögtön tudta, honnan fúj a szél. Ibit nem lehet letagadni. A villanycsengő nem berreg úgy, mint az ő nyelve.

— Csókolom, Tóth néni. Jöttem Zsanóhoz, hol van az a mihaszna lusta kutya? Majd adok én neki, ma még azt sem mondta, hogy mukk, nem telefonált, nem jött. Van képe elvárni, hogy én mászkáljak utána.

— Nincs itthon, házon kívül van — mond-

ta fennhangon Tóth néni, hallgatólag olyan hangsúllyal, hogy Zsanót is figyelmeztesse, de olyannak is tudható ez a hang, hogy közben ravaszul intett a kislánynak, hogy menj csak be, ott matat a fürdőszobába.

— Nem baj, ha nincs itthon, bemegyek a szobájába, legalább addig is olvasok egy kicsit. Bemehetek?

— Menj csak, kislányom, menj nyugodtan.

Zsanó megnézte magát, aztán a képeket s a fejéhez kapott. Már érezte, hogy ebből akkora vihar lesz, hogy nincs olyan villámhárító, amelyik felfoghatná. Ibi istennyilait. Nincs más, menekülni kell. De hová? A fürdőszoba nem jó. Belülről van a zár, s ha észreveszi, hogy zárva van, lebukott. Az ablak nem magasan van. Ugrani nem lehet, s nem is ér annyit az egész. Marad a szekrény. Marad a hagyományos, klasszikus forma. S már ugrik is. Elég magas, elég mély, elég kényelmes. Még ketten is elférnének a civil kabátok, öltönyök mellett. Már benn is van. Az utolsó pillanatban húzta magára az ajtót.

Ibi elvetette magát az egyik fotelben, de azon nyomban felugrott, mint akit a kígyó csípett meg.

— Most már értem. Házon kívül van! Nem házon kívül van a jómadár, hanem becsületen kívül. Ezt a kisasszonyt dédelgeti. Milyen szemtelen! Nekem teszi a szépet, esküdözik, hogy csak engem szeret, s erről a békáról csinálja a képeket szériában. De legalább ízlése lenne. Ez neked nő, te mafla. Olyan görbe a lába, mint egy zárójel! A frizurája is olyan, mint a hófehérkében a gonosz mostohának. Valami buta liba lehet, olyan törvénytelenül vigyorog, mint egy fogpaszta reklám. Annyi értelem sem látszik

az ábrázatán, mint egy óvodásnak. Csak les azzal a nagy gülü szemével. Mit zabál rajta ez a szemtelen. Itt pukkadok meg. Engem képes felcserélni egy ilyen kis senkivel. No, várj csak fiatalúr, várj csak te hazudós kutya. Majd adok én neked. Hazug ló! Gyere csak ide kisasszony!

Leszedegette a képeket a falról, asztalról, szekrényoldalról, s szorgos, kitartó munkával átkomponálta. Egyiknek bajuszt festett. Hadd tekintsen le a képről a kedves leány, mint egy huszárkapitány. A másiknak a szeme táján végzett átalakításokat, hogy tökéletesen kancsalnak fessen. Azt a képet rondította el legalaposabban, amin teleszájjal nevet a lány. Minden második fogát befeketítette. Ijesztően kihulltak a fogai a lánynak.

A szekrénybe csak szófoszlányok jutottak el. Zsongító, duruzsoló hangok hallatszottak, mintha egy parányi villanymotort kapcsoltak volna az agyába. Mélyült, állandósodott a sötétség, a ruhák közé szórt naftalintól kóválygott a feje, mintha homokzsákkal verték volna fejbe. Az álom erősebb volt. Ahogyan maga Zsanó fogalmazta volna: fellőtte a fekete rakétát. Nagy csörgéssel, dübörgéssel kiesett a szekrényből, egyenesen Ibi lába elé.

A lány nem lepődött meg. Diadalmasan felállt és a fényképeket odaszórta Zsanó lába elé.

— Emiatt?

— Semmi miatt! Csak kerestem egy nyakkendőt. Rámcsukódott az ajtó, nem tehetek róla.

— Oh, te szegény ártatlan. Ezek a képek is véletlenül kerültek ide? Biztosan egy re-

pülőről dobálták ide röpcédula helyett. Nézd csak, nézd meg! Ezzel a békával csaltál meg?

— Ibi, esküszök, nem vagy egészen normális. Ez a lány teljesen ártatlan. Elcsúfítottál az egészet, most kezdhetek előlről egészet. Ez lány nem enyém.

— Még hazudsz is? Ha nem a tiéd, akkor miért bújtál el előlem, talán azért, mert szeretsz?

— Más szerelem és más a munka is. Ha nem hiszed, akkor kérdezd meg Zsigát, aki ebben teljesen hiteles tanú.

— Zsigát? Az is egy széltoló, tudd meg. Egy húron pendül veled. Madarat tolláról.

— Érthetetlen mit mondasz. Ha húron pendülök, akkor vagyok egy citera, vagy hárfa, vagy cimbalom. Ember nem tud pendülni.

— Ha azt hiszed, hogy kibékíthetsz, és elhiszem neked az egészet, akkor nem ismersz. Keress csak magadnak egy jobb keresztényt, aki könnyen hisz.

— Teljesen gonosz vagy. Csináltál ebből tisztességes lányból fogatlan banyát. Zsiga nekem leveszi fejemet, mert bele van szerelmeseve ebbe lányba.

— Zsiga? Talán Zsanó, ez a szélkakas. No, csak dédelgesd a kisasszonyt, én végeztem. Szemem elé nem kerülj többé!

Becsapta maga mögött az ajtót, még köszönni is elfelejtett. Tóth néni csak döbbenten nézett az ajtóra, aztán a zilált Zsanóra.

— Mit történt fiam?

Látod, Ibiben kitört hurrikán. Azt hiszi, hogy Zsiga nője nem a Zsiga nője, hogy ez a nő az én nőm, és nem a Zsiga nője, s mérgében elcsúfította az egészet.

Ha ezt az egész vandálságot meglátja Zsiga, akkor engem oroszlánok elé fog dobni,

mint Néró Cézár kereszténveket Rómában. Mert neki ez a lány szent. Azt mondta. Mit lehet ennyire zabálni egy lányba.

— Jobban teszed, ha elhallgatsz. Te is megkótyagosodtál ettől az Ibitől!

— Kótyagos! Kótyagos! Most vagyok, hogyan lehet békíteni?

Másnap reggel Zsiga kettesével ugrotta át a lépcsőket. Alig várta, hogy végre kézbevehesse a fényképeket. A lánynak is megígérte, hogy biztosan készen lesz az egész. Ráadásul a fél szerkesztőség figyelte őket, mert Zsiga mindenkinek elmesélte, hogy olyan lánynak udvarol, akinek fél Budapesten nem találni párját. Különösen Nyalka őrmester kujonkodott.

— Biztos valami vikonypízű fehércselíd, csak henceg vele a kormánybiztos!

Ő volt az első, aki már az ajtóban megtámadta Zsanót.

— Kép van?

— Van, de nincs. Volt egy kis baleset. Le kell róla mosni festéket.

— No, mondhatom, így aztán könnyű eldicsekedni, hogy a Mona Lisa a kedvese. Festeni mindent lehet.

— Nem úgy van festve, csak elcsúfítva —, szabadkozott Zsanó és óvatos oldalazó léptekkel szeretett volna besurrani a laborba. Ez már kezdetben sem ment, mert Nyalka erőszakosan követelte a képeket. Meg aztán Zsiga is megérkezet. Kivételesen ő hozta be a főszerkesztőt a Röhögő Lavórral. Egyenesen nekirontott Zsanónak.

— Ide a képeket!

— Nyugi Zsiga úr! Nem kell kását forrón enni!

— Ne izgass Zsanó, mert karóba húzatlak.

— Én odaadhatom, de akkor nekem teljesen lesz végem.

Akkor csak add ide, mindegy neked, hogyan végzed. Ha nincs kép megöllek, ha van kép, s nem adod ide nyomban, akkor hóhérkézre adlak.

A súlyos, drámai hangok ellenére ragyogott Zsiga ábrázata . . . Szinte azt olvashattuk róla, most nézzetek ide, milye van Zsigának.

Mit lehet ilyenkor tenni? A hatalmas katonaköpeny zsebeiben nem lehet pillanatok alatt felfedezni azt, amire várnak. Egy túrás balra, egy túrás jobbra, s máris kézben van egy nagy sárga, tömött boríték. Úgy nyújtja át Zsanó, mintha egy mesebeli király lemondását adná át egy új királynak, s vele együtt odaadja a királynét, s minden vagyonát is.

Még a szemét is eltakarja, s olyan keserves képet vág, mintha egy időzített bomba robbanását várná. És a bomba robban. Zsiga elsápad, mintha tejföllel öntötték volna szemen. Nyalka szája a füléig ér, s harsány nevetésbe tör ki. Zsanó behunyja a szemét, mintha meglátta volna az oroszlánokat. Pont a fogatlan kép került legfelülre.

— Zsiga, hova lett a Mona Lisa. Mondtam én, előre megmondtam.

— Zsanó, ezt nem vártam tőled. Ilyen gúnyt űzöl belőle, pedig tudod, hogy a lány.

Láttam, hogy ennek már csak a fele tréfa. Közbe kellett lépni.

— Nyalka őrmester! Azonnal hallgasson el, menjen a szobájába. Zsiga menjen az én szobámba. Zsanó, azonnal induljon a nyomdába, s egy óra múlva jelenti, hogy minden képet megtisztított. Ecetsavval, vagy tiszta alkohollal eltüntethet róla minden piszkot.

Zsanó egy szót sem szólt. Csak az ajtóban állította meg a szőke, játékoskedvű Lakatos hadnagy.

— Hová lesz möszjő?

— Megyek Zsiga nőjét fürdetni, mert Ibi, az a marha, az az idétlen bepiszkolta. Ha élve megúszom, akkor fogok adni Szent Antalnak forintot.

— Ez mi volt, nézett meglepetten Lakatos a vérző orrú társaságra.

— Egy kissé félresikerült tréfa, vagy némi jóindulattal fatális félreértésnek is tekinthető. Abban biztos vagyok, hogy ez nem a Zsanó eredeti ötlete volt —, mondtam, s úgy véltem ezzel sikerült kihúzni a harag méregfogát.

Zsiga is, a többi elfogadták Zsanó magyarázatát.

— Az a szerencséd, hogy olyan becsületes vagy, még soha nem mondtál valótlant. Ibikédnek pedig mondd meg, hogy kiváló tiszteletemet küldöm neki, s azt is mondd meg neki, hogy egy fúria, hogy a más menyasszonyát így megcsúfítja.

— Nem mondok neki semmit. Ibinek vége. Nincs több románc. Csinálta ezt a kozmetikát, aztán elfutott, mint Nurmi. Nem érdekel tovább!

Aztán percek múlva csak odasündörgött hozzám.

— Feri jelentem, olyan rossz érzése van az egész belejemnek. Találjad ki valami jó kis magyarázat, hogy higgye nekem Ibi. Mégiscsak jobb ha van, mintha nincs. Megszokta az ember, hogy valaki állandóan birizgálja. Mától kezdve nem birizgálja, akkor mi lesz ebből. Feri jelentem, kellene valahogyan visszahessegetni Ibit!

— Add ide a telefonszámot!

Miért részletezzem. Az lett a beszélgetés vége, hogy Ibi félig bőgve, félig nevetve kijelentette.

— Megmondhatja annak a disznónak, hogy kizárólag a maga kedvéért békülök ki vele, de ha még egyszer a szekrénybe települ, akkor kereshet magának egy másik lányt, akivel akármit lehet csinálni.

Hosszú a tél, kemények a téli nappalok, s kemények a téli éjszakák is. Kitartottunk a Röhögő Lavór mellett. Annyit változott csupán, hogy kaptunk a tetejére egy zöld ponyvát, s legalább a szél nem ért. Volt benne valami fűtőtest is, de azt csak nyáron, legfeljebb tavasszal éreztük, ha kint sem volt hideg. A négy kerék azért gurult, s kellett is neki gurulnia. Minden héten várták a katonák, hogy az újság időben megjelenjen, beszéljen róluk közölje a fényképüket. Az újság hozzátartozik az életünkhöz, tehát nincs megállás. Nem tehetjük ki a táblát mi sem, hogy a téli fagy miatt szünetel az újságcsinálás.

Ott álltunk a nyomda előtt. Sűrű pelyhekben esett a hó. A kocsi tetején vastag hópárna telepedett. A hó tetejére máris rárakódott a korom. Zsiga annyi ruhát vett magára, hogy akár az Északi sarkvidékre is indulhattunk volna. Zsanó még őrbotost is vételezett Tóth főtörzstől, a „minden gatyások daenjétől", ahogyan egymás között megtiszteltük a jó öreg tiszthelyettest.

— Mit gondoltok, útnak indulhatunk? A főszerkesztő azt a parancsot adta, hogy csak akkor mehetünk, ha meggyőződtünk róla, hogy az utak járhatók, s ha ezt a küldetést önként vállaljuk.

— Miért, hová kell menni? Talán Oránba, büntető század?

— Zsanó, ne viccelj! Húsz fok hideg volt az éjjel. Az országban szakadt a hó. Szombathelyre kell menni. Nem tréfa.

— Zsanó elvtárs mindenre kész. Katona vagyok, nem vitatkozom.

— Tudom, nagy szájhős, be akarod festeni az eget okkersárgára, vagy az isten tudja milyenre. Egyébként nem is ártana, mert olyan ronda piszkos szürke, hogy szembajt kapok tőle.

— Akkor semmi totojkázódás. Feri jelentem, Zsanó kész. Lehet adni harcos parancs, és indulás.

Zsiga nem is szólt, csak matatott a műszerfalon, s félhangosan mormolta.

— Benzinünk van elég... Olaj rendben. Hűtőben fagyálló. Kötél van, lapát van, zseblámpa készen, termosz megtöltve... Mi az istenre várunk.

— Nyugalom Zsiga elvtárs! — intett Zsanó. — Nem kell nyafogni kis feladat miatt. Jön velünk Nyalka őrmester, hogy egy legyen köztünk szóbajnok is.

Elindultunk. Alig hagytuk el a főváros határát, a mi tábori parancsnoki autónk sokkal inkább motorizált szánkóra hasonlított, mint autóra. Csúszkált az út két oldalán, időnként olyan nagyokat dobott a farán, mint Kicsim, Pikó alhadnagy kedvenc lova. A hó rárakódott a szélvédőre, megállította az ablaktörlő motorját. A ködtől nem lehetett látni. Időnként egyikünknek ki kellett szállni a kocsiból, hogy közelebbről lássuk a kilométerköveket.

— Az ördög vigye el ezt az időt. Hogyan tehetett a teremtő ilyen ostobaságot. Úgy

kellett volna berendezni az egészet, hogy a föld egy részén legyen mindig tél, a másik részen pedig mindig nyár.

— Ott lenne nyári mikulás Nyalka őrmester! Jobb ötlet nincs?

— Idefigyelj Zsanókám! Benned annyi fantázia sincs, mint egy hódban. Játszunk ilyen képzeletbeli utazásokat. Nem érezzük annyira a hideget.

— Egyáltalán, nincs hidegem! — mondta Zsanó kötözködő hangon, de nem valami nagy meggyőző erővel, mert a szája széle lila volt, s minden szál szőre külön életet élt.

Megálltunk egy faluban Székesfehérvár előtt. Szalmakazlak álltak az út mellett. Zsanó eltűnt és rövid időn belül nagy halom szénával tért vissza.

— Mit szólsz, Zsiga. Ez originál ötlet. Tesszük kocsi aljába, s nem lesz tőle hidegje lábunknak.

— Elmész a szalmáddal a csúfságba. Mit gondolsz mi ez a kocsi, szamáról, szarkafészek, vagy állami illemhely kombinát? Jó, hogy egy vaskályhát nem hozol az egyik ülés helyére.

— Nem ártana! Ha lett volna tervezőknek elégséges ész, akkor építettek volna bele azt is. Rá kellett volna írni, hogy ez a kocsi csak Afrikába való, meg nyári katonasághoz.

A szalma maradt, s már sötétedett, amikor a nyolcas műút veszélyes zónájába értünk. A szél valósággal bömbölt. Sebessége elérte az óránkénti 100 kilométert is. Majdnem levitte az útról lélekvesztőnket. Helyenként máris jelentkeztek a hótorlaszok, kupacok, befúvások. Olyan volt az út, mint a sarkvidéken.

Csór mellett megakadtunk. A kocsi orra

befúródott egy torlaszba. Zsiga káromkodott, Nyalka köpködte a markát, Zsanó pedig tekert egyet a nyaksálon, hogy az orra hegyét sem láttuk. Szerencsére csak egy kisebb akadály állta utunkat. Néhány percig felváltva lapátoltuk a havat. Nagyon gyorsan kellett mozogni, mert egyre újabb hótömeget hozott a szél, s a kilapátolt helyére újabb rakományt dagasztott össze.

— Az lenne jó, ha ilyenkor egy lángszórót szerelnének a kocsi elejére. Ha nagy a hó, csak bekapcsolnánk a szerkezetet, a hó elolvadna, s mehetnénk tovább.

Így álmodozott Nyalka, amíg Zsanó lapátolt, Zsiga pedig a szélvédőről igyekezett letisztítani az eljegesedett havat.

— Nem akarnál rögtön egy bárszekrényt, egy bárlányt, esetleg egy hintaszéket is rendszeresíteni hadi járművekbe? Nagy okos vagy, meg kell mondani! Csak akkor Röhögő Lavór lenne olyan nagy, mint egész ház. Hess, Nyalka, bújj el szalmába, mert dobok rád egy lapát havat, s leszel kincstári hóember.

Lángszóró nélkül is kiszabadultunk az első csapdából. Minden ruhadarabunk vizes lett a verejtéktől. Most jó volt a szalma, jók voltak a tartalék katonapokrócok. Izgatottan, feszülten ültünk a kocsiban. Magunkban már századszor elmondtuk, hogy csak őrültek és mindenre elszántak indulnak el ilyen ítéletidőben. Mégis dühösek lettünk volna, ha valaki azt mondja, megállni, ne tovább. Menni akartunk, dacolni a viharral, hóval, a szél dühöngő erejével. Elgémberedett az ujjunk, leheletünkkel melegítettük. Fázott a lábunk, felhúztuk az egyetlen őrbotost, amit időközben ügyeletes melegítőnek neveztünk ki, az-

zal a záradékkal, hogy csak az húzhatja fel, akinek már a hidegtől fáj a lábujja. Cserélgettük szükség szerint.

Van valami szép a viharban. Rettenetes erő, lenyűgöző vágtázás, fékezhetetlen szilajság. Csikóhoz, férfivé érett kamaszhoz hasonlatos. Szembeszegülni vele, nekifeszíteni a vállunkat, karjaink izmainak erejét mutatni... Még akkor is férfimunkának véltük, ha csak havat lapátoltunk, ha csak a Röhögő Lavórt tóltuk előbbre egy-egy méterrel, hogy a kerekeit kiszabadítsuk a hó fogságából.

— Jól van Zsanó, derék fiú vagy! — mondta Nyalka az eljegesedett Zsanónak, aki csak nevetett.

— Te, Nyalka, most vagy igazán szép ember. Bajuszodon vannak kisebb jégcsapatok, mint fókának, mikor halássza! Kellene csinálni fényképet!

Vesztére mondta. Nyalka abban a szent pillanatban kitalálta, hogy ír majd a viharról, storyt kerít belőle, nem árt hozzá egy szép fotó.

— Mit akarsz te Story? Talán azt, hogy Zsanó, meg Zsiga, meg kapitány tolják ezt a veszedelmes versenyautót? De legyen igazad. Zsanó bácsi nem lusta, veszem elő gépet, vakut meg ami kell.

Hatalmas hófalnak szaladtunk. Előttünk állt, mint a sodomai sóbálvány. Őrjöngött a szél. Az út szélén megkapaszkodó gyomnövények földig hajoltak, a fákról vastag ágakat tördelt az orkán. A távíró póznákról szakadoztak a vezetékek. A pokol szabadul el — úgy éreztük. Félelem ült az arcunkra. Láttam Zsanón, hogy egy pillanatig kerekre nyílik a szeme, tanácstalan, mint Lót Sodo-

ma üszkei előtt. Tőlem várja, hogy nyugtató szót mondjak. Nyalkának most nem jut eszébe semmilyen világmegváltó találmány.

Lapátra! Látjuk, hogy legalább tizenöt méter hosszan, két méter magasan nyúlik el előttünk a hófal. Már visszakozni sem lehet, mert a mögöttük elterülő utat is befújta a hó. Kelepcébe kerültünk. Úgy érezhetjük magunkat, mintha hóbarlangba zártak volna. Az autó motorja jár. A lámpák égnek. Nagy baj még nincs. Lapátoltuk a havat, mint a megszállottak. A tüdőnk zihált, izmaink kőkeménnyé váltak az erőfeszítéstől. Szemünk előtt vörös karikák táncoltak. Zsanó fényképezett. Időnként ordítva kalimpált a két kezével. Nyakig süppedt a hóban. Mire képes egy ember? Ketten lapátoltunk, ketten a kocsira rakódott havat tisztogatták, a lámpákat szabadították meg a jégtől, a sárvédő alá rakódott jégdugókat verték le kalapáccsal. Méregettük a torlaszt. Fél métert kiástunk, és nyomban utána toltuk a kocsit. A hátunk mögött pillanatok alatt reteszt hordott össze a vihar.

Azt hiszem itt elértük a lassúsági rekordot. Két óra alatt tettünk meg tizenöt métert. Hirtelen tiszta beton volt a talpunk alatt. Csak úgy tudtunk megállni az úton, ha negyvenöt fokos szögben megdűltünk, belénk kapott a szél, alig lehetett talpon maradni. Valaki a fülembe ordított.

— Állj meg, csak egy perc. Csinálok egy fotót. Zsanó volt. De a következő pillanatban belékapott a szél, úgy vágta a hókupacba, mintha egy tollpihe lett volna csupán. Bekászálódtunk a kocsiba. Zsigáról ömlött a verejték. Nyalka arca olyan volt, mintha a Mirelit kamrából bújt volna elő. Jégcsapok

lógtak a bajuszáról, szemöldökéről. Zsanó nagy kerek szemében a tűz, amit már sokszor felfedeztem. Készen vagyok minden feladatra. Csak mondd, hogy mit kell tenni, s én már ugrok is. Aki tud olvasni ebben a tekintetben, annak Zsanó pótolhatatlan ember lesz!

— Hü-hü-hüüüü! Átkeltünk egy jéghegyen! — rikkantott Zsiga, és a kocsinak valamelyik rejtett ficakjából egy hőpalackot húzott elő.

— Mindenkinek jár egy korty. Zsanó kettőt kap, mert ötször elsüllyedt a hóban, kétszer földhözcsapta a szél és egyedül ő dolgozott.

— Inkább igyon mindenki két kortyot. Az az igazságos. Ha kettőt iszom, akkor másnak kevesebb jut. Két korty és kész.

Eddig nem tudtam, mit jelent két korty forró tea. A kutya sem bánta, hogy tűzforró, hogy egymás után kell inni, hogy egy-egy csepp végigcsorog a köpenyen. Derűsebben indultunk tovább a betonon. Csakhogy ezen az éjszakán nem ment simán semmi. Alig haladtunk néhány kilométert az amúgy is hóbuckákkal, és átfújásokkal tarkított úton, ismét hatalmas hótorlasz állta utunkat. Az útjelző táblának csak a teteje kandikált ki a hóhegy tetején. Üggyel-bajjal túrtunk annyit a tábla körül, hogy Zsanó fotót készítsen róla. Veszprémtől 15 kilométerre voltunk. Kezdődött elölről minden. Ástunk, toltuk a kocsit, elvágódtunk a hóban. A kristályos hószemcsék szemtelenül bebújtak a csizma szárába, a gallér alá, a köpeny ujjába. Csontig hasított a hideg szél. Minden mozdulatunk hiábavalónak tűnt, pedig két lapáttal is váj-

tuk a havat, tisztítottuk az utat a Röhögő Lavór előtt.

— Feri jelentem, fáj tüdőm! — lihegett Zsanó, s láttam, hogy rosszul van.

Belöktem a kocsiba, hogy legalább a szél elől menedéke legyen. Úgy lihegett, mintha a víz alól jött volna. Ezt nevezik hyperventilálásnak. Könnyen megrepedhetnek a tüdő apró erecskéi és súlyos tüdősérülés lehet a következménye. A gyors légzés ebben a csontig ható hidegben rendkívül veszélyes hűlést okozhat. A torok, a légcső olyan gyorsan, s erősen áthűlhet, hogy végzetes következménye lehet. Eddig nem is gondoltunk erre, nem számoltunk vele, csak dolgoztunk gépiesen. Egyszerűen azért cselekedtünk, hogy örömet szerezzünk azoknak a katonáknak, akik ebben az ítéletidőben is a helyükön állnak, a határra vigyáznak. Bizonyos, hogy jól esik nekik, ha érzik, mások is velük vannak, gondolnak rájuk, s csak értük verekszik át magukat a viharon, szélen, ítéletidőn. Hiába meséltük volna mi ezt, ott az országúton valami civilnek. Nem értett volna bennünket, talán a parancsnokokat szidták volna, akiknek van lelkük ebben az időben, amikor a kutyát sem zavarják ki, bennünket útba indítani. Nem, nem indított útba senki, menni akartunk, hogy azokkal legyünk, akik naponta elviselik, elszenvedik az időjárás fagyos fullánkjait.

Dolgoztunk megfeszített erővel, mértük a még hátralevő métereket. Még egy kocsi hossz... még egy fél kocsi hossz... Végre szárazon vagyunk. Korbácscsapásoknak nincs akkora erejük, mint a szélnek. Már készülődtünk, hogy a hőpalack maradékát elosztjuk, aztán továbbállunk, amikor a hátunk mögött,

a hófal túlsó oldalán fények villantak, s úgy véltük, mintha motorzúgás üvöltené túl a bömbölő szelet.

Valaki belegázolt a hóba.

— Ezek is dolgozhatnak —, bökött arra a fejével Zsanó. — Majd megtudják, mi az magyaroknak istene. Nem irigylem.

— Bennünket sem irigyelt senki, ne félj! — toldotta meg Nyalka még mindig lihegve.

— Biztosan annak is mennie kell, s nem azért vág neki ennek a bizonytalanságnak, mert szórakozni megy Veszprémbe.

— Könnyen lehet, hogy most megy egy munkásbusz.

— Az nem indul el!

— Lehet, hogy postáskocsi, vagy élelmiszert vitt valahová.

— Az nem indul vissza ilyenkor. Elmúlt éjfél. Ha egy csepp esze van a sofőrnek, akkor vár reggelig.

— Akkor lehet, hogy mentő?

— Ha mentő, segíteni kell neki.

— Ha nem mentő, akkor nem kell segíteni?

— Akkor is kell, de akkor nem olyan sürgős.

— Ahol segíteni kell, ott mindig, minden sürgős.

— Most fogunk itt filozofálni, vagy megyünk és segítjük.

— Gyerünk! Zsiga maradj a kocsinál. Készíts kötelet. Ha erősebb jármű jön szembe, kösd arra a kötelet. Előre megyek, felderítem, hogy ki az.

Talán húsz métert haladhattam előre. Úgy tűnt, egy órányit meneteltem. Alig láttam a szemüvegre rakódott hótól, jégtől. Orrom el-

dugult, minden szippantásnyi levegő úgy hatott, mintha kést nyeltem volna. A lábam elgémberedett. Úgy éreztem mankón billegek előre, érzéketlenek voltak ujjaim. Elértem a hóban rekedt jármű lámpáit. Sehol egy lelket nem láttam. Kirántottam a gépkocsivezető felőli ajtót. Kétségbeesett, idős ember ült a kormány mellett. Mentőautó!

— Kit visz?

— Szülő asszonyt Füredről. Tudnak segíteni?

A többiek a nyomomban voltak. Hoztunk két lapátot. A mentőnek is volt egy lapátja. A mentő mögött egy Trabant pöfögött. Azzal jött a szülő asszony férje, a füredi orvos. Munkához láttunk. Szinte kilátástalannak tűnt, hogy még egyszer átvághatjuk magunkat ezen a fehér sáncon.

— Fog itt szülni? — érdeklődött Zsanó, s lapát híjján kezével, meztelen ujjaival kaparta a havat. Ott lapátolt mellettem Nyalka. A szája tátva volt. Kapkodta a levegőt, mint a fuldokló, de gépiesen, egy pillanatig sem lankadva dobálta a havat. Zsiga odaert a kötéllel, rákötötték a mentőautóra. Talán életében először áldjuk majd a Röhögő Lavórt. Csak legyen annyi erő benne, hogy megmozdítsa a mentőt, hogy segítsen neki kapaszkodni. Minden erőnket latba vetettük, feszítettük izmainkat, összeszorítottuk a fogunkat. Már nem éreztük a hideget, a szelet, minden gondolatunkat az kötötte le, hogy segíteni kell, hogy ennek az asszonynak, itt a mentőautóban egy-két órán belül szülőszobában kell lennie.

— Hogyan kell születni gyereket? Én olvastam Csendes Dont. Abban születtek szekéren. Nem tudod, nem olvastad, gondolkodj.

Feri jelentem, törd fejed, mi lesz ha kell neki születni? Te vagy parancsnok, kell elhatározni.

— Ne félj, beérünk, bevisszük! — ordítottunk, s feszítettük magunkat az autó lemezéhez. Szerettük volna, hogy medve, egy elefánt, egy tigris ereje költözzön belénk.

— Feri jelentem, ki kellene ide hozni szültető orvos? Zsiga ne menjen be Veszprémbe?

Végső megoldásnak? Talán jó lenne. Nem volt idő hosszan mérlegelni. A kocsi lassan, bukdácsolva, de haladt előre. Hánytuk a havat, toltuk a kocsit, s fogytak a méterek. Néztem Zsanót, ordított. Nyalka a hátát vetette a kocsihoz. Zsiga a mi kocsinkban, dolgozik a motorja, feszül a kötél. Csak el ne szakadjon.

A mentő gépkocsivezetője kiugrott a vezetőfülkéből.

— Várjanak. Álljunk meg egy kicsit. A szülőasszonynak fájásai vannak. Várjuk meg a roham végét.

Dermedten álltunk. A tehetetlen düh, annak érzése, hogy milyen kevés, milyen kicsi, milyen tehetetlen az ember, majdnem könynyeket csalt a szemünkbe.

— Lehet —, intett az idős gépkocsivezető.

Csodáltam, honnan volt még maradék erőnk. Egyetlen lökéssel, szinte rohammal áttoltuk a mentőautót. Az utolsó métereken már korcsolyáztunk, hason csúsztunk a hóban, azzal sem törődtünk, hogy a kerekek letiporhatnak. A mentő megállt a betonon, az öreg soffőr ki akart ugrani.

— Ne húzd időt, semmi köszönés! Rohanj vele —, kiabált Zsanó. — Majd megyünk utánad, viszünk lapátot.

Nyaktörő hajrá volt ez Veszprémig. Egyre azon izgultunk, hogy ne legyen több hótorlasz, ne akadjon meg a mentőautó, mert abból már nagy baj lehet. A mi erőnk is fogyóban volt. Láttam, hogy Zsigának reszket a keze a volánon. Zsanónak arra sem volt energiája, hogy a vizet letörölje az arcáról.

— Feri jelentem! Itt van story. Nyalkának végre akad munka. Most írhatod, hogy élet jött elő hómezőn. Te vagy most Jégmező lovagja. Első Nyalka!

— Majd téged írlak meg, hogy körömmel kapartad a havat, mint a járőrkutya.

— Neked tátva volt szád, hátha repül majd bele egy jégen maradt sültcsirke. Jó lenne, mi?

— Jobban teszitek, ha csendbe maradtok. Reggel mindenki ünnepélyesen bocsánatot kér a Röhögő Lavórtól. Ha nincs benne elég szufla, akkor lapátolhattatok volna egy hétig. Ez a hős, nem ti.

— Jól van, gép erős, de ki volt, ki gondolkodott, hogyan kell ezt csinálni? Ember. Zsiga, belőled lesz egy technicentrikus elem, s embergyűlölő.

Szerencsére odaértünk a kórházhoz. Az asszony a hordágyon feküdt és mosolygott. A férje véresre harapdálta már a száját, a mentőorvos falfehéren állt a hordágy mellett. Néztünk egymásra.

— Jól van, mehetnek! — nevetett Zsanó. — Reggel jövünk vissza, majd fogunk gratulálni. Lesz virág is, meg lesz fénykép is, meg leszünk borotválkozva. Jó születést, legyen kislány, szép szőke, az tetszik mindenkinek. Bona Note. Adieu! Ti meg lestek, mint moziban. Ez szülés, nem gyakorlat, meg lövészet, meg hátraarc.

— Legalább azt mondják meg, hogy kik maguk? — kérdezte a füredi orvos.

— Kik? Csak véletlenül katonák!

Reggel visszamentünk. Fehér köpenyeket húztak ránk, szánk elé fehér gézdarabot kötöttek. Csizmánkra egy nagy gumi kalocsnit kellett húzni. Csak nagy kivétellel vihettünk be a kismama szobájába azt a szál szekfűt, amit Zsanó hallatlan nagy fondorlattal a templomszolgától csalt ki. Egyenesen a főoltárról lopta el neki két deci szilvóriumért. Másutt nem lehetett szerezni ilyen ítéletidőben.

Sorba álltunk az asszony ágya előtt. Mindannyian bemutatkoztunk. Végére maradt Zsanó. Őt bíztuk meg azzal, hogy adja oda a virágot. Ő szerezte, ő adott érte szilvóriumot, adja oda ő.

— Én vagyon Zsan Tóth, illetve Tóth János. Illetve Zsanó, mert mindenki csak mondja így. A virágot hoztuk a lánynak. Az lett belőle, nem igaz?

— Igen kislány.

— Szoktam én hazudni?

— Mi lett neve?

— Csilla.

— Szép név. Csilla, akár Csillag, szép név. Azért Zsanó, az se kutya név. Apám mondta barátjának az öreg pipás Jacquesnek: Héj, öreg, mondom neked, hogy Zsanó név nagyon szerencsés. Él sokáig, lesz vidám és erős, akár bika.

— Ne bolondozzon — szólt rá a nővér. — A kismamáknak nem szabad nevetni.

— Talán sírjon, hogy van neki egy szép nagy leánya. Csak nevessen, attól lesz sima bőre, fényes szeme, s fogja szeretni ura.

A kismaña, Dibusz Lászlóné, nevetett, s gyenge, fáradt hangon megszólalt.

— Hajoljon már ide hozzám katonabácsi.

— Én vagyok bácsi?

— Ühü ... Akarok adni egy puszit.

— Santa Clara ... Nem bánom, csak ne tudja meg Ibi, mert megint leszek száműzött szívéből, s akkor.

Ezzel a puszival gazdagabbak lettünk, s könnyedén mentünk tovább a behavazott országúton.

A TÜRELMES PAPÍRRA — TÜRELMETLEN EMBEREK ÍRNAK

A nagy lovagteremben Zsanó a szekrény tetején ült. Velős főhadnagy az egyik ló. Kalász hadnagy a másik. Lakatos az egyik lovas, Nyalka a másik lovas. Bal kezükben papírmassé pajzs, jobb kezükben fakard. A szekrény tetején a döntnök — Zsanó. Két oldalt a nézők, a népség, katonaság.

— Állás! — vezényel Zsanó.

— Rajta!

A lovasok összecsapnak. Egymás mellőzve előre rontanak és egyszerre vágnak fejre. Csattan a papír és a fakard. Sikeresen védték a vágást. Egy kibic közbeszólt.

— Nem jó, ez nem így volt. Inkább lefelé és jobbra irányuló a kardvágás, hiszen a lovak szélessége miatt nem lehet ennyire függőleges a vágás iránya. Még egyszer próbáljátok.

Velős főhadnagy nyerít egyet, kapál a lábával, dob egy kisebbet Lakatos lovagon, aztán szembefordul az ellenfél lovával, Kalász hadnaggyal. Ez egy fegyelmezett ló. Leszegi a fejét, farkasszemet néz az ellenséggel. Meg egy kicsit nehezebb is a dolga. Nyalka lovag legalább tíz kilóval nehezebb.

Roham, vágás! Így jó.

Újabb állás. Zsanó vezényel a szekrény tetejéről.

— Figyelsz! Állás. Roham.

A lovak prüszkölnek, egymás felé rontanak, kicsi ívben megkerülik egymást, közben a lovasok mellre irányuló szúrást kísérelnek meg. Mindkét pajzs felfogta a döfést.

— Messziről szúrtatok, nem jó. Ismételni.

A lovak elégedetlenek. Elég nehézkesek, esetlenek a lovasok. Különösen Lakatos hadnagy. A csizmája sarkát időnként odaszorítja Velős főhadnagy bordájához.

— Héj, lovag úr, legott ledobom, ha rúgni méltóztatik.

— Csend. Állás. Roham. És egymásnak esnek. A kardok összeakaszkodnak.

Kinyílt a lovagteremnek elkeresztelt hatalmas előszoba ajtaja és mérgesen belép a főszerkesztő.

Kikerekedett a szeme, sapkáját feltolta a feje tetejére. Egy pillanatig elállt a lélegzete. A lovasoké is. Még nyeregből sem szálltak le a meglepetéstől. Mindenki azt hitte, hogy a főszerkesztő magasabb parancsnoki értekezleten van. Ez a megjelenés úgy hatott, mint a derült égből a ménkőcsapás.

— Zsanó, maga szerencsétlen, ki tette oda magát a szekrény tetejére. Még jó, hogy nem a csilláron kapaszkodik, mint Tarzan majma, a Csita. Megőrült?

— Lakatos! Felcsapott pojácának. Elment a józan eszük Velős, mi lett magából?

— Jelentem, ló!

— Kalász! Egy őrmester ül a nyaka között? Téboly!

— Jelentem, ő a lovag.

— Nyalka egy lovag?

— Jelentem, parancsot kaptam rá, kénytelen voltam!

— Lóról, maguk őrültek. Az a gyanúm, hogy ide helyezték a tébolydát. Kinek jutott eszébe ez a baromság? Mik maguk felnőttek vagy óvodások?

— Mon Colonel! Ez komoly dolog! Jelentem, ez komoly tudományos kísérlet —, ágaskodott Zsanó a szekrény tetején.

— Maga orángután, még közbe mer kotyogni?

— Ez nem kotyogás, hanem igaz, teljes igaz!

— Adok én az egész díszes bandának olyan igazat, hogy belezöldülnek.

— Feketedünk! Colonel tévesztett szint, nem kaphatja autóvezetői jogosítványot —, sutyorgott Zsanó egy kicsit lejjebb hajolva, hogy a lovon ülő Nyalka is hallja. Közben majdnem feldőlt vele a szekrény.

A lovasok lekászálódtak a lóról. Kicsit megszeppenve, kicsit a meg nem értettek csodálkozásával álltak meg a főszerkesztő előtt.

— Velős főhadnagy, ön a rangidős. Jelentsen!

— Őrnagy elvtárs, nem játszottunk. Tudja, hogy napok óta vitatkozunk azon, milyen lehetett az ősmagyarok, a kalandozások korának hadserege, s milyen lehetett ebben a gyorsan mozgó lovas hadseregben a harcmodor, különös tekintettel a közelharcra. Mint tudjuk, ebben a harcban rendkívüli szerepe volt az egyéni hősiességnek. Megkíséreltük ezt ábrázolni modelleken, rajzokon, bábukkal. Nem tudtuk eléggé képletesen, kézzel foghatóan magyarázni, azért találtuk ki, hogy ilyen módon megjelenítjük. Tehát en-

nek a látszólag szokatlan jelenetnek kizárólag hadtudományi kutatási célja volt, még akkor is, ha a látszat ellenkezőjét igazolná.

— Nagyon meggyőzőnek hat a maga magyarázata, de ennek nem itt van a helye, nem ilyen körülmények között kell ezt megszervezni.

— Szegény ember vízzel főz! — magyarázkodott Velős.

— Sajnos lelki szegények, hogy csak ennyi fantázia van önökben.

— Engedelmével őrnagy elvtárs. Meggyőződésem, hogy a Hadtörténeti Intézet, vagy a honvédelmi szövetség előbb-utóbb szervez majd ilyen bemutató csoportokat, ahol őseink hadijátékait elevenítik fel, s ez egyáltalán nem lesz nevetséges.

Zsanó is kiegyenesedett, és felrikkantott a szekrény tetején.

— És jelentem, Mon Colonel, akkor nem mondják majd döntnökölő bíróra, hogy ez egy orángután, ki kapaszkodja csillárba, mint Tarzannak majma, az szőrös Csita.

— Ne feleseljen Zsanó, mert — ottfelejtem! — csattant fel a főszerkesztő, de nem tudott több érvet, nevethetnékje is támadt, restellte is ezt a nagy kifakadást, menten bement a szobájába és nagy erővel becsapta maga mögött az ajtót.

A vita nem fejeződött be. Őseink harcmodora, őseink személyisége továbbra is központi téma maradt a balul sikerült kísérlet után. Velős vitte a szót.

— Tulajdonképpen az a baj, hogy az igazi eszményképek csak sokkal később haláluk után válnak legendává. A hagyományok, az idő, a történelmi távolság a kor emberi képzelete és fantáziája a maga képére gyúrja az

eszményeket. Mert milyennek képzeli az egyszerű ember például Kossuth Lajost. Kossuth apánknak mondja, a nemzet nagy vezérének tiszteli. Igaz is. A történelemtudomány azonban arról is tájékozott, hogy Kossuth Lajosnak jelentékeny emberi hibái voltak. Kicsit bátor, vagy talán könnyelmű kijelentésnek tűnik, de jogosan mondhatnók Kossuthra, hogy egy Kékszakáll, nőcsábító, szoknyavadász volt. Fennmaradt levelei és feljegyzései arról árulkodnak, hogy ez igaz. Maga azt vallja, hogy egy férfi számára az az igazi hódítás, ha egy férjes asszonyt és hűséges családanyát hódít meg. Egy lánynak elcsavarni a fejét nem dicsőség.

— Az talán dicsőséges volt, hogy gyanús praktikái voltak Napóleonnal?

— Napóleon nagy kujon volt! — avatkozott be a vitába Zsanó. — Sokan még frizurát is hordanak ma is, mi hasonlít hozzá. Nagy volt kultusza ennek hódító zsarnoknak. De azt is tudjuk, hogy hatalmát erősen csökkentette szoknyákhoz vonzódása. Volt neki például egyik szeretője Ernesztina, kinek nagyobb volt szava, mint magának császárnak.

— Azt akarod mondani, hogy ez a Napóleon egy gyenge képességű, s csak mások akaratát kiszolgáló diktátor volt.

— Nem, rosszul értettél. Azt akarom mondani, hogy korzikai volt egy zseniális fej. Tudják róla, hogy egyszerre tudott olvasni, jelentést hallgatni, s levelet diktálni, s mindent tökéletesen. Sikerei mutatják, hogy nem lehetett szürke fej.

— Nagyon furcsa, hogy a történelem nevezetes személyiségei között gyakran találunk olyanokat is, akik szinte akarat nélküli gyenge uralkodók voltak. Példának okáért

az orosz Miklós cár teljesen enervált, akaratszegény, bábfigura volt. Minden cselekedetét egy züllött, erkölcstelen féktelen parázna pap, bizonyos Raszputyin irányította, aki a cárnőn keresztül hatott a cárra. A cárné vallási tébolyult, az istenfélelemtől minden reális ítélőképességét elvesztett ember volt. Raszputyin pedig egy okos, számító, kéjsóvár disznó. Kihasználta az égieket.

— Egyet nem értek —, kapaszkodott a vitába Zsanó. — Mi értelme van annak, hogy ilyen régi dolgokba turkáljunk. Ha akarunk adni eszményeket, akkor a modern ember fejéhez, meg eszéhez meg érzelmeihez kell mérni dolgokat.

— Te tudsz ilyen emberről, ismersz legalább egyet?

— Egyet legalább ismerek! Elmondom, ha kell.

— Nos, halljuk.

Zsanó elmondta a történetet. Feljegyeztem, s később egy hiteles tanúval volt szerencsém ellenőrizni is.

1943 tavasza. A franciaországi Fellingbostellben, egy koncentrációs táborban őrizték azokat az ellenállókat, aki De Gaulle és a szövetségesek mellett, Pétain és a náci megszállók elleni küzdelemre mozgósították a francia hazafiakat. Fabarakkokban éltek, napközben utat építettek a nácik parancsára, sziklákat robbantottak, hogy helyet készítsenek a vasútépítők számára. Voltak közöttük régi francia katonatisztek, gyári munkások, tisztviselők, művészek. Sokan kerültek ide olyanok, akik részt vettek a nemzetközi brigádokban a spanyol polgárháborúban. Voltak itt kommunisták, keresztények, de egy

dologban mind azonos volt: gyűlölték a fasizmust.

Vezetőjük, a barakk kommunista szervezetének titkára egy Gaston nevű párizsi munkás volt. Egy napon, miután munka végeztével bevonultak a barakkba, az egyik blokkban összeült a kommunista sejt vezetősége. Gaston beszélt.

— A frontok helyzete azt követeli, hogy erőteljesebbé kell tenni az ellenállást itt, a barakkokban is. Szükségessé vált pontos információk gyűjtése. El kell indítanunk egy politikai lap megjelentetését. Pontos tervet dolgoztam ki. Figyeljetek. Azok, akik naponta járnak a városba vételezni és tiszta ruhát hoznak a mosodából, behoznak ide a barakkba egy rádiót. Kint mindent előkészítettek. Az egyes barakkban titokban meg kell építenünk egy föld alatti üreget. Legalább kétszer két méteresnek kell lenni. Oda helyezzük a rádiót.

A táborban látszólag semmi különös nem történt. Az egyes barakkból azonban sokkal többször mentek ki a mellékhelyiségre az emberek, mint a többiből. Minden zsebük tele volt földdel. A latrinába dobták. Hetekig tartott a sziszifuszi munka. Kiásták a lyukat, lefedték a barakk padlójával, visszahelyezték rá az ágyakat. A lyuk készen állt arra, hogy megkezdje politikai rendeltetését.

Összeült a pártszervezet vezetősége. Azzal a céllal tanácskoztak, hogy megszervezzék a rádió, a sokszorosítógép beszállítását. A legfontosabb dologról is itt döntöttek. Ki legyen az, akinek a tábor felszabadításáig, vagy lebukásáig a lyukban kell megbújnia.

— Pierre! Téged bíz meg ezzel az ellenállás vezetősége. Voltál nyomdász, értesz

a rádióhoz, tudsz géppel írni. A legalkalmasabbnak téged találunk erre. Vállalod?

— Rendben van, vállalom.

Két nap múlva egy holttestet találtak villanyárammal telített drótkerítés tövében. Zsebében Pierre papírjait találta meg az őrség. A táborparancsnok egy SS főrohamvezető nagy beszédet mondott a tábor közepén.

— Aki szökést kísérel meg, mind így jár. Szénné égeti az áram, vagy szitává lövik az őrök!

Három nap múlva megjelent a tábor ellenállóinak tájékoztató lapja a Resistance. Két oldalon géppel írva, stencillel sokszorosítva, a legfontosabb világpolitikai híreket tartalmazta, amelyeket a londoni rádió hírei alapján Pierre állított össze, gépelt le, és sokszorosított a lyukban. Reggeltől késő estig dolgozott a levegőszegény, szűk oduban Pierre. Legtöbbször csak szófoszlányokból álló közleményekből kellett kihámoznia a fronthíreket, a világesemények krónikáját. De a Resistance naponta megjelent. A tábor parancsnoka tajtékozott a dühtől. Átkutatták a tábort, nyomozókutyákat uszítottak a barakklakókra és barakkokra. Sehol, egyetlen nyomot nem találtak. Két éven keresztül naponta jelentkezett az ellenállás szava a sokszorosított lapokon. Pierre két évig nem látta a napot. A foglyok szűkös táplálékukból adták össze napi élelmét, a fejükkel játszva pótolták a papírt, festéket, akkumulátorokat, hogy működhessen a rádió, éghessen a villany a lyukban. Két teljes esztendő a föld alatt, egy sírkamra nagyságú gödörben.

Amikor a szövetséges csapatok elfoglalták a tábort, s kiszabadították a foglyokat, a német parancsnoknak megmutatták a lyukat

is. Csak egyetlen kérdése volt az ellenállók vezetőihez.

— Csak azt mondják meg, hogy ki volt az a Pierre, aki naponta megírta a Resistance cikkeit.

Bemutatták neki a falfehér, félig megvakult Pierret, aki szerényen állt a vezérkar mögött.

— Te elhiszed az egészet? — kérdezte Velős Zsanót. Hitelt adsz a történet minden szavának?

— Teljes hitelt. Minden szó tiszta igazság.

— Ismerted is Pierret, olyan ember volt, aki képes volt erre?

— Ismerem, olyan ember.

— Eszményképednek tartod?

— A legjobbnak!

— Most is?

— Most is.

— Ki az a Pierre?

— Az apám!

— Hozd el egyszer ide. Hadd mondja el ő.

— Nem jön el. Soha nem beszél róla, nekem is egyszer mondta el, amikor nagyon beteg volt, s majdnem meghalt. Aztán megbánta, s azóta nem beszél róla. Azt mondta, nem igazi ember, ki dicsekszik, mint pletykás asszony. Tettünk valamit, akkor tegyünk csendben, észrevétlenül, nehogy legyen valaki hálás!

Tavasz volt. Végre levehettük a köpenyt. Néhány napig ismét téma volt Zsanó. Azzal kezdődött, hogy kora reggel, elsőnek érkezett. Már a lovagteremben hallották, hogy valakivel beszélget. A furcsa mondatfoszlányok hallatán Nyalka, Kalász és Velős lábujjhegyen közelítették meg a labor ajtaját.

— Kapsz cukrot, meg puszit is kapsz Zsa-

nókától. Csak eszegessed, csipkedjed, szereti téged Zsanó, aranyos kis madaram. Viszlek majd innen haza szobácskába, lesz ott neked jó kis puha fészek.

— Huha! — húzta fel a szemöldökét Nyalka. — Zsanó meghibbant. Hogy csak ennyi esze legyen!? Nőt hoz a szerkesztőségbe, s úgy dédelgeti, hogy menten agytumort kapok. Lesz ebből akkora galiba, hogy Ibi sántára veri ezt a szerencsétlent.

— Az csak hagyján! Ha bejön a főszerkesztő, s meghallja azt a turbékolást, Zsanót becsukatja.

Zsanó észrevette a hangokat, nagy robajjal kijött a laborból.

— Mi ez itt? Mit susmogtok?

— Kit hoztál ide, Zsanó?

— Hogy-hogy kit? Senkit, csak egy papagály madarat. Mentek Ibiék nyaralásra, nekem mondták, hozzam el tőlük madarat, és adjak neki enni, inni, beszélgessek vele, hogy el ne felejtse beszélgetést. Ezen kell úgy nézni?

Ott állt a kalitka az asztalon, a fűzöld törpe papagály szorgalmasan csipkedte a kockacukrot, közben fülsértően csipogott, akárcsak egy törött lábú csirke.

— Tud ez beszélni is? — érdeklődött Nyalka és a kisujját benyújtotta a kalitkába.

— Olyan okosakat ez is tud, mint Nyalka, a felfedező.

— Akkor mondd a neved, te keselyű!

— Az nem fog neked így beszélni. Csak akkor mondja, hogy „Pityuka szép, csókolom Pityuka", ha te is becézve mondod neki.

— Ühüm! — reagált Nyalka, s kisomfordált a laborból.

Csak arra várt, hogy Zsanó elinduljon szo-

kásos újságkézbesítő körútjára. Magához édesgette a papagályt, aztán tussal, meg színes nyomdafestékkel csíkosra festette.

— Íme, a repülő Zebra!

Zsanó egy cseppet sem lepődött meg a tréfán. Néhány óra alatt megfürdette a szerencsétlen és kétségbeesetten csipogó madarat.

— Nyalka, jegyezz meg, Zsanó bácsi nem felejt!

Nem is felejtett. Még aznap kackiás papírsarkantyút ragasztott az őrmester csizmájára. Így ballagott végig a körúton. Szerencsére egy jobbérzésű rendőr megállította.

— Őrmester elvtárs! Valaki bolondot csinált magából.

Nyalka elsápadt, és a körút közepén elkiáltotta magát.

— Zsanó, szétverlek, mint a májusi zápor a libaganét!

Ebben maradtak. Nem kellett komolyan venni semmit. Legközelebb teljes békés együttélésben indultak útnak a Röhögő Lavór fedélzetén. Sütött a nap, a május kellemes meleggel ajándékozta meg az embereket. Virágzottak az akácok, s Zsanót egyre gyakrabban kellett figyelmeztetni, hogy gombolja be a zubbony felső gombját. Ebben mindig következetes volt.

Tatára indultunk. Meghívtak bennünket, egy érdekes bemutatóra. Az első hazai készülékes búvár alakulat kísérleti merüléseket hajt végre a meleg vizű Fényes-forrásnál. De miért lenne ez az utazás más, mint a többi. Tatabánya előtt egy nagyot puffant a zöld kordé, s egy lépést nem ment tovább. Zsiga nekifeküdt és öt perc múlva fülig olajosan mászott ki a kocsi alól.

Zsanó élvezte ezeket a kényszerpihenőket. Nagyon szerette a zsenge pázsitot, az akácerdő illatát. Heverészni mindennél jobban szeretett. Ez az alkalom arra is jó volt, hogy régi és újabb mesékkel hozakodjon elő. Amolyan példabeszédeknek szánta, s néha beváltak ezek.

— Legjobb szakma autószerelőnek lenni. Barátom, a Pierre is volt pár hétig. Kocsihoz nem értett, de volt neki rettentő rutinja speciális feladatokban.

— No, szép specialista lehetett, ha nem értett a kocsihoz —, ellenkezett Nyalka.

— Ahogyan mondod. Az úgy volt, hogy az öreg Jean nyitott egy műhelyt külvárosban, nem messze a nagy parkolótól. Műhely kicsi volt, de volt előtte nagy udvar, meg kút, meg mosó, meg az udvarban kis kávézó. Üzlet nehezen indult, mert az autósok megszokták, hogy egy helyre járjanak. Az öreg Jean öreg autókat reparált, meg új kocsikat mosott, meg apró javítást csinált. Ekkor jutott eszébe Pierre, a specialista. Nem kellett hozzá semmi, csak krumpli. Pierre kiment parkolóba. Megnézte magának kinek autója egészen fiatal, s melyik autós állítja be parkolóba nehezen, ügyetlenül. Mert bolondnak nézni csak azt lehet, ki nincs megdörzsölve. Meg volt a terepszemle, jöhettek a krumplik. Egy darabka krumpli kipuffanóba, kicsit beljebb, hogy ne lássa meg zöldfüles vezető. Ilyenkor aztán este szaladta két-három mazsola Jeanhoz.

— Mester, azonnal segíteni kell, mert nem tudok menni haza, nem gyullad fel kocsi!

— Ilyenkor Pierre tolta, mester kormányozta, kuncsaft meg leülte kávézóba, ivott egy kicsi nyugtató, megette két suteménye-

ket, Jean, meg Pierre lettek kicsit mocskosak, kuncsaft fizetett, üzlet megindult. Jöttek gyors munka miatt máskor is, mikor nem kellett specialistának beavatkozás. Üzlet fellendült, Pierre elment más szakmába.

— Lehet, hogy a te Pierre barátod módszerét most te alkalmaztad?

— Zsanó nem tesz ilyet. Röhögő Lavór szent tehén, azt nem bántjuk soha!.

— Mondd Zsiga, van ebben benzin?

Nem volt. A jó idő feledékennyé teszi az embert. A tábori országúti bacilus pedig annyira nem rendes, hogy benzin nélkül is hajlandó lenne elindulni. Szerencsére volt a közelben egy benzinkút, s kanna is akadt a kacatok között. Folytathattuk az utat Tatára.

— Mondd Zsanó, tudod-e, honnan kapta a nevét ez a város? — kérdezte Nyalka.

— Nem tudom, de hogy te nem fogod igazat mondani, arra van egy fogadásom.

— Legyek járőrkutya, ha nem mondok igazat.

— Te, Nyalka, ha mindig vált volna be átok, akkor te már lenne szobapincsi, lennél elefánt, lennél Pius pápa, lennél sörösló Kőbánya lasón, s lennél karthausi szerzetes.

— No, akkor most legyek járőrkutya, ha nem beszélek igazat. Az volt, hogy ment erre egy ember a fiával. Meglátták ezt a szép nagy tavat, a tóban azt a rengeteg sok halat. A fiú megéhezett, s így szólt az apjához:

— Itt tábort verhetünk, tata . . .

— Aztán felébredtél arra, hogy kezed lóg bele porcelánozott tábori bilibe, s most ugathatsz két napig, mint járőrkutya mert ez nem igaz az utolsó szóig.

Még menet közben is vitatkoztak. Észre sem vették, amikor Zsiga megállt a Fényes-

forrás partján, egészen közel a vízhez. Furcsa alakok szédelegtek a parton. Egyiken szoros gumiruha, másikon a tűzoltó készülékhez hasonló szerkezet. Két tartály, amiből gumicsövek vezettek a szájához. Hatalmas maszk csúfította az arcukat, lábukon a békalábhoz hasonló uszony.

— Itt vannak a Cousteau porontyok —, nevetett Zsanó és kászálódott a kocsiból.

— Honnan tudsz te Cousteauról?

— Jacques Yves ismerősöm. Találkoztam vele Párizsban is, meg Marseilleben is. Franciaországban nagyon tisztelik. Neki Frederic Dumasnak, Phillippe Taillieznek köszönhető, hogy a La Manche csatornát, Toulon kikötőjét és sok európai, afrikai partmenti kikötőt megtisztítottak a németek aknáitól. Azt is tudom, hogy az első ilyen önálló búvárkészüléket nem Cousteau kapitány, hanem egy La prieur nevű kapitány szerkesztette. Azzal már 25—30 méter mélyre lehetett merülni.

Közben körülvettek bennünket a búvárok, megindult a nagy általános eszmecsere, mindent elmondtak, amit annak az első újságírónak tudnia kell, aki elsőként tudósíthat a magyar könnyűbúvárok próbálkozásairól.

Mennyi izgalmasat tudtunk meg ezen a napon. Egy Hazai László nevű idősebb búvár segített eligazodni a búvárság titkainak megismerésében. Megtudtuk, hogy nem szabad egyből a legmélyebb fenékre ereszkedni. Három méter mélyben meg kell állni, kivárni, amíg a külső nyomáshoz szokott eustak kürtő megszokja a víz alatti nagyobb nyomást. Jellemző erre a hatalmas erőre, hogy például kilencven méter mélységben tízszer akkora

akkora nyomás nehezedik az ember tüdejére, fejére, mint a víz felett.

Elkezdődött a kísérlet. Először egy nyurga fiatalember ugrott a vízbe. Felszerelése mutatós volt. Fekete gumiruha, úgynevezett neopren feszült rajta. Ennek az előnye, hogy a test és gumi között vékony vízréteget tárol, amit a test melege állandó hőmérsékleten tart, s megvédi az embert a hideg víztől. Hátán két sárgára festett tartályból lélegzik. Sűrített levegővel van tele.

A búvár eltűnt a felszínről. Csak a lentről jövő levegőbuborékok jelezték, hogy egyenletesen, ösztönösen lélegzik, s valahol lenn, a hévízfeltörések kráterei közelében keresgél. A földönjáró ember könnyen hiheti, hogy nagyon egyszerű az egész. Az ember beugrik a vízbe, s lemerül, mint egy nyeletlen fejsze. Nem, nem megy ez ilyen egyszerűen. Láttam, hogy ez a nyurga fiatalember a derekára is, meg a két bokája fölé is súlyos ólomkockákkal teleaggatott övet akaszt. A gumiruha alá szoruló levegő és víz fenntartja. A hátára szerelt készüléknek is csak minimális súlya van, lebegve süllyed el, ha a búvár a felszínen elengedi.

— Lehet-e egy ilyen kísérletet szárazon megúszni. Olyan sokszor voltunk uszodába, folyóvízben, tavakban, s még soha nem figyeltünk fel azokra a természeti törvényekre, amelyekre felépülnek a búvárkodás szakmai parancsolatai. Elölről kellett kezdeni a vízzel való ismerkedést. Szemünkre és orrunkra tettek egy maszkot. Ezúttal Zsanó kitűnő kalauznak bizonyult. Amilyen esetlenül mozog, olyan pompás vízi jártassága van a felszín alatt. Az orrunk, a szemünk szárazon marad. Ez már biztonságérzetet kölcsö-

nöz. Szánkban gumivégű görbe csövet tartottunk. Pipának, sznorkernek nevezik. Ha a víz felszínén fekszünk, ezen keresztül kapunk levegőt. Fejünk tehát a vízben van, s mindent tökéletesen látunk, ami a mélységekben rejtőzik, s a felszíni tükröződés következtében csak nehezen fedezhető fel. Megkíséreltük az első bátortalan merülést, kapálózni, hajtani kellett, hogy három méterre lejussunk, alig kaptuk el az első vízinövények tetejét, máris hajtott fel a víz ereje, mintha léggömbökön járnánk. Voltaképpen azon tartjuk magunkat. A tüdőnkbe szorult levegő, akárcsak a léggömb, visz fel a felszínre. Csupasz testtel tehát rendkívül nehéz mélyre merülni.

Kaptunk egy ólomövet. Zsanó szívesen kalauzolt, hogy amolyan átélős riportot írhassak erről a csodálatos világról, amit a francia kapitány a Csend Világa néven nevez. Az ólomnehezék a derekukon már elősegíti a könnyedébb merülést. Egy parányi mozdulat, beletaposunk a vízbe, s máris a tófenék iszapját túrja az orrunk. Először pillantok körbe. Oldalt úszva, mellettem jár Zsanó. Integet, mutatja, hogy az egyik kezemmel fogjam be az orromat, s fújjak erőteljesen. Mutatja, hogyan kell tenni. Utánozom, s egyszeriben kitisztul a fejem, megszűnik a fülemben a süket, kicsit fájdalmas nyomás. Kellemes, felettébb izgalmas érzés, de a következő pillanatban már a tüdőm szorul. Kevés levegőt tartalékoltam, sokat mozogtam, fel kell sietnem a felszínre. Már a szárazon kioktattak, hogy előbb fújjak egy nagyot, hogy a csőből kiszoruljon a víz, s csak azután szippantsak levegőt. Fordítva csináltam. Ittam egy nagyot a langyos vízből, köhögve, prüszköl-

ve szabadultam meg az elhasznált levegőtől, s végre éreztem, hogy a csövön át tiszta, friss levegő érkezik. A fejemet ki sem vettem a vízből. Jól kiöblítettem a tüdőmet, s már valamivel bátrabban úsztam Zsanó után. Alattam öt méterrel felfedeztem a készülékes búvárt. Feküdt a kráterben, tapogatta a feltörő víz fodrait. Aztán lecsatolta magáról a készüléket, kivette szájából a cső végén elhelyezkedő csutorát, s egyetlen szökéssel a felszín felé siklott, olyan sebesen tört fölfelé, mintha torpedó lenne.

— Próbálják ki a készüléket! — ajánlotta Hazai és már hoztak is egy sárgára festett ikertartályt.

Szábavettem a kupakját, jött belőle a tiszta, hideg levegő. Pincében éreztem magam. Vajon milyen érzés a víz alatt? Megkíséreltem. Rámcsatolták, kioktattak, hogyan lélegezzem, hogyan osszam be a levegőt. Lemerültem. Az ólom, a készülék súlya csakhamar lehúzott a kísérleties meder aljára. Vízinövények, halak, csigák, társaságában bóklásztam. Időnként megjelent Zsanó. Csak akkor vettem észre, ha hozzám ért, ijedten kaptam el a kezemet. Aztán megnyugodtam. Kivette a szájából a csövet, kiabált valamit. A tapasztaltabbak értik ezt a nyelvet, én csak azt láttam, hogy int, maradjak lenn nyugodtan, majd visszajön. Fölment levegőért és visszajött. Szembenézett velem, mutogatva magyarázta, hogyan lélegezzem. Éreztem, hogy a légzés-ritmus nyugodt, a tüdőm könnyű, közérzetem teljesen morális. Hirtelen kivette a számból a csutorát, kifújta belőle a vizet, jóllakott levegővel, s visszaadta. Először ittam egy jó nagy kortyot, de csakhamar éreztem, hogy tiszta, friss levegő árad a tüdőm-

be. Azt hiszem felfedeztem valamit. Úgy éreztem megismertem egy mikró részecskéjét a világnak. Milyen egyszerű mindez. milyen nagy örömet okoz. Láttam, hogy a búvárok ezt várták, ezt akarják elhitetni másokkal is, így akarnak híveket toborozni.

— Feri jelentem, teljesen voltál normális!

Kicsit büszke voltam erre a dicséretre, annál is inkább, mert láttam Zsanó arcán, hogy nagyon boldog, végre egyszer tökéletesen bemutathatta tudományát, ami miatt Zsigát majd szétvetette az irigység. Nyalkát pedig olyan szófukarrá tette, mintha szálkás halat nyelt volna.

— Zsiga, akarsz menni mélybe, szívesen viszlek!

Tudtuk róla, hogy a vizet csak szódásüvegben és fürdőkádban szereti. Nyalka meg egyenesen hidegrázást kapott, ha megállt a vízparton.

— Tudod mikor megyek én veled a víz alá? Amikor te leszel vörös indiánok nagy fehér főnöke, és a víz alatt totem oszlop tövében leteszed a hét főesküt.

— Azért leszel te mindig földhözragadt, mert nem vagy képes felfedezni a világot. Tudod te mi lesz víz alatt száz év múlva? Lesz ott üdülő, meg szanatórium, meg csendkamra idegbajosoknak. Ott lent, víz alatti világban nincs zajártalom, nincs lenn a víz alatt füst, meg gáza kipufogónak. Az legtisztább helye egész mindenségnek.

Zsiga komótosan rágyújtott, játszadozott az öngyújtóval, kis gúnyos mosollyal hallgatta Zsanó lelkesedését.

— Add csak ide ezt a gyújtót.

Már repült is a fényes öngyújtó a vízbe.

— Na, látod. Ha nem ismerős az ember ott

lenn, akkor nézheted öngyújtót kulcslyukon. De ez most nagyon egyszerű.

Elképedve néztek Zsanóra, aki egy pillanat alatt fejére kapta a maszkot, szájába vette a pipát, s már ugrott is a vízbe. Néztem az órát. Kereken két percig volt a víz alatt, s diadalmasan hozta felszínre Zsiga öngyújtóját.

— Itt van öngyújtós! Látod, nem ördög ez.

— Kipróbáljuk? — kérdezte Zsiga Nyalkát, mire az őrmester felpattant a fűről, s kicsit távolabb ment a parttól.

— Hagyd Nyalkát, az egy kispolgár, majd elboronázzuk ezt az egészet ketten.

Zsiga belépett. Tűrte, hogy Zsanó rácibálja az uszonyokat, orrára húzza a maszkot, szájába gyömöszölje a sznorkert.

— Gyere csak közel vízhez!

Zsiga elindult, de egy pillanatra megfeledkezett a hosszú, ügyetlen uszonyról. Összeakadt a lába és elnyúlt a földön. Feltápászkodott, ismét elindult. Végre belegázolt a derékig érő vízbe. Bedugta fejét, a maszkját, s percekig kémlelte a meder felett cikázó halakat. Bátortalanul lépett még egyet, s elfeküdt a vízben. Hallani lehetett, hogy sűrűn kapkodja a levegőt, s időnként akkorákat csap a víztükörre az uszonyokkal, mint egy játékos delfin. Arcát hínárok és moszatok díszítették. Csak úgy bírt talpra állni, hogy Zsanó a hóna alá nyúlt, kisegítette a vízből.

— Ez neked passzió, üssön beléd a ménkő. Többet nem megyek a víz alá. Annyit ittam, mint egy púposteve.

— Semmi visszakozz! — Indulj vissza —, parancsolta Zsanó és némi gyakorlati oktatás után Zsigát visszanyomta a vízbe. Fejét

kézben tartotta, ügyelt, hogy a légzőcső vége ne merüljön a vízbe.

Zsiga nekibátorodott. Ismét lemerült. Szépen, szabályosan haladt a meder felé, felkapott egy színes kavicsot, s diadalmasan, örömmel hozta a felszínre.

— Mit fog hallgatni a Nyalka — örült előre Zsanó.

Hallgatott is. Zsiga kezdte el. Ott ült a tó partján, a májusi délután minden öröme ránk hullott. Sütött a nap, előttünk tűz parázslott, nyársainkon szalonna, kolbász sistergett. A víz alatti kirándulások után farkasétvágyunk volt. Alig vártuk, hogy a tűz fölé tartott pecsenyékből csorogni kezdjen a zsír. Ebben Nyalka volt a nagymester, és Zsanó szorult némi támogatásra. Már a nyársat is úgy tartotta kezében, mint egy pecabotot.

— Szenet akarsz enni? — Ég a nyársad —, figyelmeztette Nyalka.

— Az engem ne tanítgasson, ki fél víztől.

— Akkor csak égesd el!

Zsanó igyekezett. Időnként a kezére is cseppent egy kis zsír, oda se neki, ordított egyet, s forgatta tovább a nyársat. Aztán a kenyere esett a földre, jól meghempergette a homokban. Kezdhette elölről. Végül is éhesen állt fel a tűz mellől.

Másnap a szerkesztőségben nagy ünnepléssel fogadták Zsanót. Lakatos kerített egy láncot, Velős szerzett egy rozsdás horgonymodellt, s ünnepélyesen kitüntették a Kundrend rozsdás fokozatával. A riport azért megjelent, a fotókat elkészítette, s végül is sokakban felébresztette a vágyat, hogy egyszer nekilóduljon, elkezdje kutatni a nagy kék ismeretlent.

Csak Nyalka nem mozdult a víz felé. Máig

is utálja azokat az álló és folyóvizeket, amelyek tükre nagyobb egy fürdőkád felületénél.

A szerkesztőség élete időnként zajos, feszült, ideges hangulatú. A lapzárta légköre jelenti itt az életet. Mindenki siet, vagy gondolkodik, vagy ír, vagy kéziratot javít, vagy vitatkozik egy mondat helyességén, vagy panaszkodik, hogy legszebb gondolatait írják ki a kéziratból. Nyalka legtöbbször emiatt kesereg.

— Nézz ide Zsanó. Olyan mondatokat írtam, mint a gyöngyszem, mint az alabástrom. Olyan szépek, mint a virágszirom, és Szabó, az a gonosz, az deszkalelkű kihúzta, kiirtotta. Van ezeknek szívük?

— Szívük van, csak nincs különleges jelfogó beépítve agyukba Nyalka hullámhosszára. Megtanulták olvasni, te nem tanultál meg írni.

— Hogy érted?

— Hogy mondtam. Biztos eresztettél rá félliter szirup, meg méz, meg cukrot, s annyi édesség megülte szegény Szabónak gyomra, s kivágta az egészen, mint huszonegy.

— Hallgass. Figyelj erre a mondatra: Az ég azúrja csillogott, a bodor felhők szűzfehér fodrai puhán úsztak, szélükön lila kontúrok, mintha égi festő húzta volna át.

— Nyalka, ettől én gyomrom is ég. Különben is hagyja engem dolgozni, már törik a lapot, és én nem vagyok mindennel készenlétben.

— Érzéketlen vagy te is, mint egy kirakatbaba, s mit csinálnak a lappal, törik?

— Igen, törögetik, vagy tördelik, mit bánom. Ha meg nem tetszik neked, hogy nem

vagyok stílusodnak hótolód, akkor idegeneknek tilos bemenet laborba!

— Mi vagy te, hótoló?

— Nem vagyok az. Ne bókolok minden lila égért!

— Neked se mondok többet semmit.

— Jobb lesz, nekem úgy is menni kell nyomdába, ott várja engem montőr, Kuksi elvtárs. Fogja veszekedni, hogy címkép még nincs keze alatt.

Becsapódott a lovagterem ajtaja, Zsanó rohamléptekkel osont a nyomdába.

Benyitott a montőrök szobájába, s menten képen vágta egy nagy adag fehér hab. Mintha egy némafilm kellős közepébe cseppent volna. Körülötte minden habos volt és fehér, mint a Nyalka stílusa. Vastag habréteg ült a montírozó asztalon, habcsomók lógtak a villanyról, a falat is hab borította, ennek a töméntelen habtengernek a közepén két ember gyömöszölt valamit. Csak artikulátlan ordítozást hallott. Nem tudta mire vélni, így hát visszafordult, szólt a főszerkesztőnek.

— Mon Colonel, jobb lesz lejönni nyomdába, mert elöntötte az egészet tejszín, vagy micsoda.

— Magával mi történt? Beleugrott a cukrásztálba? Micsoda bohóctréfát játszanak már megint.

— Ez nem tréfa, az egész montírozó borítja fehérség és van ott ménkű nagy kiabálás. Kelle oda egy hatósági közeg.

A főszerkesztő is kizökkent nyugalmából, lerohant a montírozóba. Nem is a hab miatt, hanem elsősorban azért, mert a mélynyomású lap cikkeit itt ragasztják fel üvegre, az oldalakat először filmre kopírozzák, s fotó-

másolat útján kerül csak bronzlapra, amiből a nyomóhengereket készítik.

Gyanútlanul nyitott be a főszerkesztő is. Kapott egy adag „tejszínhabot", s nem látszott ki csak a szeme. Pillanat alatt úgy festett, mint egy kissé elrandított franciakrémes.

Aztán megszűnt a habzás. Lassan kitisztult a környezet. Két montőr, két idősebb nyomdász állt a középpontban. Őket is csak akkor lehet agnoszkálni, midőn arcukról lefröcskölték a ménkű vastag habréteget.

— Mi történt itt?

A két nyomdász egymásra nézett.

— Semmi különös, csak meggyulladt az egyik asztalon a celluloidlap. Bekapcsoltuk a haboltót, és nem tudtuk elzárni. A főnök elszaladt a tűzoltókért, azóta többen benéztek, egy kicsit habosak lettek, s nem tértek vissza.

— Nem tértek? Én mi vagyok, talán szellem?

— Egy hős —, nézett rá a főszerkesztő egy cseppet sem titkolt bosszúsággal. — Majd állítunk magának egy mellszobrot.

Négyen tisztogatták magukról a habot, köpködték az undok szalmiákízű maradványokat. Zsanó előreszaladt megmutatni magát, nehogy a főszerkesztőn nevessenek.

— Nevetés szüntess, jön főnök, annak csupa hab mindene. Ha fogtok röhögni, azt hiszi függelmen van sértve, aztán megint akarja adni nektek szobás fogság, mint lovagi tornán.

Mindenki hallgatott, akár a sír! Az aznapi vihar azért csak kitört. A főszerkesztő kijött szobájából, egy pepita füzetet tartott a kezében, s vésztjóslóan körülnézett.

— Ez kinek a tulajdona?

Mindenki felnézett, vállat vontak. Zsanó közelebb is lépett, hogy tüzetesen vizsgálódjék.

— Mon Colonel, ez nem idevaló holmi.

— Ne kötnyeleskedjen. Ha nem a magáé, akkor menjen a helyére.

— Kiderülhet, hogy hozzá közöm . . .

— Jelentem, ez az enyém! — ugrott fel Nyalka, és nyúlt a füzet után.

— Pillanat! Mit tartalmaz ez a füzet, tisztelt őrmester elvtárs. Megmondaná, ha megkérem.

— Jelentem, nem is titkoltam eddig sem. Ebben a füzetben a magyar folklór egyik roppant érdekes vadhajtásainak gyűjteménye található. Saját gyűjtés, két esztendei munkám van benne.

— Igazán? Két esztendei szellemi munka. Milyen könnyelmű, maga, őrmester. Egy ilyen kincset otthagy a csoportfőnök előszobájában. Két esztendei szellemi munka eredménye, igaz?

— Hát, azóta gyűjtöm, nem is tudom, hogyan felejtettem ott, talán éppen jegyeztem bele valamit.

— Hogyne, jegyzett, például. Cím:

„A honi klozetköltészet gyöngyszemei!

— Költészet! Idézek egy mester strófát!

„Ülök egy lukas deszkán, s nyomok . . .
Remélem nem maradnak majd nyomok.
Amint mondám, itt ülök,
De jól megkönnyebbülök!"

— Szép mondhatom. Koszorús költő díszére válna. Bár itt egyhelyütt az áll, hogy: „Budi költőnek, szar a koszorúja!"

— Őrnagy elvtárs, jelentem, ezt nem így kell felfogni. Ilyen van, ilyen létezik, bizo-

nyos primitív körökben ez dívik. Ha nem jegyezné fel valaki, akkor szegényebbek lennénk, a megismeréshez ez is hozzátartozik. Olyan sokat tudunk az emberről, sajnos ez is hozzátartozik, fel kell jegyezni.

— Látod, Nyalka, mondtam én neked, hogy vagy egy univerzál ügyeletes zseni. Kiderul, hogy csak minden szarhoz értesz.

— Zsanó, magát nem kérdezte itt senki. Ott sem lehet, ha egy őrmestert számonkérnek!

— Itt se voltam!

— Hogyan születik meg egy ember agyában ekkora baromság? Mondja meg nekem drága jó Nyalka elvtárs.

— Hát, csak megszületett. Nem tagadom, tudatosan gyűjtöttem, mint más a gyufacímkéket, vagy a ceruzát, vagy a bélyeget.

— Meg ne lássam ezt a szerkesztőségben. Végeztem.

Nyalka behúzott nyakkal ment a szobájába. Zsanó ott lapított a sarokban.

— Látod Nyalka, ráfizettél. Mindig mondtam neked, hogy kezeld diszkréten naplót.

— Kikkel vagy körölvéve! — morfondírozott Zsanó és énekelve belibegett a laborba.

De ott, a sötétben nem bírta sokáig. Ha nem volt egyéb dolga kijött a nagyszobába, leült valamelyik asztalhoz, olvasgatta az újságot, vagy szunyókált egyet, s alig várta, hogy valaki elkezdje a beszélgetést. Valóban megszokta, megszerette ezt a légkört, a többiek is úgy vették már, hogy szorosan hozzánk tartozik. Ha egy óra eltelt, s nem láttuk, keresni kezdtük, hol van, miért nem mutatkozik.

Most is. Leült az egyik gazdátlan asztal-

hoz, olvasott. Időnként dolgoznak is a szerkesztőségben. Nyugalmas, álmos csend telepedett a szobára. Csak egy öreg ingaóra tik-takkolt, amit néhány perccel előbb akasztott fel a falra Velős főhadnagy. Mert neki meg ez a mániája. Évek óta gyűjtögeti a régiségeket, a paraszti használati tárgyakat. Tejfeles csuporban tartja a ceruzáit, mázas cseréptányérben hevernek a radírgumik, gémkapcsok és apró kacatok. Ezt az órát is nagy rábeszélés után adta neki egy mohácsi gátőr.

Csend volt a szobában, csak az óra ketyegett. Egyszerre kiugrott fészkéből a kakukk, s elkezdett rikácsolni, kakukkolni. Mindenki erre várt nagy alattomosan. Zsanó felugrott a helyéről, öklét rázta az óra felé.

— Ijesztegessed öreganyádat! Bolond madár. Majd te is kapsz egy rövid sorozatot, mint a gazdád az őrsön. Lehetnek egyeseknek ilyen vacak viccei. Az ember mélyül el tudományoban, s teszi csúffá legszentebb szándékot. No, megyek innen, majd jövő héten visszajövök.

Egy óra múlva visszajött, visszaült a helyére, s észrevétlen megállította az órát.

Egy napon parancsot adott a főszerkesztő, másnap mindenki ünneplőben jelenjen meg. Szovjet katonai lap szerkesztőségének munkatársai látogatnak hozzánk tapasztalatcserére. A főszerkesztő külön záradékot is mellékelt a szabályszerű parancshoz.

— Nyalka elássa a pepita füzetet... Zsanó hallgat, mint a sír. Lakatos az első vigyorgás után kimegy a helyiségből. Szabó reggel jelenti, hogy minden gombja helyén van...

Reggel mindenki előírásosan jelentkezett, s a vendégek is időben érkeztek. Beszélt az

egyik főszerkesztő, aztán beszélt a másik. Beszélt a segédszerkesztő, s beszélt a másik is. Miről és hogyan kell írni. Naponta ezt vitattuk, s naponta újabb gondok álltak elénk. Szent igaz, nem lehet kétszer ugyanabba a vízbe lépni. Tehát, nem lehet kétszer ugyanazt a mondatot leírni. Szerencsére az ilyen tapasztalatcserék egy-kettőre felóldódnak, beszélgető partnerekre oszlik a társaság, s ezt már könnyebb elviselni. Zsanó kifogott magának egy alacsony, fekete, mosolygós örményt. Már azt is megmosolyogtuk, amikor megálltak egymás mellett. Mintha testvérek lettek volna. Elkezdtek ismerkedni. A kis örmény egy kevéskét tudott magyarul. Zsanó is.

— Én vagyok Papajan. Aram Papajan starsi lityinat.

— Én Zsanó. Egy csillagos. Ha lenne négy csillag, akkor én lennék kapitány Braddy. Én most tanulok magyar nyelv.

— Én is most tanulok magyar nyelv —, nevetett Zsanó.

— Jó tréfa —, nevetett az örmény is.

— Mondd csak nyugodtan, mit akarsz, segítek.

— Akartam mondani, hogy érdekes ez nyelv. Mi van más ebben: kelt, kert, kent, vert, lelt, telt. Annyira van egyforma hangzás.

— Legyek Toulouni cipőtisztító, ha tudok neked magyarázni, majd hívok ide Nyalka, az mindenben olyan nagy tudós.

Ketten, két kézzel, két lábbal, rajzokkal, illusztrációkkal magyarázták a kis örménynek a négy hangból álló, rokon alakú szavak értelmét. Zsanó verejtékezett, a főszerkesztő

aggodalmasan pillantgatott hozzájuk, attól tartott, hogy valami ostobaság derül ki belőle. Szerencsére a vendégek elmentek. Papaján is elköszönt, de még a lépcsőházban is mormolta: Kert, kelt, kent, vert, lelt, telt...

— Fog széjjel pukkani fejem, mi vagyok én tolmács? Azt hitte ez az örmény, hogy vagyok filológus, vagy micsoda?

Ezt még nagy-nagy jóindulattal sem varrhatja Zsanó nyakába senki.

Ez a csoda sem tartott tovább három napnál. Úgy adódott, hogy uborkaszezon ütötte fel a fejét. A lap készen volt, az új laphoz még nem kellett elutazni. Ilyenkor mindenki intézte saját ügyeit, vagy olvasgatott, tanult legrosszabb esetben ődöngött a szerkesztőségben, vagy a nyomdában, vagy sakkozott a lovagteremben. Zsanó inkább ődöngött, állt az ablak előtt, s számolta, hány percenként dobnak ki egy-egy részeget az Ilkovics nevű hírhedett italboltból. Mert ez az Ilkovics is megérdemli, hogy egy-két dolgot följegyezzenek róla a történelem számára. Aki ide törzskártyát váltott magának, az a következőben már egyenesen a börtön kapuját nyitja ki.

Katonáknak ide a bemenet szigorúan tilos. Még kíváncsiságból, még véletlenül sem szabad ide betérni. Ha mégis bemerészkedik valaki, a törzsvendégek huhognak, visítanak, kiabálnak. Így adják tudtára az óvatlanabbaknak, vigyázat egyenruhás közeledik. Az ajtó előtt, az más. Jönnek reszelőshangú, éltessebb, s mód felett gyanús külsejű hölgyek. Így szólítják meg a bámészkodó katonát:

— Szép magyar vitéz úr, te szép szőke

magyar fiú, fizess egy rundót, s imába foglalom a nevedet.

Jönnek ki az ajtón támolygó, görnyedt, szőrös és rongyos alakok. Azok ezt mondják.

— Éljen a hadsereg! Szép magyar levente, az isten éltessen. Az Ilkovics furcsa, érthetetlen intézmény. Rendőrautók állnak előtte, naponta többször razziáznak, igazoltatnak. De az Ilkovics áll, működik, s mérhetetlen mennyiségű szeszt továbbít főleg az ilyen alakoknak.

— Mondd Nyalka — meditált az ablak előtt Zsanó. — Ez Ilkovics, itt a város szívében olyan, mint legócskább kikötői lebuj Oranban. Mindenki tudja. Itt vannak prostik, stricik, mackósok és mindenféle betörők. Miért nem csukja be állam?

— Te naiv, mondtam már neked, hogy szerződjél a Csokonai Színházhoz naivának, vagy buffónak. Ezt azért hagyják üzemben, hogy részben el tudják adni azt a sok vacak italt, ami soha nem látott szőlőtőkét, másrészt azért kell egy ilyen műintézet, mert szükséges. A rendőrségnek egyszerűsödik a dolga. Nem kell végighajkurászni a várost a csibészek után. Olyan ez, mint a szűrő. Belemerítenek a lébe, és a kanálban fennakadnak a jómadarak. Egy helyen mindent megtelnek. Csak azt nem értem, hogy a törzsvendégek miért nem szúrják ki a taktikát?

— Csak nem képzeled, hogy a nehéz fiúk, meg mindenfélék szépen beülnek az Emke Grillbe. Úgy festenének ott, mint tehén fején girardi kalap.

— Sok baj van velük.

— Baj, nekem nem volt csak egyszer. Mentünk Ibivel sétálgatva Keleti pályaudvar előtte. Mondom Ibinek, várjon csak egy ki-

csikét, megyek oda trafikba, veszek újságot. Szépen odaérek, váltok újságot, jövök vissza, látom, hogy egy ilyenféle alak csak sündörög Ibi mellett, tapogatja őtet, meg szemtelen. Nem szóltam semmit, nem mentem rendőrnek szólni, csak adtam neki két hatalmas pofont, meg ilyesmit. Kicsit rosszul esett le földre ez a jampec, mert fejét is beverte kicsit asztfaltba. Ettől elszundított, s két csibész haverja állt mellette.

— Ibi ijedt meg. Mondja.

— Te Zsanó, te ezt agyonvágtad?

— Azt hiszem... De ha felébred, csak mondjátok meg neki tisztelt urak, én voltam, személyesen, Zsan Tóth, pillanatnyilag véletlenül katona, de ezt az ütést tanultam egy kikötői kocsmában, Marseilleben. Ha lesz reklamáció, vagy kevesli, holnap fogok megint erre sétálni, még van belőle. Ori voir?

— Tisztelt Nyalka, így kell bánni velük. Még van jog is mellettem, mert védelemből tettem, megakadályoztam garázdaság. Zsanó bácsi nagyon ügyel arra, hogy ne sértegesse törvényt, mert nagyon kellemetlen hely az Hotel de cella!

Maguk miért lopják itt az isten napját? — kérdi tőlünk a főszerkesztő.

— Jelentem, nincs munka, nézzük nagyváros szédítő forgalmát, s cserélünk eszmét. Kell az is.

— Jobb lenne, ha kisétálnának a városba. Nézzenek kirakatot, gyűjtsenek témát, ismerkedjenek az élettel. Nem kell mindig itt ülni, mint a kukának.

— Éjtettem — felelt Zsanó, s már gombolta is be a zubbonyát.

Hová megy ilyenkor a honvédegyén? Ibi-

hez nem mehet, mert ilyenkor még iskolában van. Haza nem megy, mert akkor befogja a mama házimunkára. Moziba nem érdemes menni, mert biztosan olyan filmet néz meg, amit esetleg Ibivel kell újra nézni. Marad a séta. Az se rossz.

Elhaladnak a nyugati előtt. Ott egy kicsit szaporábban szedik a lábukat.

— Ez borzasztó Pestben. Egy lépés, egy lapátolás. Annyi tiszt, mint pelyva, görcsöt kap karjod, ha mindenkinek tiszteleg az ember.

Az Oktogonnál egy rendőrlány jöt szembe. Nyalka tisztelgett, Zsanó elnézett felette. Hiába bökte oldalba Nyalka, hiába súgta oda neki, hogy: illik! Mintha a kínai nagyfalnak mondta volna. A rendőrlány túlságosan önérzetes.

— Álljon csak meg egy pillanatra tisztelt őrvezető elvtárs. Nem tanulta meg a Szolgálati Szabályzatot, és a Helyőrségi Utasítást?

— Van szerencsém, nem is tudtam, hogy pedagógus?

— Rendőrőrmester vagyok, ha nem látta volna.

— Örvendek, én meg Zsanó innen a sarokról.

— Kérem, ne szemtelenkedjen. Jelenteni fogom a parancsnokának. Mutassa meg az igazolványát.

— Tessék, itt van. Mutatom. De vegye tudomásul, nem ismerkedem utcán. Nekem volt barátom, igaz nagy gazember, mert sokszor megfázított engem hülyeségével, de mégis barát. Annak volt ügye egy rendőrlánnyal. Nem tisztelegte, az lehordta sárga földre. Az lett a vége, hogy bolond Tihanyi

este bele a lányba, s tizedes léttére el akarta venni felségnek. Már jártak karonfogózkodva. Ha láttam, röhögni kellett. Csak aztán mégse vette el, mert lány belátta, hogy az a Tihanyi egy hámos szél.

— A maga barátja volt a Tihanyi?

— Barátja, barátja, nem olyan mint ez a Nyalka, de azért nem tagadok meg teljesen.

— Nekem meg barátnőm az a rendőrlány, aki kirúgta a Tihanyit. Tessék itt van az igazolványa, majd tudom, hová kell magát jelenteni.

— Egyezkedjünk meg, én most búcsúzkodáskor fogok kétszer tisztelegni. Darab-darab. Ezt szokta mondani főgatyás öreg Tóth főtörzs is. Nem igaz? Máskor majd tisztelgek.

A rendőrlány elment.

— Zsanó, egy lépést sem megyek veled tovább. Mi ütött beléd?

— Belém? Nem akarom követni Tihanyit. Mikor tudtam tőle ezt az ügyet, akkor kötöttünk egy szövetséget. Megfogadtuk, hogy aki ezentúl tisztelegje rendőrlánynak, annak neve legyen mocsok. Hát így összebonyolódik helyzet.

Megúszta. Talán ékesszólásával, talán véletlenül. Elég volt neki az is, hogy Nyalka végig a körúton azt verte bele könyörtelenül, hogy a honvédegyén kötelessége minden vele szemközt jövő feljebbvalójának tiszteletadást teljesíteni. Márpedig a rendőrlány is feljebbvaló, még akkor is, ha azt a széltoló és semmirekellő Tihanyit egyszer kirúgta az egyik, akinek több esze volt, mint a nőknek általában.

Ilyenek voltak ezek a kirakatnéző séták. Még téma is akadt. Nyalka írt a fegyverbarátságról egy szép kis jegyzetet. Zsanó pedig

készített egy fényképet, amin barátságosan kezetfog egy rendőrlány egy határőrfiúval. Azt máig sem tudni, hogy mi lett belőlük.

A tavaszt felváltotta a forró, száraz, poros nyár. Most jó volt a Röhögő Lavór. Zsiga olyan vidáman ült a kormánynál, mintha cirkuszban ülne. Énekelt, nevetett, tartotta a képét a szél felé. Szegedre mentünk. Szép út volt, nagyszerű idő.

— Emlékszel nagy hóra?

— Hol van már a tavalyi hó . . .

Igen, hamar múlnak a hónapok, szalad az idő, lassan egy esztendeje, hogy először utaztunk együtt Zsanóval a halasi vonaton. Most meg Szegedre megyünk, a tiszai halászokat, a határvízen szolgáló határőröket látogatjuk meg. Már előre látom, mennyi képet készít Zsanó. Igaza lesz, mert a téma kínálja magát.

Hamar odaértünk a tiszaparti városba. Aztán árkon-bokron keresztül jutottunk el a határvízig. A vízparton eszményi csend uralkodott. Mintha templomba zártak volna. Csak néha-néha toccsant a csónak a füzek alján. Csak ritkán villant ki a varsa hálója a gyökerek mögött. Néha elhúzott a víz felett egy kósza fecske, egy halászó gólya, vagy egy eltévedt bibic. Nincs ilyenkor élet a vízparton. Az igazi halász csak a hajnalokat szereti, a hűs, harmatos, csendes órákat, az ájtatos reggeli ködöt használja ki, amikor fázósan kuruttyolnak még a békák is.

Az őrség behúzódik a füzek közé, perzsel a nap a víz felett. Úgy hat ez, mintha tükörbe ragyogna, hogy sokszorosan verődjön vissza az ég felé.

Lovasok közeledtek a határ felé. Előttünk vastag gyökerek álltak ki a vízből. Az áradáskor moshatta ki mellőlük a víz az anya-

földet. Jó előtér a lovasképzéshez. Még címlap is lehet. Zsanó felkészült, lekucorogott a gyökerek mögé, észre sem vették, amikor kattant a gép zárja, s a kis fekete fotószerkezet bezárta ezt a kedves emléket.

— Ha legalább meglátja Pikó, hogy fotó Toth, akkor könyvelheti el, hogy nem maradtam hűtlen a lovakhoz, meg lovasokhoz.

Ballagtunk tovább a vízparton. Közel az őrshöz egy halásztanya udvarába értünk. A kunyhó előtt varsák és hálók száradtak. Fa széken ült az öreg, nagy bajuszú halászmester. Hálót foltozott. Nagy lusta fekete kutya aludt, mellette a földön. Ettől is ellophatnák az öreget, is, meg a kunyhót is.

— Nem lusta ez —, magyarázkodik a halász. Csak ismer már itt mindenkit. Nem szokott erre megfordulni más, csak a katonák, meg mi, halászok. Azokra meg nem kell figyelni. Ha az egyik varsába hal keveredik, azt még álmában is észreveszi. Mozgassa csak meg annak a varsának a karóját.

Zsanó leugrott a partra, megráncigálta a karót. Mintha puskából lőtték volna ki a nagy lusta, fekete kuvaszt. Azt hittük menten felfalja a falfehérré ijedt Zsanót.

— No, te vadállat, nem lopok el semmit!

— Nem bánt, nem esz meg fiam! No, kerüljenek közelebb, üljenek le egy kicsit. Nemsokára készen lesz a hallé, kóstolják meg, városon úgysem ehetnek ilyet.

Nem azért jöttünk, nem is vártuk ezt a vendégelést, de az öreg halász olyan kedvesen, olyan barátsággal kínál, hogy nem lehet visszautasítani.

— Van benne paprika is? — érdeklődött Zsanó és máris kétségbeesett ábrázattal meredt maga elé.

— A halász tudja, hogy mit kell az ételbe tenni. Aki sokat kérdez, az keveset tud meríteni a tálból.

Ezt megkaptad Zsanó!

Az öreg kondért, tányérokat, kanalakat, kenyeret tesz az asztalra. Ő is odatelepszik mellé.

— Megéreztem, hogy vendég jön, ez a bolond kutya reggel óta leste a vizet, meg az ösvényt. No, együnk elvtársak!

Elsőnek az öreg merített. Kevéske levet, egy-két szem ikrát, meg jó sok tésztát szedett a tányérba. A zsebből még előhúzott egy pici paprikát, szétmorzsolta a tányér szélén.

— Ez már nagyon erős, ezt csak én tudom megenni. Városi emberek között még egy sem akadt, aki megbirkózott volna vele. No, fiatal elvtárs, maga nem mer hozzányúlni, milyen magyar embőr maga?

— Olyan felemás magyar.

— Akkor szedje félig a tányért.

Azért Zsanó tele szedte a cseréptányért. Óvatosan, félénken kanalazott. Köhögött, prüszkölt, kiverte a verejték, sziszegett, hápogott közben, de kanalazta a tűzerős hallevet. Nem akart szégyenben maradni.

— Jót tesz az, meglátja —, mormogta az öreg halász. — Ha igaz, még holnap is érzi. Reggelre. Orvosság ez az ember bélinek.

— Ebben tű van, meg méreg, meg olyan, mintha tűk szúrkálnák torkomat. Hogy lehet, hogy ne fúrkálja ki gyomrát embernek?

— Hátha még az enyémet kóstolta volna, fiam. Abban igazi tűz van.

Lehetett is, mert az öregnek égett az arca, parázslott a tekintete. De a kutyája se lehet akármilyen fajta, mert a tüzes lével

átjárt halfejet, cuplákosabb, zsírosabb bőröket mind neki dobálta a gazda. Fél pohár bor is akadt, mesével most az öreg halász traktált. Hallottunk óriási halakról, amik ronggyá tépték a hálót, másféle nagy halakról, csongrádig húzták fel a ladikot. Olyanokról, amikben elfért volna egy egész cigányzenekar. Igaz, a haltartó ladikban is voltak olyan kétkilós, kilós pontyok. Az se utolsó dolog.

Nehezen váltunk meg a mesélő öregtől. Ő is szívesen tartóztatott, mert ritkán akad ember, akivel elbeszélget. Csak a kutyának mondogatja a magáét, az meg nem tud viszszaszólni, nem tud társalogni, csak körülugrálja, körültáncolja, mindent ráhagy a gazdára.

Aztán mégiscsak indulunk. Visszafelé tartunk Szeged alá. Azt is megnézzük, hogyan örülnek a Tiszának a fiatalok. Mert ellepték a partot derekasan. Visítanak, paskolnak. Csónakba szállunk, kölcsönkaptunk egy lompos dereglyét. Így jobban lencsevégre kaphatjuk a karcsú hidat, mögötte a strandot a ligettel. Egyszerre Zsanó ledobálta magáról a zubbonyt, csizmát, nadrágot, 's vízbevetette magát, mint egy megszállott. Kétszer alámerült, valamit kiáltott is. Melléje úsztattunk a dereglyével, hogy kéznél legyünk. Felbukkant, markában egy nagy hajcsomót tartott, s a hajcsomó alatt egy gyerekarc. Kapkodott a fiú, mintha fuldokolna. Gyorsan csónakba emeltük, fejreállítottuk, hogy kijöjjön belőle a víz, megnyomkodtuk a hasát, hogy könnyítsen magán, addig nyomkodtuk a mellét, amíg megindult a légzése.

Hű, de nagyot sóhajtottunk, amikor a gyerek beszélni kezdett.

— Fogadtunk. Azt mondtam, hogy leugrok a híd oszlopról. Mög is töttöm. De sekélyebb volt a víz, mint tavaly, iszapba mönt a fejem, elkábultam tőle.

— No, jól van, hol vannak cimborák, azok kötnivalók?

— Ott lesnek, mint ott van a híd alatt.

A gyereket kivittük partközelbe. Mondtuk neki, hogy ússzon. A megváltónak nem akart vízbe menni. Aztán Zsanó belökte.

— Úszál csak fiú, nem szabad félni víztől, nem az volt gonosz, te voltál mafla, bolond és észnélküli.

A gyerek tempósan, kisvártatva nyugodt, biztonságos ritmust tartva úszott a part felé.

Nyalka szó nélkül kezet rázott Zsanóval.

Eltelt egy hét, és sejtettük, hogy valami történik. Már reggel nagyon jókedvűen jött be a főszerkesztő. Az egyik gépírónőt leküldte a boltba, hogy hozzon két üveg jóféle konyakot. Azt meg már tudtuk, hogyha konyak van a dologban, akkor valaki mondja majd, hogy a dolgozó népet szolgálja.

Délfelé Szabó, a segédszerkesztő körbeszaladt a házon. Feljöttek a nyomdászok is, átjöttek hozzánk a Néphadsereg laptól is a főnökök, s még a csoportfőnökségről is kijött vagy két főnök. Mindenki a fedélzetre! Ez azt jelentette, hogy körbeállítuk a dolgozó asztalokat a legnagyobb szobában. Zsanó is ott settenkedett mellettem, egyre huzogatta a zubbonyát, törölgette a csizma orrát a nadrágja szárába. Mert mi tagadás, a csizmatisztítással máig is hadilábon állt. A főszerkesztő olvasta fel a parancsot. Az állt benne, hogy Tóth János határőr őrvezető életmentésért jutalomban részesül, és soronkívül tizedessé lép elő.

Ha most itt lenne Kincses, menten megütné a guta, vagy örömében megcsókolná Zsanót.

Félénken, ügyetlenül ment ki a főszerkesztő elé Zsanó. Szokatlan volt ez neki. Vigyázz állásban kellett meghallgatnia a dicsérő szavakat. Nem szokta meg. Hátra arcot is kellett csinálni, aztán elfelejtette, hogy mit kell mondani, visszafordult, s mondta:

— Mon Colonel, exencie, őrnagy elvtárs... A dolgozó népet szolgálom.

Azt hiszem elérzékenyedtem, de boldogabb voltam, büszkébb, mintha az én vállamra akasztottak volna egy tölgyfalombot. Hiszen ez azt jelenti, hogy furcsán, rendhagyón, de Zsanó mégis katona... Nem is akármilyen.

Tapsoltunk, kezet ráztunk vele. Nyalka a zsebében kotorászott. Két csillagot halászott elő. Készült rá a betyár. Kiosztották a konyakos poharakat is, Zsanóéba beledobta Nyalka a két csillagot.

— Héj, fiú, most lesz a csillagfürdetés.

— Köszönöm... Én itt jól érzem magam... — mondta Zsanó és köhögés, prüszkölés, szipogás közben lenyelte a konyakot.

Kicsit később, amikor már az ünneplés zaja elcsendesedett, Zsanó odajött az asztalhoz, felemelte a telefont, tárcsázott. Hallottam a beszélgetés egyik felét.

— Halló, Ibi? Itt meg Tóth János, hát Zsanó, tizedes beszél. Értesz, Zsanó tizedes... Mit beszélsz? Hogy képzelsz? Nem akarnád, hogy egyből én legyek tábornok, ha vagy elégedetlen, akkor kereshetsz magadnak egy civilt... Az más... Azt hittem nem elég neked! Jól van... Kis csillag is csillag!

— Tudtam, hogy bajnak jöttek ide. Csak mondok el kis imádságot, mielőtt egy szót is beszélnél, tisztelt Tihanyikám. Ha te egyszer botlasz elébem, akkor vagy fogok beleesni tűzbe, vagy fogok beleesni vízbe, vagy fogok maradni mélységesen szégyenben.

— Csak nem gondolod, hogy egy ilyen régi barátot...

— Csak gondolom... Nemrégen körúton fogadalmunk miatt voltam kínos helyzetben rendőrlánnyal.

— Spongya tá — nevetett Tihanyi, s húzta maga után.

Besétáltak egy nagy vaskapun. Benn emeletes, modern üdülőház állt. A hegytetőn úgy hatott ez az emberre, mint a templom csendje. Kis színes ernyők álltak a teraszokon, az ernyők alatt kicsi asztalok. A fűben, az épület előtt hinták, kerti székek tarkálltak.

— Ez maga itt paradicsom. Hogyan kerültél ide Tihanyikám? Talán lett belőled tábornok, amíg eltűntél szemeimből?

— Ugyan, kérlek. Egyszerű családi kapcsolatok. Ez az üdülőhely olyan a forró nyárban, mint egy oázis. A városban verejtékeztünk, itt kellemesen éget a nap, üdítőn hat

a levegő, illatos fuvallatot hoz a szél a fenyvesek felől.

— Gyere, üljünk be a bárba. Nagyon kellemes hely. Meghívhatlak egy italra?

— Túlságosan elegánsan viselkedsz Tihanyikám! Ez még tőled is szokatlan egy kicsit. Nem lettél te még is valami főisten?

— Ugyan, Zsanó, hogy mondhatsz ilyet. Én most is az vagyok, aki voltam, a te barátod, a jó öreg Tihanyi.

Ez akarja valamit —, gondolkodott magában Zsanó, s felkészült egy váratlan, egy hirtelen rászakadó támadásra. Beültek a bárba, kényelmes kis fotelek álltak a homályos helyiségben. A pult mögött szemrevaló kisasszony forgolódott.

— Két gint? Jó lesz?

— Azt hiszem megteszi.

Hozták a gint, szódát. Zsanó gondolta, nem is olyan rossz ember ez a Tihanyi. Talán most nem hord a zsebében semmi galádságot. Jobb híján, téma fogytán, lesték a nőket. Volt is mit nézni, mert ilyenkor üdülési szezonban nem öltözködnek túlságosan sok ruhába. Jórészük csak fürdőtrikóban ment keresztül a báron, megmutatva magát annak a néhány bámészkodónak, akik szégyenszemre ruhában uldögéltek a homályos helyiségben.

Aztán jött egy vörös. Egy festéktől tarkálló, egy rikító ruhába öltözött. Zsanónak nevethetnékje támadt. A nőn több volt a festék, mint a cirkuszi plakátokon.

— Nézd csak Tihanyikám, mit találtam neked. Jó lenne ez a nő színes kísérleti nyuszinak. Ritka rondaság és csupa ízléstelen, mint Garay téren falvédők, ami miatt vannak razziák. Találkoznék vele éjjel, azt hin-

ném, jött szellem, megijednék, hogy esne le rólam kincstári molinó alsó.

— Szellemednél vagy Zsanó!

— Hízelegsz? Bennem legalább csak szellemre kell odafigyelni, de ennek nőnek teste van, de olyan, hogy férfi, aki majd köti vele magát össze, az sírni fog és nem szerelmeskedni.

— Olyan szörnyetegnek találod?

— Egy pillanat —, ugrott fel hirtelen Tihanyi és a tarkabarka nőhöz sietett. Nyomban jött is vele vissza.

— Zsanókám, engedd meg, hogy bemutassam a feleségemet. Ő az, akiről beszélgettünk, harmadéves bölcsész. A fiú pedig — fordult a nő felé —, a kedves Zsanó barátom.

— Nagyon örvendek. Igazán kellemes meglepetés!

Tihanyi a nő háta mögött állt, szamárfület intett Zsanónak, aki már harmadszor csókolt kezet az asszonynak. Felpillantott és látta Tihanyi fülig érő száját, gúnnyal teli tekintetét. Ijedtében elkapta az asszony bal kezét is, ráhajolt, hosszan csókolta, hogy legalább addig eszébe juthasson valami mentőötlet.

— Most mondtam Tihanyinak, hogy áldás, ha van háznál egy okos, mert szegény barátomat már kiskatona korában azért tették alacsonyabb beosztásba, mert nem tudta megmondani, hogy mi szebb, Aphrodite mellszobra, vagy Pallas Athene gorgófős pajzsa. Tartom nagy szerencsének, hogy van itt most egy mitológiai potentat, az majd dönti el vitát.

Tihanyi képéről leolvadt a nevetés.

— Tudja asszonyom, engem mindig érdekelt római kultúra. Volt nekem egy barátom, Pierre. Vele mászkáltunk tengereken,

kerestünk amphora temetőket, néha találtunk is cserépdarabokat.

— Minden tiszteletem a magáé. Vannak emberek, akik arra is lusták, hogy a könyvtárba sétáljanak, és azt fedezzék fel, amiért nem kell a tenger fenekére menni. Az ilyen embereket időnként meg kellene verni, hogy ne legyenek szellemi restek!

— Lehet, hogy rólad van szó Tihanyikám!

— Tudod, Zsanókám, az én kedves kis feleségem mindig csípkelődik velem.

— Én ezt vettem egyenesen rúgásnak. Mit tartok helyesnek is. Tetszik tudni, asszonyom, ez Tihanyi olyan fiú, hogy kell őt rúgni. Mondta neki Kincses eszkávé, szeretett parancsnok, hogy csapna bele májusi istennyila, „Tihanyi, magát állandóan rúgdalni kell, mint a csökönyös szamarat, csak akkor mozdul ki a föld vonzóköréből!"

— Zsanó, maga határozottan tetszik nekem! — nevetett teliszájjal az asszony.

— Meg vagyok vele tisztelve. Már mások is mondták, hogy kettőnk közül én vagyok szebb fiú!

— Attól tartok tisztelt Zsanó, hogy párbajra kerül sor, ha ilyen hevesen udvarolsz a feleségemnek.

— Oh, te vagy Othelló? Pedig bevallom neked, hogy ilyen szép, vonzó asszonynak nem lehet állni ellent. Sajnos van egy nagyon nagy hiba benne. Szépérzék, meg okosság nem elég. Ha lenne egészen okos, nem téged választotta volna.

— Maguk mindig így ugratják egymást!? — nevetett az asszony, s enyhén képen csapta Zsanót egy illatfelhős kendővel.

— Ez még semmi, ha mi ugratjuk egy-

mást, akkor Tihanyi még szentből is csinálja utcalányt, mint például...

— Remélem nem akarsz mindent elmesélni együltő helyben —, vágott közbe Tihanyi, de olyan hévvel, hogy majdnem felborította az asztalt, s csak azért nem ömlött az ital az asszony ölébe, mert a pohár Zsanó felé dőlt fel, s annak tartalma őt tisztelte meg.

— Menni kell nekem, mert várnak kint többiek. Majd keresek meg magukat máskor, s akkor elmondok mindent erről nagy lovagról, aki maga fejét csavarta el.

Nevetve, mókázva búcsúzkodtak, de Tihanyi képén maradt valami szorongás, valami rossz érzés. Bizonyosan azzal a mellékgondolattal integet Zsanó után, hogy az soha nem szokott adósa maradni semmivel.

— A hegyek, erdők, a sejtelmes vadonok vonzottak. Az ősrengeteg csendje, nyugalma izgalmat és várakozást okozott. Egyesek azt mondják, az erdő templom, ahol megnyugszik, megpihen elcsendesül az ember indulata, mint a vallásos emberben, ha belép a templomba. Másként hat rám az erdő. Feszült perceket élek át, minden nesz arra figyelmezteti ösztöneimet, hogy készüljek fel valamilyen meglepetésre. Ballagtunk Kőszeg felett a fenyvesek csendjében. A hegy alatt az őrs épülete lapult. Mellettünk százados fenyők nyújtogatták a nyakukat. Tulajdonképpen itt döbbentem rá, hogy feléledt bennünk a vadász izgalom.

— Zsanó, ha most itt robogna el melletted egy vaddisznó, mit tennél?

— Feri jelentem, szólnék neked, hogy vigyázz, nehogy szelíd jószágnak nézd.

— Ne bolondozz, a vaddisznó veszedelmes állat, ha nekimegy az embernek.

— Csak ne kerülgessen engem vaddisznó. Én nagyon szépen megvagyok magamban, vaddisznó nélküle is. Legfeljebb kirakatban szeretem ilyen állatokat, ha van szájukban alma, foguk pedig van a vadász kalapja mellett. Én szelíd, békés ember vagyok, mint ismeretes.

— Lehet, hogy félsz?

— Arra gondolsz, hogy általában félek?

— Csak arra gondolok, hogy jön egy vaddisznó, fúj, prüszköl, dühöng, s neked ugrik. Akkor te félsz, vagy nem félsz? Mit tennél ilyen helyzetben?

— Feri jelentem, ez nagyon fogas kérdés. Azt gondolod, hogy a hős az, ki nem fél? Én nem ezt gondolom.

— Nem azt mondtam, hogy a hős nem fél. Azt vallom, hogy az a hős, aki legyőzi a félelmet, aki legyőzi a mindennél erősebb életösztönt is, ha értelmes dolgokért kell kockára tenni az életét. De nem erre vagyok én most kíváncsi, hanem arra, hogy veszélyben, nehéz helyzetben, te mit tennél?

— Téma nagyon érdekes.

Sétáltunk a fenyvesek között. A határ tőlünk néhány lépésre húzódott. Láttuk a járőröket elhaladni a nyomsáv felé, láttuk a figyelőben topogó járőrt. Láttuk a túlsó oldalon fehérlő házfalakat, s láttuk a fenyők derekán azokat a golyószaggatta nyomokat, amelyek nemrégen verték fel ezt a templomi csendet. A környezet, a természet roppant ereje inspirálta erre a beszélgetésre.

— Egyszer apámmal beszélgettünk erről — folytatta kérdés nélkül Zsanó. — Azt mesélte el, hogy kutattak Fellingbostelben, a

33-as barakkban a Resistance szerkesztősége után. Ritkán olvas az ember ilyen izgalmas regényt, vagy krimit.

1944. ősze. Fellingbostel, a láger ezekben a napokban fortyogó katlanhoz hasonlít. A Gestapó igyekszik teljesíteni a táborparancsnok Friedrich von Klas főrohamvezető parancsait. Három napon belül jelenteniök kell a különleges alakulat tagjainak, hogy megtalálták a Resistance szerkesztőségét, lefoglalták a sokszorosító berendezéseket, élve, vagy halva elfogták a lap szerkesztőjét és technikai személyzetét. Pokollá változott az élet. Egy éjjel Gaston kúszott a lyuk bejáratához. Ötször koppantott a padlón. Három tompa koppanás tenyérrel, két élesebb koppantás fémdarabbal. A lyukból jelszót kérnek. Ha a jelszó nem jó, akkor Pierre halott. Ott voltak a kicsi asztalon elkészítve a gézbe csomagol fiolák.

— Jelszót — hangzott a lyukból a suttogás.

— Liberté, Egalité, Fraternité!

Minden nap más kulcs nyitott fel a lyuk speciálisan megszerkesztett reteszét. Még a leggyakorlottabb nyomozó sem tudta felfedezni, hogy a padló alatt üreg tátong. Olyan módon helyezték el a vastag deszkalapot, hogy minden kopogtatásra, kongatásra a többi felülettel egyenlő hangot adott.

— Ki vagy? — kérdezte Pierre, s két araszny rést nyitott a kétszer kétméteres dolgozó szobán.

— Gaston. A pártszervezet vezetősége megbízásából. Engedj le, fontos közölnivalóim vannak.

Ott ültek a vaksi lámpa fényében Pierre és Gaston. Körülöttük zsúfoltan a rádió, pa-

pírhalmok, a sokszorosító berendezés és a másnapra elkészített példányok, a Resistance legfrissebb kiadványa.

— Pierre, a helyzet súlyos. Lehet, hogy napokig nem tudunk jelentkezni. Lehet, hogy éhezned kell egy ideig. Hoztam néhány konzervet. Csak akkor használd, ha már nem bírod az éhezést. A Gestapó mindent feltúr. Nyomozó kutyákat és fémkutató eszközöket vetettek be. Minden barakkból kiszóratják a szekrényeket, ágyakat, csak a csupasz falak maradtak. Lehet, hogy rádbukkannak. Akkor vége az akciónak. Végezned kell magaddal, de előbb fel kell gyújtanod benzinnel a lyukat. Lesz hozzá erőd?

— Én Pierre Montagu csak egyszer adom a szavamat, de azt állom halálig. Mindenre kész vagyok!

— Azt akarjuk, hogy a Resistance megjelenése ne szüneteljen. Képes vagy ilyen helyzetben is dolgozni?

— Azt mondtam, hogy Pierre Montagu csak egyszer adja a szavát. Nem kell megújítani az esküjét!

— Helyes. Pierre, veled vagyunk, dolgozunk érted.

A pokol szabadult Fellingbosstellre. Gestapó járőrök cirkáltak a táborban. Meglepetésszerűen rajtaütöttek egy-egy barakkon, mindenkit az udvarra hajtottak, az ágyakat, deszkapriccseket, a fából tákolt szekrényeket kidobálták az ablakon.

— Nyomorultak! Minden holmit kirakni az udvarra, mindenki vetkőzzön mezítelenre —, üvöltött a különítmény parancsnoka. A foglyok teljesítették a megalázó parancsot. Az őrség egyetlen áruló jelet, egy szemernyi papírt, egy fikarcnyi nyomdafesté-

ket nem talált. A nyomozókutyák, amelyekkel először megszagoltatták a Resistance elkobzott példányát, végigszimatolták a levetkőztetett embereket. Semmit sem találtak.

Éjjel két óra. Megszólalt a tábor szirénája. A parancsnok üvöltött az alakulótér közepén.

— A 33-as barakk legénysége azonnal sorakozzon az épület előtt. A többi barakkból minden ember az ablakokból, az ajtónyílásokból figyelte a fejleményeket. Az egyik nyílásban ott figyelt Gaston is. A barakklakók sorbaálltak. Egyenként dobálták ruháikat az őrök lába elé. Minden ruhadarabot átkutattak, minden zsebbe beletúrtak. Kenyérdarabkák, cigarettavégek, csonka, agyonhajlítgatott alumíniumkanalak hulltak a homokba.

Egyetlen nyoma sem volt a Resistance jelenlétének.

— Kutyákat! — üvöltött a parancsnok, s a 33-as barakk falai között pokoli ugatás, vonítás közepette rontottak az ágyaknak, szekrényeknek a vérebek.

— Jól elszórtátok a kunstpfeffert? — kérdezte Gaston egy társát, akivel le nem vették szemüket a 33-as barakk lakóinak vesszőfutásáról.

— Oui, Gaston, minden rendben.

A kutyákat kihajtották a barakkból.

— Induljanak a fémkutatóval! — ordított a Gestapós tiszt.

Négy katona ment be a barakkba. Nem mindenki tudta, hogy a 33-as barakk milyen titkot őriz. Akik tudták, szorongva, mindenre készen várták az eredményt. A műszakiak visszatértek.

— A műszerek nem mutattak egy gramm

fémet sem! — jelentette a táborparancsnok egy fiatal tiszt.

— Vagy maguk is barmok, mint a többi!

— Engedelmével Obersturmführer, ön egy kicsit többet enged meg magának... Én egy von Braun...

— Menjen a pokolba... Ti vadállatok, másszatok vissza a tetveitek közé. Végeztem, takarodó.

— Gaston fellélegzett.

— Mondd, Zsanó, mit gondolsz, akkor, ott a lyukban, előtte az asztalon méregfiolákkal, s a kannában elkészített benzinnel, a gyújtásra készített gyufával, akkor nem félt.

— Én is kérdeztem tőle. Azt mondta: „Nagyon féltem. Reszketett a kezem. Agyamban lüktetett a vér. Szívem összeszorult. Rád gondoltam, s anyádra. Te akkor voltál 12 éves... Nem szívesen haltam volna meg. De fegyelmeztem magam, s kibírtam. Legyőztem ezt a szörnyű erőt, a félelmet."

Szótlanul ballagtunk az őrs felé. Elvégeztük már dolgunkat, s csak arra vártunk, hogy adnak mellénk egy kísérőt, s a hegyi ösvényeken, a sötét erdei szurdokok között átkísérnek majd a szépnevű Hét-forrás elnevezésű őrsre. Jelentkezett egy fiatal, még egészen gyereknek tekinthető katona.

— Jól ismeri a járást? — kérdeztem, mielőtt elindultunk volna a szomszéd őrsre.

— Voltam már ott, odatalálunk.

— Ne hozzak térképet?

— Nem szükséges.

Elindultunk. Az erdőjárók áhítatával tapostuk az avart, kerülgettük a ház nagyságú sziklákat. Meg-megálltunk, amikor félálmából felzavartunk egy baglyot, vagy megfigyeltünk egy őzcsapatot, amint kecses vág-

tázásban átkeltek a gyalogösvényen, a forrás felé. A határ csendje mégis más, mint az egyszerű erdőé. Mindig él az emberben valami másféle figyelem is. Percekig álltunk egy-egy lábnyom előtt. Játéknak tekintettük, hogy megállapítsuk milyen magas, hány kilós, milyen öltözetű ember hagyhatta maga után, s mikor járhatott itt, csak a vadászok, s határőrök által ismert ösvényen. Zsanó rendkívül jó megfigyelőnek bizonyult. Egy alkalommal kicsi forrás mellett vitt az út.

— Feri jelentem, itt nemrégen jártak. Lehajolt a forrás mellé, tüzetesen vizsgálta a nyomokat. Mellélépett, összehasonlította. — Nagy darab ember volt, lábán gumicsizma lehetett. Csizmának nyomai élesebbek, erősebb kontúrjainak. Vizet itt itta, beletérdelt sárba. Aztán rágyújtott, méghozzá gyufával. Volt ez egy óvatos, rendet tudó ember, mert nem dobta el gyufát, mint hebehurgya. Belenyomta végét sárba, hogy ne égjen tőle erdő. Gyufának vége tiszta, még harmat sem lepte, mostanában volt errefelé.

— Honnan tudja ezt olyan biztosan, tizedes elvtárs? — kérdezte a kiskatona, s először vettem észre, hogy már Zsanóra is másképpen néznek, már előtte is vigyázzba állnak, már őt sem tegezik le első látásra.

— Jöjjön megmagyarázom neked!

— Elfordultam, kíváncsi lettem, vajon hogyan adja tovább azt, amit az öregebbje is így kezdett el.

— Figyelj ide, fiam . . . Ha ez egy kis mikiegér ember lett volna, akkor nyoma csak akkora, mint tied. Látod, alig nyomódik sárba. Ha tegnap járt volna erre, akkor ez a gyufa már sötétebb, mert hajnalban harmat meg-

barnítja. Most fehér a fa. Látod fűlevelet a nyom mellett. Letaposódott. Nem volt ideje talpra állni. Olyan egyszerű ez. Téged valaki orrbaver rendesen, akkor neked is kell kicsi idő, hogy magához térj, igaz?

— Miért nem vezet tovább a nyom?

Zsanó közbe topogott, nézelődött.

— Gondolom, hogy mikor járt itt, volt neki ideje, nem futotta el, mint szarvas, akit vadász hajt. Nézelődött, élvezgette erdőt, aztán kereste száraz utat. Lépett egy kőre, kettőre, mert itt lett vizes lába. Itt vannak nyomok, rajta van kövön sárdarab, még nem száradt meg, nem volt ideje. Talán órája, hogy volt itt.

A kísérő katonában is felébredt a vadász. Fülelt, figyelte a nyomokat. Nekem csak az tűnt fel, hogy egyre beljebb hatoltunk a sűrűbe. A térkép, amit még az őrs szolgálati szobájában megnéztem, azt mutatta, hogy egy kilométernyi út után ritkul az erdő, és végén már fiatal cserjésben kell folytatnunk az utat az őrsig.

— Jól megyünk? — kérdeztem a katonát, aki közben még feszültebben figyelt, s erősebb tempót diktált.

— Azt gyanítom, hogy egy kicsit elkeveredtünk, mert erre a nagyon meredek sziklára nem emlékszem. Az irányt jónak tartom, csak biztosan egy kört írtunk le a forrás után.

— Felmegyek a sziklára — vállalkozott Zsanó —, megnézem hol vagyunk.

Kiadós torna volt, semmire sem mentünk, még jobban elbizonytalanodtunk, és sejtelmünk sem volt, merre járunk, melyik sűrűben keveredtünk el. Szerencsére a nap állása, a fák mohosodása segített. Pontosan észak felé kell haladnunk ezután, s bár bizonyo-

san nagy kerülőt teszünk, de abban az irányban megleljük a határ egy szakaszát, s onnan már eligazodhatunk.

Két órát gyalogoltunk. Semmi nyom. Időnként vaddisznók csörtettek el előttünk. Egy-egy álmos bagoly felriadt, s hangos tiltakozással keresett magának másik ágyat. Az őzek közelre bevártak, mintha azt sejtették volna, hogy ajándékot hozunk nekik.

— Biztosan vannak éhesek! — mondta Zsanó és kotorászni kezdett a táskában.

Az én gyomrom is megkordult. Úgy gondoltuk, ebédre már a szomszédban leszünk, s bizony az ebédidőtől számítva nagy utat tett meg a nap nyugat felé.

Rátaláltunk a vadászra. Egy kőasztal mellett heverészett a fűben, szalonnázott. Néztük a lábát, erős gumicsizmája volt. Néztük a térdén a nadrágot, sáros, iszapmaradványos volt. Az elemózsiás tarisznya mellett egy doboz cigaretta, mellette gyufa hevert.

— Ő volt! — mondta Zsanó, s csak azután köszönt.

— Már azt hittem gyanús embernek néznek, legalább három órája követnek, de olyan ügyesen, olyan nesztelenül, hogy igazán csak az én gyakorlott érzékeim fogták fel, hogy valaki jár utánam. Egyszer majdnem elkerültek, de nagyon ügyesen cselekedett a tizedes, elvtárs, hogy a Látókőre felhágott, mi is onnan szoktuk lesni, merre vált át a szarvascsorda, ha a patakhoz igyekszik inni.

Láttam Zsanó ábrázatán, hogy olyan megrökönyödve néz a vadászra, mintha a föld alól bújt volna elő. Azért most is kivágta magát.

— Van embernek praxisa, meg ismerete, meg minden, amit öregektől tanulta, így

aztán csak játék az egész. Nem volt ebben semmi komoly követés, csak játék, oui, mon Captain.

— Szent igaz — erősítettem meg Zsanó feltételezéseit, hogy mentsük, a vadász előtt a mundér becsületét. Most hová igyekszik? — kérdeztem a vadászt.

— Hétforrásra megyek, dolgom van az alhadnagy elvtárssal. Éjszaka lesre akarunk menni, őt is hívni akarom. De ha már így összeszaladtunk, akkor harapjanak egy falatot —, invitált a vadász.

— Alig vártuk, gondoltam magamban, de azért kérettük még magunkat, nehogy azt higgye, felkopik az állunk. Aztán nekifogtunk, s egy morzsát sem hagytunk a tarisznyában. Jaj de könnyű dolgunk volt, udvariasan előre engedtük a vadászt, egészen addig vezetett, amíg el nem értük a távíróvezetékek tartóoszlopait. Azután már gyerekjáték volt az egész.

Zsanó nagylegény lett.

— Tetszik tudni, mi nagyon kedveljük erdőt. Nekünk ez olyan, mint otthon a szoba. Éjszaka felkel ember, mert mondjuk ég gyomra attól vacak savanyú bortól, kell bevenni szódabikarbóna. Nem gyújtja ember villanyt, mert felébred család. Csak szépen odatopog lábujjhegyen, kiveszi kredencből, már rendben is van belsőség. Ilyen erdő is. Csak megy az ember, találja ilyen út, találja olyan út, azon megy, amin kell, mert érzi. Nem rossz úton, mert azt is megérzi.

Égett a képem, ez úgy hazudik. gondoltam magamban, mintha betanulta volna Kipling indián könyvét. No, csak maradjak vele kettesben, leszedem róla a keresztvizet. Végül elértük az őrsöt. Titokban nagyot sóhajtot-

tam, szerettem volna keresztbe lenyelni a katonát, aki kísért bennünket. Nagy szerencséje, hogy ott volt a vadász is, így csak kezetfogtam vele, s tanácsoltam, hogy legközelebb hozzon magával térképet is, s ha valamit nem tud biztosan, akkor azt idejében jelentse.

A vadász is, mi is bementünk az őrsre. Fiatal parancsnok fogadott, örült a látogatásnak. Ritkán vetődik erre messziről jött ember. Alig tettük le magunkat a székre, huncutul nevetett a vadász.

— Bevallhatok valamit? — kérdezte nagy sunyin.

— Csak azt ne mondja, hogy véletlenül csinálta azt a nagy vargabetűt idejövet!

— Pedig azt mondom. Én még soha nem jártam így az erdőben. Ez a rész már nem a mi területünk. A szomszéd társaságé. Talán kétszer jártam ebben az úgynevezett Vakerdőben. Így nevezik. Mentem, és észrevettem, hogy eltévedek. A forrás után meghallottam, a hangokat, tudtam, hogy valaki jön utánam. Nem volt bőr a képemen, hogy megvárjam magukat, s megkérdezzem merre kell menni. Ott álltam volna a legnagyobb csúfságban. Így folyamodtam a cselhez. Úgy megyek, hogy kövessenek, s én is tudtam, hogy követnek, s előbb, vagy utóbb csak rálelek a rendes csapásra. Sajnos csak akkor igazodtam el, amikor már az oszlopokat megláttam. Csodálkoztam, hogy milyen szédületes jó szeme van a tizedes elvtársnak.

Egymásra néztünk Zsanóval, egy vaklóért el nem árultuk volna, mekkora kő esett le a szívünkről, amikor a lakmározó vadászt megpillantottuk a kőasztal mellett.

— Te, Zsanó, miért komédiáztál a vadász-

szal? — kérdeztem tőle este, amikor iszonyatos izomlázzal a lábaimban végre elnyújtózkodtam azon a csodálatosan kellemes katonaágyon.

— Feri jelentem, nem volt nekem roszszaság fejemben egy percet sem. Csak gondoltam, kell megmenteni mundér becsületét. Határnak gazdája vagyunk mi, ha gazda nem ismeri birtokot, akkor az egy nagy marha, nem igaz? Azt meg nem vettem volna lelkemre, hogy ez a vadász lásson egyszerre három nagy marha. De játék volt nagyon kedvemre.

Nekem is kedvemre való volt. De az igazi játék csak ezután kezdődött. Kértem a parancsnokot, hogy arra az éjszakai szarvaslesre minket is vigyen el. Tudtam, hogy lóháton kell elkocogni a nagy lesig. Ott találunk majd egy félig nyitott lóállást, onnan már csak gyalog mehetünk egy sziklás bércig, s ott találjuk a fákra épített lest. Úgy gondoltam Zsanót is viszem. Legyen élménye.

— Akarsz jönni?

— Jelentem, ketten vagyunk, te meg én, Zsanó tizedes. Milyen dolog lenne az, hogy ember otthagyja társát. Akkor én nem vagyok igazságos, s nem vagyok bajtársias.

— Ez nem kötelező.

— Mindig akkor kell igazán megtenni dolgokat, amikor nem kötelező.

Ebben maradtunk, s éjjel kettőkor felkeltettek bennünket. Álmosan, nyikorgó, ízületekkel mentünk az udvarra. A lovak is fázósan, álmosan, mozdulatlanul álltak. Csodáltam őket, mennyire türelmesen viselik el a sötétséget. Koromsötétség borította az

erdőt. Még a csillagokat is csak akkor fedeztük fel, ha erősen néztünk az ég felé.

— Nem félsz Zsanó? Ha gondolod, akkor maradj itthon.

— Bolondság. Félek, mert nagy sötét, keskenyek ezek eredei utak, nem látok saját orromat, de megyek, mert megy parancsnokom is, nekem ott van helyem, ahová ő megy.

Felkászálódtunk a lóra. Magam sem tudom hová, merre mentünk, csak azt tudom, hogy mindig megéreztem, mikor kell lekapni a fejemet, mikor kell a ló nyakára feküdni, hogy egy alacsonyra lelógó faág le ne sodorjon a nyeregből. Az útból is csak kontúrokat láttunk. Milyen furcsa, hogy éjszaka teljesen megváltoznak az erdőjáró emberek törvényei. Nem szabad a földre nézni, mert a szuroksötétben teljesen elveszik a tájékozódó képessége. Az egyetlen kapaszkodó, a fényes ragyogó csillag. Csak attól tudja meg az ember, hogy merre van fenn, s merre lent. A ló lépéseire kell figyelni. Ha egészségesen, visszhangosan döngenek a paták, még nincs baj, mert kitaposott gyalogösvényen haladnak. Ha elpuhulnak a léptek, ha surrog a csűdökön az avar, a fű, akkor meg kell állni. Meg kell keresni a rést, a gyalogcsapás keskeny égrenyíló ablakát.

— Meg vagy, Zsanó — kiáltottam hátra időnként, hogy ellenőrizzem. Bár szükségtelen volt, mert mögötte lépkedett a lovász és a vadász is, akik időnként előre szóltak.

— Húzódjon egy kicsit jobbra... Most fogja meg erősebben a ló száját, mert lefelé megyünk. Lépjen a kengyelbe, mert lejtőre kapaszkodunk... Most lassítson, jobbra fordulunk, három felé ágazik az út.

Itt kezdődik az erdő ismerete. Kicsit szé-

gyelltem magam, de legalább ebben a ménkű nagy sötétségben nem látták rajtam a pirulást.

— Feri jelentem, ez egy nagy marhaság. Van zsebemben lámpa, s úgy meresztem szemem sötétben, hogy már látok mindenfélét káprázva, csak utat nem. Miért nem lehetne világítani?

— Eszébe ne jusson — intette le az alhadnagy. — Elriasztja a vadakat.

— Miért kell olyan ijedős vadakra vadászni?

— Mert a bátrabbakat már kilőtték mások.

— Akkor csak menjünk bagolymenetben. Nekem pofám lett olyan, mint polinéziai tomeoszlop. Faragtą össze mindenféle ág. Most aztán megint kell másik kép igazolványba. Szép kis utazás!

Elöl is, meg hátul is kuncogni kezdtek. Zsanó belelendült. Most észrevettem, hogy elkezdte a félelem elleni határozott küzdelmet. Erre csak annyi alapja volt, hogy a lovász időnként nagyon figyelmesen, aggódóan előreszólt, hogy óvatosan menjünk, mert mellettünk mély szakadék. Meg-megcsúsztak a lovak, fel-felhorkantak, ha egy megriasztott vad elcsörtetett a száraz avaron.

Elértük a lóállást. Innen gyalog haladtunk tovább. Az ég alján megjelent az első világos folt. Már nem kellett lámpa, nem kellett a szemünket mereszteni. Meg lehetett különböztetni a fenyőt a bükktől, a gyalogösvényt a vadcsapástól. Az ébredő erdő felvillanyozott bennünket. Puskával, távcsővel felszerelve elfoglaltuk helyünket a magaslesen. Elzsibbadt a lábam, karom. S szeme-

met csípte az álmosság, fáztam a lehulló harmattól, s hiába meresztettem a szememet, nem láttam még egy szúnyogcsődört sem, nemhogy szarvasbikát. Intettem is az alhadnagynak. Hol vannak itt a vadak?

Csendet parancsolt, s vártunk. Már a nap is rózsaszín szalagot húzott fel a horizontra. Itt-ott felcserregtek az első koránkelő madarak. Talán most majd jönnek a szomjas szarvasok is. Végre megjelent a horizonton egy büszke, méltóságteljes tartású bika. Legendákat idéző látvány. Ha soha el nem húznám a fegyver billentyűjét, ha soha meg nem tudnám, milyen íze van az őzgerincnek, akkor se bánnám meg, hogy felkapaszkodtam erre a zergemászta bércre. Nem így a vadász. Látta, hogy csak lesünk, bámészkodunk, ő cselekedett. Olyat visszhangzott a puskalövés, mintha megrepedt volna a hegy. A bika felcsapta a fejét, gerince megbicsaklott, mint a budlibicska, s élettelenül terült el a gyepen. Sajnáltam.

Feri jelentem, ember a gonosz! Miert kell neki beavatkozni biológiai egyensúlyba. Ezt elvégzi természet, erősebb győz, silányabb elpusztul a természet harcában. Nekem nincs szívem lőni rájuk!

— Zsanó, téged leöntöttek valami szentimentális sziruppal.

Csendre intettek.

— Jönnek a suták — súgta a mellettünk álló fáról az alhadnagy.

Jöttek a kis buták. Azt mondják erre a helyzetre a vadászok, hogy jó szelünk van, a vad nem érzi meg, hogy leskelődnek rá, mert velünk szembe fúj a szél, nem viszi oda a szagunkat. A dörrenést már elfelejtették, vagy ha nem, akkor a kíváncsiság hozza

őket közelebb. Megálltak a horizonton. Úgy lesnek, úgy kémlelnek körbe, mintha most ébredtek volna fel álmukból. Látom, céloz az alhadnagy. Céloz a vadász is. Zsanó a távcsőben figyeli őket. Én is megcélzom magamnak az egyik kecses suta fejét.

Három őz marad a fűben, meg egy hatalmas, nagy agancsú bika. Szekérrel hozták be őket az őrsre, onnan vitték tovább a vadászok a városba. Állítólag büszkének kellett volna lennem, mert mesteri célzás, s mesteri találat volt. Nem éreztem büszkeséget, sajnáltam az őzet, sokáig előttem lesz kecses, karcsú tartása, hatalmas, ártatlan tekintete. Azt hiszem soha többé nem emelem fel a puskát őzre.

— Feri jelentem, inkább menjünk víz alá. Halnak olyan undok, csúnya, ellenszenves szeme van. Azt vadásszunk, az őz szépen tud szaladni, hagyjuk élni.

Azt hiszem ebben megegyeztünk.

Visszatértünk Szombathelyre. Jókedvre derített bennünket, hogy ismét találkoztunk Kincsessel. A kantinban üldögélt többedmagával. Amikor beléptünk felálltak, s nevetve jött elénk.

— Százados elvtárs, engedje meg, hogy üdvözöljem.

— Köszönöm, igazán figyelmes, de azt hiszem ez nem nekem szól elsősorban, hanem Zsanónak, a maga legkedvesebb katonájának.

— Nem, önnek szól ez, mert egyre jobban csodálom. Akinek eddig, egy esztendőn keresztül nem ment az idegeire ez a mösziő, annak kötélből vannak az idegei.

— Én meg éppen arra gondoltam, hogy megdicsérem, amiért ilyen derék katonát

faragott Zsanóból. Nézzen rá, már tizedes lett belőle.

— Csak azt ne érjem meg katonaruhában, hogy őrmester legyen. Tessék elképzelni, ha ő egyszer őrmester lesz, velem egy rangban, akkor már tegeződhetünk. Tegeződve pedig sokkal világosabban beszélhet az ember.

— Kincses, az a gyanúm, hogy magának lelkiismeretfurdalása van?

— Feri jelentem, ennek Kincsesnek nem furdalja semmi, mert neki nem lelke, csak helyén beszolgáltatási utasítás van. Lelke lenne, akkor tudná, hogy csak anyaszomorító.

Mielőtt elkezdődött volna, véget vetettünk a disputának. Nem szerettem volna megérni, ha egy tizedes olyat talál mondani az őrmesternek, amit még én sem tudok megcáfolni.

— Mon Captain! Ez a nap kezdődik roszszul. Csak baj ne legyen belőle!

A baj pedig rendszerint akkor kezdődik, amikor az ember azt hiszi, hogy minden a legtökéletesebb rendben van. Bevonultunk a laktanya nagy tornatermébe. Azzal a szándékkal vertünk tábort a tornaszerek között, hogy készítünk néhány igazán mutatós felvételt a szertornászok gyakorlatairól. Különösen a gumiasztal ragadta meg figyelmünket. Ügyesen, ruganyosan ugráltak rajta a katonák. Arra szoktatja őket, hogy mindig talpraessenek.

Mindennek a tetejére még az a szerencse is ért bennünket, hogy a tornászokat Farkas főhadnagy, Zsanó kedvenc sporttisztje edzette.

— Tisztelt möszjő, nincs kedve egy kis ugráláshoz?

— Akinek van csak ilyen csontcsillagja,

az ne nagyon ugrálja, mondta Kincses eszkávé, s ebben van igaza.

— Akinek csontcsillagja van, annak még rugalmas a dereka, ezt pedig mondja Farkas főhadnagy, maga pedig egy minta katona, s tudja, hogy mindig az utolsó parancs érvényes. Nos, engedélyezem, hogy kipróbálja a csodaasztalt!

— Farkaskám, jelentem, hogy ebből lesz egy általános nagy népi röhöges. Mert ha én állok fel arra a lukas asztalra, akkor a Gröck, a híres bohóc hozzám képest lesz Kis Mihály. De bennem van érzék humorra, feláldozom magam haza oltárkőjén!

A tornászok megérezték, hogy itt nagy mutatvány készül. Zsanó kényelmesen levetkőzött. Ott állt molinó alsóban, egy szál tornacipőben, s kissé lapos pillantásokkal. Farkas meglepetten látta, hogy nem is olyan polgári izmok ezek, mint gondolta az első pillanatban.

— Sportolt maga valamit, Zsanó?

— Hogyne, fiatal koromban. Úsztam, s voltam búvár, mielőtt Pierre, a barátom elment Oranba büntetésből légióba.

— Akkor magának ez a gumiasztal csak gyerekjáték. No, kezdje el, másszon fel a létrán.

A kétágú létra tetején egy kis padló állt. Legalább négy méter magasan, s két méterre a gumiasztaltól. Onnan kellett leugrania a tornásznak, hogy bukfencekkel előre és hátra végrehajtott forgásokkal, spirális fordulókkal tarkított mozdulatokat mutasson be. Zsanó nekiindult. Már minden száj röhögésre húzódott. Zsanó elleste a kaján pillantásokat. Leugrott. Már lefelé haladtában egy előre bukfencet csinált, s hátával ért

asztalt. A gumi magasra fordult, s közben egy félspirállal arcra fordult, s ebből a helyzetből hajtott végre egy mutatós hátraszaltót.

Megilletődött csend fogadta a váratlan bemutatót. Zsanó tovább dolgozott. Talpra esett a gumin, magasságot gyűjtött, majnem a mennyezetet érte a feje. Egy rikkantással hármas előre bukfenccel közeledett a szőnyeghez, s leérve olyan hirtelen megállt az asztal közepén, mintha csirizzel ragasztották volna oda. Ugrott még előre, aztán hátra, aztán csavart szaltót, aztán csendesen lejött az asztalról.

— Öregszem kicsit — nevetett Zsanó —, mikor voltam búváriskolában, ezt kellett sokkal tempósabban, frissebben, szebben végrehajtani. Szükség volt rá, mert vízben lehettek furcsa mozdulatok, s mindig kellett érezni, hol van ég, hol van tengernek feneke. Igazán ezt Pierre értette, aki tudott nagy bohócságokat csinálni egészből.

— Nagy csalódás maga nekem, tisztelt möszjő, azt hittem maga egy hátraarcot nem tud végrehajtani.

— Fog nevetni, azt még nem tudtam megtanulni.

Munkához láttunk. Zsanó előszedte a fotófelszerelést, mindenféle kábeleket, tégelyeket, tükröket, talán varázspálcát is hozott egy nagy táskában. Farkas a fiaival foglalatoskodott. Nagy szakértelemmel magyarázta, hogyan kell végrehajtani egy-egy mutatós légbukfencet. Gesztikulált is hozzá — nagyokat, hogy érzékletes legyen minden mozzanat.

— Legjobb lenne, ha fotót akkor készítenénk, mikor fogja Farkas bemutatni, hogyan

kell az egészet — javasolta Zsanó alig titkolt törlesztésvággyal.

— Maga csak ne szervezzen nekem reklámot —, tiltakozott Farkas nyakig vörösödve. — Tudom én azt, hogy mikor kell nekem beugrani.

— Jó bornak is kell cégér! — nevetett Zsanó és készenállt a fotógéppel. Farkas felmászott a létra tetejére, koncentrált, ahogyan illik, aztán elrugaszkodott. Ebben a pillanatban lobbant fel Zsanó magnézium töltete, s még az sem látott a csilagoknál egyebet, aki nem nézett szemközt a fénnyel, mint Farkas.

— Zsanó, megnyúzom —, üvöltött egy nagyot a sporttiszt, de a magnézium lobbanás okozta füst után már tisztán látni lehetett, hogy a gumiasztal alaposan próbára tette Farkas minden tekintélyét. Az első dobbantás után még csak sikerült egyenesen felemelkedni, de a második szőnyegre érés már balszerencsés, a harmadik teljesen mókás, a negyedik pedig olyan esetlen volt, hogy a felsorakozott tornász raj ijedten tartotta a karját, hogy szükség esetén védőpajzsot alkosson Farkas kiszámíthatatlan esése útjába.

— No, innen megint kell osonni gyors csatárlépésekkel, mert veszélyben van az élő erő harcértéke!

Így bölcselkedett Zsanó, s mire Farkas lekászálódott a gumiasztalról, hűlt helye volt csupán.

Szerencsére nem is kellett sokat időzni itt, őrsökre indultunk, a szolgálat komoly, férfias és fáradságos napjait akartuk megörökíteni képekben, riportokban. Ez már közelebb áll hozzánk.

Vonatoztunk, aztán szekérrel kocogtunk. Nyomban társakat is leltünk, szabadságról bevonuló katonák is utaztak a vonaton, így aztán megtelt a szekér, még a saroglyában is ült egy kis feketeképű legény. Tekintettel arra, hogy Zsanó is a kisebb méretűek táborába tartozik, hát helyet foglalt a fekete legény mellett, a saroglyában. Hátrafelé lógatták a lábukat, s egy-kettőre élénk eszmecsere alakult ki közöttük. Természetesen Zsanó kérdezett.

— Koszt jó nálatok?

— Jó is, elég is. Még marad is.

— Marad, hogy lehet. Azzal mit csinálja őrs legénysége?

— Hogy-hogy mit csinál? Azt is megeszik.

— Látom, te is vagy béllel szélelt . . . Vagy hogyan mondják ezt?

— Széllel bélelt, nem?

— Mondom rosszul, értsed jól.

— Nálatok tisztesek rendesek? Vannak ordítósok, kik akarnak mindig csukatni?

— Csak egy ordítós van, a Bálványi szaki, akkora hangja van, mint a törökszentmiklósi kántornak, amúgy jó gyerek. Van egy szavajárása, attól többen hideglelést kaptak már. Mindig azt mondja a harcosnak, ha valami nem tetszik neki, vagy elfuserál valamit a szegény jámbor katona: „Mondja elvtárs, milyen elvtárs az olyan elvtárs, aki nem rendes elvtárs?"

— Hű-hű-hű! — üvöltött egy nagyot, hogy a lovak nyomban ügetni kezdtek, ketten belepottyantak a kocsi aljába, s három sapka elgurult a porba. — Ez Bálványi Ferkó, az én kedves barátom, aki rólam új koromban, mikor voltunk pont kiképzésen, álmában lehúzta kincstári molinó alsót, s maradtam szégyen-

ben egész béketábor előtt! Hü-hü-hü . . . Lesz itt minden móka, kacagás, taps, vigyorgás. Nincs talán itt egy Bokor?

— Bokor? Hogy van-e? Még erdő is, meg akkora szál fenyők testvérkém, hogy nem látod a tetejüket. Nem bokor ez itt, de dzsungel.

— Nem küldtek téged gyengélkedésre egyszer?

— Miért, sápadt vagyok — ijedt meg a kis fekete legény.

— Azt kérdeztem én, hogy milyen terepnek helyzetje? Én arra vagyok kíváncsi, van-e itt őrsön egy ilyen nevű ember? Bokor, nem érted, olyan mint ribizli, vagy csipke, mit gyújtottak fel Mózes alatt.

— Hallottam, hogy volt itt valami tűz, de nem Mózes volt itt akkor a főnök, hanem Barbinák hadnagy, aki lovagolt.

— Oh, bocsáss meg neki teremtő atyaúristen, s hogyha van kegyes napod, akkor Kincsesnek két bűnét is tedd ad acta, mert bennem is kezd forralódni tiszthelyettesi méreg, hogy olyan hülyéket beszélsz.

— Van Bokor, vagy nincs Bokor?

— Tizedes elvtárs jelentem, hogy van bokor, méghozzá kettő is. Egy szakaszvezető, annak nincs tüskéje, s egy galagonya, ami akkorát szúr, hogy csak győzzed fenéklemezzel!

— Az a Bokor egy olyan nagy tudós?

— Tudós — fintorog a kis fekete katona. — Mindig kitalál valami idétlenséget, és akkor a fél őrsnek dolgozni kell, mint a kubikosoknak.

— Mit találta ki?

— Elektromos határőrt. Annyi az egész, hogy hozzá kell érni egy dróthoz, és akkor

benn az őrsön, vagy a figyelőben elkezd csörömpölni egy szerkezet. Még azt is megmutatja, hogy melyik részen mentek neki.

— Tudtam, ezt nem is kellett volna mondani. Előre tudta, ahova ez megy, ott azt hiszi, hogy ellenség kéze nem teszi be lábát, mert ott van Grand Bokor, a hős és mindentudó nagy tudós.

— Még azt is mondd el nekem, hogy nem jött ide egy olyan úrnak játssza magát tizedes, aki nemrég bolondulta meg, s elvette feleségül egy papagályt?

— Papagályt?

— Azt, de csak hangra, meg kinézetre, máskülönben ér kétszer annyit, mint Tihanyi.

— Tihanyi tizedes? Ha-ha! Itt van! Rajparancsnok és ő a parancsnok elvtárs bal keze. Mindenféle aktamunkát végez, mindenféle tintanyalás az ő dolga. Mi csak főkönyvelőnek becézzük egymásközt, mert mindig füle mögött felejti a tintaceruzát.

Zsanó dörgölte a kezét. Láttam rajta, legszívesebben leugrana a szekérről, futva menne tovább, hogy mielőbb lássa azokat, akikkel együtt töltötte az első éjszakákat, a nyirkos, csizmaszagú újonckörletben. A találkozás reményében még a derékszíjat is feszesre húzta, menet közben törölgette nadrágja szárába a poros csizmát, és a sapkát kivételesen teljesen szabályosan tette a fejére. Azt is megnézte így menetközben, helyén vannak-e a csontcsillagok, aztán keményen tisztelgett a kapuőrnek.

Előkerült a napos. Átestünk a formaságokon, hívattam a parancsnokot, de Zsanó már türelmetlen volt, külön parancsot is adott a szolgálatban levő határőrnek.

— Jelentse Bálványi szakaszvezetőnek, hogy van itt Zsanó tizedes, s csípkedje meg magát, jöjjön azonnal ide, mert elkezdődik oltás, aztán nem lesz időm vele tárgyalni.

— Jelentem, nem értem pontosan. Mikor kezdődik az oltás? Milyen oltás lesz, tizedes elvtárs.

— Lesz egy rendes, igazi oltás, mindenki kapja fenékrészbe kisebb szúrást, hogy ne kapjon afrikai beri-beri betegség. De Bálványi más szolgálatos ügyben legyen szíves ide fáradozni! Világos, harcos!

— Értettem, tizedes elvtárs — jelentette a még hajavesztett katona, s Zsanó elismerést igénylőn nézett. Mintha csak azt mondta volna a ravasz tekintet: no, ragadt rám valami a Kincses-tanból!? Mi tagadás, katonásan, keményen kezdte!

Jött Bálványi. Ráismertem. Nyakigláb most is, kissé hajlott a háta, mint a kőműveseknek általában. Akkora csizmát cipelt a lábán, hogy békeidőben ladiknak is megtenné.

Lapát tenyerével úgy tisztelgett, hogy majdnem eltakarta vele a fél arcát.

— Zsanó, öreg cimbora! — rontott elő Bálványi, még azt is elfelejtette, hogy nincs egyedül. — Honnan az ördögből kerültél elő?

— Tartunk egy csi egészségügyes ellenőrzést, meg oltást. Én vagyok a helyettes oltó.

— Komolyan oltás lesz?

— Lesz, biztosan lesz, kivétel nincs. Főleg öreg katonákat oltják, hogy majd mennek haza, és akkor ne hordozzanak el innen akármilyen betegséget.

— Nincs járvány!

— Az a jó. Azért oltogatunk, hogy megszüntessük veszélyét.

Bálványi sápadozott. Tudta Zsanó, hová kell elhelyezni azt a pici fullánkot, ami emlékezetessé teszi őt. Még ellenőrizni sem tudta Zsanó közlését, mert hogyan illett volna egy tizedes szavait kétségbevonni, amikor azt egy tiszt jelenlétében teszi, aki szándékosan nem figyel oda, dehogy rontaná el a kínálkozó alkalmat.

Előkerült Bokor is. Zengett az őrs folyosója.

— Helló, möszjő! Bon jour! Micsoda boldogság, hogy így megtisztel bennünket.

— Szervusz Bokorkám! Látom, nagyon szépen haladsz tábornokság felé. Mondjad csak, errefelé mostanában nem lakik halál?

— Ugyan möszjő, miért kell felhánytorgatni ifjúkori botlásainkat? Spongya rá!

— No, végre tudom, honnan vette ezt a hülye szót Tihanyikám. Mondta nekem nemrégen, hogy spongya rá, én meg csak intettem, hogy jól van. Aztán fél este keresgéltem szótárban, hogy mi lehet spongya. Van itt Tihanyi nevű tizedes talán?

— Hogyne, pillanatnyilag szolgálatban van, ellenőrző járőr a hegytetőn, a kőbánya felett, tudod, ahol a nagy kőkereszt áll, délre 22 perc.

— Úgy gondolod tisztelt Bikorkám, hogy kell 22 perc gyalogolni, s akkor vagyunk ott?

— A térkép koordinátáira gondoltam, igen tisztelt Möszjő, amit természetesen nem érthet egy udvari császári fényképmester.

Zsanó nagyot kacsintott, ami bizonyára azt jelenti, hogy ezt a fényképészséget egye-

lőre nem kell firtatni, nem kell idő előtt nyilvánosságra hozni.

— Hallottad, milyen jó hírt hozott a Zsanó — nézett Bokorra Bálványi. — Azt mondja, hogy valami oltást kapunk.

— Igazán? Nos, ez egészen új helyzet. Állunk elébe — nevetett Bokor, mert egy pillanat tört része alatt értette a nagy zsanói szándékot.

— Kérlek, kedves Zsanó, ha úgy gondolod, hogy segíthetek neked példamutatással, akkor kezdheted rögtön a mi szobánkkal.

— Nem, inkább kezdek Bálványi rajával, mert ott vannak többen öreg katonák.

— Azok most nincsenek itt, most mentek ki lövészetre. A mi szobánkban mindössze hárman vagyunk, teljesen szabadok, nincs kötött foglalkozás, most járt le a pihenőidő.

Jó óra múlva már nem is emlékeztem a beszélgetésre, az őrsparancsnokkal tárgyaltunk. Hirtelen bevágódott az ajtón Zsanó, mint akit puskából lőttek ide.

— Jelentem, szeretnék bennmaradni szobában, kérek engedélyt!

— Tessék tizedes elvtárs, kergette valaki?

— Jelentem igen, de mennyire kergette. Bolond Bálványinak romlott egy kicsit humorosérzéke. Mondtam kapnak injekció beriberi betegség ellen, elhitte, elsőnek vetkőzött le fél raj ott álltak szobában és gatyában, mikor jöttem fotógéppel, s csináltam neki emléket, hogy adjak vissza halálért, meg többiért, meg csak úgy is játszottam vele. Mióta lette valami magas beosztás, elszakadt a dolgozó néptől.

— Akkor jobban teszed, ha kiballagsz,

jobb ezen túlesni, a méreg tovább forr, gyűlik, s a végén nagyon kihúzod a gyufát.

— Gondolsz, Feri jelentem. Akkor én leszek a Twist Oliver, aki volt egy londoni csavargó, s mindig azt verték laposra.

— A félénket játszva sompolygott ki az ajtón. Csakhamar nagy ordítás, nevetés, döngetés hangjai hirdették, hogy összetalálkozott legalább négy Kincses palánta. Így csikósorban természetesnek tűnik, hogy nem érzelmesen, ölelkezve örülnek egymásnak, hanem a szeretet ökölbe szorított kézzel fogható jeleinek közbejöttével. Csak az ablakrésen néztem utánuk. Mindhárman a gyepen feküdtek. Alul Zsanó, a többi rajta. Azt hiszem az újrangú személyiségek esetében így fogalmaznak: „A találkozó szívélyes, meleg és meghitt baráti légkörben zajlott le!"

Sántítva jött jelenteni Zsanó, hogy nagy ötlete támadt.

— Jelentem, határoztuk el, hogy négyen szeretnénk nagy versenyt. Most van lövészet a téren, mennénk oda, hogy kiből lett azóta igazi lövő!

Azért is kieszközöltem az engedélyt, mert újságtémának sem utolsó négy ilyen régi barát találkozása, kivált akkor, ha egy ilyen versenyt hoznak össze, méghozzá edzés, előkészület, meg egyéb felhajtás nélkül. Arra is vállalkoztunk, hogy az őrsparancsnokkal bírái leszünk ennek a vetélkedőnek. Kiindultunk hát a lőtérre. Már a helyszínen is éreztük, hogy itt nem kókuszdióval dobálóznak holmi csíntalan majmok. Vörös zászló figyelmeztetett, hogy lőtérhez közeledünk. A biztonsági őr, pontosan megmutatta milyen úton közlekedhetünk. Elértük a lőállásokat. Hátul még az utolsó gyúrást vé-

gezték a rajprancsnokok. Nem is könnyű ám egy ilyen határmenti lőgyakorlat. Menet közben, álló helyzetből térdelve, aztán fekve kell tüzelni. A mozgás, a csatárléptekkel való haladás sok energiát felemészt, ingataggá teszi a lövőt, gyorsabban dolgozik a tüdő, könnyen elmozdulhat a fegyver.

Az őrsparancsnok sorakozót rendelt el.

— Figyeljenek rám elvtársak. Azért jöttünk ide a tisztes elvtársakkal, hogy ők bemutatják önöknek, hogyan kell szabályosan, kiváló eredménnyel végrehajtani ezt a lőgyakorlatot.

Mindannyian elsápadtak. Zsanó olyan kétségbeesett képet vágott, mintha Ibi jelent volna meg előtte egy kompromittáló fénykép vagy ruhadarab birtokában. Hirtelen kiverte a verejték, minduntalan vakargatta a nyakát, dörgölte kissé borostás állát.

— Feri jelentem — súgta mellém ténferegve. — Ez egy teljes leégetődés. Ezt a gyakorlatot akkor csináltam le, mikor voltam abszolúte kopasz, s Kincsesnek kedvence. Csak futtában tudom, hogy mikor kell lőni. Ha fogok égetődni, akkor mundérnak nem lesz annyi becsület sem, mint Montmartrei fagylaltos kopott kabátjának.

— Ha nagy szátok volt, akkor most álljatok ki. De azt előre megmondom neked, hogy gyalog jössz Pestig, nem ismerlek meg, amíg katonaruhát hordasz, ráadásul én is végrehajtom a lőgyakorlatot, s te leszel a mellalak.

— Feri jelentem, bolondulok meg, bele vagyok esve a kétségbe, s rajtam röhögje majd az egész határvidék.

— Barátom, a tizedesi vállapot nem azért adták, hogy legyen egy ismertetőjeled. Illő

lenne bebizonyítani, hogy nemcsak hivatalt, de észt is adtak hozzá.

Milyen szerencse, hogy a sorsoláskor elsőnek Bálványi indult a lőtérre. Olyan szabályosan, olyan mintaszerűen küzdötte le valamennyi célalakot, hogy minta szabályzatot lehetett volna róla fotografálni.

— Mit szólsz, tiszteletre méltó bajkevernök? Ha egy elvtárs jó elvtárs, akkor az elvtárs!

— Csak dicsekedj, valakit kértél, hogy segítsen neked csinálni bele pótlukakat. Így én is tudok.

Indult Tihanyi. Először azonban odament az őrsparancsnokhoz.

— Hadnagy elvtárs jelentem, ez az egész nagy meglepetés... Mert hadnagy elvtárs jelentem, teszem azt nem fogtam ki egy jó napot, rosszul vagyok diszponálva, vagy teszem azt a frontátvonulás disszonáns pszichológiai attitűdükkel resistál... Én nem szívesen veszek részt ebben a népi játékban. Ha most csak a felét mellétrafálom, nézhetem magamat. Rajtam röhög az egész őrs. Őrs! Az egész béketábor. Nem lehetne ezt az egészet egy-két nappal elhalasztani.

— Mennyivel boldogabb lennék, kedves Tihanyi tizedes, ha mindezt először magyarul közölné velem, aztán visszaszívná akár hangtalanul is, mert elvárom a tisztesektől, hogy ne lepődjenek meg.

— Szívesen fordítom az egészet magyarra. Tihanyi azt bátorkodott jelenteni, hogy van nadrágban zabszem reakció, s ketten vannak most ő, meg a majré, tehát van teljesen beganyézva, ahogyan ezt mondta volna szeretett pékánk, maga a nagy Kincses személyesen.

— Egyébként is jobb, ha befogod a csőröd, Tihanyi — torkolta le Bokor. — Volt szerencsém odafigyelni, amikor újoncoknak dicsekedtél, hogy kopasz korodban egy mehecske megcsípte a jobb szemed alatt, s te bal szemmel, jobb kézzel, esőben, enyhe ködben kiváló lettél.

— Azt mondhatom csak, hogy ebben van igaza minizseni barátomnak Bokor eszkávénak. Aki tizedes és főkönyvelő, az lőjön úgy, mint maga a nagy Vinetou, a főnökök unokája.

— Elég a vitából — határozott a hadnagy. — Tihanyi tizedes, foglalja el a megindulási helyet! Lőszert ki lehet osztani.

Sápadt volt, mint aki krétát nyelt ijedtében. De megindult. Nagyon akarhatott, nagyon koncentrált Tihanyi és csak minimális hiánnyal jó eredményt ért el. Az egyik fiatal katona megdicsérte.

— Szép eredmény ez egy tintanyalótól.

— Ki szemtelenkedett? — horkant fel Bálványi a tisztestárs védelmében.

— Jelentem, én voltam, de nekem is súgta valaki.

Bokor könnyedén lőtt, szinte játszva vette az egyes akadályokat. Látszott minden mozdulatán, hogy nagyon szereti a fegyvert, élvezi, játéknak tekinti a lövészetet. Meg aztán abban az előnyös helyzetben is volt, hogy az újoncokat is oktatta e gyakorlat végrehajtására.

— Könnyű neki, éjjel-nappal ezt csinálja! — jegyezte meg félhangosan az iménti katona.

— Lehet utánozni, nem tilos, lőszer van, idő van, fegyver van, s akinek van nagy szája, annak van tehetsége is. Tihanyi tizedes

igazán egy félresikerült katona, mégis, tessék majdnem ő lett a nap hőse!

Zsanóban már érik a vérbeli katona. Hiába, mégiscsak a laktanya az igazi talaja a katonának.

— Tizedes, hogyis hívják — akart parancsot adni Zsanónak is a hadnagy.

— Jobb ismerősök csak mondanak Zsanónak, mert arra értek jobban, mint Tóth Jánosra.

— No, Zsanó tizedes, a megindulási helyre, lőszert ki lehet osztani. A lőgyakorlat végrehajtását ismeri?

— Hogyne ismerném, pertu barátok vagyunk.

— Ne mókázzon tizedes, ez nem cirkusz!

— Csak lesz majd ez cirkusz, ha Zsanó bácsi fogja lövöldözni vadgerlét ellenség helyett.

— Ne feledd, csapott célgömbbel! — kiáltott még utána Bokor, mire Zsanó olyan villámló szemekkel nézett vissza, mintha ő lenne a kitörni készülő Számum.

Megindult. Sorban felbukkantak a célok, s rendre tüzelt Zsanó. Értékelés: kiváló.Akkora kő esett le a szívemről, mint a Gellérthegy. Győzelmesen vonult — nem jött — vonult le Zsanó a lőtérről.

— Vagy vagyunk katonák, vagy vagyunk örömlányok bájtelepen, hogy legyek finom.

Az nem is katona, ki nem csinálja ezt bekötött szemmel is kiválóan.

— Nem akarom senkit sértegetni, de Tihanyikám, ezzel lövészet tudományoddal te lehetsz ligetben puskatöltő, vagy veszek neked vízipuska. Az sem egészen jó! Húzd ki gatyából gumi, csináljad belőle csúzli, s gyakorold. Majd akkor gyere puskához, ha csúz-

lival eltalálod öt lépésről vízilovat. Nem akarsz valamit üzenni esetleg, véletlenül, netán, mégis Pestre. Nagy sikerednek lenne drukker kedves feleséged!

— Tudod hova mehetsz, Zsanó? Méghozzá díszmenetben? Megmondjam — nézett kicsit bosszúsan, kicsit játékosan Tihanyi Zsanóra.

— Ki ne mondjál, a te úri modorodhoz ilyen parlagi szavak! — nevetett Zsanó.

— Kimondom. Hintaló etetőnek oda, ahová engem küldenél. Mondd nem akarok neveletlen házigazdaként bemutatkozni, mégis meddig szándékozol visszaélni vendégszeretetünkkel?

— Sokáig, Tihanyikám! Még este megyünk járőr szolgálatba. Ketten megyünk, s ha van neked kedved lehetsz kísérő útra?

Ebben maradtunk. A lövészeten végül is jól vizsgáztak a tisztesek. Talán Zsanónak okozott ez különösen nagy örömöt. Négyszer is elmesélte aprólékosan elemezte, hogy csinálta, mi módon figyelte meg, s rögzítette magában a fogásokat, a mozgásokat, hogyan osztotta be a lőszert, hogyan lélegzett, hogy a lövés idején a szapora légzés ne akadályozza a lövésben. Sikerélmény, így nevezik ezt. Annál is nagyobb élmény volt ez számára, mint amikor egy jól sikerült fotóval lepte meg a főszerkesztőt. Mert mit tudott mondani egy főszerkesztő egy jó fotóra? Talán ezt: „Hm, elmegy a többi rosszközött!" A lőeredményre legalább hivatalos minősítés érvényes: kiváló!

A nap már leáldozóban volt. A falu felől por húzott fel a felhők felé. A napsugár fáradt kévéjében szúnyogok, dongók és a pitypang milliónyi ejtőernyőcskéje lebegett. A szakácsok kiültek a kispadra. Reggeltől talpon. Adtak már reggelit, ebédet, a vacsorát

is korán elkészítették, hogy a szolgálatba lépők is jóllakottan indulhassanak. Talán csak a szakácsok kivételek. Rájuk senki nem kiabál, ha tétlenül kiülnek egy kicsit a levegőre, a szellős tornácra, hogy onnan bámészkodjanak a homályos, párás, csak kontúrjaikat mutató hegyekre. A szakács egy őrsön különleges tiszttel bír. Kötelező tisztelni, kötelező szeretni, kötelező segíteni. Olyan még nem volt, hogy egy szakács kérését visszautasította volna bármelyik őrsön élő határőr. Burgonyát kell hámozni? Senki nem vet örömében cigánykereket, de fogja a bicskát s hámozza a burgonyát mindaddig, amíg a napos, vagy valamelyik parancsnok más parancsot nem ad.

— A szakács az egy olyan nagy úr — segített Zsanó hangosan folytatni az elemzést —, mint otthon mama! Azt mondja nekem. Zsanó, te most fogod magad, lemész pincébe, hozol fel fát kadallóba, szaladsz közértbe, hozol nekem két kiló lisztet, tejet, meg lekvárt, akkor szaladok, mert már számban érzem palacsintát. Itt is van ez így! Aki szereti szakácsot, az magát szereti benne, mert az tömi tele hasamat jó gulyással, levessel, meg mással. Szakács nagy úr, szakáccsal jobban kell lenni, mint vallásos embernek sekrestyéssel.

— Talán irigyled őket, Zsanó?

— Irigyeljek? Miért? Ott kell neki állni tűzhely előtte. Télen jó, akkor van meleg. Nyáron? Olyan hőség van konyhában, mint ördögnek prugatóriumban. Ha van rossz napja, vagy frontátvonulás, mint Tihanyinak, akkor egész őrs legénység kívánja őt valami egészen csúnya helyre.

— Ugyan, rosszak az ismereteid? — torkolta le Bokor már azért is, hogy ellenkezhessen. — Egy szakácsot soha nem kívánnak

sehova. Egy szakács fontos, talán a legfontosabb ember az őrsön. Mert mire van szüksége egy katonának itt kinn az őrsön? Először meleg és tiszta hálóhelyre. Aztán ruhára, fehérneműre, hogy mindig jól érezze magát, tiszta legyen. Aztán élelemre, de sokra, és jóra és változatosra. Nemcsak a norma dönti el, hogy ez az utóbbi, de nem utolsó rendű dolog rendelkezésre áll-e? Ebben a szakács korlátlan úr!

— Az a baj, hogy úr! Mert migrénje, frontja csak úrnak lehet. Ilyenkor kozmál le bab, ilyenkor lesz rágós hús. Ilyenkor lesz ebédre utálatos kelkáposzta, ilyenkor lesz leves olyan sűrű tésztából, hogy áll benne kanál. Rossz diszpozíció, akkor pedig éhes katona hová kíván egy szakácsot?

— Csak ki ne mondd! — nevetett Bálványi. — De azt meg én mondom ki, hogy egy egység hadrafoghatóságához a szakácsok elsőrendű jelentőséggel járulnak hozzá. Nézzétek csak meg a katona emlékképeket. Kik hasalnak a sor elején? A szakácsok. Nézzétek meg a katonaújságot. Kik nem maradnak ki egyetlen számból sem? A szakácsok.

— Kérlek, én amondó vagyok, hogy a szakácsok alapjában véve rendes fickók itt is, de általában véve megállapíthatom, hogy szakbarbárok. Túl azon, hogy a levest be kell rántani, a húst meg kell sütni, alig ismernek mást a világból. Talán természetes is, hiszen a négy fal közé vannak beszorítva.

Igy vélekedett Tihanyi, s professzoros gőggel magyarázott volna, ha Bálványi a tőle megszokott kedvességgel nem mond egy olyan jelzőt, amit még az értelmező szótárban is csak pontokkal helyettesítenek. Aztán Bálványi folytatta.

— Idefigyelj te operetthuszár! Ki tanított meg lovagolni! Úgy tudom Patak őrvezető, a főszakács! Ki muzsikált legutóbb a klubestén? Patak őrvezető, a főszakács. Ki javította meg a múltkor a recsegő rádiót? Patak a főszakács. Nem azért dicsérem, mert az én rajomban van, de a legjobb lövő, a legtöbb könyvet ő olvassa el, s ráadásul olyan becsületes, hogy volt már eset, amikor azt mondta, hogy fenyítsük meg, mert elrontotta az ebédet, nem ízletes, nem jó, ne osszuk ki a legénységnek, s emiatt napokig lógatta az orrát. Tehát, duma súlyba, nyelvre kontra, ha nekem bántani mered a szakácsokat, akkor készülj fel a legrosszabbakra.

— Magyarul ez mit jelent? — akadékoskodott tovább Tihanyi láthatóan csak azért, hogy ne egyezzen a szó.

— Mondd, Tihanyi, emlékszel te arra a szemtelen műszaki katonára, aki a szakácsokkal újat húzott?

— Volt szerencsém!

— Te is kihúzhatod a rövidebbet!

— Valami kis jó hecc volt? — érdeklődött Zsanó és máris nevetésre illesztette a száját.

— Hecc! Enyhén szólva. Az történt, hogy műszakiakat vezényeltek az őrsre. Egy tizedes volt a parancsnokuk, akinek mániája volt, hogy külön ebédelt valamelyik irodában, mert úrnak érezte magát. A szakács, Patak, nem akarta megsérteni, vendégnek tekintette, bevitte neki az ebédet. Ennek ellenére a tizedes még piszkálta is. Mindig talált valami kifogást. A szakács nem szólt, nem ellenkezett vele. A dolog azzal kezdődött, hogy a szolgálatvezető szobájában, az ablakban volt néhány doboz konzerv. Nem igazi, rendes, hanem kutyatáp. Olyan hús, amit nem ajánn-

lanak emberi fogyasztásra. Fűszertelen, ízetlen, mindenféle ló, szamár, kecske, meg bárányhúsból darált pép. Patak bevitte az ebédet. A tizedes azt találta mondani, hogy ez nem is koszt, hanem moslék, ilyet még egy gyerek is tud főzni, s ő inkább megeszik egy ilyen konzervet, amit áz ablakban talált.

— Csak tessék, felőlem nyugodtan megeheti, majd meglátja, hogy melyik a jobb. Ha akarja hozok egy nyitót is, meg kenyeret is hozzá.

— Maga csak ne adjon nekem nyitót. Egy rendes katonának ilyen holmi mindig van a zsebében is.

— Kibontott egyet, s a szakács szeme láttára megette. Kicsit furcsa ábrázatot vágott, kicsit több sót, paprikát tett rá, mint másra tenne az ember. De megette. Csak utólag jutott eszébe megkérdezni, hogy tulajdonképpen milyen konzervet evett.

— Úgy tudom kutyatáp, növeli a nyomozókutyák szaglóképességét, csökkenti az állatok nemi ingereit, megakadályozza a kutyák nemzőképességét, hogy megnövekedjen a szolgálati használhatóságuk. Emberre egyébként teljesen veszélytelen a fogyasztásuk. Nőtlen embereknél szinte figyelembe sem kell venni nyugtató hatását! Kérek engedélyt távozni!

A tizedes elsápadt, megállt a kezében a bicska, az utolsó falat lepottyant az asztalra.

— Miért nem mondta ezt előbb?

— Mert nem kérdezte, velem csak azt közölte, hogy a mai ebéd nem élvezhető, olyan, mint a moslék. Nem azt mondtam, hogy kötelező megenni, csak azt, hogy felőlem megeheti! Távozhatok?

A tizedes is távozott. Soha többé nem látta őt egy szakács sem. Pedig spóroltak rá!

Szürkülni kezdett az ég. A hegyek felől tornyos, sűrű felhők gyülekeztek. Aljuk rongyos, vésztjósló volt, mintha olajos törlőket lobogtatott volna a szél.

— Ma még akkora vihart kapunk, hogy bőrig ázunk. Ha a hegy felől jönnek a felhők. Tavaly is volt egy ilyen vihar, fákat döntött ki, úgy megduzzadt a Pinka, az a vacak kis patak, mintha a tenger szabadult volna bele. Ha nem sietünk, akkor éppen belemegyünk a viharba.

— Ilyen vihar nem is lenne rossz. Akartam régen fotografálni, mikor csapkod istennyila, határőr áll kint viharban, csorog róla a víz, minden csupa latyak. Abban van élet, költészet, meg erő. Direkt imádkozom, hogy legyen vihar.

— Möszjő, jobb, ha nem imádkozol, mert anélkül is itt lóg már a lába felettünk —, komolyodott el Bokor. Volt is oka, már egy esztendeje rója ezeket a dombos, hegyes portyautakat, volt alkalma kiismerni minden hóbortját.

Beosztottuk az aznapi szolgálatot. Bálványi, Zsanó, meg én a határszakasz egyik végéről indultunk. Bokor, Tihanyi, meg a parancsnok a másik végéről. Legkevesebb hétnyolc kilométert kellett gyalogolni, hogy az útbaeső területen, a határ mentén és a mélységben elhelyezett járőröket ellenőrizni tudjuk. Kormos, haragos volt az ég, amikor elindultunk.

Ilyenkor is szép ez a táj, az Alpok előlankáinak nyír-ligetekkel, fenyőkkel, magas csipkebokrokkal, szederindákkal beszőtt festői vidéke. A fák és bokrok között valósze-

rűtlenül zöld pázsitmezők fekszenek, szinte kínálják magukat, mint egy szép paplannal leterített heverő. Süpped a fűszőnyeg a csizma alatt, vad erdei illatok lopóznak az ember orra alá. Mézes illatúak a szederfák, a csipkebokrok. A pirosló bogyók már azt jelentik, hogy hamarosan eljő a lekvárfőzés ideje. A fenyők felől gyantát hoz elénk a szél, a nyírjeseknek nincs illata. Csak a levelek zizegnek, sutyorognak, mint a csivitelő lánycsapat. Olyan is a nyírjes. A fehérderekú fák karcsún, hajladozón és könnyedén megadják magukat a szélnek, s csak a vastagtörzsű fenyők dacolnak makacsul. Mennyi kedves dombocska, kiszögelés, fa és erdei útacska kapott költői neveket.

— Az ott a Vén gazember —, mutatott Bálványi Feri egy félig kopasz, kivénhedt fenyőre. — Csontváry képre emlékeztet. Azért kapta ezt a nem egészen hízelgő nevet, mert egyszer belevágott a villám, leszakadt egy ága, s majdnem agyonvert egy határőrt lovastól. Akkor nevezték el Vén gázembernek. Nincs ilyen név a térképen, a fát sem jelölték meg, de itt már mindenki tudja. Jó is, naponta hasznát vesszük ennek az öreg fának. Addig tart az első kapaszkodó. Ott mindig megállunk néhány percig, kifújjuk magunkat, visszanézünk, a völgybe. Innen nagyon szép a kilátás. Nekem mindig úgy tűnik, mintha egy játékvilág, egy filmdíszlet húzódna alattunk. Nézd Zsanó, te művész vagy . . .

— Nem a falu kisebb, nem a templom ment össze, mint új ing a mosásban. Az ember lett nagyobb. Felemelkedtünk, rálátunk, kicsit érezzük magunkat a mondabelinek. Ikarusznak, meg Daedalosnak. Ezt nevezzük

perspektivikus látásnak. Egy darabja hazának. Olyan érzésed van, ez ott lenn a szent nyugalom völgye. Költői kép, inkább írni kell, foto nem mutatja olyan jól érzéseket.

Elértük a Vén gazembert. Még dereng a fény, még látjuk az öreg fa rovátkás kérgét, még látjuk az évszázados forradást, a gyantacsatornát. Jól olvasható a keresztlevele is. Valaki éles késsel metszette az oldalába a betűket.

„Vén gazember!"

Egész alakjában van valami, hogy ez lett a gondolattársítás. A villámcsapott ág csonkja meredezik oldalra, mint egy fakéz. Azt is gondolhatnánk róla, hogy az igazi kart egy kocsmai verekedés következményei vitték el. Ritka levélzete alapján joggal asszociáltak a névadók egy fésületlen falurosszára, egy mihaszna fenegyerekre, aki még kárt okozott egy határőrnek. Mégis kedves és elszakíthatatlan része lett a határnak, a portyaútnak.

Tovább kapaszkodunk, s egyre sötétebbé válik körülöttünk a világ. Ruhánkat megtépték a csipkebokrok, belénkakaszkodtak a galagonya alattomos tüskéi. A fenyők már nem sutyorogtak, mint lejjebb a pletykás nyírfák, hanem torkuk szakadtából ordítottak, kiabáltak. Nekem azt mondták ezek a hangok, fedélt keresnétek, mert nyomban elered az eső, csapkodni kezdenek a haragos, tűzes villámok. Siessetek, bújjatok az eresz alá.

Elől haladt Bálványi. Határozott, ruganyos léptekkel baktatott felfelé. Zsanónak is meg kellett húzni a lépéseket, hogy le ne maradjunk. Éreztem lábizmaimban a feszülést, tüdőmben az élesedő hegyi levegő kis tüskéit.

Valami dörrent. Egy rakéta kúszott fel az

ég felé. Fekete háttérre rajzolódtak fel a vörös fénypászták.

— Menekülnek a szarvasok —, nyugtázta Bálványi. — Felrúgtak egy jelzőkészüléket. Megriadtak a vihartól. Ilyenkor lejjebb menekülnek a völgy felé.

— Őznek több esze van, mint embernek, de kevesebb benne kötelességtudat. Ember tudja, hogy arra kell most menni. Ez a tudat. Ennyivel több az ember, mint más élőlény.

— Zsanó, nekem gyanús vagy. Benned vagy elveszett egy filozófus, vagy eddig titkoltad előttünk a tudományodat —, nevetett Bálványi, s mintha ő is szorongva figyelte volna az egyre sűrűsödő sötétséget.

— Érzel valamit? — érdeklődött Zsanó és eldobta magát a kínálkozó gyeptakaróra.

— Csak annyit érzek, hogy vehetjük magunkra az esőköpenyt. Tíz perc múlva olyan égiháború lesz, amit még nem láttál Zsanókám.

— Én nem láttam! — csattant fel Zsanó. — Egyenesen égiháborús veteránnak számítok. Mikor jártunk Pierrel tengerre, ott gyakran csapkodtak villámok. Sisteregtek tűzes nyilak a vízben, orkán tépkedte partokat, s voltak hullámok akkorák, mint egy egész ház. Mindig csak nevettünk rajta az egészen, mert bújtunk egy korállbarlangba, vagy halászladikba. Ennek is van gyönyörűsége.

— Bolond az, aki ebben gyönyörűt talál! — vette oda félvállról Bálványi és nyögve, szuszogva bújt bele esőköpenyébe.

— Légy csendes! — pisszegett rá Zsanó. — Ott valami jön, mert csörög, akár csapat vaddisznó.

— Az eső, ideért a vihar —, állapította

meg Bálványi és már éreztük is az első cseppeket. Arcunkba vágódott, megkoppant a sapka ellenzőjén, csörögve verte a leveleket. Aztán ránkrontott, szinte ajtóstól jött, akár egy szeleburdi legény.

Annyit se láttunk, mint a fekete kávéban uszkáló vak légy. Az utat is csak úgy éreztük, ha szorosan Bálványi nyomát követtük. Később már úgy zúgott, bömbölt a vihar, mint egy fékeveszett bika. Zsanó a Bálványi derékszíjába, én meg a Zsanóéba fogództam. Nem is mentünk, inkább vánszorogtunk. A belénkkapott szél, majdnem ledöntött a lábunkról. Időnként élesen csattant a villám. Összerezzentünk, behúztuk a nyakunkat, nem tudhattuk, mikor esik a nyakunk közé egy második Vén gazember. Csúszóssá, bizonytalanná vált a gyalogút. Ténferegtünk, rángattuk egymást, de nem álltunk még egy percre sem. A villámok sűrűbben csapkodtak körülöttünk. Egy-egy ostorcsapásszerű cikázás nyomán valóban éreztük, hogy sistereg, fortyog körülöttünk a világ, mintha csak egy tüzes kardot mártottak volna jéghideg vízbe. Ezt valóban kifogtuk. Annyi szárazság nem volt rajtunk, amivel a szemünket megtörölhettük volna. Nyúlott, csúszott körülöttünk minden. Haladtunk fölfelé, kapaszkodtunk ágba, bokorba, gyökérbe, egymásba, s már nem is gondoltunk arra, hogy védekezzünk a víz ellen, a sár ellen. Nem lepődtünk meg, ha a közelünkben ért véget egy fülsiketítő elektromos kisülés. Hallottuk, hogy a közelben reccsenve, robajjal kettévágja a fát a villám. Már jó volt, megértük, mert hallhattuk a robajt.

Lámpafény villant a szemükbe. Csak sejtet-

tük, hogy hangok is követik, hiszen a vihar őrjöngve tombol.

— Állj, ki az?

Ellenőrzés —, mondtam magamban hangtalanul, visszajeleztem a lámpával. Az ellenoldali fénycsóva Bálványira szegeződött. Megismértek. Közelebb mentünk hozzájuk. Fél lépésről pofonverhettek volna, nem tudtam volna megmondani, honnan, milyen irányból jött.

Kicsit elérzékenyültem, kicsit a tisztelet érzésével könyveltem el ezt a találkozást. Valaki a fejem mellé hajtotta a fejét. Nem éreztem a testét a hangnak, csak a mondatok értelme rakódott le, s maradt tisztán bennem azóta is.

— Muraközi Lajos tizedes, járőrparancsnok jelentkezem. Különös esemény nem történt.

Semmi különös, így fogalmaznak itt a hegytetőn, ebben az ítéletidőben. Ő tehát Muraközi tizedes, talán örömet is okoz neki.

— Maga volt DISZ-titkár a Hanságban?

— Jelentem, itt is az vagyok.

— Ismeri Zsanót?

— Azt mindenki ismeri —, ordított vissza, hogy túlkiabálja a vihart.

— Akarja látni?

— Jó lenne, ebben a sötétben még a kezemet sem látom, ha a szemem elé emelem.

— Akkor tapogassa meg, itt van a derékszíja a balkezemben. Idehúzom.

Rántottam egyet a fiún, majdnem elvágódott, de közelebb jött. Neki is ordítottam.

— Emlékszel Mura tizedesre?

— Arra mindenki emlékszik, ő volt az élő vörös sarok.

— Mondd meg neki, itt van a jobbkezem mellett.

Három fej egykupacban. Ilyet sem pipáltam még. Mintha egy hidegvizű uszodában a víz alatt tanácskoztunk volna. Egy villám fényénél aztán tisztán láttam, hogy a két fiú megölelte egymást, döngették egymás hátát, hogy csak úgy fröcskölt belőlük a víz. Mondatfoszlányokat engedett csak hallani a vihar.

— Öregfiú, de örülök, hogy itt vagy...

— Mura, te egy hűséges határkő lettél. Itt állsz, mint beton!

— Ne hízelegj, mert fellöklek!

Lekuporodtak, öszegömbölyödtek a latyakos bokor tövéhez, láttam a villámfénynél, hogy valami vackot, fészekfélét tákoltak össze hevenyében. Bizonyosan arra gondoltak, hogy legalább a látszatát keltik annak, hogy védett helyen vannak.

Indulnunk kell tovább. Sajnáltam, hogy elrontottam az örömüket, de még feljebb kell kapaszkodni. A hegy megkopaszodó tetején újabb járőrrel kell találkoznunk. Érdekes nevet adtak ennek a terepszakasznak is. Így jegyezték fel az őrs nem hivatalos naplójába: „Tarkobak" avagy a próféta megkopaszodott fejek búbja. Köznyelven csak „Tarkobak" — így együtt ejtve. Odáig mégkiszuszogjuk magunkból a tartalék erőt is. Legalább két kilométer s meredek, mint a Gellért-hegy szerpentinje. Még nehezebb, keményebb kapaszkodó várt ránk. A sárba legalább beleragadtunk, biztos volt, hogy megálltunk, ha valahová sikerül letenni a lábunkat. Itt, a meredek domboldalon amyi kavicsot dobált szét a természet, hogy csúszkáltunk bukdácsol-

tunk, mintha kútvíz helyett szilvóriumot ittunk volna.

— Feri jelentem, én mégis megkísérelném! — ordított Zsanó, mert megállt előttem, bevárta amíg közelébe értem. — Nem akarok visszamenni, hogy ne legyen esős fotó. Ezek fiúk nagyon keményéletűek. Érdemlik, hogy dicsérjük!

— Nagyon ragaszkodsz hozzá? Ez itt most szinte lehetetlen.

— Egyenesen remegek miatta, ezt kell megcsinálni!

— Majd ha találkozunk a következő járőrrel. Segítünk összeszerelni a gépet.

Szó nélkül baktatunk a hegy felé. Megtépázott a szél. Hideg borogatásnak éreztük ruháinkat. Arcunkról csurgott a víz, a géppisztoly már olyan nehézzé vált a kezünkben, mintha ólomból öntötték volna a csövét. Csizmánkban tocsogott az esővíz. Nem is a csizma volt már az, hanem egy lábáztató vödör. Elértünk egy kisebb hegynyerget.

— Ezt itt Sámuel orrcimpája —, kiáltotta Bálványi és meglepődött, hogy a szélcsendes hegynyeregben már hallani lehet az emberi hangot.

— Állj! Ki az?

— Ellenőrzés.

— Jelszót!

— Vidra!

— Vállszíj! Közelebb léphet!

A járőr jelentett. Balról, a magasfigyelő felől rakétákat láttak. Több egyszínű, nincs a jelkódban. Más újság nincs, minden rendben van. Egy öreg katona jelentett. Fehér őrvezető. A társa valahol a sötétben kuporog.

— A társa hol van?

— Jelentem itt —, szólalt meg egy hang

balról, a hátam mögül. — Tóbik határőr jelentkezem.

— Mióta van itt az őrsön?

— Egy hete.

— Hányadik éjszaka ez?

— Jelentem, a második, de ilyen éjszakát még nem értem meg.

— Fél?

— Egy kicsit, gyerekkoromban sem szerettem a villámokat.

— Mástól nem. Az őrvezető elvtárs úgy lát, mint a bagoly, úgy hall, mint egy vizsla. Mellette nem félek.

— Lát engem?

— Nem, nem látom, csak a hangot hallom.

— Civil korában kiment volna ilyen viharban?

— Egy vaklóért sem. Most sem bánnám, ha már bent lehetnék az őrsön.

— Leváltsam, be akar menni?

— Nem, nem akarok. A többiek is kint vannak. Nemrégen itt járt a hadnagy elvtárs is. Belőle is csorgott a víz. Láttam, mert egy időre meggyújtotta a lámpát. Miért én lennék az egyetlen, akinek a gatyájába megy a bátorsága.

— Van egy kis majré, öcsi? — nevetett Bálványi és azzal a nagy lapát tenyerével odacsapkodott az újonc hátára. Csak azt nem tudtam felfedezni, honnan tudta, merre van a háta.

— Hazudjak szakaszvezető elvtárs? Amikor kezdődött, azt hittem kiugrik a szívem. Belebújtam volna a földbe, de most már kezdem megszokni.

— Ne féljen, nem lesz ebből semmi baj.

— Tudom, csak ... valahogy ilyen természetű ám az ember, ha valami szokatlan még.

Beszélgettünk. Éreztem, hogy maradni kell még ennél a fiatal katonánál. Tudtam, hogy mi mehetett végbe egész gondolatvilágában, érzelmeiben. Tudtam, hogy a koromsötétben víziók tűntek fel előtte, alakokat vélt látni megelevenedtek előtte a villám fényében megvilágosodott tárgyak, bokrok, fatörzsek, kőhalmok, azt is tudtam, hogy görcsösre törte már kezét a fegyver markolata. Én is így szorítottam azon az első éjszakán, amikor egy öreg katona oldalán figyelőben feküdtem egy szőlőskert barázdájában. A leckét tudtam, fel kell oldani a feszültséget, el kell oszlatni a szorongást, éreztetni kell vele, hogy sokan vagyunk mellette, közelében készen állunk, nem érheti baj.

Zsanó már mocorgott. A szakadó eső sem akadályozta, hogy előszedegesse a felszerelést. Nehéz játék ilyen időben fényképezni. Kis papírgombócokba csomagolta a magnézium töltetet. A gombocókból hosszúkás puskapor rudacskákat vezetett ki, ez helyettesítette a gyújtózsinórt. Hála a fegyvernemi barátságnak, valahol megszánták a tüzérek, s adtak neki egy-két marék szilárd puskaport. Egyik kezében a gép, a másikban a magnézium pisztoly. Bálványi levette esőköpenyét. Már úgyis mindegy. Tetőként tartotta fölé. A járőrt előre küldték, jelre kell indulniok a gép irányába. Magamban nyomban elkönyveltem, hogy ebből soha nem lesz használható fotó, de nem akadályoztam volna meg a világ minden kincséért sem. Zsanó „belelkesedett", Zsanót már megfogta ennek az izgalmas, kalandos szakmának fertőzése. Jó ez, nagyon jó. Ismét büszke voltam rá, örültem, hogy látja Bálványi, örültem, hogy örömet szerzünk ezzel a két katonának.

— Mit gondolsz, sikerülhet ez ebben a rettenetes szélben?

— Feri jelentem, ha nem sikerül, akkor megeszem sapkámat, s mind a négy csillagot. Méghozzá megeszem Marx téren tábori misén.

— Mostanában nincs is tábori mise.

— Akkor mise nélkül, de Marx téren.

— Próbáljuk meg, jó lenne.

Minden készen állt, a járőr indult, a puskapor égett. A magnézium villant. Jól láttam mindkét embert. Bálványi hanyatt esett, mert egy kicsit közelebb hajolt a magnéziumhoz, mint kellett volna. Nagy volt a robbanás, mert egy kicsit túlméretezett adagot gyömöszkölt Zsanó a papírgombócba, a köpenyt is túl közel tartotta a lánghoz. Baj nem érte.

Percekig nem láttunk semmit, csak vibrált a szemünk előtt a fellobbanó láng körvonalainak képe. Olyan érzés volt ez ebben a feneketlen sötétben, mintha a szemünk mögé fényérzékeny lemezt helyeztünk volna. Álltunk egy kupacban, mint a megázott bárányok. Már fel sem vettük, hogy paskol bennünket az áldás. De reménykedtünk is, hogy hamarosan alábbhagy, mert ezek a tavaszi esők nem tartanak sokáig.

— Balról rakéták —, kiáltott Bálványi, s megmerevedtünk. Számolt, a színeket mondta félhangosan. — Segélyt kérnek, indulás. Mindannyian megyünk. Fehér őrvezető, Tóbik határőr.

Önök is induljanak.

A völgy felől géppisztolysorozat visszhangzott. Túlharsogta a vihart, a szelet, erősebben csapódott a hegyoldalnak mint a villám. Nem éreztünk köveket a talpunk alatt, nem vettük észre, hogy a bozót belénkkap, hogy a

tüskék véresre karmolják az arcunkat. Mintha egy titokzatos biomágnes húzott volna bennünket Bálványi után. Zsanó egy métert sem maradt le. Mögötte én, utánam csapta a sarat az újonc, a sor végén Fehér őrvezető. Hallottam a lihegésüket, a fegyverek csörgését. Bizonyos, hogy ilyen helyzetben a másodperc tört része alatt végigszaladnak az ember agysejtjein a gondolatok. Vajon mi történhetett a völgyben? Lehetőségek, eshetőségek. Felrémlenek képek. Valakit meglőttek? Valaki feltartóztatott illetéktelen szemelyeket, de nem bír el velük, vagy talán többen vannak? A vihar okozott valami bajt? Ott lenn a völgyben is ilyen emberek vigyáznak. Talán ott is egy ilyen riadt, fiatal újonc feküdt az átázott bokrok alatt? A jelzés egyértelmű, segítséget kérnek. Nincs veszítenivaló idő.

Futunk. Emeljük a lábunkat, mint egy automata, hiszen a többi már a meredek lejtő dolga. Úgy vágtázunk, mint a hegytetőn elengedett szikladarab. Az ágak nagyokat csapnak az arcunkba, időnként megperdülünk, mintha vállonragadtak volna. Nem is fogjuk fel ebben az iramban, hogy a tüdőnktől olyan sokat követelünk, mintha villanymotorral hajtott ventillátor lenne.

— Állj! — harsan előttünk egy hang.

Csúsztunk, botladoztunk. Valaki elvágódott a sárban. Zsanót hallottam. Káromkodott, mint egy légiós őrmester. Bálványit megismerte, aki megállított.

— Jelentem egy csoportot feltartóztattunk. A határt ketten a járőrparancsnokkal, a visszautat a hadnagy elvtárs, Bokor szakaszvezető és Tihanyi tizedes zárják.

— Pont Tihanyira kell ilyen kényes ügyet bízni — súgta, oda Zsanó teljes nyugalom-

mal. — Képes elhamarkodni egészet, azt hiszi megy babra!

— Zsanó, csend legyen!

— Értettem!

Lövés dörrent, recsegett fölöttünk a fenyőág. Újabb lövés torkolattüze villant, s úgy éreztük nekünk szánták. Mindannyian földre vetettük magunkat. Másodpercekig tartott, amíg mindent megszerveztünk. Kicsit veszedelmes vállalkozás. Kúszva megközelítjük a nyomsávot, lezárjuk a határt. Így megalkothatjuk azt a kört, amelyen belül maradnak a határsértő jelöltek. Az őrsön már mindent tudnak, de hosszú idő szükséges ahhoz, hogy a riadózó egység ideérjen. Ebben a csúfságos időben rendkívül nehéz megközelíteni a hegyet. Lovakkal ebben az időben öngyilkosság lenne közlekedni.

— Kilövöm őket, akár kutyákat! — súgta Zsanó. Azt hiszem csak azért szólalt meg, hogy tudassa velem, nem fél, készen áll a legnehezebb helyzetben is.

— Mindenütt utánam gyere, légy óvatos, mindent csak parancsra.

— Értettem!

Volt bennem valami megmagyarázhatatlan szorongás. Zsanót gondjaimra bízták, felelek minden lépéséért. Ebben a helyzetben még nem lehet tudni, miképpen állja majd a sarat. Dehát a szivek, az emberek próbája nem fényes nappal, aszfalton, napsütésben, zeneszó mellett történik. Kúsztunk, Most segítőnk lett a vihar, a dühögő szél, a csapkodó eső. Nem kellett lassítanunk, hogy mozgásunk zaja ne árulja el hollétünket. Így is odalapultunk a földhöz, túrtuk a sarat, mállott az ujjaink között az agyag, szinte égette testünket a víz, annyira átázott minden ruhadarabunk.

— Fotógépet leteszem, most jobban kell a géppisztoly! Jó helyen lesz bokor tövében, majd reggel megtaláljuk.

Eddig eszembe sem jutott, hogy Zsanó nagyobb teherrel közlekedik, vajon hogyan kúszott?

Bálványi szó nélkül elvette tőle, hallottam a hangját, továbbot parancsolt. Mögöttem kúszott Tóbik határőr, a sort most Fehér őrvezető zárta. Megálltunk, itt kell elhelyezkednie a szélső embernek, s legalább harminc méteres közöket kell tartani, hogy mindent halljunk, lássunk. Már amennyire látni és hallani lehet a viharban. Elkezdődött tehát a vakond akció. Túrtuk a sáros, latyakos agyagot. Csak akkora teknőt kell kiképezni, hogy fekve beleférjünk, védettek lehessünk az esetleges tűz elől. Nincs bölcsebb megoldás, várni kell. Az idő nekünk dolgozik. A vihar egyszer eláll, a hajnal is elérkezik egyszer, s az már teljes biztonságot, tájékozottságot jelent majd. Ezt azok is tudják, akik a bozót menedéke alatt várják a megfelelő alkalmat. Mindannyian tudjuk, hogy teljesen csendben, észrevétlenül kell lapulni.

Legalább az órámat látnám. A foszforeszkáló számlap csődöt mondott, lehet, hogy beázott? Érzékeim szerint legalább két óra eltelt már, s nem mozdult semmi. Csak a szél csendesedett, csak az eső vonul el. Nagy erőltetéssel már kibontakozik szemem előtt a tőlem harminc méterre fekvő Zsanó körvonalai. Harminc méter az eleven valóságból, de nagy dolog ez ilyen helyzetben.

Éreztem, hogy kritikus percek következhetnek. Fektemben próbára tettem izmaimat. Mozgattam a karomat. Lassan elmúlt a hidegtől, zsibbadástól okozott bénaság. Azt hiszem

ezt cselekedték a többiek is. Úgy feküdtünk ott a sárban, mintha egy hűtőszekrény mélyhűtőjében tartottak volna. Igyekeztem most az ellenfél fejével gondolkodni. Ők is mérlegelnek, ők is észrevették, hogy csitulni kezd a vihar, csendesedik a szél, s már látni is lehet a fák körvonalait. Vagy most, perceken belül cselekszenek, vagy feladják a reményt, s békésen megadják magukat. Egyáltalán itt vannak-e még, elég éberek, elég figyelmesek voltunk-e? Mérlegeltem. Azt hiszem igen! Időnként úgy véltem, hallom Zsanó szuszogását, de mihez viszonyítsak, mihez mérjem a hang erősségét, hiszen egyetlen pisszenés és elrontunk mindent.

Jönnie kell az erősítésnek! Talán csak röpke percek kérdése . . .

Már késő. Valaki ordít, egy rakéta világa fellobban. Valaki felemelkedik, ütésre emeli a géppisztolyt. Hatalmas puffanás, mintha egy kosár tojást egyszerre törtek volna fel.

— Oh, Santa Clara! Verem szét pofádat. Jársz így, mint vas, ütlek, még vagy meleg!

Két oldalról rohantunk oda. Két ember, mint két sárgombóc. Elkéstünk. Zsanó elrendezte. Csak egy halk, bizonytalan nyögés jelezte, hogy az egészségügyi szakszolgálatnak azonnal lenne teendője.

— Ez rendben, többire vigyázzatok, ennek itt van már kezemben pisztolya.

— Mindenki a helyére —, kiáltottam. Bálványi megtoldotta.

— Húsz ember hozzám! Kézigránátokat elkészíteni!

Húsz ember! Nevettem magamban, de azonnal értettem, mire gondol ez a ravasz kőműves. Lélektani hatás. Nem szívesen lő szi-

tává megkótyagosodott embereket. A sebesült ismeretlen fölé hajoltam.

— Hall engem?

— Igen.

— Hol sérült meg?

— Valaki képen törölt egy téglával, azt hiszem betört az orrom... A többiek is megsebesültek?

Bálványi felugrott. Nem védte magát, nem gondolt most arra, hogy ő sem sebezhetetlen.

— Feküdj! —, kiáltottam rá, és ő engedelmeskedett.

— Azonnal lépjenek előre a tisztásra. Tíz másodpercük van. Ha nem teljesítik a parancsomat, ösztüzet lövetek és kézigránátokat dobunk magukra! Számolok... Ne lőjjenek, mert a társuk testével fedezem magamat!

Egy... kettő... három...

— Ne tessék lőni, megyünk!

— Mozgás, mozgás... Csinálok belőled teaszűrő! Sok semmirekerülő!

— Zsanó hallgass!

— Értettem!

Ismét a sebesülthöz hajoltam.

— Hányan vannak?

— Csak öten, ketten meggondolták magukat, elbújtak az erdő széliben. Valami kunyhófélében dekkolnak.

Négy ember áll a tisztáson. Világosan láttunk már, magasraemelt kézzel várnak bennünket. Már azt is tisztán kivettük az erdő hangjai közül, hogy a bozót felől többen közelednek. A személyes találkozás így még biztonságosabb lesz. Zsanót otthagytuk a sebesült mellett. Bálványi a gépet is a nyakába akasztotta. Kúszva, minden eshetőségre számolva közelítettük meg a négy embert. Nem lehet tudni, mit tartogatnak számunkra.

Nem olyan egyszerű lőni. Lehet, hogy a bozótban, a hátuk mögött a mieink közül is tartózkodik valaki, meg aztán, miért lőjünk, ha megy a dolog ésszel, szépszerivel is. Ment is. Szinte egyszerre értünk oda. Bokor, Bálványi, Tihanyi, a hadnagy, Tóbik és Fehér őrvezető. Fegyverük is volt, ott hevert a lábuk előtt. Egy öreg, viharvert, lefűrészelt tusájú géppisztoly. Egy barkácsolt pisztoly, nem lehet tudni hová megy belőle a lövedék. Egy céllövő kispuska, kettéfűrészelt csővel, a markolatnál ennek is levágták a tusát. A hadnagy végre világosságot gyújtott.

— Megdöbbenten álltunk. Négy 18—20 éves fiú. Ázottak, sárosak, piszkosak, mint a vakondok, valamennyi. Ijedtek, reszketnek, vékony ruháikban, nagyon sajnálatraméltóak.

— Szerencsétlen mafla, buta kölykök —, fakad ki a hadnagy, de hangjában az érződött, hogy legszívesebben forró teát, meleg ruhát adna nekik, s csak aztán osztaná ki számukra a kötelező atyai pofonokat.

— Bokor! Fusson a távbeszélő oszlophoz. Jelentse az őrsnek, hogy elfogtuk őket. Két járőrcsoport azonnal induljon a Doye palotához. Csendesen közelítsék meg, ott kell tartózkodnia két fiatalnak. Figyelmeztesse őket, hogy fegyver van náluk. Ezekkel a fegyvereknek csúfolt szemetekkel is lehet embert ölni. Két szekeret indítsanak el az őrmester asztalához, mondják meg a szakácsoknak, hogy tegyenek fel egy nagy fazék teavizet, ezek a szerencsétlenek megvesznek a hidegtől. A szekérrel jöjjön az orvos is. Az erősítésnek nem kell jönnie.

Megbilincselték őket. Zsanó kiabált.

— Bálványi, gyere dajkálni ezt a fiút, aka-

rom fotót csinálni madárkákról. Gép, magnézium kész. ,

A sebesült, azt sem tudta fiú-e vagy lány. Fehér őrvezető zseblámpafénynél megtisztogatta a vértől sártól a sebet és hevenyészetten bekötözte. Ketten, Fehér és Tóbik továbbra is kint maradtak a nyomsáv mellett, még két járőr érkezett valahonnan, azok is ottmaradtak a sáros, agyagos tisztáson. Mi meg megindultunk egy keskeny, nagyon meredek ösvényen a völgy felé. Elállt az eső, elcsendesedett a szél, felhőrongyok úsztak már az égen. Talán előbújik a hold is. Lámpafénynél végre megnézhettem az órámat. Hajnali kettő volt. A fővárosban ilyenkor már csak a hatos villamos közlekedik.

Nehéz volt lefelé ereszkedni. Meg-meginogott a lábunk. Négy megbilincselt gyerekember ment előttünk. Vacogott a foguk. Az ötödiket Bálványi a hátára vette.

— Gyere öcsi, nem bírsz te most gyalogolni, ez a Jámbor Zsanó egy kicsit nagyobbat ütött. Mondd, ha nem vág képen, akkor mit csinálsz . . .

— Azt hiszem lőttem volna . . . Talán így jobb.

De nehéz eldönteni, mit érezzen most iránt uk az ember. Gyűlöljem őket, haragudjak, sajnáljam! Vakmerőek, ostobák, meggondolatlanok.

Ott lépkedett mellettem Zsanó. Bibelődött a fotógéppel, reménykedik, talán nem ázott el a film, és az utolsó kép is jó lesz. Ha másra nem is, de dokumentálni, emlékeztetőnek.

— Feri jelentem, kell beszerezni villanólámpa, azzal ilyen helyzetben könnyebb, gyorsabb, ha jövünk megint ilyen kis rumli-

ba, akkor nem kell kínlódásnak lenni mocskos magnéziummal.

— Remélem, nem akarod azt mondani, hogy semmiség volt ez az éjszaka?

— Nem, nem akarok mondani. Látod volt ez egy jó kis banda, még Tihanyi is. Kis szellemek is találkozhatnak!

Leértünk az Őrmester asztalához. Asztalt nem találtunk ugyan, mindössze egy hatalmas lapos kő állt egy nagy-nagy gesztenyefa alatt. Onnan kapta a nevét, hogy volt valamikor itt egy őrmester. Akárhányszor elment a kő mellett, megállt, elővette táskájából a szalonnát, kenyeret, megreggelizett, megvacsorázott, vagy csak a megszokás miatt, evett, s csak azután mentek tovább.

Itt álltak a szekerek. Újabb két ronggyá ázott gyerek került elő a Doye palota néven ismert csőszkunyhóból. Rozsdás karabély volt náluk. Szerencse, hogy nem akartak vele lőni, mert teljesen bizonyos, hogy a lőszer a rozsdás fegyvert vetette volna szét, súlyos sérülést okozva a lövőben.

— Szépen együtt vagyunk! — nevetett a hadnagy. — Egy kicsit zajos volt ez az éjszaka.

CSAK KÉT ROSSZ DUDÁS NEM FÉR MEG EGY CSÁRDÁBAN

A fotólabor külön világ. Ott nem kötelező a derékszíj viselése, nem kell tiszteletadást teljesíteni, jelenteni, s még azt sem látja az elöljáró, hogy másnapos szakállal jött-e ide Zsanó, vagy sima a képe, mintha vazelint reggelizett volna. Olyan ez a kis sötét szoba, mint a diplomaták autója. Területenkívüliséget élvez, sérthetetlen, s kiismerhetetlen. Most például kibírhatatlan. Bentről százhetvenhatodszor hallatszik:

— Kedves anyám, sokat is ittam, megyek friss levegőre!

Csend, szünet, a gépírónő a semmibe néz, Nyalka diktál. „Méregettük az ólomlábon ketyegő időt . . .

— Hallgass, te őrült, ha sokat ittál, vegyél be szódabikarbónát, menj a telefonhoz, mond el személyesen édes jó anyádnak, de ne ordíts, mert úgysem hallja meg. Marika diktálok, írja.

„Méregettük az ólomlábakon ketyegő idő . . .”

— Kedves anyám, sokat is ittam, megyek friss levegőre . . .

— Zsanó, ha nem hagyod abba, vagy nem énekelsz mást, én menten felrobbanok.

A labor ajtaja kinyílt.

— Szóltál Nyalka őrmester?

— Ordítottam, hogy énekelj mást, ha sokat ittál vegyél be szódabikarbónát, ha az anyádnak akarsz valamit mondani, ne kiabálj, mert, nem hallja meg, én pedig megbolondulok, mert nem tudok diktálni.

— Igen kedves Zsanó elvtárs, jobban tenné ha szalonképesebben ordítozna abban a sötét boszorkánykonyhában. Nézze meg, milyen marhaságokat diktál Nyalka elvtárs, mert maga megállás nélkül csak az édesanyját szólítgatja.

— Figyeljen Zsanó bácsira kisasszony. Először: szalon kép nincs, csak tüdő van. Tüdőszalon vagy szalontüdő, hogy tetszik jobban. Másodszor nem ordítottam, csak énekeltem tenor ária, mint Turidó szokott, mielőtt megszurkálták őt abban a ronda Szicíliában. Ha lenne ez boszorkánykonyha, akkor tisztelt Marika kisasszony lenne benne nagyfőnök? Hányadszor? Igen, legalább negyedszer: Nyalka akkor is diktálja ökörséget, ha én vagyok házamon kívül. Végül, nem tudom hányadszor, nem én szólítgatok mamát, hanem Turiddu, akit Santuzza bejelentése szerint megöltek valami szajha miatt Szicíliában. Ez van, adieu!

Bevágódott a labor ajtaja.

— Kedves anyám, sokat is ittam, megyek friss levegőre.

— Zsanó, — kiabált a főszerkesztő a laborajtóban. — Nyissa ki azt a fertőt!

— Pillanat, türelem, éppen fürdik egy katona löttyben.

— Hogy néz ki, maga pepitafülű?

— Pepita lenne?

— No, jól van, magán már nem segít a ná-

záreti sem. Szedje magát rendbe. Nyalka maga is. Kimennek a Gyáli útra. Jelentkeznek a sportkórházi főorvosnál. Most sorozzák a határőr kishajókra a legénységet. Válogatják a fiúkat, hogy ki alkalmas hajósnak. Ott mindenféle eszközökkel vizsgálják őket. Hintába, forgóra, liftelő vacakra ültetik őket, aki bírja, abból lesz valami, aki nem bírja, az elsápad, s már szárazon elkapja a tengeri betegség. Semmi idétlenkedés, semmi bonyolult eszmefuttatás Nyalka őrmester. Színes, eleven, friss írást hozzon. Mutatós, illusztratív erejű képeket kérek! Világos a feladat?

— Akár a nap — jelentette Nyalka.

— Akár nap, mon Colonel, csak azt nem értem, ha hintáztatják őket, miért nem ligetbe mennek, miért kell bolondozni kórházban, hogy legyenek nyugtalanok betegek?

— Azért végzik ezt korházban, kedves Zsanóm, maga mister Európa, hogy legyen okos katona, aki visszafelesel a parancsnokának.

— Escusie, oppardon, nem akartam semmi belepofázás!

— Én ilyen szavakat nem szoktam használni . . .

— De szokott Kincses, őt idéztem!

Indultak. Előre láttam, mivel térnek haza. A főorvos kedvesen fogadta őket.

— Igazán örülök, hogy máris rajtunk a világ szeme. Ezt a kísérletet eddig csak vadászrepülő jelöltekkel végeztük, kitűnő eredménnyel. Ez az első eset, hogy hajósokat is megnézünk. Szívesen nyújtunk önöknek egy kis gyakorlati bemutatót is.

Annyi herkentyű, hinta, forgó, csukló és bicsakló szék állt ebben a műhelyben, mintha közöttük lenne az örökmozgó is. A fal mellett

övig levetkeztetett katonák állnak. Kicsit ijedten néznek a szerkezetekre.

Egy legényt beültetnek egy szabályszerű körhintába. Leszíjazzák a kezeit, lábait. Utasításokkal látják el. Nem szabad előre dülni, nem szabad hátra dülni. Csak előre kell nézni, s nyitott szemmel tájékozódni a körbeforgó hintából. Egy fehérköpenyes ápolónő ugrásra készen áll. A hinta indul. Pörög jobbra mint a búgócsiga, aztán pedig balra, mintha puskaporral töltötték volna.

Hirtelen megáll, a szíjakat feloldják, s a szerencsétlen kísérleti nyuszinak szálfa egyenesen kellene ülnie, ha tudna. Komikusan félredülve, kinyújtott nyakkal, kissé homályos tekintettel keresi az álló, stabil támpontokat. Falfehér az arca, ujjai vibrálnak, mintha tökrészeg lenne.

— Jó, hogy nem keveredett fel gyomra, tudom, nagyon kellemetlen ez mozgás.

— Nem, nem kellemetlen, csak rendben kell lenniök a vestibuláris rendszereknek. Ha az euszták kürtő tiszta, ha a vérnyomás, s minden egyensúlyi szerv tökéletesen ép, akkor három másodperc alatt teljesen helyreáll az egyensúlyérzéke, s nincs rosszullét jel —, magyarázza az orvos, miközben a kísérleti nyuszi csaknem kibukik a székből. Ketten segítik ki, sietnek vele az intézet leghűvösebb helyiségébe. Jöhet a következő. Az is félrefordul, opálos tekintettel néz, kicsit bárgyún mosolyog az asszisztensnőre, de megüli az ördöngös széket, nem történik semmi baja. Jöhet a harmadik. Forog a szék jobbra-balra, a legény kilép és az asszisztensnő karjaiba zuhan. Csüng rajta, mint éretlen gyümölcs a fiatal fán.

— No, testvérek, tebelőled csak akkor lesz

tengerész, amikor Zsanó bácsit kinevezik maj püspöknek Notre Dameba. Ezzel a pocsék berendezéssel legfeljebb parti kormányos leszel.

A doktor nem vette jó néven, hogy egy ilyen civil szőrmók belemer kotyogni a tudományba.

— Már megbocsájt, kedves riporter elvtárs, remélen tréfálkozott ezzel a derék fiúval? Nem gondolhatta komolyan, hiszen még két nagyon fontos kísérlet hátra van.

— Gondoltam halálos komolyan, mert aki ilyen kis játékringlispilen bepisil, az mit csinálja, majd nagyobb viharban. De nekem semmi közöm, csak fotografálok, hogy engem eligazított főszerkesztő, aki önnek jó barátja, s tisztelője, mint mondta nekem.

— Ha ilyen merészen ítéletet mer mondani, akkor talán felajánlom, hogy próbálja ki. Nem is olyan egyszerű ez, ahogyan gondolja.

— Igazán, nagyon kedves, éppen kérni akartam, mert rendkívüli fotó lehet csinálni abból székből, mutathatom meg, hogy rendkívüli helyzetben, rendkívüli képet kap ember, ha képes nézegetni világot, s nem hányja össze-vissza szobát.

Nyalka feszengett, szerette volna helyreigazítani Zsanót, de a doktor is vette már a lapot, a kísérleti nyuszik is dörgölték már a markukat, az asszisztensnő pedig direkt élvezte, hogy végre akad egy ember, aki nem ugrál aszerint, ahogyan a doktor fütyül.

— Tessék foglaljon helyet. Önnek kivételesen nem kötözzük le a kezét, de a fotógépet a karjához kötjük, nehogy agyonüssön valakit, ha forgás közben nem tudna uralkodni magán, elveszítené cselekvőképességét.

— Oui monsieur! Állok elébe!

— Illetve ül!

Beült. Lekötötték a lábát, a derekához erősítettek egy durva lenvászon övet, s mindenki készenlétben állt. A gép is készen állt. Zsanó a szeméhez emelte, a keresőben beállította a magassági képhatárt, s intett a fejével, hogy indulhatnak. A szék meglódult jobbra, közben kétszer kattant a zár. Még újratölteni is volt ideje. Aztán balra lódult a szerkezet, ismételten kétszer kattan a gép. Az orvos elképedt, hogyan lehetséges ebben a helyzetben ennyire biztosan urává lenni a cselekedeteinek. A hinta megállt, Zsanó kicsit félrebillentett fejjel nézett a növérkére.

— Kérhetem madame, hogy ne tessék velem kivételt tenni. Tudom, hogy vagyok szép, megnyerő, kívánatos, mint alma, de tessék engem megpenderíteni, mint karikacsapkodás.

— Kérem, készségesen! — mondta a nővér, s akkorát lódított a hintán, hogy nem lehetett tudni, mikor van fejjel lefelé. Hirtelen lefékeztek, s Zsanó teljesen biztonságosan kiszállt a körből. Mindössze annyi történt ezután, hogy kétszer rálépett az asszisztensnő lábára, s szórakozottan orrbaverte a géppel az orvost, mert a fején felejtett sapka egy kicsit a szemére csúszott.

— Ez ritka dolog. Önnek olyan vestibuláris rendszere van, mint egy cerkófnak.

— Bocsánat, orángután, így nevezett engem Colonel, az ön barátja, mikor meglátott szekrény tetején. De nézhetek több vizsgáltatást?

Egy hajóhintához vezették. Ott is sorbanálltak a fiúk. A szerkezet sokban hasonlított a valóságos hintához, csak annyi volt az el-

térés, hogy nemcsak előre-hátra mozgott, hanem közben le és fel is liftelt. Pontosan olyan mozgást utánozott, mint amikor egy hajó a hullámok hátán himbálódzik, bukdácsolt. Ilyen helyzetben még a vén tengeri medvék is csak ginnel, pipával, sűrű káromkodással vészelik át a haragvó tenger bosszúját.

A kísérlet zajlott, a legények tépázottan, halottsápadtan másztak le a hinta padjáról. Mintha most keltek volna fel hosszú, kényszerű altatás után.

— Próbáljam ezt is? — kérdezte Zsanó nevetve az orvostól.

— Kíváncsi lennék, érdekes kísérleti alanyra leltünk önben, s ha nem esik nehezére.

— Boldog leszek, ha tehetek szívességet főszerkesztőm barátjának.

Ez is elkezdődött. Olyan érzése van ebben az ördöngös szerkezetben az embernek, hogy soha nem tudja teste melyik fertályon tanyázik a szíve, s melyikben az egyéb nemes szervek.

— Hall engem?

— Nem vagyok nagyokat halló!

— Mit mondok most, figyeljen!

„Ég a nap hevétől a kopár szik sarja . . ."

— Ismételje.

— Ezt nem tehetem. Nekem kicsit bonyolult szöveg. Lehetne . . . Lehetne, hoppá, ha lehetne, valami egyszerűbb. Mondjuk, hogy nővérkének szeme szép, alakja karcsú, mint nádszál, arca piros, mint tulipán, ezt megérti Zsanó bácsi.

— Maga szemtelen, mit udvarol itt nekem! — pirult a nővérke, s mérgében csavart egyet a szerkezet irányító gombján, hogy az egyszeriben úgy dobálta Zsanót, mintha egy szuperszónikus halászladikon ülne.

— Azért nem kell ilyen bosszút csinálni velem. Kínozni akar, madame?

— Lassítunk —, vezényelt az orvos, s Zsanóba visszatért a vér.

— Ön egy különleges fiziológiai alkat. Rendkívül érdekes. Sportolt valamit?

— Voltam búvár, s darabig műrepülő. Nem nagy dolog, kell figyelni, koncentrálni, s kész.

— Ön egy kicsit csalt, de változatlanul fenntartom a véleményemet. Rendkívüli fiziológiai képességekkel rendelkezik.

A fotókat elkészítették, a leendő hajósokat kikészítették, a riport megszületet. Azér a doktor megeresztett egy telefonhívást a főszerkesztőnek.

— Kérlek, csak azt akarom még mondani, hogy az egyik fickó, az a tizedes, egy érdekes, rendkívül figyelemreméltó adottságokkal rendelkezik . . .

— Zsanó? Úristen, mit művelt már megint az a kötnivaló, az a pernahajder, az a . . .

Jobb a határon. Tudta ezt Zsanó is. Igaz, időnként kellemetlen következmények is zavarták ezt az örömet. Egy hetes túráról tértünk haza, tele élménnyel, gazdag jegyzetfüzetekkel, és táskányi leexponált filmmel. Ezek a hazatérések mindig kellemes izgalmat jelentettek, hiszen valamit visszaadhattunk abból az élményből, amit akkoriban nem lehetett mindig biztonságos sétakocsikázásnak nevezni. Május eleje volt. Tűzött a nap, zöldült a határ. A tavankúti kiserdőnél figyeltünk. Lovainkat engedtük legelészni. Láttuk, milyen kedvvel, milyen nagy tavaszérző izgalommal csipegetik a friss, üde zöld füvet. Május elseje volt.

A fővárosban ilyenkor nagy a forgalom. Zászlók, emberáradat a Dózsa György úton.

Valamennyi ünneplőben, virággal, zászlókkal. Ott vannak közöttük a barátaink, hozzátartozóink is. Mi meg állunk egy korhadt, kivénhedt, halálraítélt öreg fűz tövében, kémleltük a túloldali világot.

Május derekán Sopronba utaztunk. Méghozzá nem is akárhogyan. Meghívtak egy ejtőernyős bemutatóra. Egy öreg AN—10-es repülőgép vitt bennünket. Légi batárnak nevezik. Amíg a felszállási előkészületeket végezték majdnem mindent megtudtunk erről a lomha, csúnyakülsejű, de nagyon hasznos repülőről. Majdnem mindent tud a levegőben. Talán csak arra nem képes, hogy menet közben megálljon, kezetfogjon egy kószáló gólyával. Hatalmas csillagmotorjában nagy erő lakik, mégis alig 140 kilométer az óránkénti maximális sebessége. Ha szükséges lelassul, mint a mi Röhögő Lavórunk, s nem megy többet hatvan kilométernél a szentnek sem. Különösen nagy hasznát vették a háborúban a felderítők, az ejtőernyős deszant alakulatok, a futárszolgálat egysége. Arra is képes volt, hogy szinte a földhöz simulva repüljön, s fedélzetéről zsákszámra szórták le a robbanógránátokat, vagy az erdőben elzárt területeken működő partizánoknak a hadifelszerelést. Képes leszállni szántalpakra is. A sarki területeken farkasokra vadásznak a fedélzetéről, utánpótlást visznek vele a sarkkutatóknak. Légi mindenesnek is becézték.

Összebarátkoztunk az ejtőernyősökkel is. Négyen szálltak a fedélzetre. Négy kemény, mindenre elszánt, nagyon vidám legény.

— Velünk jön, tizedes elvtárs? Talán így akar leugrani fényképezőgéppel?

— Ugratni? Legfeljebb ugrok villamosról,

az nekem elég. Minek kockáztassa ember bokáját, mikor nem kell.

— De felülről nagyon szép a világ.

— A világ akkor is szép, ha lent járja az ember, különösen karonfogva egy valakivel.

Elkezdődött az eszmecsere, beszélgetés arról, amit nem lehet elégszer ismételni ebben a korban. A szerencse, hogy a gép fedélzetén akkora a zaj, hogy csak ordítva érti meg az ember, ha a másiknak közölnivalója akad. Kijött a másodpilóta. Odaült Zsanó mellé, nem is titkolt szándékkal. Ugratni akarta. Intett a kabinban ülő pilótának, s a gép hirtelen sullyedni, emelkedni, oldalára dülni, és ismét helyére állni kezdett.

— Ancsa táncol —, jegyezték meg az ejtőernyősök, s Zsanóra figyeltek.

— Elszunyált a pilóta? Vagy meghúzta kezét görcs, hogy nem tudja egyenesen tartani kormányt. Azt gondolja vagyunk vursliban, hullámzó vasútban?

— Dobál bennünket a szél! — magyarázott a másodpilóta nevetve, s kapaszkodott egy lelogó kioldókötélbe.

Nagy, éles meredek fordulót vettünk. Úgy állt a gép mint egy élére állított kés. A lemezből készült ülés csúszott, bizonytalanná vált. Mindhárman a másik oldalára csúsztunk, s álltunk négykézláb, mintha bakugrást játszanánk.

— Jobb lesz vigyázni pilótának, mert kaptengerész betegséget, s akkor leszek kénytelen kiszállni ebből bolond szitakötőből.

— Magának ez nehezebb lenne, mint a fiúknak.

— Miért lenne az nehéz. Kötök magamra esőernyőt, ordítok, akárcsak ők, mikor rugdalják ki őket ajtón, aztán valahogy találko-

zom édes anyaföldddel. Mert az legjobb dolog, földön lenni. Van mitológiában egy figura, a jó öreg Anteusz. Annak is csak volt akkor ereje, mikor állta a földön. Akkor nem tudta győzni rajta Herkules, és senki. Csak csapták agyon, mikor emelték fel földről, nem volt neki kapcsolata föld anyjával. Ilyen van most is. Járkál felhők között, azt hiszi, ő isten, meg Rafael arkangyal, aztán mikor kell tenni valamit otthon, földön, akkor van a legnagyobb bajban, mert föld göröngyös, föld hideg, föld kemény, s laknak rajta raffinált fickók. Ez nekem nagy elméletem.

A filozófálás eltartott volna ítéletnapig is, de bentről a kabinból megszólalt egy halk duda. Fel kellett készülni az ugróknak és nekünk is, hogy az ugrásról, a lebegésről felvételeket készítsünk. Kinyitották az öreg teknő ajtóit. Surrogott, fütyült a levegő. A vákuum húzott kifelé, mintha madzagra kötöttek volna bennünket. Magunkra kötöttünk egy hevedert, odaerősítettük egy kapaszkodó vashoz. Vártuk, mikor tűnnek fel Sopron jellegzetes barokk házai. Messziről már látszott az öreg vár, látszottak a selyemgyári kémények, látszott a tűztorony és a Lőverekben a kilátó tornya. Alattuk mérges mélységgel zöldelt a brenbergi erdő. Csak pillanatok teltek a nézelődésre. A lomha, öreg gép kényelmes, nagyívű kanyarral visszafelé fordult, a sportpálya felé.

— Magasság 1500 méter. Szélirány keletről nyugat felé. Szélerősség kettes. — Hangzottak a tájékoztató adatok.

— Széljelzőt kidobni. Aprócska ejtőernyőt billentettek ki a kabinból. Hosszú, piros szalag libegett a végén. Közben a gép ismét egy kört rajzolt le. Ennyi szükséges ahhoz, hogy

lemérhessék, hol kell kiugraniuk a fiúknak, hogy pontosan a pálya közepére kiterített célkereszten érjenek földet.

Komolyakká, feszültekké váltak a fiúk. Minden csatot, minden hevedert, minden apró felszerelést megvizsgáltak. Felhúzták a szemüveget, megerősítették a búkósisak csattjait. Ellenőrizték a késtokot, nehogy repülés közben kiessen az ejtőernyős tőr.

— Az minek? — érdeklődött Zsanó —, lehet, hogy találkoznak valami ragadózóval, azzal vágják le csőrét?

— Ha az egyik ernyő rosszul nyílik, összegabalyodik, s csak a hasernyővel lehet tovább ugrani, az egyiket egyszerűen levágjuk, s repülünk a másikkal. De az is előfordulhat, hogy felakadunk egy fára, s másként nem tudunk lelábolni, csak ha elvágjuk a köteleinket.

— Azért csak essenek le szépen, simán, mintha angyal markáról jönnének égből —, nevetett Zsanó, s közelebb csoszogott a kabinajtóhoz. Szerencséje, hogy a sapkát viharszíjjal rögzítette, a fényképezőgépet pedig csuklójához erősítette egy vékony szíjjal. A vákuum nagy erővel vonzotta a szabad levegőre.

— Most énekelj Zsanó, hogy megyek friss levegőre!

— Minek, nem hallja Nyalka. Azok csak neki szólnak, mert rajong hangomért.

— Ugráshoz felkészülni —, hangzott a parancs, és a fiúk már az ajtó közelben várták az ugrási parancsot.

— Cél a labdarugópályán lévő célkereszt... Ugrás három másodpercenként. Nyitás hatszáz méteren! Első ugró!

— Ugrásra kész!

— Indulj!

Belekapott az emberbe a szél. Akkora örvényt kavart, akkora hangot hallatott, mintha egy hatalmas szélcsatorna zsilipjét nyitották volna meg. Húzott az ajtó felé a vákum. Zsanó az ajtónyílás szélén feküdt. Sűrűn kattogott a fotógép, rögzítette az elrugaszkodás pillanatát, s mikor már mind a négy fiú nyitott ernyővel lebegett, a háttérben kirajzolódtak a város háza, elégedetten fordult a hátára.

— Ez profi munka volt. Feri jelentem... Tovább nem folytatta, mert a gép balra kanyarodott, a vákum is dolgozott, s az egész ember megindult az ajtó felé. Derékig kint lógott már a levegőben, kapkodta a szél fejéről a sapkát, csapkodta testéhez a zubbonyt, mintha büntetni akarná. De nagy szerencse, hogy a kapaszkodó vashoz erősített kötél csak ilyen rövidre sikerült. Ha egy kicsit hosszabb, most Zsanó lógna a levegőben a kötél végén, mint egy horgászbot végén a kukac.

Ketten megragadtuk a lábát s visszahúztuk a fedélzetre.

— Mit fizet, tizedes? Ha nem kapjuk el a lábát, akkor megcibálja a huzat —, mosolygott a másodpilóta, s még mindig tartotta Zsanó derékszíját.

— Én fizessek? Pilóta kap büntetést, hogy parancs nélkül kidob valamit gépből lakott terület felett. Én nem akartam leszállni.

A gép azonban két szép kör után süllyedni kezdett, és a város végén, egy tartalék repülőtérnek kinevezett réten simán leszállt. A pilóta is hamarosan kikászálódott a műszer labirintusai közül, s Zsanóhoz lépett.

— Gratulálok, tizedes! Az ilyen földi giliszták máskor hányni szoktak. Maga úgy viselkedett, mint egy profi!

— Nem kell eltúlozni. Zabszem reakció volt, szívemet éreztem alsó szervezetben, gyomromban volt két kiló commers ólom. Kell több? Csak nem szoktak kiadni majrékommüniké! Én már ilyen vagyok.

Kissé mulatságos volt, amint megérkeztek a repülő mellé a hegyi őrsről értünk küldött lovak. Ha az AN—10-es gépnek legalább annyi esze lenne, mint egy lónak, akkor most az is hegyezné vezérsíkját, mint a lovak. Így egymás mellett legalább ezer esztendő távolságot idéznek. Az idő mennyire megváltoztat, s mennyire konzervál. Azt hiszem kölcsönös irigységgel néztek egymásra a lovászok és pilóták.

— Még soha nem ültem lovon —, nevetett a repülő százados és félénken simogatta azt az egy lovat, amilyennek erejéből az ő motorjában legalább háromszáz van.

— Fél tőle? Nyugodtan simogathatja, nem harap, nem rúg, nagyon okos állat. Adjon neki cukrot, oda is dörgölődzik magához.

— Tudja mit, maradok a repülő mellett.

— Én meg a lú mellett —, bökte vissza a határőr, — annak legalább esze van. Akkor is elballag az emberrel, ha elalszik a hátán. Némelyik lú jobban gondolkodik, akár az ember . . .

Kár lett volna vitatkozni, mert két olyan párti találkozott, most, akik istennek tekintik hivatásukat. Ismerem már mindkét fajtát. Lehet, hogy ez a fiú is Pikó növendék? Ha igen, akkor én sem vitatkoznék vele, hogy meggyőzzem: a XX. század lassan nyugdíjba küldi majd ezeket a hűséges, jámbor, nagyon kedves négylábú harcostársakat.

Békésen kocogtunk a hegy felé. Mennyivel érdekesebbek ezek az erdei utak így, közel-

ről. Fentről nagy zöld folt, majdnem úgy tűnik az egész, mintha összehúzott szemhéjjal egy asztalra terített térképet szemlélne az ember. Fentről a nyiladékok, átvágások, irtások és erdei utak olybá tűnnek, mintha nagyon hegyes rajzceruzával egy valószerűtlen, bizonytalan irka-firka vonalat húzna az ember. Itt pedig emberi munka nyomait látni rajtuk. Csákányozhatták az agyagot, amíg út lett a meredek lejtőn. Verejtékeztek a favágók, amíg kidöntötték a százados tölgyeket, fenyőket, hogy a nyíladékon lélegezzen az erdő. Az út szélén élnek a fenyők is. Oldalukon ékalakú rovátkák barnállnak, mint az eleven sebek. Gyanta csordogál belőlük. A fák oldalán számok, jelek. Az ember gazdájává vált a vadonnak, számontart minden bokrot, minden fát és minden buckát. Mesteri ügyességgel még zsebre is tudja tenni, mert nagy lepedő alakú papírra rajzol mindent, rogzíti a maga számára, leltárt készít róla.

Madáretetők karcsú tetői, vadetetők jászolszerű rácsai mutatkoznak. Emberi nyomok. Mert az ember mindenbe beleavatkozik, beleszól az ősvadon rendjébe, aztán fokozatosan szabályozza az életét. Az út egyik oldalán szálfák, hatalmas, öreg erdő. A másik oldalán már aprócska csemeték nyújtogatják a nyakukat. Silányak, vérszegények még, alig bújtak ki a földből, olyan ifjak.

A lovak ismerősként ballagnak felfelé. Szaporán bólogatnak a fejükkel. Néha megsajnálom őket, legszívesebben leszállnék a nyeregből, hogy ne terheljem őket majdnem mázsányi súllyal. De nem teszem meg, mert furcsán néznének rám a lovászok, akik egykedvűen, unalmasan ülnek a nyeregben, szinte lóg le a lábuk a kengyelszíj mellett, s a hajtó-

szárat is csak azért tartják, hogy legyen valami a kezeügyükben.

— Feri, jelentem, már tudom miért volt csak ezer éve, hogy öreg Árpád idejött Duna mellé. Lassan ballagtak lovak, őseink voltak jó emberek, nem akarták hajszolni jószágot. Aztán késtek párszáz évet.

Megérkeztünk az őrsre. Jókor. Olyan kutyaugatás, csaholás, kiabálás verte fel az erdő csendjét, mintha kutyavásárt telepítettek volna a hegytetőre. Kutyaszemlét tartottak. Ide rendeltek minden rendesebb nyomozó- és járőrkutyát, s hozzáértő szakemberek eldöntik, mennyit ér egy-egy négylábú.

Természetesnek találtam, hogy a fő téma most a kutya. Az őrs előtti kispadon is kutyavezetők ültek, kutyákat illedelmesen a pad alá, vagy pad mellé parancsolták. Egy nagyfülű, mókás külsejű legény vitte a szót. Csak messziről figyeltem szavaikra, nehogy kiapadhon belőlük a mesélés, ha közibük ülök.

— Én hallottam egy kutyáról, azt hiszem ezen a vidéken teljesített szolgálatot. Járőrben voltak, s a vezetője megsebesült. Elég súlyos volt, kórházba kellett vinni. Egy éjszaka üresen találták Cézár celláját. Valahogyan kitúrta a dróthálót, átugrott a kapun, s megszökött. Valami megfoghatatlan ösztön arra vezette, hogy egyenes nyomon eljusson a kórházhoz, ahol a gazdáját ápolták. Leült a kórház kertjében, meglapult egy bokor mögött és figyelt, várt. Aztán valahogyan megérezte a gazdája szimatját, szagot kapott.

— Azt ne mondd, hogy 100 kilométerre elfutott a gazdája után! — hitetlenkedett egy katona.

— Nem azt mondom, hogy száz kilométer-

re, de még többre is. De ha nem hiszed, akkor ne hallgasd, menj az ördögbe innen.

— Azt én nem mondtam!

— Szóval... Az volt, hogy a Cézár csak ult a kertben és várt. Egyszercsak megérezte, hogy itt az alkalmas pillanat. Amikor nyitogatták az ajtókat, beosont a folyosóra. Végigszaladt az egyik emeleten, nem érezte a gazdája szagát. Végigszaladt a másik emeleten. Ott sem találta, felment a lépcsőkön a harmadikra. Nyomon volt. Leült egy ajtó elé, és ott is várt. Valaki csak kinyitja az ajtót! Közben a kórház már olyan volt, mint a tébolyda. Szaladgáltak az orvosok, az ápolónők meg visítottak, mint a bolondok, mert azt hitték, hogy valami farkas tört be a kórtermekbe. Kinyílt a betegszoba ajtaja. Cézár besurrant. Az egyik ágyon valóban ott feküdt a gazdája. Szépen odasomfordált, megszagolta magának, megállapította, hogy ez a gazda, aztán semmi érzelgősség, semmi ugrálás, semmi kéznyalogatás, meg ölelgetés. Szépen, ahogyan ezt a szabályzat előírja, megállt vigyázban az ágy mellett. Várta a gazdája parancsait. A kutyás észrevette rögtön, csak még nehezen mozgott. Aztán odaszólt neki.

— Cézár, kiskutyám, hogyan jöttél ide? Gyere szépen, köszönj a gazdának, no, gyere, fogjunk kezet.

A kutya óvatosan, nehogy bajt okozzon, fel állt, vakkantott egyet örömében, felemelte mellső lábát. Reszketett. Mert a kutya reszket ám, amikor örül. Aztán eldűlt az ágy mellé. Olyan éhes volt már, hogy majdnem elpusztult. De el nem fogadott volna mástól élelmet akkor sem, ha kimúlik. Ott is hagyták a kutyát a kórházban. A kert végében csináltak neki egy kis ólat, amikor egy ápoló-

nő vitte neki az élelmet, a kutyásnak ki kellett nézni az ablakon, rászólni az állatra:

„Cézár, fogadd el szépen, okos kutya vagy, fogadd el szépen a kosztot."

— Azt is mondják, hogy amikor a katonának letelt a szolgálati ideje, akkor nekiadták a kutyát, mert nem fogadott volna szót senkinek, inkább éhenpusztul.

Zsanó már ott ült a pad mellett, a gyepen. Játszadozott a kutyával, próbálta simogatni, de az mindig haragosan rámordult.

— Hiszed, hogy ez a kutyahűség páratlan, több mint emberé? — kérdezte a mesélőtől Zsanó, a félrebillentett, okos tekintetével már elárulta, hogy ugrásra készen áll egy kis vitaördög.

— Hűségesebb, akár az ember, tizedes elvtárs.

— Az ember okosabb. Gondolkodik, s értelmetlen, céltalan makacsságot nem csinálja, mert nincs annak teteje.

— Mert az ember önző, s nincs benne elég kitartás.

— Mondd, van ismereted irodalomban? Ismered Rómeó és Júliát?

— Láttam a színházat, onnan ismerem.

— Őket tartod okosnak? Ésszerű volt mindketten meghalni?

— Nagyon megható történet a hűségről.

— De nagyon buta történet. Romantikus, könnyet csal. De értelmetlen halál, mert emberi gonoszság, meg butaság szövi az ilyeneket. Inkább harcolni butaság ellen, küzdeni, hogy ostobákat meztelenre vetkőztethessük. Az jobb. Az állat csak ösztöneivel kormányozza magát. Tudja, hogy valaki majd ad enni, s ha nincs itt megkeresi, mert nagyon éhes. Tudja, hogy ott kell neki ülni, mert van szok-

tatva. Ha elmegy, büntetést kap. Fél büntetéstől, azért fegyelmezett.

— Hogyan lehet ezt összehasonlítani emberrel, tizedes elvtárs?

— Egyszerű. Neked parancsnok mondja, hogy állja meg itt, rétnek közepén, csak akkor hagyd el helyet, ha kapsz rá parancsot. Tegyük ezt fel, hogy parancsnok közben beleesik gödörbe, töri el lábát, elveszti eszméletlenségét, nem tudja mondani, hogy elég. Te fogsz ott állni, amíg ki nem kelsz földből tavaszi búzával? Vagy gondolkodsz?

— Így más! — nevetett a katona.

Másfelé néztünk. Az őrs előtti alakulóteren vizsgáztak a kutyák. Előbb egyszerű feladatokat kaptak. Úgynevezett alaki fegyelemből kellett próbát tenniök. Vigyázz állásban kellett gazdája, a kutyavezető mellé igazodnia. Parancsra kúszni, felállni, tárgyat őrizni. A vizsgáztató tiszt, Kiss László hadnagy odahívott egy katonát.

— Adja csak ide a sapkáját, kérte és odanyomta a kutya orra alá. — Szimat, keresd meg, szimat.

A katonát elküldte, hogy dugja el a sapkát.

A kutyát ezután elengedték, elő kellett hoznia a sapkát. Elemista módszer, de jól mutatja, hogy eleven a kutya tárgykereső képessége. Egy másik katonát elküldött, hogy az őrs közelében nagy vargabetűket leírva, kacskaringókat téve fektesse le nyomokat. Ezzel azt próbálták, vajon milyen a légszimat képessége a kutyának. Műszer sem tudta volna olyan pontosan követni, ahogyan a kutya pontosan végigjárta azt az utat, amit a nyomfektető hagyott maga után.

— Mit gondolsz —, somfordált oda hozzá

Zsanó. — Ezeket a kutyákat nem lehet becsapni, nem lehet vezetni őket félre?

— Lehet, de ha megtudják, nagyon elverik rajtad a port.

Kiss Hadnagy készségesen válaszolt.

— Az igazi nyomozókutya nem a talajra fektetett nyomot szagolja, nem ezen megy tovább, hanem a levegőben maradt szagok vezetik. Persze a kutyát is félre lehet vezetni. Gyakran alkalmaznak megtévesztő módszert is. Ezek közül a legbeváltabb a tartós vízben haladás. Ha a nyom beleveszik a vízbe, s csak egy hosszabb idő után folytatódik ismét száraz talajon, akkor bizony még a legjobb nyomozókutya is kudarcot vallhat.

— No, akkor kutyában is megöld bizalmam, abban sem lehet teljes reménye embernek —, intett Zsanó, de azért fényképezett, néha megugrott egy-egy vadabb jószág elől, néha a kutya fején felejtette a kezét, s nagyot ugrott, ha az végignyalta a kezét.

— Nem akar csibésznek szegődni? — kérdezte tőle nevetve Kiss hadnagy. — Akkor közelebbről is megismerkedhetne a kutyával, s belátná, hogy haragossága néha felülmúlja az emberét is.

— Ha szabadna, inkább csak lennék csendes szemlélő.

Ez a mutatvány pedig a csendes szemlélődőnek is nyújt annyit, hogy legyen min csodálkoznia. Egy talpig vattaruhába öltöztetett embert vonszol, rángat, harapdál a kutya. Arra szoktatják ezzel az állatokat, hogy megvédje vezetőjét, megvédjen bizonyos objektumokat az illetéktelen beavatkozóktól. Egy kicsit arra hasonlít ez a játék, amikor hajdanában a pusztákon utazó embert farkasok támadták meg. Az ember védekezik, az állat támad, s

ha nem is győz, de feltartóztatja az embert, segít időt nyerni.

Aztán csak felébred Zsanóban is a játékkedv. Fogta a fényképezőgépet, keresett egy jó szöget, ahonnan minden mozdulatot szemmel kísérhet, s vadászott, mikor a legizgalmasabb a pillanat, mikor tudja egyetlen mozdulatlanságban visszatükrözni a mozdulatok hevességét, szilajságát. Várt, készülődött. A küzdők egyre távolodtak, vagy közeledtek. Sokszor majdnem a küzdők közé keveredett. Exponált, ismét várt. Közben a kutya gondolt egy nagyot, irányt változtatott, nekiugrott Zsanónak, s elkapta a zubbony ujját. Ráncigálta, húzta, szakította volna le róla az egész ruhatárat. Morgott, szűkölt a kutya, mint egy megvadult emberevő.

— Héj, kutyuli, én vagyok obligon kívül, tessék engem azonnal elengedni, mert fejbeverlek, hogy elalszol.

— Ne mozduljon, ne ellenkezzen, akkor elengedi! — kiáltott Kiss hadnagy, hogy gyorsan véget vessen a kilátástalan és felszereltség tekintetében egyenlőtlen küzdelemnek.

— Kutyuli, kiskutyám, légy szíves engedd el Zsanó bácsit, mert dolga van. Elengedsz, kapsz cukrot.

A kutya oda se hederített. Csak rángatta, cibálta, mintha Zsanóba szorult volna minden ellensége.

— Ez egy vadállat. Kell vinni állatkertbe, farkasverembe. Beszélhet neki az ember, nem fogadja szót.

Zsanó gondolt egyet, megtorpant, szeméhez emelte a fotógépet és exponált. Hirtelen olyan hamisítatlan kutyaugatást utánzott, hogy a négylábú hős nagyon meglepődött. Meglepetésében eltátotta a száját, s ugrásra

készen kinyújtozkodott. Ennyi elég volt a kutyavezetőnek is. Odaugrott, elkapta az állat nyakörvét, s hangosan korholta.

— Ez nektek okos állat! — nézett szemrehányón a mesemondókra. — Mától kezdve csak cirmos cicákkal, meg fehér egerekkel állok szóba.

Lassan elcsendesedett az őrs. Megannyi gyalogösvényen járőrcsapáson hazaindultak a kutyások és a kutyák. Kiss hadnagy is elégedetten távozott, jól vizsgáztak a négylábú járőrtársak. Csak mi maradtunk ebben a fenyők közé települt csendességben, ahol még nyáron is nagyon elkell a zubbony. Kószáltunk egy kicsit az erdőben, ismerkedtünk a tereppel, emberekkel. Odajött egy tizedes. Mosolyogva, szerényen állt meg előttünk.

Nézett és nevetett. Nem tudtam mire vélni. Szokatlannak tűnt, hogy nem jelent, nem kér, nem köszön, nem mond semmit, hanem tőlem vár valamit. Csak az első meglepetés után kezdtem kutatni az arcát.

— Megismertél?

— Igen, megismertelek... Ottmár Béla, jól tudom?

— Igen, jól emlékszel. Nem zavarok?

— Dehogy zavarsz — mondta helyettem is Zsanó, legalább lesz egy kalauz, aki kisér bennünket ebben buta nagy erdőben, s nem tévedünk el legalább akkor, ha sétálunk.

Ottmár Béla. Gyerekkori emlékek ébrednek. Talán hat évvel fiatalabb. Kisinas voltam, ő meg akkor járt iskolába. Fekete, mindig mosolygos gyerek volt. Salgótarjánban éltünk, a gyár tövében. Megszoktuk, hogy tüdőnkre ül a korom, hogy fülünk egy kicsit tompább lett, mint a többi emberé, mert az állandó gyári zaj miatt hangosabban kellett

beszélni, jobban kellett hegyezni a fülünket. Így séta közben, amíg csak ballagtunk egymás mellett felködlöttek előttem az otthon édes, de távoli képei. Az iskola. Az udvaron egy kis híd vezetett át. Alatta folydogált egy patak. Mindig rozsdás, vasas volt a vize, mert a gyári szennyet beleeresztették. Nagy macskakövekkel rakták ki a gyárhoz vezető utat. A háború éveiben bántón, fülsértően kopogtak ezek a kövek. Fatalpú bakancsot osztott a gyári katonai parancsnokság. Úgy jártunk benne, mint a hollandok a nagy lompos klumpában. Az út két oldalán álltak a munkáskolónia házai. Egyformák, mint az uniformisba öltöztetett munkaszolgálatosok. Gőzduda ébresztett reggel öt órakor. Gőzduda jelezte, a hat órát. Akkor kezdtük el a műszakot. Minket még olyan idő serkentett fel, amikor pofonnal érveltek, szűk marékkal mérték a táplálékot. Ténfergünk a zöld pázsiton, s ég az arcom, érzéki emlékeim ébrednek. Érzem a pofon csípését. Igen, egy Haulisch úr nevű mindenható volt a mesterem.

— Emlékszel a Dunelre, a nagy fa alatt a csillékre?

— Emlékszem. Szederbokrok szegélyezték a nagy árkot. Azt mondták, hogy azért olyan mély, mert az ördögök ott csúszkálnak minden este.

— Mit gondolsz, melyik gomba a legízletesebb?

— A Vargánya, csak a Vargánya. Ott nőtt a nagy erdőben, a Pécskő szikla alatt... Sok zsír kell alája, legjobb volt pörköltnek jó paprikásan és paradicsommal, meg galuskával.

— Mikor ettél bodzalekvárt?

— Télen, otthon voltam a nagyanyámnál. Küldött két üveggel a családnak is. Jó, édes

lekvár ... Csak fekete, a fogad is fekete lesz tőle.

— Szedjünk gombát?

— Vargányát? Igazit? Tudod, hogy nálunk nem Vargányának nevezik, hanem igazi gombának.

— Hogyne tudnám, csak itt ez a neve.

— Van ebben az erdőben?

— Sok is. Legtöbbjét felrugdalja a járőr, meg a ló, meg a szarvas.

Betértünk a szálas, nagy erdőbe, a nyirkos hegyoldalban bóklásztunk, ahol még megmaradt sértetlenül a tavalyi száraz avar. Szedtük a gombát. Zsanó is segített. Leginkább nyíri szepékkel, csúnya barnahasú disznógombákkal, sárgahasú jancsikkal rakta meg a sapkáját. Arra jó volt, hogy utána elrugdalozzon velük. Néha talált egy igazit is. Annyi vargányát szedtünk, hogy Zsanó ingzubbonyát kellett kinevezni szatyornak. Elkötöttük az ujjait, begomboltuk a nyakát, és madzaggal összefogtuk a gallérját. Megtömtük gombával. Milyen kellemes volt ez a szedegetés. Pillanatok alatt átlényegül itt az ember, elfelejt távolságokat, kötöttségeket, függőségeket, alá és fölé rendeltetéseket. Csak erdő van, meg avar, meg gomba, meg szúrós szederindák, meg fekete bogyók a tüskék között, amitől elvásul az ember foga, fekete lesz a szájaszéle, de az ízek visszahozzák a gyerekkort, orrunkba csapják a közeledő otthon kéményének füstjét. Az én városom. Van egy hosszú utcája, jobbra is, meg balra is kicsi üzletek, kocsmák. A vasút mellett egy nagy magas templom. A város legmagasabb, legerősebb, legdrágább épülete volt. Felénk a szerény és szegénység párti isten kvártélyozott.

— Gyere Béla, vigyük a konyhába. Kérjük meg a szakácsot, hogy varázsolja nekünk ide egy kicsit a mi városunkat.

— Nektek jó! — nézett maga elé komolyan Zsanó, s majdnem mérgesen rugdalta az avart. Én kivel találkozzam, hogy felidézzem magamnak Párizs háztetőit? Egyetlen barátom volt Pierre, vele csavarogtunk a nagyvárosban, vele jártuk be a tengerek partjait és a nagy vizeket. Akkor, még diákkorban, nagyon vágytam megismerni igazi hazát, ahol apám született, most sem ezt, sem a régit nem ismerem igazán. Csak járkálok benne, tanulom nyelvét, hangulatát. Irigylem, kiknek vannak mély gyökerek, nagy érzelmek, s tudják pontos körvonalait annak, mi az a szülőföld. Én mindig gondoltam, hogy ez a szülőföld olyan, mint bölcső, aztán gondok jönnek, meg bajok, meg lövöldözések, meg békétlenség, s ezzel együtt kell elfogadni, szeretni, élni érte, vagy meghalni, ha már jobb nincs.

— Érzékeny lettél, Zsanó.

— Kicsit, mostanában. Pierre nem ír. Biztosan nehéz helyzete. Ibi mérges rám, mert keveset vagyok szoknyája mellett. Én nem láttam ilyen lányt. Ha ott vagyok, akkor csak szidja, meg piszkálja az embert, ha nem vagyok akkor meg bőg nekem, mint anya nélküli borjú. Azt hiszem veszem el feleségnek, akkor majd lesz neki több baja, nem fog veszekedős lenni mindig.

— Mit gondol tizedes elvtárs, hány szakasz jön ma vacsorára?

Sokan ettünk belőle. S nem tehet az ember mást, mert ilyen de azon az estén minduntalan otthon járt a gondolatunk. Láttuk, ahogyan elsötétednek a gyári lámpások. Láttuk,

amint egyre kevesebb villany világol a kolóniában. A dombtetőre épült házak kértjeiből kutyaugatást hozott felénk a szél. Felül a város felett sötétlett a Pécskő hegy vulkanikus kúpja.

Éjszakai szolgálatba indultunk Ottmár Bélával. Azt hiszem mindketten azt éreztük, otthon, a város fő utcáján járunk, arra vigyázunk, hogy földjeinket senki fel ne ébressze, legszebb álmaiból.

Reggel már harmathulláskor talpon voltunk. Zsanó előbb ébredt, az ebédlő sarokban kuporgott, levelet írt.

— Hallgasd meg, ezt írtam Ibinek.

„Ibi, te rendes lány!"

Nekem elegem volt abból, hogy mindig veszekedsz. Most Sopronban vagyunk, még el kell menni megnézni, hogyan nő ki bukéja bornak, utána megyünk járőrözésre versenybe, aztán indítunk haza, a mi szép fővárosunkba. Mondhatom, hogy senki nem dumálta meg fejemet semmivel, de elhatároztam, hogy én most mindent elintézek. Ha otthon vagyok csak szidod az agyamat, ha nem vagyok otthon, akkor is szidod agyamat. Akkor nem mindegy, ha keresünk alkalmat, mikor nemcsak szidás az élet. Szóval elvennélek feleségnek, ha gondolod, hogy az jobb beosztás. Látod, Tihanyi, az a linkóczi is megnősülte. Megmondom, nem irigylem azt az asszonyt, de Tihanyinak is jól kiosztották feleséget. Olyan az a nő, mintha jött volna valahonnan cinóber tart ódobozból. De ez nem fontos. Fontos az, hogy én elég rendesen beléd vagyok esődve, s ha beléd vagyok, akkor mi a fenének legyek csak nálatok látogató, mikor lehetek ott rendes lakó is.

Kedves Ibi! Azt előre megmondom, hogy

én nem tudok mindenféle háztartási robotgépelést elvégezni, mert nem voltam benne praktikus, de azért mindig figyelek majd, hogyan csinálod. Azt is előre megmondom, hogy nem fogsz mindenbe beleszólni, mert vannak olyan férfidolgok, amikbe nem illik beleszólni egy asszonynak. Tehát, mindig úgy lesz majd, ahogyan akarod, de nem egészen úgy.

Tegnap este egy rendes tizedessel, nem olyan lükével, mint Tihanyi gombból ettünk pörkölt vacsorát. Te az olyan finom volt, hogy dirrekt jó kedvem lett tőle. Jó is, mert ahová ma megyünk, ott biztosan kínálgatnak valami kék frankkal, még nem tudom milyen borral. Azt mondják, akkor jó ha van ember gyomrában zsírosabb falat. Én azért vagyok óvatos. Engem Nyalka kitanított, hogy ha bort itatnak veled, s ég tőle gyomrod, akkor vegyek be szódát bikarbónát. Veszek is, azonnal, ahogy belépünk abba a pincébe. Igaz? Nem kell rögtön betegnek lenni, ha ember megissza azt a kis bort.

Most már nem írok semmit, mert korán reggel van, nemsokára indul velünk a ló, és én mindig ideges vagyok, ha egyedül kell ülni egy járműben. Azért megszoktam, nem járkál már annyira sapkám, mint azelőtt.

Csókol: Zsanó

Utólag irat.

Azért a mamától kérdezd meg, hogy enged-e feleségnek, jobb, ha előtte te kérdezed meg."

Utólag még egy irat:

Pénteken 19 órakor érkezem Keleti pályaudvarba."

— Miért kellett ezt nekem elolvasni, Zsanó?

— Gondoltam, ha benne van egy-két sajtóhiba, akkor írjuk meg utólag rendesebben.

— Én meg azt mondom, hogy hagyjuk így ezt a levelet. Ha túlságosan szép lenne a stílus, ha nem lenne benne egy kis döcögés, akkor Ibi sem hinné, hogy te írtad. Add csak fel. Nem az a fontos, hogy milyen szavakkal mondod, hanem az, hogy milyen szándékot fejeznek ki a szavak.

Elmentünk a postára, feladtuk a levelet Ibinek.

A járőrverseny helyszínén kellemes meglepetés fogadott. Ott várt már bennünket Farkas főhadnagy a határőr csapat edzője és kapitánya.

— Örvendek, kedves mösziő, hogy megtisztelt —, nevetett Farkas a kötelező formaságok után. Remélem, hogy most is lesz szerencsénk és valami remek produkcióval kedvet ébreszt a sportoló fiatalokban.

— Gondolod Farkaskám, hogy vagyok én egy menedzser, vagy gyúró, vagy sporttréner? Zsanó bácsi örülje, ha végre megcsinálja fotókat, aztán hipp-hopp, rüppenünk haza, várnak otthon engem fontos honalapítási teendők.

— Csak nem akarsz elfoglalni egy új hazát? Te leszel az új Attila, vagy IV. Béla király?

— Nem, én csak leszek első Tóth János, a nagy Tóth dinasztia első sarja. Tudod, nem akarom, hogyha meghalok, akkor díszes címeremet törjék össze koporsó szegletén, mert nagyobb helyeken ez volt így szokás.

— Mit törnek össze? — érdeklődött Farkas.

— Az úgy van, ha egy nagyobb családnak utolsó tagja is beadja kulcsot, s távozik el örök vadászmezőkre, akkor szolgák és más nagykutyák megfogják annak címerét, s összetörik címert. Az olyan dolog, mikor kihalt

Árpád-ház, akkor kellett volna összetörni ősapánknak címerét. De nem olvastam, hogy törték volna, mert akkor voltak mással elfoglalkozva.

— Hogyan van ez összefüggésben a saját honalapítással?

— Egyszerű dolog, megyek haza, viszem Ibit anyakönyvelőhöz, s megmondom neki, adjon ásót-kapát, amit köt bennünket össze.

— Ha jól értem, akkor nősülsz, kedves mösziőm.

— Nagyon pontos az észrevételezés. Fogok nősülni, vezetem Ibit tanácshoz, s kész. Attól kezdve leszek szabadságot elveszítve, de boldogságot megnyerve.

— Akkor tudod meg, hogy mi a boldogság, de akkor már késő —, kezdte Farkas az ilyenkor elmaradhatatlan ugratást.

— Nem baj. Más kibírta, kibírja Zsanó is. Azt is kibír ember, ha vágnak fát hátán.

— Azt tudod, hogy nem olyan egyszerű az úgy, mint gondolod? Ha nősülni akarsz, akkor engedélyt kell kérni. Nem adnak oda akárkinek! Előbb megismerik az illető hölgyet, s csak azután adják az áldást.

— Semmi baj, megyek főszerkesztőhöz, megmondom neki, hogy mondja meg, hogy menjek csak nyugodtan vegyem meg Ibit. Nem mer ellenkezni, mert Ibi már üzente neki, hogy egyszer nagyon elbánja vele.

— Te átadtad ezt az üzenetet?

— Lettem volna bolond, mint Ibi, aki üzen gette. Ha mindent mondok meg főszerkesztőnek, mit üzent Ibi, akkor én őt, úgy függelmen sértem, hogy még ma is csücsülök fogdában.

Érkeztek a versenyzők, melegítettek, érződött a rajtláz. Nem könnyű élet ez. Hátukon

egy zsák, abban mindenféle kacat, kezükben egy nehéz fegyver, azt végig cipelni kell. Méghozzá nem is szaladhatnak csak úgy teniszcipőben, vagy mezítláb, hanem azt a dög nagy csizmát kell a lábukra húzni.

Indultak. Utánuk eredtünk mi is, hogy tanúi legyünk a verseny minden fázisának. Át kell majd kelniök vizesárkon, akadályokon, drótháló alatt és betongyűrűn. Fel kell mászni egy palánkra, át kell ugrani egy ablakon. Lihegve értük utól a mezőnyt, pedig mi lerövidítettük a pályát, elébük kerültünk, ahol csak módunk volt rá. A célba azért mi értünk be elsőnek. Ki tudta azt, hogy minden kanyart kiegyenesítettünk, minden akadályt megkerültünk. Nekünk az volt a fontos, hogy érdekes mozzanatokat örökítsünk meg.

— Feri jelentem, ez nem valami kisasszonysport. Embernek lóg tőle nyelve, lázas lesz izma . . .

— Csak nem erőltetted meg magadat? Ez alig volt több egy kis bemelegítő mozgásnál.

— Csak az baj, hogy vagyok egy kicsit kedélybeteg. Nyalkát fogok keresztbe lenyelni. Ha nem hallgatok rá, most vagyok makkegészséges.

— No, kutyaharapást szőrével, gyere, visszafutunk még egy akadályig, csinálunk néhány fotót, aztán végeztünk, megyünk a vonathoz, estére otthon is leszünk.

Visszakocogtunk, vártunk még egy-két elkésett legényre, figyeltük, hogyan keverik fel a sarat a vizesárokban, aztán végeztünk. Én futottam a fiúkkal, Zsanó pedig cigarettára gyújtva, kényelmesen sétálgatva jött utánunk. Már-már célba értem, amikor hátrapillantottam, s látom, hogy Zsanó olyan sebesen fut, mintha tüzes taplót dugtak volna

a nadrágjába. Mögötte valami fehérség iszkol. Hát ez meg mi lehet?

Valami őrült kecske kergette Zsanót. Földnek szegezett fejjel, hatalmas bakugrásokkal követte, s csaknem felöklelte már. A célbaérve is éppen hogy elbújt az autók között.

— Ezt hol szedted fel Zsanó . . .

— Fene állatja, ott legelészett, mikor ballagtam vissza célhoz. Én vagyok állatbarát, megsimogattam homlokát, kezdtem vakargatni szakállát, mire nekem jött, ugrott hasamnak, mint dúvad. Elugrottam, utánam ugrott. Akkor szaladtam, jött utánam. Úgy látom, kecskék dirrekt utaznak rám. Mi van bennem olyan kécskének való?

A katonák is nehezen fékezték meg a dühöngő állatot. Csak néhány erőteljes derékszíjcsapás győzte meg őkecskeségét, hogy ez itt katonai terület, nem lehet azt csak úgy, minden szabály megkerülésével megközelíteni.

Hazaindultunk. Zötyögött velünk a vonat, talán ugyanaz, amivel vagy másfél esztendeje először jöttünk Pest felé. Álmosan kuporogtunk a fülke sarkában. Végigdűltünk az ülésen, hogy egy kicsit pihentessük a lábunkat is. Dehát az ilyen utazások nem kímélik ám az embert. Jönnek az utasok, van itt szabad hely? Van, hogyne lenne, látják, aztán odaülnek. Van ebben valami ésszerű is, hogy a katonák mellé ülnek a félénk idős asszonyok, fiatal lányok. Egy részük biztonságban érzi magá. hogy nem ül majd mellé egy részeg utas, s nem kell hallgatnia pestig a nótaszót. A másik azért ül ide, mert szereti ha udvarolnak neki, ha szépeket mondanak. Hogy mellénk miért telepedtek le annyian azt nem tudom, de bizonyos, hogy ezúttal sze-

rettem volna inkább szundítani egyet. Néztem Zsanóra, ő is ezt gondolta. Már nem kellett sokat beszélgetni, csak egymásra néztünk, s időnként kitaláltuk egymás gondolatát is.

— Mon Captain! Mit gondolsz, beri-beri betegség ragályos, fertőz?

— Hogyne. Olvastam, hogy a szuheli törzsben az ilyen beteget kiüldözik a szavannákra. Ha elég erős, akkor átvészeli, ha nem elég erős, akkor elpusztul, felfalják a sakálok, de a törzsbelieket nem fertőzi meg.

— Hm, kemény dolog... Lehet, hogy oltás, mit adott nekem járványos orvos elég hozzá, hogy család ne kapja semmi bajt?

— I-I... igen. Úgy gondolom, hogy a szérum biztosítja azt a permanens immunitást, ami elégséges — mondtam félhangosan, de magam sem tudtam, hogy létezik-e permanens immunitás. Én csak azt tudtam, hogy álmos vagyok, fáradt, bántja a szememet a délutáni napsütés...

Felállt egy asszony, szó nélkül átment egy másik fülkébe. Aztán felállt két csitri lány, azok is jobbnak vélték, ha másik kocsiban keresnek helyet. Végül csak ketten maradtunk. Már Győr alatt kocogott velünk a vonat, amikor benyitott a kalauz. Nem jött be, csak bedugta a fejét az ajtórésen.

— Bocsánat, kérem ne vegyék zaklatásnak, de olyan értesüléseim vannak, hogy önöknek valami fertőző betegségük van, most kaptak védőoltást. Tetszik tudni az üzletszabályzat szerint fertőző betegeket és mérgező anyagokat nem szabad szállítani.

Előbb egymásra néztünk, mint egy jól összehangolt pantomin jelenetben. Aztán a kalauzt néztük meg magunknak, de jól.

— Kérem, nem beszélne világosabban! — szólt vissza Zsanó, és felállt ültéből. — Talán azt mondja meg, honnan veszi ezt?

— Kérem, az utasok mondták, hogy önök beszéltek róla és tetszik tudni, nekem kötelességem vigyázni.

— Igazán, az utasok mondták, oh milyen fatális félreértés. Mi csak beszéltünk róla, hogy van Afrikában beri-beri betegség, tudja milyen az, olyan nyavalyatörésféle, mikor kapja ember görcsöt, nem tud mozdulni rendesen, még táplálkozni sem, és olyankor az nagyon ragadós.

— Hogyne, hallottam erről, olvastam egy útleírásban.

— Ugye, mondtam. Kenyában divatos ez, nemrégen jött vissza egy ismerős doktor Mombasa városából, az ott van Zanzibar fölött észak felé, az Indiai Óceán partján. Az mesélte, hogy ki elkapta beri-beri betegséget, annak Nairobiban kiverik két első fogát, oda dugnak be kis bambusz pálcikát, azon adnak neki teát, tejet, orvosságot, így megmaradja. Európai embernek pedig adnak védőoltást, hogy ne kapjon nyavalyatörést.

— Ez így van, kérem, pontosan így van —, bizonyított a kalauz és beljebb lépett a fülkébe. — Én kérem utazó ember vagyok, sokféle népséggel összeakadok, meg a hajlamom is olyan, hogy nagyon szeretek elkalandozni mindenfelé, még akkor is, ha csak a könyvek segítségével. Olvastam például azt is, hogy micsoda gusztustalan dolgokkal terjesztenek egyes trópusi vidékeken betegséget. Vannak olyan dél-amerikai népek, ahol úgy terjesztik a pálinkát, hogy a kaktusz gumóit előbb asszonyok összerágják, beleköpködik egy kádba, s a szájukból közéje keveredő gombák

erjesztik meg. Azt is olvastam, hogy Afrikában a pókok csípéseit nem szérummal, meg orvossággal gyógyítják, hanem a megcsípett részt azonnal kivágják egy nagy tüzes késsel.

Mondja a magáét a kalauz, nekünk majd kiesett a szemünk, de csak akkor hagyott ott bennünket, amikor Komáromba értünk, s le kellett szállnia az utasokat lesegíteni.

— Fogtunk egy törököt, s nem enged el.

— Jelentem, majd akkor alszunk, ha otthon vár ránk a jó puha fészek.

Előbb azonban várt ránk az állomáson Ibi. Azzal kezdte, hogy Zsanó nyakába esett, kétszer-háromszor megcsókolta, ölelte egy darabig, majdnem sírva fakadtam a meghatottságtól. Aztán vett egy kis levegőt.

— Figyelj csak rám, kedves, jó Zsanóm. Van tebenned egy szemernyi tapintat, egy parányi ész!? Egyáltalán nem voltál te részeg, vagy nem etettek veled valami bolondgombát, hogy olyan összevissza irkáltál. Legalább egyszer leírtad volna, hogy azért akarsz feleségül venni, mert szeretsz? Legalább egyszer megemlítetted volna, hogy azért szeretsz, mert szép is vagyok egy kicsit, meg jó is vagyok egy kicsit, de csak hülyeségeket fecsegsz a levélben is. Azt hiszem legjobb lesz, ha most aztán elkezdelek komolyabban nevelni.

— Miért kell engem komolyabban nevelni?

— Azért kell, hogy ne legyen egy mamlasz a gyermekem apja.

— Mifélé gyermek apja?

— Hát melyik, amelyik lesz, ha megembereled magad!

NEM KERÜLHETED EL, HOGY NE EMLÉKEZZENEK RÁD

Zsúfolt, meleg és ételszagú az ebédlő. Mindig úgy ülünk asztalhoz, hogy sokat tétovázunk. Tűrjük sorsunkat, mint egy díjugrató lovas a szárazgőzt. Négyen ülünk egy kis asztal mellett. Az asztalfőn a főszerkesztő, mellette Nalka, mellettem pedig Zsanó. Kihozzák a levest, párolog, meleg. Várni kell egy kicsit. Ez mindig jó alkalom arra, hogy a legfrissebb ugratást kieszeljük, vagy a legutóbbi kalandot elmeséljük, vagy éppen a legfrissebb ugratáshoz megadjuk a megfelelő befejezést.

Zsanó fészkelődik, nyugtalanul kotorászik a zsebében. Előhúz egy szabócentimétert, s kis ollóval levág belőle egy centis darabot. Behunyja a szemét, s a levágott mércedarabot beledobja a levesbe.

— Maga beteg, Zsanó? — kérdi a főszerkesztő, s csodálkozva néz a levesre.

— Cseppet sem. Kitűnő egészségnek, legjobb kedélynek, s remek hangulatnak vagyok birtokosa.

— Mit dobott a levesbe?

— Egy napot.

— Egy napot, ezt meg hogyan érti? Ha jól láttam, s nem vagyok én elmebeteg, akkor az

nem egy nap, hanem egy centiméter ott a levese közepén.

— Éles szemre vall, kitűnő megfigyelés — nevetett Zsanó és a centimétert elkeverte a levestésztával.

— Az pedig tompa elmére, foszló logikára, a szögekkel kivarrt gyomorra vall, hogy valaki csak úgy minden egyéb lélektani előzmény nélkül mértékegység-fogyasztásra állítja be emésztőszerveit.

— Pedig ez így igaz, akár hisz, akár nem hisz, én fogok enni még harminc napot, kekereken harminc napot. Közötte van még öt vasárnap, akkor nem levesben eszem a napot. hanem beleteszem rántott húsba, alája annak a barnának, ami ruhája a húsnak.

— Mondja, ez valami újfajta bolondéria, vagy csak olyan törpeeszűek gyakorolják, mint maga?

— Ebben van egy nagy számolási zsenialítás. Nekünk van egy nagy szövetség. Benne van a Nyalka, benne van a Tihanyi, benne van a Zsiga, a Röhögő Lavór kormányos biztosa, meg benne van a Bálványi, aki nem itt van, hanem másutt, de írja a levélben, hogy eleinte bajban volt, mert csak olyan centit kapta, mint ácsok használnak, s fát nem tudja lenyelni megváltó istennek sem. Mi határoztuk, hogy mikor csak lesz 100 nap hátra szolgálatból, akkor megesszük katonaidőt, mert az már olyan semmi. Ha egyszer egy úr adja szavát, akkor annak szónak kell lenni olyannak, mint szentírás papoknál. Én most eszem a harmincegyedik nap, nem lesz már csak harminc.

Nagy szemeket meresztettünk. Zsanó minden sietség és kényelmetlenség nélkül bekanalazta a centimétert. Nyalka után, sietve,

a szájába dobta, majdnem megfulladt bele, de lenyelte.

— Lehet, hogy még azt is megérem, hogy pápuák lesznek a beosztottaim, s egymást eszik meg, hogy hamarabb fogyjanak. Meg ne lássam mégegyszer, mert becsukatom.

— Jelentem, nem fogja látni, mert csinálom stikában.

— Tudja ezt Ibi is, Zsanó?

— Miért ne tudna. Egy hét múlva lesz menyasszonyom, csak nem képzeli mon Colonel, hogy hazudjak neki, igaztalant mondjak?

— Remélem azt nem mondja, hogy azt felelte rá Ibi, hogy ettől zseniálisabb ötlete csak Bellnek, a nagy tudósnak volt, amikor kitalálta a telefont?

— Egyáltalán nem mondott ilyet, csak azt közölte velem, hogy tudta, őrültnek adja kezét, de nem is olyan ellenszenves ez az őrült, hogy ne lehetne kibírni vele néhány évtizedet.

— Ezt mondta Ibi?

— Ezt mondta, meg azt is mondta, hogy most majd kereshet magának mon Colonel valaki mást, hogy legyen min mérgelődni, de en megnyugtattam, hogy ilyen fickó azért akad több is, csak jól körül kell nézni.

— Közlöm magával, hogy ilyen nem lesz.

Azért elmentünk az eljegyzésre is. Rendes kis vacsora volt. Ibi olyan szép volt, olyan friss, olyan csacsogó, mint egy énekes madár. Zsanó is repülni tudott volna a boldogságtól. Ha csak tehette szorongatta a lány kezét, vagy simogatta a haját. A főszerkesztő mosolygott, nevetett, tréfálkozott. Még soha nem volt ilyen jókedvű. Talán a két esztendő alatt sem derült ennyit, mint ezen az eljegyzési vacso-

rán. Még pohárköszöntőt is mondott mindannyiunk nevében.

— Most, hogy a mi Zsanónk nagy elhatározásra jutott, örömmel s egy kicsit irigyenjöttünk gratulálni. Olyan szép ajándékot kapott az élettől, amit igazán megirigyelhet bárki.

— Hallottad, hogy én egy ajándék vagyok! — sikoltott a nevetéstől Ibi!

— Csak nem souvenier boltban vettelek, szerencsére, mert akkor fizethettem volna teljes vagyonomat.

— Aztán hogyan lesz majd ezután, Ibi? — kérdezte Nyalka.

— Ez teljesen eldöntött dolog —, felelt Ibi. — Minden úgy lesz majd ahogyan Zsanó akarja és ahogyan én mondom. Megosztjuk a felelősséget. Így helyes, nem?

Énekeltünk is, táncoltunk is. Zsanónak két napig be se kellett jönni, hadd udvarolja ki magát. Legalább nem látja a főszerkesztő, hogy milyen ételbe keveri a maradék centimétereket. Még volt néhány kellemes napunk. Mentünk az utcán, találkoztunk egy katonával.

— Hé Zsanó hallom vőlegény vagy?

— No hallod okos lányok pesti lányok tudják, hogy időben kell kiválogatni a javát, mert aki nem siet, az kapja csak maradékot, selejtet, az marad csak tartalékban.

Állunk a laktanyaudvaron, valaki odakiált.

— Hallod-e Zsanó, hallom, hogy bekötötték a fejedet!

— Azt bekötötték, mert tudják, hogy ilyen fejet időben kell elcsavarni, meg kell becsülni, mert extra méret, kiváló minőség, nagyon sokban van már eddig is dolgozó népnek.

Lovagolunk a Duna mentén, Esztergom fe-

lett. Megállunk egy kikötő előtt, mert határőr hajót látunk a Dunán, ismerősök. Az egyik matróz kézzel-lábbal magyaráz. Közelebb megyünk.

Helló, Zsanó, igaz, hogy megnősültél?

— Még nem cimbora, csak most készülők, de megvolt már minden előkészület, elhatározás, haditerv, meg minden.

— Bírod majd szusszal, vagy kell segítség is?

— Azt magadtól kérdezd meg, ha nem bírsz megbirkózni csak szóljál Zsanó bácsinak mindig van egy kis tartalék erő! Jobban teszed, ha figyelsz hajóra, mert beleviszed zátonyba!

Jelentkezünk egy magasabb parancsnoknál, egy kerület székhelyen.

— Mit hallok Zsanó? Leszerel? Megnősül?

— Nem szerelek le, csak elmegyek máshová. Kinek volt egyszer köze ehhez határhoz, meg emberekhez, akikkel együtt élt, együtt vitte bőrét vásárra, annak csak ruhája lesz más, szíve marad.

— A nősülés, az is igaz?

— Csak jegyezgetés. Vagy van szerelem, vagy nincs szerelem. Nem jobb az, ha ember csavarogja világot, aztán valaki csak várja vissza.

— Nem lesz szokatlan nélkülünk?

— Egy ember olyan kicsi, hamar elfelejtik egészet!

— Téged, fiú? Nem kerülheted el, hogy ne emlékezzenek rád.

Bolondul rosszul érezte magát, ha dicsérték. Veszettül szerette, ha észreveszik, de borsódzott a háta, ha dicsérték.

Találkoztunk a kedves, csinos doktornővel,

aki az első hivatalos ember volt katonaéletének első napjaiban.

— Megemberesedett Zsanó, sokat fejlődött, férfi lett magából. Kezdte francia nyelven a doktornő. Örülök, hogy látom. Hallom, hogy már csak pár nap van hátra, aztán itthagy bennünket.

— Semmi baj nincs, majd jönnek a fiatalok, mások, erősebbek, okosabbak. Magunkra vesszük a mérföldlépő csizmát, keresünk más vidéket, más helyet. Ilyen ez az élet!

— Nem akar itt maradni?

— Én, katonának? Hiszen véletlenül lettem az így is. Egészen véletlenül . . .

— És mégis katona lett . . .

— Katona? Az is olyan ember, mint a többi, csak keményebb az élet, csak több a parancs, csak szigorúbb minden . . . És itt megtanuljuk, hogy szeretni kell a társunkat, meg minden embert, mert egymásra vagyunk utalva.

— Nem is hallottam még, hogyan beszéli a magyar nyelvet kedves Zsan Tot, ne folytassuk magyarul?

— Excusie, no! Ha lehet, csak beszélgessünk még. Mostanában olyan ritkán beszélgetek franciául. Jólesik, szabatosabban tudok fogalmazni, s ez a nyelv talán alkalmasabb is arra, hogy a hirtelen felhalmozódott érzelmeket tolmácsolni tudja.

— Csak nem szerelmes monsieur?

— Oui, csak igen! Nem kicsit, nem akár hogyan, hanem köszönöm szépen, egészen nyakig, fülig, ahogyan tetszik, totális érzelmi mártásban élek.

— Ravasz, ügyes hölgy lehet, hogy magát ennyire behálózta!

— Mennyire az, most érettségizett. Nagyon járatos, már puszit is tud adni!

— No, ne mondja, s ezzel is megfogta?

— Hogyan is mondjam... Ebben a lányban nyersanyag van, tiszta csodálatos, gazdag nyersanyag. Ha okos leszek, kibányászom, s mind az enyém lesz. Ha mamlasz leszek, akkor megérdemlem, hogy kicsússzon a kezem közül.

— Mondja, csak kíváncsiság beszél belőlem. Mi volt magának ebben a két esztendőben a legnagyobb élménye?

— Azt kérdi, hogy a legnagyobb?

— Igen, olyan, amin nem kell gondolkodni.

— Egyszer Nyalkával, Zsigával, meg egy öreg tiszttel kocsikáztunk a határ felé. Szegedtől nyugatra volt ez, ott húztunk el a nyomsáv mellett. A kocsiból megláttuk, hogy egy gyerek rohan a határ felé. Rohant, mint egy eszeveszett. Kiugrottunk a kocsiból, fegyvert rántottunk elő. Az öreg tiszt is lekászálódott, félretolta a fegyvert és lassan kimért léptekkel megindult a műszaki zár felé. Nem kiáltott, nem hangoskodott. Sétált a határhoz. Mi csak néhány lépésre mögötte mentünk, figyelük. Ő volt közöttünk a rangidős, a tapasztalt.

— Mit akar vele, őrnagy elvtárs?

— Semmit, csak szólok neki, hogy jöjjön ide, ne szaladjon a világba!

— Állj meg, kisfiam. Nem menj tovább, ott már aknák vannak, felrobban, s megsebesülsz. Gyere szépen ide, kisfiam...

A gyerek megállt, hátranézett, sírva fakadt, s maszatos vizes, könnyes képpel lépett a tiszt elé.

— Most mi lesz velem?

— Nem lesz veled semmi, szépen hazaviszlek, s engedem, hogy elverjenek. Hol laksz?

— Én nem lakok sehol — felelt a gyerek... Intézeti voltam, kitettek egy gazdához, a gazda elkergetett, mert elaludtam a libák mellett. Azt mondta menjek világgá. Gondoltam, hogy megyek!

— Látja, doktornő! Ez volt a legnagyobb élmény. Az, mikor meggyőztek arról, hogy nem a fegyverek ereje a legnagyobb erő, hanem az emberségé.

Mentünk egyszer egy vidéki városban az utcán. Valaki utánunk szegődött. Megállított, nagyon illedelmesen elnézést kért.

— Megismersz, Zsanó?

— Megölsz, akkor sem.

— Gondoltam, hogy nem ismersz meg, én emlékszem rád. Te csináltad rólam a fényképet, amikor apám meglátogatott a díszszemle előtt. Jó fénykép volt, benne voltunk az újságban.

— Várj, Zsanó bácsi memóriája felülmúlhatatlan. Aztán voltál te titkár őrsön Szeged alatt. Te vagy Bohus tizedes!

— Az, az vagyok.

— Hogy ismertél meg, olyan régen volt, két éve.

— Az ember megjegyez magának egy-két embert, akikre szívesen emlékszik.

EPILÓGUS — 15 ESZTENDŐ UTÁN

E kézirat születésének derekán kerestem Zsanót, hogy adja kézjegyét e könyv elé. Kerestem telefonon, hajkurásztam a fél városban, nem találtam rá. Nincs Pesten — mondták, aztán megtudtam, hogy Vietnamba ment. Talán Hanoiban, egy óvóhelyen drukkol, hogy a bombázás után folytathassa a felvételeket. Talán a dzsungel mélyén verejtékezett a trópusi párában, s dörzsölte hetes szakállát. Tehát Vietnamban jár, hogy filmet készítsen arról. hogyan verekszik, harcol, küzd egy nép a szabadságáért.

Kerestem a feleségét is. Félénken, óvatosan kerülgettem a megszólítást, nehéz volt visszaidéznem Ibi hangját annyi esztendő után. Kár volt óvatosnak lennem. Nem lett a felesége Ibi. Utóvégre sehol sem írják elő szabályzatok, törvények, hogy egy ember, még akkor is, ha olyan mint Zsanó, csak egyszer lehet egy életben szerelmes.

Hűséges maradt-e Zsanó a katona?

Ma is a katonai filmstúdió tagja, operatőr, s ma is képekben, vizuális elképzelésekben vall a világról.

Azután kivártam, hogy visszatérjen vietnami útjról. Felkészültem rá, hogy az ő mindig mosolygós, huncutkodó arcára is kemény,

kíméletlen ráncokat vésett fel az idő. Először telefonon találkoztunk.

— Hé, öregfiú, előkerültél?

— Halló, nem Captain, te vagy? Hű, de jó!

— Nem akarsz velem találkozni?

— Dehogynem, majd mesélek neked a dzsungelről.

— Helyes, hol találkozunk?

— Hozzátok megyek, délután hatkor, jó?

Vártam, lestem az ablakon. Házunk előtt akkoriban javították az utat, s az építők toronymagasra rakták fel az útba beépítendő követ. Gondoltam, ha nem tévedt el a kőszegi hegyekben, visszatalált a dzsungelből, akkor hozzám is eljut majd Budára.

Lestem, vártam, már elmúlt hat óra. Sokadszor néztem ki az ablakon, egyszer hangosan nevetni kezdtem. A kőkupac tetején, több méter magasban, ott állt Zsanó talpig feketében, térdig lógó nyakkendőben, marokra fogott virágcsokorral.

— Hé, Zsanó eltévedtél?

— Dehogy, csak körülnézek, soha nem lehet tudni, merre kószál el az ember!

— Mondd, Zsanó — kérdeztem tőle, amikor elolvasta a kéziratot —, ilyen vagy, igaz, amit írtam rólad?

— Azt hiszem szerényebben dicsértem volna magamat. Mer Zsanó csak egy ember, s csak olyanok között tudja megtalálni helyét a világban, akik között jó közérzettel lehet élni.

Maradjunk abban, így egyeztünk meg Zsanóval, hogy egyszer, talán majd nyugdíjas korban, folytatjuk közös élményeinknek megírását... de, hát nyugdíjig hátra van még néhány hosszú portyaút!

1970. December

Műszaki szerkesztő: Bíró Sándor
85.1102/10 Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Vágó Sándorné vezérigazgató
ISSN 0133—9281